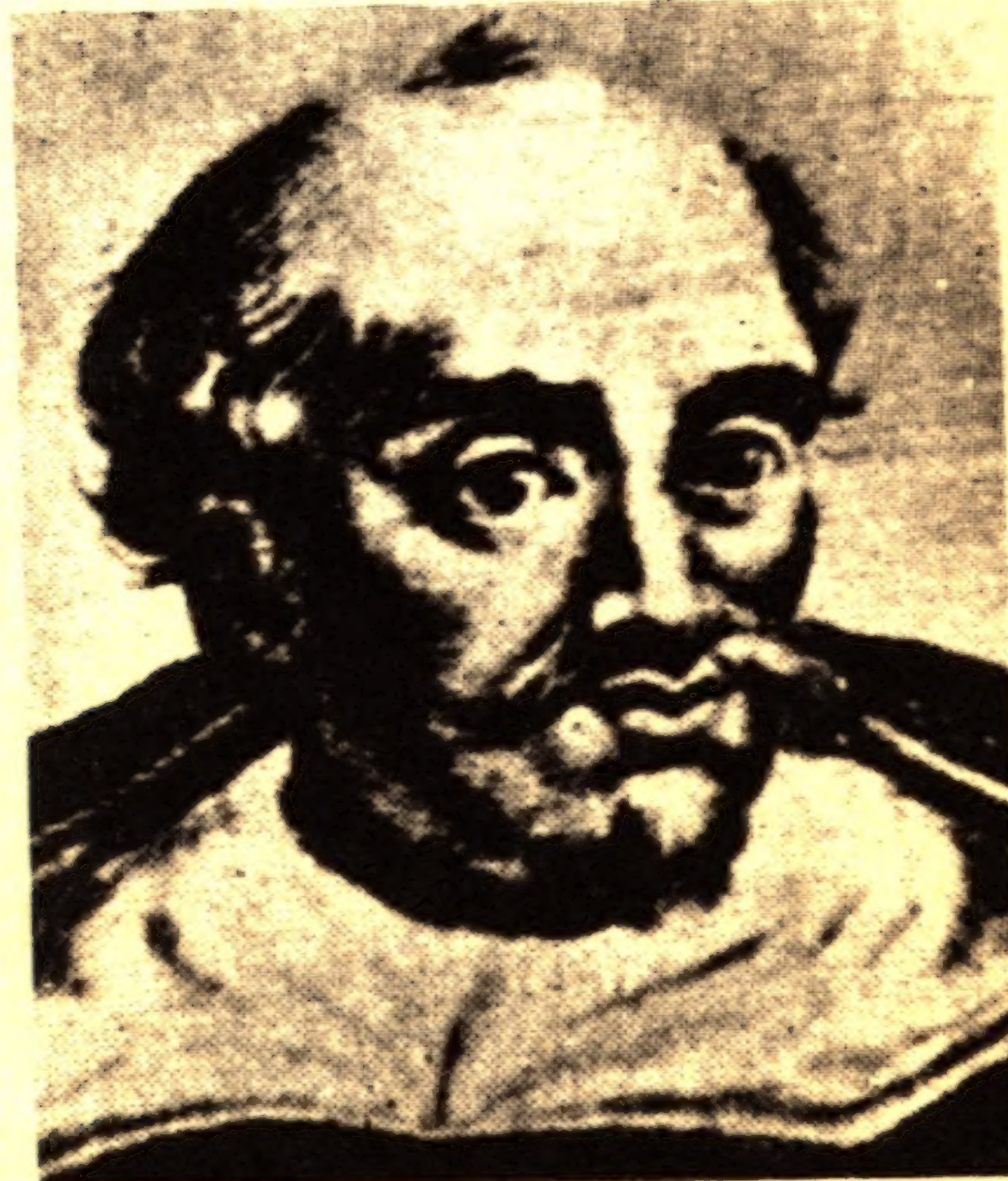
matteo bandello

«Descriind fapte şi intimplări, antice şi moderne, episoade ale vieţii contemporane, tradiţii profund populare, tragice evenimente, accidente comice, naraţiuni maritime, Bandello a dat prozei italiene cea mai importantă producţie nuvelistică după capodopera *Decameronului* lui Giovanni Boccaccio.

Un cercetător atent al secolului al XVI-lea, care vrea să-şi facă o idee clară despre viaţa societăţii acelor timpuri, va trebui să recurgă totdeauna la opera aceluia care avea să fie supranumit, pe drept cuvint, „Boccaccio lombard".»

AL. BALACI

Lei 5

editura minerva

973

matteo bandello

matteo bandello

nuvele

Ilustrația copertei : *Tudor Jebeleanu*

matteo bandello

nuvele

*

TRADUCERE, SELECȚIE
ŞI TABEL CRONOLOGIC DE
ŞTEFAN CRUDU

PREFAȚĂ DE
ALEXANDRU BALACI

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1978
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Le quatro parti
de le
NOVELLE DEL BANDELLO
Riprodotte sulle antiche stampe
di
Lucca (1554) e di Lione (1573)
TORINO
Unione Tipografico-Editrice Torinese
Milano — Roma — Napoli
1910

PREFAȚĂ

Încă de la originile sale, bogata literatură italiană epică a oferit modele strălucite culturii universale, transfigurarea realității în artă prin capodopere ca *Divina Commedie* sau *Decameronul*. Prin opera lui Giovanni Boccaccio arta narațiunii a atins una din cele mai înalte creste. Modelul nemuritorului certaldez și-a exercitat puternica influență în primul rînd în interiorul ariei geografice în care *„il si suona"* și apoi a iradiat pe vasta scenă europeană.

Prin *Decameron* genul scurt al nuvelei a cucerit un astfel de prestigiu, încît numai peste secole avea să fie, într-un fel, neglijat, în avantajul genului de mai largă respirație și travaliu literar al romanului. Nuvela avea dealtfel profunde rădăcini populare în Italia, iar excepționala culegere *Novellino*, de narațiuni anonime, fusese totdeauna mult prețuită de către locuitorii Peninsulei.

De fapt, nuvela, ca expresie a literaturii realiste, nu a fost niciodată părăsită în Italia, de la *Decameron* pînă la *Novelle per un anno* ale lui Luigi Pirandello, sau pînă la nuvelele unor scriitori moderni ca Alberto Moravia, Renata Vigano, Felice Chilanti, Domenico Rea, Silvio Micheli, Libero Biggiaretti, Amedeo Ugolini, Goffredo Parise și mulți alții, reprezentanți ai scrisului contemporan.

În același timp, trebuie făcută și observația că de la *Novellino*, de la *Decameron* și pînă în zilele prezente, îndeosebi în nuvelă s-au oglindit deplin, în adîncime, viața și realitățile poporului

italian, cu toate aspirațiile și preocupările sale, cu toată efervescența faptelor cotidiene, cu toată setea de a trăi intens, integral.

O asemenea afirmație, a tradiției realiste a nuvelei, poate să fie luminos exemplificată prin opera lui Matteo Bandello.

El s-a născut în anul 1485 la Castelnovo Scrivia, lîngă Tortona, în Lombardia, pe atunci, și nu în Piemont, de care va aparține mai tîrziu.

Ajutat de un unchi, Vincenzo, prior al mînăstirii dominicane delle Grazie din Milano (unde Leonardo da Vinci picta chiar în anii aceia miracolul *Cina cea de taină)*, Matteo Bandello își desăvîrșește primele studii pe care le începuse în orașul natal și în anul 1500 începe să frecventeze, cu multă regularitate, cursurile universității din Pavia. Îndrumat îndeaproape de unchiul său, va îmbrăca veșmîntul dominicanilor în anul 1505. Starea aceasta „monahală" nu va tempera ardoarea firească a tînărului, care, cunoscînd o grațioasă adolescentă, *„la diva Violante Boromeo"*, se îndrăgostește frenetic de ea. Tînăra moare însă curînd, așa cum se întîmplă dealtfel și cu unchiul Vicenzo, iar sensibilul Bandello se îmbolnăvește grav, de tristețe. Se afla la Napoli atunci și va fi fost asistat în orele sale de întunecată melancolie de însăși Beatrice d'Aragon, cea care fusese soția lui Matei Corvin, regele luminat al Ungariei.

Vindecat, se reîntoarce la Milano și intră în slujba lui Alessandro Bentivoglio, pentru care avea să facă diferite ambasade, ajungînd cu asemenea sarcini pînă și la curtea lui Ludovic al XII-lea, la Blois.

La Milano, dominicanul frecventa cu asiduitate casa — am putea spune salonul literar — al Ipolitei Sforza, soția lui Alessandro Bentivoglio, ori pe cel al Ceciliei Gallerani, unde se reuneau regulat literați și oameni de știință, femei însetate de cunoașterea și frumusețea artelor, și unde conversațiile erau purtate potrivit normelor renascentiste dintr-un manual de comportament uman ca *Il Cortigiano* al lui Baldassar Castiglione. Din vastele zăcăminte al unor asemenea rafinate conversații avea să-și extragă materia primelor sale nuvele Matteo Bandello și el vrea să se știe acest lucru clar, așa cum afirmă în *Dedica della novella prima*, adresată Ipolitei Sforza Bentivoglio.

Între anii 1517—1525 Bandello se află la Mantova, lîngă familia Gonzaga, sub protecția mecenatei Isabella d'Este, prototipul unei figuri feminine din Renaștere. Aci, Bandello s-a îndrăgostit din nou, și din nou nu a fost fericit, de o anumită Ipolita Torelli, pentru care a scris mulți ani poezii, dar care nu l-a iubit niciodată.

În anul 1525, după faimoasa bătălie de la Pavia, în care francezii aveau „să piardă totul dar nu și onoarea", spaniolii ocupă Milano și, printre altele, jefuiesc și casa lui Bandello, din care dispar mai multe manuscrise, spre marea amărăciune intelectuală a nuvelistului, exprimată în dedicația către Emilio degli Emili, în Nuvela unsprezecea a părții a doua.

De acum înainte Bandello urmează soarta generalului Cesare Fregoso, pe care îl întovărășește la Veneția și în casa căruia vor avea loc întruniri și dispute literare cu scriitori reprezentativi ai secolului, ca Bembo, Navagero, Fracastoro.

În 1537 Bandello se va îndrăgosti pentru a treia oară, și tot atît de platonic și de nefericit ca și în trecut, de tînăra de o frumusețe rară Lucrezia Gonzaga, care-i fusese elevă ! Dar el nu repetă pînă la identificare exemplul similar al lui Abelard și rodul celei de-a treia iubiri sînt doar unsprezece cînturi care exaltă extraordinara frumusețe și tinerețea învingătoare a iubitei platonizate.

În 1541, în urma descoperirii unei implicații într-o conspirație antispaniolă, Cesare Fregoso este decapitat, iar văduva lui cere protecție regelui Franței, refugiindu-se la Agen. O urmează și Bandello, iar în castelul de la Bassens reîncep reuniuni literare la care participă, de data aceasta, și personaje ilustre ca Margueritte de Navarre (sora lui Francisc I), Marie de Navarre (soția lui Henric al II-lea) etc. În 1550 Bandello a devenit episcop al Agenului și a rămas cinci ani în această înaltă funcție eclesiastică, demisionînd în 1555 în favoarea lui Janus Fregoso, fiul predilect al fostului său protector. Va muri după cîțiva ani liniștiți, în 1561, fiind îngropat, cu mare cinste, în biserica Jacobinilor din Port Saint-Malo.

Această scurtă narațiune, în care se încadrează arcul existențial al lui Bandello, demonstrează clar posibilitatea pe care scri-

itorul a avut-o de a putea cunoaşte un mare număr de persoane şi de medii sociale, dintre cele mai importante şi mai caracteristice ale contemporaneităţii sale. El a putut astfel să zugrăvească, prin cunoaştere directă, un vast tablou al timpului său, o cronică vie a faptelor şi întîmplărilor, scrisă de un martor credincios, o frescă uriaşă în care circulă, dinamic, sute şi sute de figuri reprezentative.

Descriind fapte şi întîmplări, antice şi moderne, episoade ale vieţii contemporane, tradiţii profund populare, tragice evenimente (să fie amintite aci nemuritoarele nuvele *Giulietta e Romeo, Ugo e Parisina),* accidente comice, naraţiuni maritime, Bandello a dat prozei italiene cea mai importantă producţie nuvelistică, după capodopera *Decameronului* lui Giovanni Boccaccio.

Un cercetător atent al secolului al XVI-lea, care vrea să-şi facă o idee clară despre viaţa societăţii acelor timpuri, va trebui să recurgă totdeauna la opera aceluia care avea să fie supranumit, pe drept cuvînt, „Boccaccio lombard".

Nuvelele lui Matteo Bandello reprezintă realitatea în aspectele ei poliedrice, esenţiale, aşa cum se prezintă, dincolo de orice cătuşe religioase şi abstract moralizatoare, spărgînd, ca şi viaţa, în efervescenţa ei tumultoasă, tiparele şi prejudecăţile, fie sociale, fie fals morale. De multe ori, naraţiunile lui Bandello sînt dominate de un fin surîs, uneori sceptic, al omului care a trăit intens, care a experimentat şi cunoaşte jocul variat al vieţii şi finalitatea ei creatoare, şi zîmbeşte, în ciuda eforturilor cu care reci principii moralizatoare încearcă să încătuşeze viaţa, primăvara tumultoasă, fremătătoare, a bucuriei de a trăi, a tinereţii, a pasiunii. În ciuda hainei sale de dominican, de înalt prelat, Bandello este un cîntăreţ al vieţii integrale, sensual sănătoase, observator atent, pătrunzînd în straturile existenţiale cu ochiul cel mai lucid, clarvăzător, dar şi indulgent. Scriitorul ajunge la foarte multe generalizări, la sinteze care însumează observaţiile sale, sondările în adîncimea sufletului omenesc, subliniind caracteristica fundamentală a omului de a trăi cu intensitate viaţa, aici pe pămînt şi nu în ipotetice zone de dincolo de pămînt. Ca şi Giovanni Boccaccio, Matteo Bandello a putut să asiste şi să adere la marele spectacol al „Comediei umane", să aplaude în toate ipostazele ei, fie ea sentimentală, tragică sau comică.

Nuvelele lui Bandello, mai mult de două sute, nu sînt înscrise în acelaşi cadru, aşa cum fusese *Decameronul.* Fiecare dintre ele are însă în frunte o scrisoare dedicatorie, adresată unui personaj important al timpului. În toate aceste dedicaţii se fac aluzii directe la fapte şi întîmplări contemporane în care se poate afla izvorul prim din care se naşte nuvela respectivă. Aceste scrisori dedicatorii ancorează şi mai mult nuvelele în viaţa reală, descriind de cele mai multe ori, în culori vii, moravurile vremii, iar uneori chiar şi anumite împrejurări istorice, evenimente ale vieţii autorului aflat în contact cu atîtea personaje. Cele mai valoroase nuvele ale lui Bandello au drept subiect întîmplări caracteristice, intrigi, pasiuni, glume şi, ilustrate de scrisorile dedicatorii, sînt înrădăcinate în adîncime în viaţa secolului al XVI-lea italian. Povestind cu o vioiciune rară, într-un stil simplu, direct, oral (uneori ca într-o conversaţie între prieteni), totdeauna însă fără fals retorism, Bandello adaugă un alt caracter de puternic realism conţinutului naraţiunilor sale.

Materia aceasta a nuvelistului a putut fi preexistentă în anumite cazuri, cînd el s-a inspirat, de exemplu, din anumite cronici latine, sau din contemporani francezi ori spanioli, dar felul în care a utilizat-o în osmoza artei sale narative a pecetluit-o cu sigiliul secolului al XVI-lea italian *(il Cinquecento),* cu toate caracteristicele sale esenţiale. Iată dealtfel cît de clar îşi va explica specificul artei sale Bandello, în aceeaşi scrisoare dedicatorie către Emilio degli Emili, care a mai fost amintită : „...*E queste novelle... non sono favole ma vere istorie*..." [1]

Bandello se ridică, cu multă ironie, împotriva falselor prejudecăţi ale unor contemporani care acuză nuvelele sale de a nu fi *oneste ;* el descrie numai realitatea şi nu merită critica, *blasfemia* pe care o merită desigur aceia care dau dovadă de asemenea criticabile moravuri : „...*Confesso io adunque molte de le mie novelle contener di questi e simili enormi e vituperosi peccati,*

[1] „...Iar aceste nuvele ale mele... nu sînt basme, ci povestiri adevărate..."

secondo che gli uomini e le donne gli commettono; ma non confesso già che io meriti d'esser biasimato. Biasimar si devino e mostrar col dito coloro che fanno questi errori, non chi gli scrive..."[1] Şi fratele dominican, calmul episcop de la Agen, nu se va sfii, în această strădanie a sa, de a oglindi realitatea, de a nu deforma natura, cum avea să afirme peste două secole Carlo Goldoni, să invoce în sprijinul preceptelor sale estetice chiar şi *Biblia* creştină: „...*e che ne la* Sacra Scritturo *sono adulteri descriti, incesti ed omicidi, come chiaramente si sa...*"[2]

Tema principală a nuvelelor lui Bandello este, se poate afirma, fără nici o excepţie, *dragostea*. Iubirea care foloseşte toate mijloacele pentru a se îndeplini, pentru a depăşi orice obstacol. În deosebi pentru aristocraţia şi înalta burghezie a vremii, pe care Bandello le portretizează foarte fidel în proza sa, amorul, plăcerea simţurilor, erotismul par a fi unica finalitate a existenţei. Eroii lui Bandello nu aparţin însă numai celor două clase parvenite, ci reprezintă toate straturile sociale. Protagoniştii nuvelelor scriitorului italian sînt reprezentări caracteristice ale veacului şi ei circulă vii prin palate, prin pieţe sau pe străzile oraşelor italiene din *Cinquecento*. Îndeosebi lumea aristocratică, pe care Bandello a cunoscut-o atît de bine, este descrisă în cele mai semnificative detalii de către nuvelist, care vrea să demonstreze principala sa teză estetică şi anume că nimeni nu poate scăpa de dominaţia fatală a legii dragostei, că nici cele mai rafinate doamne, marchize sau regine nu se pot sustrage arzătoarelor flăcări ale iubirii, condiţia umană vibrînd cu aceeaşi vitală intensitate în orice mediu social. Dar mai vii, mai intens colorate sînt tipurile desprinse din „*popolo grasso*" ori „*minuto*", pe care Matteo Bandello le descrie cu o rară facultate de reprezentare. Ele sînt mult mai variate figuri ale uriaşei fresce cinquecen-

[1] „...Recunosc deci că multe din nuvelele mele conţin din acestea şi altele asemenea mari păcate pe care le săvîrşesc bărbaţii şi femeile; nu recunosc însă că merit să fiu blamat pentru asta. Trebuie să fie blamaţi şi arătaţi cu degetul aceia care săvîrşesc asemenea greşeli, nu cel care le scrie..."

[2] „...şi că pînă şi în *Sfînta Scriptură* sînt descrise adultere, incesturi şi omoruri, după cum se ştie prea bine..."

teşti pe care, cu o mînă fermă, Bandello a zugrăvit-o pentru viitor. Sînt reprezentaţi aci studenţii, fraţii dominicani, negustorii, prelaţii şi ecleziaştii, călugăriţele, bancherii, jurisconsulţii, cavalerii etc. Sînt reprezentate şi minunate figuri de oameni simpli, cum este o tînără ţărancă, atît de mişcătoare în puritatea ei, Giulia da Gazuolo, care neputînd suporta ruşinea de a fi fost siluită se aruncă, aflîndu-şi moartea, în apele năvalnice ale unui rîu.

Trebuie subliniată cu hotărîre predilecţia şi simpatia accentuată pe care o are Bandello pentru oamenii aparţinînd categoriilor simple ale societăţii. Într-adevăr, în nuvelele sale, de cele mai multe ori, servitorii sînt infinit mai inteligenţi decît stăpînii lor, sentimentele cele mai curate se păstrează cu deosebire în clasele cele mai de jos, unde există o sete de puritate capabilă de a emoţiona.

În acelaşi timp, se poate face afirmaţia că puţini scriitori realişti ai literaturii universale au izbutit să pătrundă cu priviri atît de ascuţite în viaţa matrimonială, descrisă de Bandello cu toate bucuriile, cu toate ipocriziile, cu toate suferinţele ei. Nimeni mai mult decît Bandello nu a denunţat, poate, cu mai ascuţită ironie şi provocînd cel mai natural hohot de rîs, căsătoriile rău potrivite, între soţi bătrîni şi fete tinere, care stau „...*di mala voglia veggendosi perder senza piacere la giovinezza*"[1], şi pentru asta (le scuză implicit Bandello) „...*ricercano di fuori via di provveder a' casi loro...*"[2] Nimeni ca scriitorul italian nu a zugrăvit o mai nesfîrşită galerie de soţi înşelaţi.

O altă tendinţă, foarte interesantă, a lui Bandello, demnă de a fi subliniată pentru caracterul ei înaintat, este aceea care îşi propune apărarea femeilor. De cele mai multe ori, femeia este figura centrală a nuvelelor sale. El arată cum femeile aspiră totdeauna spre a fi „...*onorate, stimate, riverite e quasi che non dissi, adorate*"[3]. Bandello este într-adevăr un apărător (*avant la lettre*)

[1] „...mohorîte, văzînd că-şi pierd tinereţea, fără să cunoască plăcerea".

[2] „...îşi caută în afară mijloace pentru a se simţi bine...".

[3] „...onorate, stimate, respectate şi, într-un cuvînt, adorate".

al emancipării femeii, pe care încă o țineau încătușată lanțurile grele ale prejudecăților.

Matteo Bandello arată tot atîta simpatie și înțelegere pentru tineret, pe care îl exaltă ca pe primăvara vieții și căruia îi *iartă*, în scrisul său, toate manifestările existențiale, oricît ar fi de tumultoase. El este profund atent la orice freamăt al vieții și nu poate ierta niciodată pe aceia care i se opun. Scriitorul italian îi străpunge mortal cu spada ironiei sale necruțătoare, plasîndu-i într-un insectar nepieritor, spre deliciul acelora care îi citesc și astăzi nuvelele. Se poate spune că principalul scop, finalitatea nuvelelor sale, adică de a *rîde* și de a face și pe alții să rîdă, contribuind astfel la îndreptarea moravurilor *(ridendo castigat mores)*, a fost urmărit, cu multă perseverență și artă de scriitorul italian.

Secolul avea nevoie de o asemenea operă, care înseamnă o ridicare de scut, o reacțiune puternică împotriva nenorocirilor pe care invazia străină, spaniolă, le revărsase asupra Italiei. Asemenea opere însemnau și un protest violent împotriva ideologiei Contrareformei, împotriva ipocriziei iezuite, împotriva întoarcerii către tenebre și prejudecăți feudale, pe care o încerca Italia în această lungă perioadă de întunecată involuție istorică. Asemenea opere mai însemnau însă și afirmarea vieții integrale, exaltarea ei, îndemnul sincer la bucuria sănătoasă a simțurilor, smulgerea din contemplație și misticism, întoarcerea ochilor din cerul catolicismului intransigent, reafirmat de Conciliul din Trento, spre pămîntul plin de sevă și de fervoare. De aceea, vălul cenușiu al uitării nu s-a putut niciodată așterne peste paginile unei asemenea cărți, care au rămas mereu vii, luminoase, în pofida tuturor pedanților, a academicienilor închistați și conservatori, a ipocriților și falșilor retori.

Asemenea academicieni pedanți au putut sublinia, ipocrit, în afara caracterului așa-zis licențios al nuvelelor, și anumite slăbiciuni ale stilului lor, arătînd că el nu ar răspunde „regulilor de aur" ale înaltului stil toscan, că păcătuiește prin digresiuni, că nu se află sub semnul topicii latine. Este de semnalat chiar, din acest punct de vedere, soarta nefericită pe care a avut-o Matteo Ban-

dello din cauza *settecentistului* purist și pedant, Gaetano Poggiali, care i-a reformat, într-o ediție „îngrijită" a operei, ortografia nuvelelor, care i-a contopit frazele scurte în perioade latinizante, asemenea stilului lui Giovanni Boccaccio.

Stilul lui Bandello se revendică, în realitate, de la un hotărît modernism. Limba lui este populară, mobilă, în directă concordanță cu conținutul. Fraza este agilă, impetuoasă, cu totul adaptată dinamismului narațiunii, dialogul este viu, cu reale posibilități de reprezentare dramatică. Descrierile sale pitorești își află un colorat mijloc expresiv în vocabularul complex.

Cu îndrăzneală artistică, conștient de valoarea scrisului său, Bandello afirmă principiul profund realist al formei nuvelelor sale : *„Io sono Lombardo, ed in Lombardia ai confini della Liguria nato... e come io parlo, così ho scritto..."* [1]. Iar mai departe, cu o modestie care poate fi considerată falsă, va continua : *„...E se bene io non ho stile, che il confesso, mi sono assicurato a scrivere esse novelle, dandomi a credere che l'istoria e cotesta sorte di novelle possa dilettare in qualunque lingua esse sia scritte..."* [2].

Și, într-adevăr, din punct de vedere al formei care, în acest caz estetic, nu se poate despărți de conținut, căci se întrepătrund reciproc, se poate vorbi despre realismul artei narative a lui Matteo Bandello.

Reluînd unele afirmații precedente, se poate sublinia încă o dată complexa tradiție a genului nuvelei, de la originile literaturii italiene și pînă în contemporaneitate, și faptul estetic că unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai genului va rămîne episcopul de Agen, îndrăgostitul de viață și de transfigurarea ei, Matteo Bandello.

Intră astfel în patrimoniul culturii românești, prin măiestrita traducere a lui Ștefan Crudu, cele mai realizate pagini ale lui Bandello, marcînd o nouă treaptă în cunoașterea complexei litera-

---

[1] „Eu sînt lombard și născut în Lombardia, lîngă hotarul cu Liguria... și așa cum vorbesc așa am și scris...".

[2] „...și chiar dacă nu am stil, și o recunosc, m-am hotărît să scriu aceste nuvele, cu credința că istoria și acest fel de nuvele pot să desfete, în orice fel de limbă ar fi scrise...".

turi a Italiei milenare, cu care țara noastră are atîtea afinități spirituale, istorice, de origine și de limbă. La rîndul lui, Ștefan Crudu înscrie o nouă izbîndă în lunga sa serie de tălmăciri, demonstrînd o dată mai mult că traducerea este un act de creație literară.

ALEXANDRU BALACI

TABEL CRONOLOGIC

1469 Se naște Niccolo Machiavelli.
Lorenzo dei Medici, „il Magnifico", devine conducător al Florenței.
1470 Se naște Pietro Bembo.
Se naște Bernardo Dovizio, zis și „il Bibbiena".
Apare prima tipăritură în limba italiană: poeziile lui Petrarca.
1471 Moare, la Ferrara, ducele Borso d'Este, protector al culturii.
1472 Moare, la Roma, Leon Battista Alberti, literat, arhitect, arheolog, teoretician al artelor plastice.
1474 Se naște Lodovico Ariosto.
Se naște Isabella d'Este Gonzaga.
1475 Se naște Michelangelo Buonarroti.
1476 Matteo Maria Boiardo începe să scrie poemul *Orlando innamorato (Orlando îndrăgostit).*
1478 Se naște Baldassare Castiglione.
1480 Angelo Poliziano scrie *La Fabula d'Orfeo (Povestea lui Orfeu)*, cea dintîi dramă pastorală din literatura italiană.
1482 Se publică, la Florența și Veneția, prima versiune, în 23 de cînturi, a poemului *Morgante*, al lui Luigi Pulci.
1483 Se naște Francesco Guicciardini.
1484 Moare Luigi Pulci.
Se naște Giulio Cesare Scaligero.

Se tipăresc primele două părți ale poemului *Orlando innamorato*, iar autorul începe să scrie partea a III-a a poemului.

1485 Se naște Matteo Bandello, la Castelnuovo Scrivia, lîngă Tortona, localitate aflată pe atunci în Lombardia, iar astăzi în Piemont.

Se naște Veronica Gambara, viitoare poetă, a cărei operă se va înscrie în tradiția petrarchismului.

Se naște Marco Girolamo Vida, cunoscut autor, între altele, al unui tratat de teorie literară. *Poeticorum libri tres (Trei cărți de poetică).*

1486 Sînt tipărite cele 900 de teze filozofice-religioase ale lui Giovanni Pico della Mirandola, apărute sub titlul *Conclusiones philosoficae, cabalisticae et teologicae.*

1490 Se naște Vittoria Colonna.

1491 Gerolamo Savonarola devine stareț al mînăstirii San Marco din Florența.

Se naște Teofilo Folengo.

1492 8 aprilie Moare Lorenzo de'Medici „il Magnifico".

19 aprilie Se naște Pietro Aretino.

Moare Piero della Francesca, pictor foarte cunoscut și autor al unui important tratat de pictură *De prospectiva pingendi (Despre perspectivă în arta picturii).*

1493 Se naște Agnolo Firenzuola.

Se naște Bernardo Tasso.

1494 29 septembrie Moare Agnolo Poliziano.

17 noiembrie Moare Giovanni Pico della Mirandola.

19 decembrie Moare Matteo Maria Boiardo, autorul cunoscutului poem epic *Orlando Innamorato.*

1495 Se tipărește postum, în formă definitivă, poemul *Orlando Innamorato* al lui Matteo Maria Boiardo.

Aldo Manuzio începe, la Veneția, tipărirea operei lui Aristotel, în 5 volume.

1496 Luca Paccioli scrie *De divina proportione (Despre proporția divină)*, tratat de geometrie, cu aplicații la arhitectură, ilustrat de Leonardo da Vinci.

1498 Gerolamo Savonarola este ars pe rug, la Florența, din ordinul papei Alexandru al VI-lea Borgia.

1500 Matteo Bandello începe să urmeze cursurile Universității din Pavia (după ce făcuse primele studii în orașul natal).

Se naște Benvenuto Cellini.

1501 Încep războaiele Franței împotriva Italiei.

Leonardo da Vinci pictează Gioconda.

1502 Lodovico Ariosto intră în slujba cardinalului Ippolito d'Este, din Ferrara, în calitate de „familiare" („om de casă").

Se naște Angelo Beolco, zis „il Ruzzante".

1503 Moare, la Neapole, Giovanni Pontano, filozof, istoric, poet și renumit umanist.

Moare papa Alexandru al VI-lea Borgia.

1504 Matteo Bandello scrie *Religiosissimi fratris Ioannis Baptistae Cattanei Genuensis vita (Viața preacredinciosului călugăr genovez Giovanni Cattaneo).*

Se tipărește într-o redactare definitivă *Arcadia* lui Iacopo Sannazzaro, cunoscut roman pastoral în versuri și proză, scris în limba „vulgară" (italiană).

Moare Ștefan cel Mare.

1505 Îndrumat de unchiul său Vincenzo, stareț al mînăstirii dominicane della Grazie, Matteo Bandello se călugărește, intrînd și el tot în ordinul dominicanilor.

1508—1511 Matteo Bandello se află la Napoli. Se îndrăgostește de Violante Borromeo, a cărei moarte neașteptată îl zguduie puternic. Tot aici o cunoaște și o frecventează pe Beatrice de Aragon, soția fostului rege Matei Corvin, al Ungariei.

1508 Lodovico Ariosto scrie comedia *La Cassaria (Comedia lăzii)*, prima comedie italiană scrisă conform regulilor clasicismului.
Se naşte Lodovico Dolce.
Baldassare Castiglione începe să scrie *Il Cortigiano (Curteanul)*.
Prima carte tipărită în Ţara Românească : *Liturghierul* lui Macarie.
Michelangelo pictează Capela Sixtină.
1509 Lodovico Ariosto termină de scris comedia *I suppositi (Substituiţii)*.

1511 Moare Vincenzo Bandello, unchiul lui Matteo şi stareţul mînăstirii delle Grazie, din Milano.

F. Guicciardini scrie *Storia fiorentina (Istoria Florenţei)*.
Se naşte Giorgio Vasari.
1512 F. Guicciardini începe să scrie, într-o primă formă, *Ricordi politici e civili (Amintiri din viaţa politică şi civilă)*, precum şi dialogul *Del reggimento di Firenze (Despre cîrmuirea Florenţei)*, în care îşi expune unele din ideile sale politice. Termină de scris şi *Diario del viaggio di Spagna (Jurnalul călătoriei în Spania)*.
Niccolò Machiavelli este îndepărtat din funcţia de secretar al celei de a doua Cancelarii a Florenţei şi arestat.
1513 Niccolò Machiavelli scrie *Il Principe*.
Moare papa Iuliu al II-lea, cunoscut şi luminat protector al artelor, pentru care au lucrat Bramante, Michelangelo şi Raffael.
Se reprezintă comedia *La Calandria (Comedia lui Calandria)* a lui Dovizi, zis şi „il Bibbiena".
1515 Moare la Veneţia, celebrul tipograf şi editor Aldo Manuzio.
Pe tronul Franţei se urcă regele Francisc I.
Carol al Cincilea (Quintul) este proclamat rege al Spaniei.

1515—1517 Înapoindu-se la Milano, Matteo Bandello intră în slujba lui Alessandro Bentivoglio, pentru care îndeplineşte felurite misiuni.

1517—1525 Matteo Bandello se află în slujba familiei Gonzaga din Mantova, bucurîndu-se de protecţia faimoasei Isabella d'Este. Este îndrăgostit fără succes de Ippolita Torelli, pentru care a scris numeroase poezii.

1517 Luther afişează cele 95 de teze, care constituie adevărata bază a Reformei.
Lodovico Ariosto începe să scrie *Satirele*, la care lucrează şapte ani.
Se naşte pictorul Tintoretto, reprezentant de seamă al şcolii veneţiene.
1518 Nicollò Machiavelli scrie comedia *La Mandragola (Mătrăguna)*.
1519 Moare Leonardo da Vinci.
Carol Quintul este proclamat împărat.

1520 Matteo Bandello scrie *Parentalis oratio pro clarissimo imperatore Francisco Gonzaga (Oraţiune de sărbătoarea morţilor pentru prealuminatul împărat Francesco Gonzaga)*.

Condamnarea lui Luther de către Vatican marchează oficial naşterea Reformei.
Moare Raffael Sanzio.
Moare Bernardo Dovizi, zis şi „il Bibbiena".
1521 Se tipăreşte a doua ediţie, revăzută de autor, a poemului *Orlando furioso*, al lui Lodovico Ariosto.
Luther este excomunicat.
Moare Neagoe Basarab.
Scrisoarea boierului Neacşu, din Cîmpulung, către judele Braşovului.

1525 După bătălia de la Pavia, trupele spaniole ocupă orașul Milano, unde, între altele, jefuiesc și casa lui Bandello. Dispar cu acest prilej unele manuscrise ale scriitorului.

1525—1537 Matteo Bandello împărtășește soarta generalului Cesare Fregoso, pe care îl urmează în exil la Veneția.

1525 Începutul războiului țărănesc german.

1526-27 Pietro Aretino scrie comediile *La Cortigiana (Comedia curților)* și *Il marescaleo (Potcovarul).*

1526 Turcii pătrund în Europa Centrală: bătălia de la Mohàcs.

1527 Moare Niccolò Machiavelli.

Petru Rareș se urcă pe tronul Moldovei.

Marco Girolamo Vida publică tratatul de teorie literară intitulat *Poeticorum libri tres (Trei cărți de poetică).*

1528 B. Castiglione publică, la Veneția, în tipografia lui Aldo Manuzio, tratatul moral-politic intitulat *Il Cortegiano (Curteanul).*

Moare marele pictor german Albrecht Dürer.

1529 Moare Baldassare Castiglione.

Moare Andrea Navagero, istoriograf oficial al Veneției, cu care Bandello se întîlnea în casa lui Cesare Fregoso.

Moare Luigi da Porto, autor, între altele, al povestirii despre cei doi îndrăgostiți din Verona, preluată ulterior de Bandello și inclusă în partea a doua a *Nuvelelor* sale.

1530 Moare Iacopo Sannazzaro.

1531 Biserica Angliei se desparte oficial de Roma.

1532 Apare la Ferrara, în ediție definitivă, poemul *Orlando Furioso,* substanțial revăzut de către autor (în 46 de cînturi).

1533 Moare Lodovico Ariosto.

Se naște Montaigne.

1534 Apare traducerea *Bibliei* în limba germană, datorită lui Luther.

1537 Matteo Bandello se îndrăgostește de fosta sa elevă, frumoasa Lucrezia Gonzaga, care nu-i împărtășește dragostea. Întru lauda ei, Bandello scrie 11 cînturi *(Canti XI delle Lodi della signora Lucrezia Gonzaga).*

1538 Petru Rareș este detronat, iar turcii invadează Moldova.

Pietro Aretino publică primul volum al faimoaselor *Scrisori (Lettere),* retipărit de zece ori în decurs de un an.

1539 Moare Isabella d'Este Gonzaga, din Ferrara, marchiză de Mantova. Vasta ei cultură și mecenatismul pe care l-a dovedit au făcut ca unii să vadă în ea prototipul femeii din Renaștere. Celebră pentru relațiile ei epistolare cu scriitori ca Bembo, Ariosto, Castiglione, Bandello.

1540 Moare Francesco Guicciardini, cel mai mare istoric florentin, alături de N. Machiavelli.

Se înființează ordinul călugăresc al iezuiților.

1541 În urma unui complot, pus la cale de austrieci, generalul Cesare Fregoso este decapitat, iar văduva lui se refugiază în Franța, la Agen, cerînd protecția regelui Francisc I. Bandello o urmează și el și se stabilește în Franța, de unde nu va mai pleca niciodată.

1542 Moare Angelo Beolco, zis „il Ruzzante".

1543 Moare Angelo (Agnolo) Firenzuola, scriitor florentin, autor, între altele, al unei cunoscute culegeri de nuvele *(Ragionamenti d'amore).*

Copernic publică faimosul tratat *De revolutionibus orbium coelestium (Despre mișcările de revoluție ale corpurilor cerești).*

1544 11 martie Se naște Torquato Tasso.

1545 Începe Conciliul din Trento.

1546 Se tipăresc la Veneția cele 10 cărți ale tratatului *Dell'architettura (Despre arhitectură)* scris de Leon Battista Alberti.

Pietro Aretino publică tragedia *Orazia* şi comedia *Il filosofo*. Moare Luther.

1547 Moare, la Roma, Pietro Bembo din Veneţia, istoriograf al Republicii, poet, una din marile personalităţi ale culturii italiene renascentiste.

Începe publicarea *Indexului* (Catalogul cărţilor interzise şi osîndite de Curia papală).

Moare Francisc I, regele Franţei.

Se naşte Cervantes.

1548 Se naşte Giordano Bruno.

1550 Bandello devine episcop de Agen.

Apare prima ediţie a operei lui Giorgio Vasari : *Le vite dei più eccelenti architetti, pittori et scultori italiani, da Cimabue insino a tempi nostri (Vieţile celor mai de seamă arhitecţi, pictori şi sculptori italieni, de la Cimabue pînă în vremurile noastre).*

Moare poeta Veronica Gambara.

Apare prima parte a culegerii de nuvele *Le piacevoli notti (Plăcutele nopţi)*, de Gianfrancesco Straparola.

1552 Moare Paolo Giovio din Como, preot şi istoric în limba latină.

1554 Apar primele trei părţi ale *Nuvelelor* lui Matteo Bandello.

Apare partea a II-a a culegerii de nuvele *Le piacevoli notti* a lui G. Straparola.

Apare *Lazarillo de Tormes*, primul roman picaresc spaniol.

1555 Bandello renunţă la episcopat, în favoarea lui Ianus Fregoso, fiul fostului său protector.

Se publică postum unul dintre cele mai cunoscute tratate filozofice din Renaştere : *Naugerius sive De poetică dialogus (Navagerius sau Dialog despre poetică)*, de Girolamo Fracastoro.

1556 Moare Pietro Aretino.

Carol Quintul abdică ; îi urmează la tron Filip al II-lea.

1557 Moare Gianfrancesco Straparola.

Se publică, la Veneţia, *L'Aretino* sau *Dialogo della pittura (Aretinul* sau *Dialog despre pictură)* al lui Lodovico Dolce, operă de mare erudiţie, conţinînd unele afirmaţii deosebit de interesante şi originale.

1558 Apare *Il Galateo*, tratat de bune maniere scris de Giovanni della Casa, care aruncă o lumină interesantă asupra moravurilor vremii.

Moare Giulio Cesare Scaligero, umanist, om de ştiinţă şi filolog. Opera lui principală este *Poetices libri septem (Şapte cărţi de poetică)*, tratat de teorie literară.

1559 Apare volumul *Histoires tragiques extractes des Oeuvres de Bandel (Poveşti tragice extrase din operele lui Bandello).*

Montemayor publică *Diana*, primul roman pastoral care s-a bucurat de mare succes.

Apare *Heptameronul*, culegere de nuvele aparţinînd Margaretei de Navara.

Apare *Catehismul* diaconului Coresi, cea dintîi lucrare tipărită în limba română.

1561 Moare Matteo Bandello, în Franţa, şi este înmormîntat în biserica iacobinilor din Port Saint Malo.

Este publicat postum tratatul de poetică al lui G. C. Scaligero : *Poetices libri septem (Şapte cărţi de poetică).*

1562 Apare, la Veneţia, poemul cavaleresc *Rinaldo*, al lui Torquato Tasso.

1563 Moare Angiolo Bronzino, pictor şi poet florentin.

Moare Hans Sachs, cel mai popular poet şi dramaturg al Renaşterii germane.

1564 Se naşte Galileo Galilei.

Moare, la Roma, Michelangelo Buonarroti, celebru sculptor, pictor, arhitect şi poet al Renaşterii.
Se naşte William Shakespeare.
1565 Se naşte Alessandro Tassoni.
Moare Benedetto Varchi.
1565—67 Benvenuto Cellini scrie *Trattato dell'oreficeria (Tratatul despre arta aurăriei)* şi *Trattato della scultura (Tratatul despre sculptură).*
1567 Torquato Tasso scrie *Discorsi dell'arte poetica (Discursuri cu privire la arta poetică).*
1571 Moare Benvenuto Cellini.

1573 Apare, postum, cea de a patra şi ultima parte a *Nuvelelor* lui Bandello.

ŞT. C.

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Începînd să-şi descrie povestirile încă din anul 1508 cînd se afla la Milano în slujba lui Alessandro Bentivoglio, soţul faimoasei Isabella d'Este, rămasă în amintirea posterităţii ca mare protectoare a artelor şi a artiştilor, Matteo Bandello izbuteşte să-şi publice de-abia în anul 1554, la Lucca, în tipografia lui Vincenzo Busdrago, primele trei părţi ale operei sale nuvelistice, urmînd ca partea a patra, şi ultima, să apară postum, la Lyon, în anul 1573.

Trăind zeci de ani în preajma unor conducători de state ori de oşti, marele scriitor a putut veni în contact nemijlocit cu personalităţile cele mai strălucite ale vremii sale, pe care le-a cunoscut şi cu care a întreţinut legături prieteneşti. Parţial, înseşi scrisorile dedicatorii, care însoţesc nuvelele, arată cît de largă putea fi aria acestor relaţii ale lui Bandello, aflat astfel tot timpul în centrul preocupărilor şi problemelor veacului său, pe care le-a înfăţişat cu atîta har în nuvelele sale, adevărată frescă a veacului al XVI-lea, în care clocoteşte, plină de viaţă, o întreagă lume.

Ca orice selecţie sau antologie, personală, întotdeauna, şi, ca atare, subiectivă, sigur că nici aceasta a noastră nu se poate proclama ca desăvîrşită. Tot ce putem spune, este că am ales din cele peste două sute de nuvele ale lui Bandello pe cele care ni s-au părut a fi mai realizate artisticeşte, ca şi pe cele pe care — prin tematica lor — le-am socotit a fi mai actuale, mai apropiate de gustul şi de aspiraţiile epocii moderne. Le-am selectat, de ase-

meni, pe cele ce ni s-au părut a fi adevărate pledoarii în favoarea eliberării femeii, a egalităţii dintre sexe. Iar pentru mai uşoara identificare a fiecărei nuvele, am păstrat atît diviziunea în patru părţi cît şi numerotarea din original.

TRADUCĂTORUL

PARTEA ÎNTÎI

BANDELLO

către strălucita doamnă

signora

CAMILLA GONZAGA

marchiză de Tripalda

S-a scurs multă vreme de cînd trebuia să primesc din partea domniei-voastre un răspuns la cele trei scrisori ale mele, pe care vi le-am trimis după ce ați plecat din Lombardia și v-ați dus în regatul Napoli. Iar în numele acelui respect pe care vi l-am purtat întotdeauna, vă încredințez că, în sinea mea, mă hotărîsem să pun capăt scrisului și să nu vă mai trimit nici o scrisoare : și nu fiindcă aș fi ajuns cine știe ce nobil de rang înalt și m-ar fi năpădit înfumurarea și nici fiindcă nu v-aș mai prețui cum vă prețuiam odinioară ori fiindcă nu cunosc dumnezeieștile daruri cu care sînteți înzestrată ; ajunsesem însă la hotărîrea aceasta numai și numai ca să nu vă plictisesc și să nu vă supăr. Și ce altceva puteam să îmi închipui, știind că ați primit scrisorile mele și că, în atîta amar de vreme, nu am văzut nici măcar un rînd trimis de domnia-voastră ? Amintiți-vă că pe vremea cînd vă aflați la Casalmaggiore, împreună cu doamna mamă a domniei-voastre, iar eu mă găseam la Cremona, îmi scriați în fiecare săptămînă, cel puțin de două ori. Acum, slavă Domnului, am primit scrisoarea domniei-voastre, plină toată de bunăvoință, cu o atît de limpede și atît de potrivită lămurire a întîrzierii de a scrie încît m-am socotit pe deplin mulțumit de domnia-voastră. Și, ca să vă spun adevărul, dacă aș ști că la fiecare trei scrisori ale mele

m-aş bucura întotdeauna din partea domniei-voastre de o scrisoare atît de lungă şi atît de frumoasă, v-aş scrie cîte zece în fiecare săptămînă. Iar dacă m-am plîns de aceasta mamei domniei-voasrte ori lui signor *Federico şi lui* signor *Pirro, fraţii domniei-voastre şi stăpînii mei, singura vină pe care mi-o recunosc nu este aceea de a mă fi plîns lor, căci aveam dreptate s-o fac, ci aceea de-a fi făcut-o atît de tîrziu. Căci dacă aş fi ţipat mai din vreme, iar ei v-ar fi dojenit prin scrisori, cum au şi făcut-o, aş fi simţit, încă mai de mult, plăcerea aceasta nespusă pe care o simt acum. E bine, totuşi, căci dacă veţi mai zăbovi şi altă dată în a-mi răspunde, voi şti cum trebuie să mă port, avînd la îndemînă un bici atît de bun, care-o să vă facă să simţiţi învinuirile mele. Nu vreau să răspund însă acuma, punct cu punct, la atît de plăcuta dumneavoastră scrisoare, amînînd lucrul acesta încă opt sau zece zile, pînă la venirea ţăranului Gabriele, pe care* signor *Pirro îl va trimite la Napoli. Răspund numai la punctul acela unde îmi cereţi să vă trimit una dintre nuvelele mele. Ori, cum aici, la Gazuolo, unde am venit de vreo zece zile, s-a aflat şi dragul nostru* messer *Giacomo Cappo şi mi-a povestit o nuvelă pe care am scris-o fără zăbavă, am copiat-o şi v-o trimit prin rîndaşul acesta, neavînd deocamdată la mine nici altă nuvelă, nici versuri. Îmi dau seama că nu se cade să vă cer s-o primiţi bucuroasă şi s-o îndrăgiţi, bine ştiind eu că toate palavrele mele v-au mers întotdeauna la inimă. Amintiţi-vă ce i-aţi spus, în legătură cu acest subiect, preastrălucitei doamne de Mantova, cînd petreceaţi împreună. Îmi rămîne să vă aduc aminte că vă sînt tot atît de îndatorat pe cît v-am fost întotdeauna şi că depărtarea ori scurgerea vremii nu vor micşora niciodată dragostea mea faţă de domnia-voastră şi, cu atît mai puţin, respectul. Fiţi sănătoasă.*

NUVELA VII

Baldovin de Flandra o răpeşte, pe mare, pe Iudita a Franţei şi o ia de nevastă

Era o străveche deprindere a regilor Franţei aceea de a-l trimite pe unul din vasalii lor, ori pe cineva care le era mai pe plac, să cîrmuiască ţinutul Flandrei, iar acestui trimis îi dădeau numele de Pădurar, deoarece, la început, cînd oamenii au venit să-l locuiască, ţinutul acela era acoperit cu totul de codri uriaşi, de nepătruns. Pe urmă au venit să-l locuiască mari mulţimi de oameni, care l-au îngrijit în asemenea chip, încît acum a ajuns să fie cunoscut ca un ţinut frumos, bine gospodărit şi plin de neguţători. S-a întîmplat deci, ca, în timpul domniei regelui Carol al Franţei, cel poreclit Pleşuvul, care era şi împărat al Romei, fiul lui Ludovic cel Pios, fost şi el împărat al Romei, s-a întîmplat, spun, ca la curtea acestui Pleşuv să se afle un anume Baldovin, feciorul lui Adacquero Pădurarul. Era acest Baldovin un bărbat plin de virtuţi, frumos şi tot atît de viteaz ca oricare alt curtean aflat la curtea regească şi, tocmai de aceea, îl iubeau mult atît regele cît şi toţi curtenii. Trăind tot timpul la curte, iată însă că, pentru a-l înălţa în rang, norocul, care începuse să-i fie prielnic, voi ca el să se îndrăgostească atît de pătimaş de fiica regelui încît, zi şi noapte, singurul lui gînd era numai acela de a cîştiga dragostea acesteia. Şi, nefiind el în stare, sau nepricepîndu-se, să trăiască fără să vadă dulcele şi iubitul chip al fetei, se purtă în asemenea fel şi ştiu să-şi potrivească treburile atît de bine, încît, la rîndu-i, aceasta, care purta numele de Iudita, făcu şi ea loc în inima ei flacărilor iubirii şi începu să-l îndrăgească, în ciuda faptului că nu s-ar fi cuvenit s-o facă. Înţelegînd ce se întîmpla, tînărul, care nu era legat la ochi, se socoti a fi cel mai fericit şi mai norocos îndrăgostit de pe lume şi se dărui întru totul meşteşugului

armelor şi întrecerilor războinice, dornic să săvîrşească numai lucruri menite, după părerea lui, să păstreze şi să sporească dragostea fetei. Şi de fiecare dată cînd stăteau amîndoi de vorbă, lucru care se întîmpla destul de des, din pricina apropierii şi prieteniei statornicite între băieţii şi fetele de prin părţile acelea, el nu se pierdea cîtuşi de puţin cu firea, ci, dimpotrivă, prin gesturi frumoase şi cuvinte cît mai la locul lor, se silea să o facă a-şi da seama cît de înflăcărat era de frumuseţea ei neasemuită şi de purtările ei cuminţi. La rîndu-i, fata nu se arăta deloc îndărătnică, încredinţîndu-l că flacările iubirii o mistuiau şi o chinuiau şi pe ea la fel de mult şi că nu dorea altceva decît să descopere calea cea mai potrivită pentru a se putea întîlni numai ei amîndoi. În timp ce iubirea stătea aşa cum auziţi, regele primi vestea că Pădurarul Adacquero, tatăl lui Baldovin, murise : din pricina aceasta Baldovin se simţi cuprins de o durere nemăsurată şi stătea toată ziua foarte mîhnit. Fiind nevoit să trimită în Flandra pe cineva care să cîrmuiască ţinuturile acelea, regele, după ce cîntări bine în gînd purtările şi firile nobililor şi curtenilor săi, îşi dădu seama că nimeni n-ar fi mai potrivit pentru asemenea cîrmuire decît Baldovin ; iar părerea aceasta i se statornici cu atît mai mult cu cît, ştiind că tatăl băiatului fusese nespus de iubit şi de respectat de către flamanzi, socotea că amintirea tatălui urma să fie deosebit de prielnică fiului. Luînd deci hotărîrea aceasta şi împărtăşind-o sfatului său, în care toată lumea sprijini părerea regelui, îl chemă la el pe Baldovin şi îi spuse :

— Prietene, nici eu n-aş putea să-ţi spun şi nici tu n-ai fi în stare să crezi cît de rău mi-a părut de moartea părintelui tău. Nu numai că am rămas fără un slujitor foarte credincios, fapt deosebit de păgubitor şi de greu, dar am pierdut şi un cîrmuitor al Flandrei, a cărei însemnătate o ştim cu toţii. Taică-tău a cîrmuit în asemenea chip şi s-a purtat cu flamanzii atît de frumos încît acestora nu li se pare că le-a murit un jude şi un cîrmuitor,

ci un părinte milostiv şi drag. Sîntem deci de părere, atît eu cît şi sfatul meu, să-ţi dăm ţie sarcina aceasta de Pădurar, socotind că vei fi în stare să urmezi pilda tatălui tău, pentru ca, în folosul Coroanei şi spre binele acelor popoare, să le cîrmuieşti cu cinste, aşa încît şi eu, şi toţi flamanzii, să rămînem pe deplin mulţumiţi de tine. Şi de aceea, fiind tu cel care-i vei urma în slujba şi în demnitatea pe care le avea, moartea lui taică-tău va trebui să te doară mai puţin ; pe de altă parte, nici părerea mea de rău n-o să mai fie atît de mare, închipuindu-mi că nu l-am pierdut. Tot astfel, popoarele acelea vor fi şi ele mulţumite, părîndu-li-se, în timp ce le vei cîrmui tu, că le cîrmuieşte însuşi tatăl tău, la care ţineau atît de mult. Aşa că te vei pregăti, ca să fii gata să pleci într-acolo de îndată ce ţi-o voi porunci. În ce priveşte cîrmuirea, mi-ajunge să-ţi cer să calci pe urmele tatălui tău şi să te porţi aidoma lui, căci făcînd astfel, vei fi un cîrmuitor foarte bun şi drept.

Baldovin avea o fire dîrză şi darnică şi cheltuise o mulţime de bani cu livrelele şi cu avînturile dragostei, îmbrăcîndu-şi servitorii în culorile dorite de frumoasa Iudita. Ca urmare a celor vorbite, regele îi porunci unuia dintre viestiernici să-i înmîneze lui Baldovin zece mii de franci, ca să se poată pregăti cît mai frumos de plecare. El îi mulţumi regelui, în chipul cel mai potrivit cu putinţă, pentru bunele păreri pe care le avea despre el şi pentru dovada de dragoste pe care i-o dădea şi îl rugă, cu tot respectul cuvenit, ca, dacă era cu putinţă, să-i încredinţeze această atît de grea însărcinare unui om cu mai multă experienţă, arătînd că el era prea tînăr şi nedeprins cu asemenea cîrmuire şi cerîndu-şi iertare că nu voia să ia banii, pe care maiestatea-sa ar fi putut să-i folosească pentru alte treburi.

Fără să primească nici o scuză, regele stărui ca, în orice caz, cîrmuirea să-i fie încredinţată lui şi ca el să primească banii. Vestea despre această întîmplare se răspîndi de îndată în întreaga curte regală, ajungînd la ure-

chile Iuditei, care se întristă peste măsură, gîndindu-se că n-o să-și mai vadă iubitul, fiind obiceiul ca guvernatorii Flandrei să-și părăsească foarte rar provincia și numai la caz de mare nevoie. Și, foc de necăjită, nu-și mai putea găsi liniștea. Iar durerea lăuntrică îi era cu atît mai mare, cu cît trebuia s-o țină ascunsă, pentru ca lumea să nu afle de dragostea ei aprinsă. Pe de altă parte, îndrăgostitul Baldovin, în ochii căruia o întîlnire plăcută și un cuvințel dulce al iubitei prețuia mai mult decît toate Flandrele și decît toate cîrmuirile de pe lume, trăia și el într-o frămîntare cumplită, deoarece cu cît mai mult datoria și judecata îi cereau să se bucure de iubirea pe care i-o arăta regele și de o atît de vrednică de cinste înălțare în rang, cu atît mai mult îl întrista dorința lui pătimașă, știind că va trebui să se lipsească de a vedea tocmai ființa pe care o iubea nemăsurat de mult. Trăia, deci, în cea mai neagră mîhnire, jelindu-se amarnic de plecarea sa, așa că toată curtea se mira nespus văzîndu-l atît de trist, tuturor părîndu-li-se că ar fi trebuit să fie vesel, ca unul care, deși era foarte tînăr, dobîndise dregătoria acea pe care cei mai mari nobili al Franței ar fi primit-o bucuroși ; căci, pe lîngă cinste, care era uriașă, cîștigurile și foloasele aduse de o asemenea cîrmuire nici nu puteau fi prețuite. Iar cînd îl întreba cineva de pricina acestei atît de mari tristeți, răspundea că nu era vorba decît de faptul că el se socotea nevrednic de o asemenea însărcinare. Iudita era și ea copleșită de o tristețe crîncenă, dar nu cuteza să dezvăluie, precum am mai spus, ceea ce ascundea în inimă. Plîngea însă amarnic, împreună cu Baldovin, cînd vorbeau pe furiș, el cerîndu-și iertare de a nu putea face altfel, dar încredințînd-o că îi va rămîne slujitor pe vecie și că niciodată nu va iubi o altă femeie. Se aflau la curte cîțiva care, deși își dădeau seama că Baldovin era îndrăgostit, nu izbutiseră totuși niciodată să descopere adevărul, întrucît cei doi îndrăgostiți dovediseră atîta cumințenie în iubirea lor încît nimeni nu își închipuia că Iudita era aleasa inimii lui

Baldovin. Iar suferința fetei era cu atît mai stăruitoare cu cît, uneori, ea însăși se vedea silită să își îndemne iubitul să dea ascultare regelui. Veni însă și ziua în care el, luîndu-și rămas bun de la rege, urma să plece, ceea ce îi pricinui Iuditei atîta jale încît se îmbolnăvi și zăcu, simțindu-se foarte rău, timp de cîteva zile, fără ca numeroșii medici veniți s-o îngrijească să-și dea seama ce fel de boală avea. Dacă s-ar fi aflat acolo, Erasistrato și Teombroto poate că și-ar fi dat seama cu ușurință de boala fetei. Și nu încape îndoială că Iudita era mistuită de o iubire pătimașă, ca una care nu gustase încă din fructul acela pe care îndrăgostiții îl doresc cel mai mult. Nu vreau să m-apuc să povestesc tot ce și-au spus cei doi îndrăgostiți în clipa despărțirii lor și cîte lacrimi și suspine au risipit atunci cînd Baldovin, de la o fereastră, și-a luat rămas bun de la fată, în timpul nopții.

Plecînd, deci, și ajungînd în Flandra, Baldovin, în amintirea tatălui săi, fu primit cu multă cinste de către cei de-acolo. Călcînd apoi pe urmele părintești, el începu să-i cîrmuiască pe localnici cu multă pricepere și să se poarte cu toată lumea potrivit cu starea fiecăruia, așa că în scurtă vreme fu îndrăgit de întregul popor. Numai că și cinstirile, și măreția, și foloasele se dovediră a nu fi în stare să stingă patima lui mistuitoare, dar nici măcar să micșoreze cît de cît tăria acesteia.

În timp ce el își petrecea deci timpul astfel, se întîmplă ca Edelolfo, regele Angliei, venind de la Roma, să treacă prin Franța, iar, cu prilejul acesta, regele i-o făgădui pe Iudita de nevastă. Ea, supărată și plină de îndărătnicie, fu nevoită să-i facă voia tatălui ; după aceea, odată căsătorită, plecă în Anglia împreună cu bărbatul, cu care trăi cam șase luni, la capătul cărora acesta din urmă se îmbolnăvi și muri, lucru de care ea îi dădu de veste lui taică-său, rugîndu-l să facă tot ce-o putea și să o ia de-acolo, deoarece voia să se înapoieze în Franța. Pe de altă parte, pregăti un om de încredere al ei și îl trimise

la Baldovin, căruia îi scrise că nu peste mult timp urma să navigheze spre Franța și că acum avea să se vadă dacă o iubea într-adevăr atît cît spunea, lăsîndu-l să înțeleagă în chip lămurit ce anume îi cerea să facă. Luînd cunoștință de ceea ce-i scria doamna sa și de ceea ce trimisul îi mai spuse prin viu grai, Baldovin își simți sufletul cuprins de înflăcărare și gata să înfrunte orice primejdie ; ca urmare, îi scrise și îi trimise vorbă Iuditei că de data aceasta, fără să-i pese de nimic, îi va dovedi că ține la ea mai mult decît la însăși viața lui. Și îl trimise înapoi pe aducătorul scrisorii, spunîndu-i, la despărțire :

— Du-te și salut-o pe stăpîna ta și a mea și încredințeaz-o că sînt gata să fac ceea ce-mi poruncește. Știu bine că toată lumea o să mă ponegrească, socotind că dau dovadă de necredință față de regele meu, care mi-a arătat atîta cinstire și m-a înălțat în rang. Dar ce pot face eu, dacă doamna mea și iubirea, care sînt mai puternice și decît împăratul, și decît mine, vor și îmi poruncesc să mă port astfel ? Este de datoria mea să dau ascultare și doamnei mele, și iubirii, și o voi face, căci viața mea n-are cum să fie mai chinuită decît îmi este acum.

Trimisul plecă, ducînd și vorbele acestea, și scrisoarea, și se înapoie la Iudita. Mare fu bucuria acesteia cînd află de hotărîrea pe care o luase iubitul ei. Între timp, Baldovin se îngriji să înarmeze cîteva corăbii și să pregătească tot ce era de trebuință pentru săvîrșirea faptelor pe care urma să le aducă la îndeplinire ; totul însă în cea mai adîncă taină, pentru ca nimeni să nu poată descoperi ceea ce avea el de făcut ; și cum în Flandra se aflau pe atunci cîteva galere genoveze, luă legătura, într-ascuns, și cu stăpînii acestora și îi plăti cu dărnicie, pentru ca, mai tîrziu, la vremea potrivită, să se poată sluji de ei. Ținu, de asemenea, tot timpul, spioni în Anglia, ca să afle de plecarea doamnei sale ; și nu se îngrijea decît de lucrul acesta, părîndu-i-se o mie de ani pînă să treacă la fapte, cu nădejdea neabătută de a-și putea dobîndi femeia pe care o iubea atît de mult. Lucrurile stăteau deci

așa cum am văzut, iar regele Carol, închipuindu-și că nimic n-ar fi putut tulbura venirea fiicei sale în Franța, se îngrijea numai ca aceasta să se înapoieze în chip vrednic de cinste, împreună cu însoțitori potriviți pentru o fată de împărat și fostă soție a unui rege englez. Și alcătui, prin urmare, un grup de prelați și de nobili de rang înalt, care, însoțiți de nevestele lor și de alte doamne, să se ducă după ea.

Seniorii francezi sosiră în Anglia, cu o corabie, fără a fi cîtuși de puțin supărați de vînt, iar acolo o găsiră pe regină gata de îmbarcare, împreună cu ea fiind pregătiți să o însoțească în Franța și cîțiva seniori englezi, precum și cîteva doamne. Nu mult după aceasta, deci, seniorii francezi și englezi, împreună cu regina și cu alte doamne se îmbarcară pe două corăbii și, punînd pînzele în bătaia vîntului, începură să navigheze. Înștiințat, punct cu punct, de tot ce se petrecea, Baldovin porni și el pe mare cu galerele sale și cu alte corăbii, pregătite cum nu se poate mai bine cu toate cele de trebuință. Iar după ce urcă pe ele o mulțime de bărbați viteji, deprinși cu încăierările de pe mare, pluti pînă într-un anume loc, pe unde fusese înștiințat că va trece regina ; și așezîndu-se la pîndă, așteptă sosirea acesteia. Împlinirea a ceea ce prevăzuse el nu întîrzie mult, căci, după o ședere destul de scurtă, începură să se întrezărească cele două corăbii, care, avînd vînt slab, navigau foarte încet. Îndată ce văzu aceasta, Baldovin se urcă pe una dintre corăbiile sale, făcută toată numai din lemn, îndemnîndu-i pe ai săi să lupte vitejește, deși îi asigură că nu vor întîmpina nici cea mai slabă împotrivire, deoarece pe corăbiile pe care le vedeau plutind foarte încet, aproape fără vînt, nu se aflau războinici. Afară de asta, atît pe galere cît și pe celelalte corăbii, el îi împărți pe cîțiva dintre oamenii săi de mare încredere, care, cunoscînd dorința lui Baldovin, făgăduiră daruri uriașe celor care aveau să lupte vitejește, dacă s-ar fi ajuns la încăierare. După ce rîndui toate lucrurile, Baldovin, căpetenia armatei, porunci ca

navele lui să se îndrepte cu prorele către cele două corăbii care, lipsite de vînt, stăteau aproape pe loc și pe care, în scurt timp, le înconjurară și le prinseră între ele, în așa fel încît francezii și englezii se speriară cu toții văzînd o armată atît de bine pusă la punct și bogată în bărbați înarmați, gata să lupte și strigînd : la arme ! la arme ! Cerîndu-li-se, tot atunci, să coboare pînzele și să se dea prinși, dacă nu voiau să fie uciși fără milă și zvîrliți în mare, ca hrană pentru pești, francezii întrebară cine era cel care stăpînea și comanda oastea, ca să știe cu cine aveau de-a face. Ieșind atunci în față și urcîndu-se pe puntea pupei uneia dintre corăbiile sale, aflată lîngă cele două ale francezilor și englezilor, Baldovin rosti cu glas tare :

— Domnilor, eu sînt Baldovin, Pădurarul Flandrei, care am venit aici să vă atac și să vă iau pe toți prizonieri. Așa că ori declarați-vă prizonieri, ori pregătiți-vă să luptați, căci altă scăpare n-aveți.

Drept răspuns, seniorii francezi îi făcură atunci cunoscut că pe corăbiile acelea se afla fata regelui lor și-al lui și că o aduceau înapoi în Franța, întrucît, așa cum știa neîndoielnic și el, regele Angliei murise, iar *madama* Iudita rămăsese văduvă.

La aceasta, Baldovin le răspunse :

— Domnii mei, săvîrșiți o mare greșeală închipuindu-vă că am venit să v-atac în chip de pirat, ca să mă îmbogățesc, furîndu-vă lucrurile domniilor voastre, ori ca să-mi mînjesc mîinile cu sînge omenesc. Nu vreau și nu doresc nici una, nici alta ; căci nu pentru asemenea treburi am venit încoace și am pregătit armata aceasta, cu atîția bărbați viteji, cum puteți să vedeți și singuri. Iar ca să nu mai lungim vorba și ca să v-arăt ce am pe suflet, aflați că singură dragostea m-a îndemnat să pun mîna pe arme și tot ea singură mă aduce aici, mă sfătuiește, mă conduce și îmi arată ce am de făcut. Iubirea este cîrmaciul meu, stăpînul și comandantul meu, iar cu sprijinul ei trag nădejde să ajung la capătul dorințelor mele. Prin urmare,

ceea ce caut eu, cu atîta trudă, și ceea ce doresc să dobîndesc de la voi este *madama* Iudita, pe care, după ce ați luat-o din Anglia, o duceți, cu corăbiile astea, în Franța. Dacă mi-o veți da în chip pașnic și fără nici o împotrivire, nici un alt bun al vostru nu va avea de suferit și nu vi se va răpi nici măcar un bănuț, putînd să vă duceți apoi, liberi, acolo unde doriți. Vă sfătuiesc deci, spre binele vostru, să mi-o dați, știind voi limpede că nu mă puteți împiedica în nici un fel să o iau. Dacă veți fi însă atît de nerozi încît să vreți să mă înfruntați, pregătiți-vă de apărare, luptînd cît mai vitejește vă va fi cu putință, căci vă încredințez și vă făgăduiesc, pe toată cinstea de care mă bucur în lume, că nu am de gînd să plec de aici, cu nici un preț, fără s-o dobîndesc pe *madama* Iudita. Alegeți acum calea care-o să vi se pară mai potrivită ; aveți în fața voastră și războiul, și pacea : alegeți ce vreți.

Împreună cu regina se aflau și cîțiva mari seniori francezi, apropiați și prieteni ai lui Baldovin, care, cunoscîndu-l și auzind ceea ce acesta spusese în auzul tuturor, fură cuprinși de o nemăsurată uimire și ziseră :

— Aha, domnule Pădurar, ce vorbe sînt astea pe care le rostiți ? Ce fel de suflet aveți ? V-ați pierdut mințiile ? Asta e credința pe care i-o datorați regelui ? Asta e omagiul pe care i-l aduceți ? Crede domnia-voastră că regele va lăsa o asemenea crimă nepedepsită după cuviință ?

Cînd vorbitorul dădu să mai adauge și altceva, Baldovin îl opri și-i spuse cu mîndrie :

— Ori mi-o dați pe *madama* Iudita, ori puneți mîna pe arme, ca să mă împiedicați s-o iau.

Cum nu se vedeau în stare să lupte, ceilalți se sfătuiră între ei, iar apoi o chemară pe regină și-i spuseră ce voia Pădurarul, întrebînd ce avea de gînd să facă :

— În ce mă privește, grăi veselă Iudita, dacă el mă vrea de nevastă, îl vreau și eu de bărbat ; iar cînd o să vă aflați în fața tatălui meu, să-i spuneți că nici nu i-a păsat de tinerețea mea, căci nu împlinisem încă nouăsprezece ani atunci cînd mi l-a dat de bărbat pe unul care

avea trei feciori de la nevasta dintîi, cel mai mic dintre aceştia, aflat aici pe corabie, fiind mai vîrstnic decît mine. Murind însă regele Edelolfo, m-am hotărît, încă de cînd eram în Anglia, să-l iau de bărbat pe domnul Pădurar, a cărui vîrstă şi vitejie, împreună cu dragostea pe care mi-o poartă, îi dau pe deplin dreptul acesta. Şi, fiindcă i-am scris să vină să mă ia, el nu face altceva decît să-şi ia un bun al său, iar eu înţeleg să fiu veşnic a lui.

Dacă mai înainte, la auzul spuselor lui Baldovin, se arătaseră miraţi, francezii rămaseră acum uluiţi, auzind-o pe Iudita, care se căsători cu alesul inimii ei, de faţă cu toată lumea. Vesel peste măsură, Baldovin îşi duse nevasta pe galere, împreună cu lucrurile ei şi cu cele ale însoţitoarelor care voiră să o urmeze. După aceea, îi pofti pe toţi seniorii aflaţi acolo să se oprească în Flandra şi să cinstească astfel nunta Iuditei. Ei însă îşi continuară călătoria spre Franţa, iar Baldovin, îndată ce ajunse în Flandra, făcu o nuntă vrednică de toată cinstea. Mai tîrziu, aflînd de întîmplarea aceasta, regele Carol se mînie cumplit, dar, cînd voi să se ridice cu oaste împotriva lui Baldovin, se văzu silit să se îndrepte către hotarul Italiei şi să pornească război împotriva lui Carlo Crasso şi a fratelui acestuia, nepoţii săi buni, care se îndreptau împotriva lui cu o oaste puternică, pentru a-i răpi imperiul roman şi a continua războiul pe care îl începuse mai de mult tatăl lor. Se împăcă deci cu Baldovin, iar din Pădurar îl făcu conte de Flandra, punîndu-l pe picior de egalitate cu urmaşii săi şi dăruindu-i Flandra drept zestre pentru *madama* Iudita. Ca urmare, Baldovin strînse o mulţime de flamanzi şi îi trimise împreună cu socru-său ; trecînd Alpii, acesta ajunse în Italia, iar pe cîmpia Veronei fu bătut în luptă de nepoţii săi şi se retrase în Mantova, oraşul nostru, unde, îndurerat de pierderea bătăliei, căzu greu bolnav. Regele Carol avea un medic evreu, numit Sedechia, pe care îl lua întotdeauna cu el ; cumpărat cu bani de către nepoţii lui Carol, acesta îl otrăvi, cu ajutorul unui leac. Aflînd de moartea socrului, Baldovin se pricepu să se înţeleagă atît de bine cu Ludovic cel Bîlbîit, cumnatul său, care-şi urmă tatăl pe tronul Franţei, încît rămase stăpîn al Flandrei şi trăi vreme îndelungată, în veselie, cu iubita sa Iudita, dobîndind de la ea numeroşi copii, a căror viaţă se întinde pe mulţi şi mulţi ani. Din stirpea aceasta se trage un alt Baldovin, conte de Flandra, care, datorită frumoaselor sale purtări şi virtuţilor ostăşeşti, arătîndu-se a fi un bărbat strălucit în meşteşugul armelor, a fost ales de către numeroşi principi creştini împărat al Constantinopolelui, în anii mîntuirii MCCII. Acesta a fost deci sfîrşitul iubirii dintre Baldovin şi Iudita. Şi poate că dacă nu se isca războiul împotriva lui Carol, sfîrşitul ar fi fost cu desăvîrşire altul. Dar, cu toate că îndrăzneala şi vitejia i-au fost de atîta folos, pilda lui Baldovin nu se cade urmată şi nimeni nu trebuie să înfrunte primejdia de a-i aduce asemenea jignire stăpînului său.

BANDELLO

către preastrălucitul și prearespectatul domn

monsignor

CARDINALUL PIRRO GONZAGA

Dacă și pe vremea noastră, prearespectate stăpîne, oamenii ar mai vădi aceeași grijă și aceeași rîvnă de care au dat dovadă atîta amar de vreme grecii și romanii, scriind despre lucrurile care li se păreau vrednice de aducere aminte, am credința de nezdruncinat că epoca noastră nu ar fi mai puțin lăudată decît cele vechi, pe care scriitorii le preamăresc și le dau drept pildă cu atîta aprindere. Căci, pentru a nu vorbi decît despre pictură sau despre sculptură, chiar dacă nu putem spune că pictorii și sculptorii noștri i-ar întrece cumva pe ceilalți, atît de slăviți, ei vor rămîne totuși măcar egalii acestora. Și nici literatura din zilele noastre nu cred că trebuie să rămînă în urma oratorilor antici, a poeților, a filozofilor și a celorlalți scriitori, atît greci cît și latini, și să nu fie socotită la înălțimea acestora. Cît despre armată, cînd oare a fost atît de prețuită cît este acuma? Fără îndoială că înșiși Alexandru cel Mare, Pirus, Hanibal, ori Filopemene, Quintus Fabius Maximus, vitejii Scipioni, Marcellus, Pompeus Maximus și Cezar, împreună cu atîția alți eroi vestiți, dacă ar mai fi în viață și ar vedea chipul în care sînt purtate războaiele astăzi și tot ce se face cu pucioasa, cu salpetrul și cu cărbunele, s-ar înspăimînta, dînd întîietate multora dintre comandanții noștri de oști, și ar descoperi, în niște simpli ostași, atîta cutezanță, atîta iscusință și

atîta vitejie cît n-au văzut niciodată în ei. E rău însă că în vremurile noastre nu există nimeni căruia să-i placă să scrie despre toate cîte se întîmplă în fiecare zi; și de aceea pierdem vorbe frumoase și pline de agerime, iar numeroase fapte nobile și vrednice de aducere aminte rămîn îngropate în bezna uitării. Și, totuși, se întîmplă zilnic lucruri minunate, vrednice de a fi hărăzite amintirii celor ce vor urma; iată pentru ce voi da acum la iveală un lucru întîmplat mai anii trecuți în Gazuolo. Cînd am venit să mă închin viteazului meu stăpîn signor *Pirro Gonzaga, unchiul domniei-voastre, și tocmai vorbeam despre feluritele lucruri care se întîmplă,* signor *Pirro i-a poruncit cumătrului meu,* messer *Gian Matteo Olivio, care e pe jumătate poet, să spună povestea aceasta. Erați și domnia-voastră de față atunci cînd cumătrul meu a spus-o și ați arătat că dacă lucrurile povestite s-ar fi petrecut în vremurile străvechi, am fi văzut-o pe Giulia din Gazuolo la fel de slăvită și de cîntată ca și pe romana Lucreția, cea atît de vestită; numai că Giulia a fost de neam mult prea de rînd. Strîngînd acum laolaltă nuvelele mele, am vrut ca aceasta, pe care am scris-o atunci, să-și afle locul printre celelalte, înarmată cu numele nobil și virtuos al domniei-voastre, ca să știți că nu v-am uitat. Dar cum aș putea face altfel, cînd m-ați iubit totdeauna și m-ați prețuit mai mult decît mi se cuvenea? Doresc însă să mi se ivească un prilej mai însemnat decît o nuvelă pentru a vă face cunoscute recunoștința sufletului meu și sinceritatea dorinței mele de-a vă sluji, atît pe domnia-voasrtă cît și toată strălucita voastră familie, ca urmare a numeroaselor bucurii și oinstiri pe care mi le-ați hărăzit și mi le hărăziți zilnic. Fiți sănătos.*

NUVELA VIII

Giulia din Gazuolo, fiind necinstită prin silnicie, se aruncă în Oglio și își pierde viața

A fost voia dragului nostru *signor* Pirro, marchiz de Gonzaga și stăpîn peste Gazuolo, așezare omenească pe care-o vedeți aici, pe rîul Oglio, în partea dinspre Pad, și care e moștenire din moși-strămoși a familiei Gonzaga, ca eu — preabunule stăpîne, și voi, nobili *signori* — să povestesc vrednica de aducere aminte întîmplare, petrecută nu de prea multă vreme, a morții unei anume Giulia, de fel de prin părțile astea. Preastrălucitul *signore* putea să povestească singur, și mult mai bine decît mine, cele petrecute. Sînt, de asemenea, mulți alții, care ar fi izbutit s-o facă la fel de bine ca și mine, povestind pe șart tot ce s-a întîmplat. Dar, fiindcă s-a poruncit ca eu să fiu povestitorul, vreau și sînt dator să dau ascultare. Îmi pare foarte rău însă că nu sînt în stare să laud sufletul nobil și bărbat al Giuliei, așa cum ar merita-o nemaipomenita faptă săvîrșită de ea. Trebuie să știți deci că în timp ce locuia aici, în Gazuolo, mărinimosul și înțeleptul principe, preastrălucitul și prearespectatul monsenior Lodovico Gonzaga, episcop de Mantova, ținea veșnic o curte vrednică de cinste, alcătuită din numeroși bărbați virtuoși, ca unul pe care talentele îl desfătau și care cheltuia cu dărnicie. Tot în vremea aceea trăia acolo o tînără în vîrstă de șaptesprezece ani, numită Giulia, fata unui biet om de prin partea locului, de neam foarte umil, care nu avea nici o avere și, numai cu brațele, muncind și trudind toată ziua, își cîștiga traiul pentru sine, pentru nevastă și pentru cele două fiice. Nevasta, care era o femeie de treabă, se silea și ea să mai cîștige cîte ceva, torcînd sau făcînd alte asemenea treburi femeiești. Giulia era foarte frumoasă, înzestrată cu purtări minunate și mult mai plină de farmec decît te-ai fi așteptat de la

o ființă de neam atît de neînsemnat. Se ducea la cîmp, împreună cu maică-sa ori cu alte femei, să sape ori să îndeplinească alte munci, după cum cerea vremea. Îmi aduc aminte că într-o zi, îndreptîndu-mă către San Bartolomeo, împreună cu preastrălucita *madama* Antonia Bauzia, mama preaslăviților noștri stăpîni mai sus amintiți, am întîlnit-o pe această Giulia, care se întorcea singură acasă, purtînd un coș pe cap. Văzînd o fată atît de frumoasă, care putea să aibă cam cincisprezece ani, *madama* porunci să se oprească trăsura și-o întrebă pe copilă a cui era. Ea răspunse plină de respect și rosti numele tatălui, dînd mai apoi, la întrebările doamnei, răspunsuri atît de cuviincioase, încît s-ar fi părut nu că se născuse și fusese crescută într-o colibă acoperită cu paie, ci că ar fi trăit toată viața numai la curte, așa că *madama* îmi spuse că ar vrea s-o ia acasă și s-o crească laolaltă cu celelalte domnișoare. N-aș ști să vă arăt de ce a renunțat mai apoi la gîndul acesta. Înapoindu-ne la Giulia, o să vă spun deci că nu-și pierdea niciodată vremea, în zilele de lucru, ci se ducea la muncă, fie singură, fie împreună cu alții. Iar apoi, în zilele de sărbătoare, după obiceiul locului, ea se ducea, după-amiaza, la joc, împreună cu celelalte fete, petrecînd în chip cinstit. Într-o zi, pe cînd avea cam șaptesprezece ani, se nimeri însă ca un rîndaș al monseniorului episcop, ferrarez de obîrșie, văzînd-o jucînd, să-și arunce privirile lacome asupra ei; și părîndu-i cea mai plăcută și cea mai frumoasă fată pe care o văzuse vreodată, de parc-ar fi fost, cum s-a mai spus, crescută în casele cele mai nobile, se îndrăgosti de ea atît de pătimaș, încît nu se mai putu gîndi la nimic altceva. Cînd se termină însă jocul, pe care-l socoti a fi fost mult prea lung, iar orchestra începu un altul, rîndașul îi ceru fetei să joace cu el și se avîntară împreună într-un dans *alla gagliarda*[1]; și întîmplîndu-se ca ea să știe foarte bine dansul acesta, era o adevărată plăcere să o privești și să vezi cu

[1] Dans popular, foarte vechi, plin de vioiciune.

cîtă grație se mișca. Rîndașul mai jucă încă o dată cu ea și, dacă nu i-ar fi fost rușine, ar fi poftit-o de fiecare dată, părîndu-i-se, cînd o ținea de mînă, că simte cea mai mare bucurie pe care o simțise vreodată. Iar fata, cu toate că muncea toată ziua, avea totuși mîinile albe, nebătătorite și cu degete lungi. Nefericitul îndrăgostit, atît de repede aprins și de ea, și de frumusețea ei, deși își închipuia că, privind-o, va domoli flacările ce de-abia se născuseră și îl chinuiau cumplit, nu-și dădea seama că, încetul, acestea se ințețeau tot mai mult, privirile lui nefăcînd altceva decît să pună paie pe foc. În timpul celui de-al doilea și al celui de-al treilea joc, tînărul schimbă cu ea destule cuvinte și-i spuse o mulțime de snoave, cum fac, de obicei, proaspeții îndrăgostiți. Ea îi răspundea tot timpul cu băgare de seamă, cerîndu-i să nu-i vorbească de iubire, deoarece unei fete sărmane, cum era ea, nu-i stătea bine să dea ascultare unor asemenea vorbe, așa că stăruitorul ferrarez nu izbuti să dobîndească nimic altceva. Cînd se termină jocul, se ținu însă după fată, ca să afle unde-și avea locuința. Apoi, în mai multe rînduri, atît în Gazuolo cît și în alte părți, avu prilejul să stea de vorbă cu Giulia și să-i dezvăluie dragostea lui înflăcărată, silindu-se tot timpul să o încredințeze de adevărul spuselor sale și să-i încălzească inima înghețată. În ciuda a tot ceea ce-i spunea el, fata nu se clinti totuși niciodată din hotărîrea de a rămîne cinstită, ba, dimpotrivă, îl rugă fierbinte să o lase în pace și să nu o mai bată la cap. Nenorocitul îndrăgostit, căruia viermele iubirii îi rodea fără milă inima, se aprindea cu atît mai mult cu cît fata se arăta mai dîrză și mai încăpățînată, și o urmărea, și se silea să o supună poftelor lui, deși totul se dovedea zadarnic. O puse să stea de vorbă cu ea pe o bătrînă, care semăna cu sfînta Cita ; aceasta se apucă de treabă cu multă rîvnă, căznindu-se ca, prin tot felul de palavre amăgitoare, să zdrobească hotărîrea dîrză a neprihănitei Giulia. Fata era însă atît de neînduplecată, încît nici o vorbă rostită de bătrîna aceea ticăloasă nu izbuti să i se

strecoare în suflet. Cînd auzi acest lucru, ferrarezul se trezi a fi omul cel mai deznădăjduit de pe lume, fără a se gîndi totuși să se dea bătut, închipuindu-și că, rugîndu-se, slujind, iubind și stăruind, va înmuia aspra cerbicie a Giuliei și părîndu-i-se cu neputință ca, lăsînd să se scurgă vremea, să nu poată pune mîna pe ea. Numai că, vorba proverbului, vindea pielea ursului din pădure. Înțelegînd însă că fata devenea, zi după zi, tot mai îndărătnică și că, ori de cîte ori îl zărea, îl ocolea ca pe un balaur, voi să vadă dacă nu cumva darurile erau în stare să facă ceea ce nu putuseră face vorbele și supunerea, lăsînd silnicia pentru la urmă. Vorbi deci din nou cu nemernica de bătrînă și îi înmînă cîteva lucrușoare, nu de mare preț, cerîndu-i să i le ducă Giuliei, din partea lui. Bătrîna se duse și o găsi pe Giulia singură acasă ; și voind să aducă vorba despre ferrarez, îi arătă mai întîi darurile trimise de el. Numai că neprihănita copilă, înșfăcînd darurile pe care le adusese bătrîna, le aruncă pe toate afară, în drum ; apoi o izgoni pe ticăloasă din casă, spunîndu-i că dacă va mai veni o singură dată să-i vorbească de asta, se va duce la castel și-i va spune totul doamnei Antonia. Bătrîna, după ce luă lucrurile care zăceau în drum, plecă să stea de vorbă cu ferrarezul și să-i arate că fata era de neînduplecat și că ea, deci, nu mai știa ce să-i facă. Este cu neputință de spus cît de grea supărare îl copleși pe tînăr. S-ar fi lipsit bucuros de toată povestea asta, dar de îndată ce se gîndea să se lase păgubaș, simțea, bietul de el, că își va sfîrși zilele. În cele din urmă, nemaiputînd îndura să se vadă atît de puțin dorit, nefericitul și orbul îndrăgositt se hotărî ca, dacă se va ivi prilejul, prea puțin păsîndu-i de ce-ar urma, să ia cu de-a sila ceea ce fata nu înțelegea să-i dea de bună voie. Se afla, tot la curte, și era foarte prieten cu ferrarezul, un grăjdar al monseniorului episcop, care, dacă mi-aduc bine aminte, își trăgea și el obîrșia tot din Ferrara. Acestuia îi dezvălui rîndașul toată dragostea lui înflăcărată și truda cu care se silise să trezească în inima

fetei puţină îndurare precum şi faptul că ea se arătase mai tare şi mai aspră decît o stîncă din mare şi că nu o putuse îndupleca niciodată, nici cu vorbe, nici cu daruri.

— Acuma, spunea el, văzînd eu că nu mai pot trăi fără să-mi împlinesc dorinţa şi ştiind cît de mult mă iubeşti, te rog să fii alături de mine şi să mă ajuţi să săvîrşesc ceea ce doresc. Deseori, fata se duce singură la cîmp, iar acolo, grînele fiind destul de înalte, o să putem face pe gîndul nostru.

Fără nici o şovăială, grăjdarul îi făgădui să fie alături de el, pentru a-l ajuta. Ca urmare, spionînd necontenit tot ce făcea fata, rîndaşul află într-o zi că aceasta urma să iasă singură din Gazuolo. Chemîndu-l atunci pe grăjdar, se îndreptară amîndoi către ogorul unde ea avea de făcut nu ştiu ce treburi. Ajungînd acolo, rîndaşul începu, ca de obicei, să o roage să se îndure de el. Văzîndu-se singură, Giulia îi ceru tînărului să n-o mai sîcîie şi, temîndu-se de vreo nenorocire, se îndreptă către Gazuolo. Cum nu voia ca prada să-i scape din mînă, rîndaşul se prefăcu, vezi Doamne, c-ar vrea să-i ţină tovărăşie, împreună cu prietenul său, rugînd-o, în acelaşi timp, cu vorbe umile şi drăgăstoase, să aibă milă de suferinţele lui. Ea, luînd-o la picior, se grăbi să ajungă acasă. Şi, cum mergeau ei, fără ca fata să răspundă la nimic din ceea ce-i spunea tînărul, ajunseră la o mare holdă de grîu, pe care trebuiau să o străbată. Era penultima zi a lunii mai şi se apropia prînzul, soarele, potrivit anotimpului, ardea puternic, iar holda se afla destul de departe de orice casă omenească. Îndată ce intrară în holdă, tînărul, luînd-o pe Giulia de gît, voi s-o sărute; cînd ea o luă însă la fugă, strigînd după ajutor, grăjdarul o prinse şi o trînti la pămînt, după care îi puse un căluş în gură, ca să nu poată răcni; împreună, o ridicară apoi pe sus şi o duseră cu forţa ceva mai departe de cărarea care străbătea holda; iar acolo, în timp ce grăjdarul o ţinea de mîini, destrăbălatul tînăr necinsti fata care, avînd căluşul în gură, nu putea să facă nici o gălăgie. Sărăcuţa de ea plîngea amarnic, arătîndu-şi nemăsurata ei suferinţă prin gemete şi hohote de plîns. Fără nici o îndurare, rîndaşul îşi mai bătu încă o dată joc de ea, desfătîndu-se atît cît voi. După aceea, îi scoase căluşul şi căută ca prin numeroase cuvinte frumoase să o împace, făgăduindu-i să n-o părăsească niciodată şi s-o ajute să se mărite, pentru ca totul să se termine cu bine. Singurul lucru pe care-l cerea ea, plîngînd amarnic tot timpul, era să fie lăsată liberă şi să i se îngăduie să se ducă acasă. Cu vorbe dulci, făgăduindu-i marea cu sarea şi voind să-i dea chiar atunci nişte bani, tînărul încercă din nou să o liniştească. Totul se dovedi însă zadarnic şi, cu cît mai mult căuta el să o mîngîie, cu atît plîngea ea mai cu foc. Iar cînd văzu că rîndaşul nu se mai oprea din vorbit, îi spuse:

— Tinere, ţi-ai făcut cheful cu mine şi ţi-ai astîmpărat pofta ta destrăbălată: te rog îndură-te acum şi dă-mi drumul să plec. Ajungă-ţi cîte-ai făcut, căci şi-aşa e prea mult.

Văzînd că se ostenea în zadar şi temîndu-se ca nu cumva să fie descoperit, din pricina plînsului hohotitor al Giuliei, îndrăgostitul se hotărî să-i dea drumul şi să plece, împreună cu prietenul lui, şi chiar aşa şi făcu. După ce-şi mai plînse încă o bucată de timp pîngărita ei feciorie, Giulia îşi potrivi pe cap basmaua care se desfăcuse şi, ştergîndu-şi cît mai bine ochii, porni repede către Gazuolo şi se îndreptă către casă. Acolo nu se găseau nici taică-său, nici maică-sa: la vremea aceea, se afla doar o surioară a ei, în vîrstă de zece spre unsprezece ani, care, fiind cam bolnavă, nu putuse să plece. Odată ajunsă acasă, Giulia deschise un cufăr, în care-şi ţinea lucrurile, şi lepădînd toate veşmintele cu care era îmbrăcată, luă o cămaşă curată şi şi-o trase pe ea. Îşi îmbrăcă rochia de pînză, albă ca zăpada, cu un guler lucrat din voal alb, pe care obişnuia să-l poarte numai în zilele de sărbătoare. Îşi puse, de asemenea, o pereche de ciorapi, împletiţi din lînă albă, şi se încălţă cu pantofi roşii. Îşi pieptănă părul, cît putu ea mai frumos, şi îşi prinse la gît un şirag de

chihlimbare galbene. Se împodobi, în sfîrşit, cu cele mai frumoase lucruri pe care le avea, de parc-ar fi vrut să se ducă să le arate la cea mai mare serbare din Gazuolo. Îşi chemă apoi surioara şi-i dărui toate celelalte lucruri pe care le-avea ; şi, luînd-o de mînă, după ce închise uşa casei, se duse la o vecină a lor, femeie foarte în vîrstă, care zăcea la pat, greu bolnavă. Acestei femei cumsecade îi povesti Giulia, printre lacrimi, toată nenorocirea ce o lovise, adăugînd, în încheiere :

— Dumnezeu nu mai vrea să trăiesc, de vreme ce mi-am pierdut cinstea, care-mi dădea dreptul să fiu în viaţă. N-o să se întîmple niciodată ca vreun om să mă arate cu degetul, ori să-mi spună în faţă : „iată o fată cuminte care-a ajuns o desfrăbălată şi şi-a făcut familia de rîs ; iar dacă ar avea un pic de judecată, ar trebui să se ascundă". Vreau ca nici unuia dintre ai mei să nu i se spună vreodată că i-am făcut rîndaşului pe voie, fără nici o împotrivire. Sfîrşitul meu o să dovedească limpede şi neîndoielnic întregii lumi că dacă trupul mi-a fost pîngărit cu de-a sila, sufletul mi-a rămas întotdeauna neprihănit. Am vrut să vă spun toate astea, ca să le puteţi dezvălui adevărul sărmanilor mei părinţi, încredinţîndu-i că nu am vrut nici o clipă să împlinesc pofta josnică a rîndaşului. Rămîneţi cu bine.

După ce rosti aceste cuvinte, părăsi casa şi porni drept către Oglio, în vreme ce surioara ei o urma plîngînd, fără să ştie pentru ce. Îndată ce ajunse la rîu, Giulia se zvîrli cu capul înainte, în adîncul apei. La răcnetele surioarei, care se înălţau pînă la cer, alergară acolo o mulţime de oameni, dar se dovedi a fi prea tîrziu, fiindcă Giulia, care se aruncase de bună voie în apa rîului, şi tocmai ca să se înece, îşi pierduse de îndată zilele. Monseniorul episcop şi *madama*, aflînd de această întîmplare nenorocită, poruncira ca fata să fie pescuită. Între timp, însă, rîndaşul spălase putina, luîndu-l cu el şi pe grăjdar. Trupul ei fu descoperit, iar cînd se dezvălui pricina pentru care se înecase, o plînseră nu numai femeile, dar o cinstiră, vărsînd multe lacrimi, şi bărbaţii din ţinut. Cum nu se putea să fie îngropată în cimitir, preastrălucitul şi prea-respectatul monsenior episcop porunci ca ea să fie înmormîntată deocamdată în piaţă, hotărînd ca mai tîrziu să fie pusă într-o raclă de bronz, care să fie aşezată pe coloana aceea de marmură, ce se poate vedea încă şi-acum în piaţă. După judecata mea, bună sau rea, Giulia aceasta a noastră merită tot atîtea laude ca şi romana Lucrezia ; iar dacă se ia bine seama, se poate socoti că ea o şi întrece pe aceasta din urmă. Singură natura poate fi învinovăţită că nu a hărăzit o naştere mai nobilă unui suflet atît de mărinimos şi de ales, cum a fost cel al Giuliei. Este socotit însă drept foarte nobil cel care se dovedeşte a fi prieten al virtuţii şi care pune cinstea mai presus de orice altceva.

BANDELLO

către preamăritul

messer

LANCINO CURZIO

filozof și poet

Nu cred să vă fi ieșit din minte plăcuta discuție pe care am avut-o zilele trecute, cînd eram atît de veseli și ne găseam în casa preavirtuosului și preacinstitului signor Giacomo Antiquario, protonotar apostolic, cel mai respectat de lume și iubit de noi: era și greu, dealtfel, să fi uitat un asemenea subiect. Spuneam, deci, că, mai în fiecare zi, vedem cum numeroase femei cuminți, deși trec drept deștepte și prevăzătoare, săvîrșesc greșeli mari, din pricina cărora își pierd într-o clipă bunul nume de care se bucură. O vezi astăzi pe una care, ca să-și poată face mendrele mai în voie, își otrăvește bărbatul, ca și cînd, dacă ar fi văduvă, i-ar fi îngăduit să-și dea poalele peste cap. O alta, temîndu-se ca nu cumva bărbatul să descopere legăturile de iubire pe care le are, îl ucide, cu ajutorul amantului; și am mai vorbit, tot astfel, despre o mie de alte lucruri, nu mai frumoase decît acestea, ci, dimpotrivă, încă și mai rușinoase, pe care le săvîrșesc femeile. Și, cu toate că părinții, frații și soțiile le ucid pe unele dintre ele prin otrăvire, prin înjunghiere sau prin alte mijloace (ca să scape de rușinea pe care le-o pricinuiește viața ticăloasă a fiicelor, a surorilor ori a nevestelor lor) nu însemnează însă că atîtea altele, disprețuind viața care, în chip firesc, ne este dragă tuturor, și cinstea, pe care ar trebui s-o îndrăgească atît de mult, nu se lasă tîrîte de poftele lor desfrînate în cine știe ce păcat. Și am spus, bineînțeles, vrute și nevrute, încercînd să găsim pricina acestei vieți deșucheate a femeilor în însăși ordinea firească a lucrurilor. Iar cînd unii au încercat să arate că numai puțina judecată cu care le-a înzestrat firea ar fi vinovată de faptul că ele se lasă cu atîta ușurință orbite de plăcerea prezentă, fără să le pese de nenorocirea viitoare și de paguba care urmează atît de des, alții au răspuns că motivul acesta este ușuratic și neînsemnat: deoarece, la rîndul lor, și bărbații, cărora noi ne silim să le dăruim mai multă judecată, cad și ei în aceleași greșeli, căci, deși văd toată ziua numai spînzurări, masacre și arderi, împinși și ei de nesăbuita poftă, nu contenesc să săvîrșească furturi, tîlhării, răpiri, omucideri, adultere și mii de alte nelegiuiri. Lucru care, de obicei, nu se întîmplă cu femeile, căci, acestea, dacă păcătuiesc, o fac de cele mai multe ori dintr-o prea mare dorință de dragoste și dintr-o nesăbuită încredere în mincinoasele amăgiri ale bărbaților, care, în fiecare zi, ba, ca să spunem adevărul, chiar în fiecare ceas, caută să o înșele pe cîte una, multora dintre ei părîndu-li-se că au cîștigat nu știu ce biruință și că i-au alungat pe turci din Europa atunci cînd și-au bătut joc de o femeie neroadă. Iată însă că, neaflîndu-se de față la discuțiile noastre nici o femeie care să apere dreptatea sexului lor, noi, fiind înclinați în chip firesc să le punem totul în cîrcă și negăsind altceva, am vrut ca pentru toate greșelile ce le săvîrșesc ele să dăm vina pe puțina lor minte. Ar fi însă vai de noi dacă s-ar schimba lumea și dacă femeile ar putea să ajungă la conducerea treburilor și să se îndeletnicească și cu învățătura, și cu meșteșugul armelor, și cu literatura, în care atîtea dintre ele ar deveni, fără îndoială, mai mult decît strălucite. Îmi dau bine seama că ele ne-ar plăti totul cu vîrf și-ndesat, cerîndu-ne să stăm toată ziua cu furca în brîu, ori cu răschitorul și cu vîrtelnița, și trimițîndu-ne la bucătărie, ca pe niște rîndași; și am fi

bine răsplătiți, fiindcă și noi, la rîndu-ne, le facem fel de fel de necazuri și ne purtăm cu ele cum nu se poate mai grosolan. Eu, însă, apucîndu-mă să lovesc în bărbați, fac întocmai ca acei nerozi din Milano, care lovesc în prieteni, ca să pară deștepți, căci vorbindu-i de rău pe bărbați înseamnă să mă vorbesc de rău pe mine însumi. Și nu vreau să-mi dau aere de mare cunoscător, repetînd bine cunoscutul proverb : mi-or fi ei prieteni Platon și Socrate, dar mult mai prieten îmi este adevărul. Iar pe femei nu vreau să le vorbesc de rău ori să le bîrfesc, știind că m-am născut tot dintr-o femeie, și le iubesc, precum se cunoaște, și caut tot timpul să le cinstesc și să le respect în orice împrejurare care mi se ivește, așa cum și merită, din plin, multe dintre ele, deși nu fiecare la fel; dar nici nu le voi înșira pe toate acum, căci doar nu de aceea m-am apucat să vă scriu rîndurile acestea. Vă trimit însă o nuvelă, cu o întîmplare care s-a petrecut în păresimile trecute, după cum ne-a povestit acum cîteva zile învățatul nostru messer *Stefano Dolcino, cînd a cinat împreună cu preanobila doamnă Cecilia Gallerana, contesă de Bergamo. Iar din cuprinsul acestei nuvele veți putea înțelege că, în ciuda tuturor justificărilor de care s-a pomenit în discuția noastră, atît bărbații care, pierzîndu-și mințile, dau frîu liber poftelor, cît și femeile care, disprețuind cinstea, lucrul cel mai frumos și mai scump ce s-ar cuvenit să-l aibă, se lasă stăpînite de pornirile iubărețe, ajung, de cele mai multe ori, la un sfîrșit prost. Veți mai vedea și cîtă nenorocire poate pricinui hulpava și ticăloasa viață a anumitor călugări. Vă dăruiesc deci nuvela aceasta, pentru ca ea să ajungă în mîinile cititorilor sub numele domniei-voastre. Veți binevoi, de asemeni, să i-o arătați și preabunului și dragului nostru* messer *Dionisio Elio, despre care sînt mai mult decît sigur că se va înfuria de îndată pe tîlharul de călugăr: și va avea, într-adevăr, tot dreptul s-o facă. Fiți sănătos.*

NUVELA IX

Cu ajutorul unui călugăr, un gelos ascultă spovedania nevestei, pe care apoi o ucide

După cum știți cu toții și după cum se poate vedea în fiecare zi, Milano este unul dintre acele orașe care, în Italia, nu-și prea găsește asemănarea în ce privește oricare dintre lucrurile ce pot face ca un oraș să fie nobil, populat și bogat, căci, acolo unde natura a dat greș, a înlocuit-o vrednicia oamenilor, care nu îngăduie să lipsească nimic din ceea ce este de trebuință pentru traiul lumesc ; ba, dimpotrivă, firea nesățioasă a oamenilor a adăugat toate bunătățile și răsfățurile orientale alături de minunatele și prețuitele lucruri pe care epoca noastră le-a căutat cu primejdii grele și cu trudă cumplită, în lumea necunoscută pentru celelalte veacuri. Iată de ce, la toate banchetele lor, milanezii noștri sînt neasemuiți și străluciți în ce privește belșugul și gustul ales al bucatelor ; și li se pare că nu pot viețui dacă nu trăiesc și nu mănîncă întotdeauna în tovărășia altora. Dar ce vom spune despre luxul cu care se îmbracă femeile, cu atîtea fireturi de aur, cu atîtea broderii, cu atîtea podoabe, cu atîtea cusături și cu atîtea giuvaeruri de mare preț ? Căci dacă o doamnă nobilă se arată vreodată în ușă, ai crede că o vezi pe însăși Maica Domnului. Și în care oraș s-a mai auzit că s-ar afla atîtea carete mîndre, poleite în întregime cu aur din cel mai curat, cu sculpturi atît de bogate, și trase de cîte patru armăsari iuți ca vîntul, cum se văd astăzi în Milano ? Dar unde vei mai găsi peste șaizeci de trăsuri cu cîte patru cai și nenumărate cu cîte doi cai, cu pocliturile brodate din belșug cu aur și cu mătase și în atîtea culori încît, atunci cînd doamnele se plimbă cu ele pe ulițe, îți pare că ar fi un adevărat triumf, cum obișnuiau romanii să facă atunci cînd se înapoiau biruitori din provinciile cucerite, aducîndu-i cu ei la

Roma pe regii înfrînți și supuși ? Îmi vine acum în minte ceea ce, anul trecut, în Borgo Nuovo, am auzit-o spunînd pe multslăvita doamnă Isabella da Este, marchiză de Mantova, care se ducea la Monferrato, căci, murind tocmai atunci marchizul Guglielmo, urma să-i prezinte condoleanțe soției acestuia, marchiza. În semn de înaltă cinstire, marchiza de Mantova a fost vizitată atunci de toate înaltele noastre doamne, așa cum s-a întîmplat ori de cîte ori a venit la Milano. Iar ea, cînd a văzut strînse laolaltă atîtea trăsuri scumpe, atît de bogat împodobite, le-a spus acelor doamne, care veniseră să i se închine, că nu crede că în restul Italiei s-ar mai găsi trăsuri la fel de frumoase. Fiind, prin urmare, deprinse cu asemenea lucruri plăcute, cu asemenea lux, cu atîtea desfătări și cu atîtea bucurii, doamnele din Milano sînt de obicei prietenoase, blînde, plăcute și înclinate în chip firesc să iubească și să fie iubite, ducînd tot timpul o viață închinată dragostei. Iar mie, ca să spun ceea ce simt, mi se pare că pentru a face din ele ființe desăvîrșite, natura nu le-a lipsit decît de un grai potrivit cu frumusețea, cu purtările și cu noblețea lor binevoitoare. Căci, într-adevăr, graiul milanez are o anumită pronunțare care supără în chip uimitor urechea străinilor. Și totuși, ele au grijă să înlăture cu iscusință acest defect firesc, deoarece nu sînt puține cele care, prin studierea bunelor cărți italienești și prin apropierea de cei ce sînt vorbitori străluciți, se silesc să învețe și, pilindu-și limba, să dobîndească un fel de a vorbi corect și frumos, ajungînd să pară mult mai plăcute în ochii celor cu care au legături de prietenie. Dar, ca să venim la faptele din nuvela pe care vreau să v-o povestesc, petrecute anul trecut, în timpul păresimilor, trebuie să vă spun că trăia aici, în Milano, un gentilom venit dintr-un oraș nu prea îndepărtat, care, din pricina unor certuri legate de hotarele uneia dintre moșiile sale, își înălțase o casă arătoasă, unde locuia împreună cu o seamă de slujitori aleși pe sprînceană. Fiind tînăr și bogat, acesta, după ce stătea de vorbă cu intendenții

și avocații, cam de două-trei ori pe săptămînă, potrivit cu nevoile, lăsa totul pe seama secretarului său, om foarte priceput și deprins cu judecățile, iar el își vedea toată ziua de petreceri, cînd după trăsura unei doamne, cînd după a alteia. Iată însă că punînd, după cum îi este obiceiul, să se joace o comedie, contele Antonio Crivello rîndui un ospăț sărbătoresc și pofti la el un mare număr de gentilomi și de doamne nobile, iar printre ei și pe tînărul cu procesul, pe care de aici înainte îl vom numi Lattanzio, fiindcă nu vreau să-i folosesc numele adevărat, la fel urmînd să fac și cu femeia despre care va trebui să vorbesc, dîndu-i numele de Caterina. Aflîndu-se deci Lattanzio la cină, se nimeri să se așeze alături de Caterina, pe care nu i se păru s-o mai fi văzut ; și chiar dacă o văzuse, ea nu-i rămăsese deloc în amintire. La ospețe, de obicei, se naște o mare apropiere între cei care stau și mănîncă alături, unul lîngă altul. Ceea ce se întîmplă și cu Lattanzio și cu femeia, fiindcă el începu să-i vorbească despre tot felul de lucruri și să o slujească, tăindu-i carnea din farfurie și făcîndu-i alte asemenea servicii pe care gentilomii obișnuiesc să le facă la masă. Caterina era foarte grațioasă și drăgălașă și se pricepea să vorbească frumos. Discutînd deci unul cu altul, iată că, tot ațintindu-și privirile către ea, Lattanzio, încetul cu încetul, plăcîndu-i apropierea și farmecul femeii, începu, fără să-și dea seama, să soarbă cu ochii otrava dragostei, așa încît, înainte de a se ridica de la masă, el înțelese bine că lovitura iubirii pătrunsese adînc în inima lui. Sfîrșindu-se, deci, masa și începînd dansul, o pofti pe doamnă la joc, iar aceasta primi invitația cu multă bunăvoință. Prinzînd-o, prin urmare, de mînă și dansînd încetișor cu ea, Lattanzio porni o discuție în legătură cu dragostea. Și cum ea nu se arătă deloc supărată la auzul unor asemenea vorbe, Lattanzio deveni mai stăruitor și-i dezvălui, plin de dragoste, cît de mult o plăcuse, lăudîndu-i purtările, gesturile, îmbrăcămintea, farmecul și frumusețea. Spunîndu-i apoi cu cîtă înflăcărare o iubea, o rugă, alegînd

cuvintele cele mai potrivite, să se îndure de el și să aibă bunătatea de a-l primi ca slujitor al ei. Femeia îi răspunse, cu multă cumințenie, că îi era drag să fie iubită de el, părîndu-i a fi un gentilom înțelept, educat și nobil, și că singurul lucru pe care-l aștepta era ca el să-i apere cinstea. Și tot discutînd despre asemenea lucruri, iată că se sfîrși și dansul, așa că se duseră să se așeze din nou unul lîngă altul, vorbind mai departe despre dragoste. Cu toate acestea, cît ținu petrecerea, care se prelungi pînă după miezul nopții, Lattanzio nu făcu altceva decît să-i vorbească despre suferințele lui, dobîndind tot timpul din partea ei aceleași răspunsuri, întemeiate toate pe rugămintea de-a lua în seamă dragostea pe care era datoare să i-o poarte soțului și bunul lor nume, care trebuia să-i fie mai scumpe decît însăși viața ; adăugînd apoi că, știindu-l atît de politicos și de nobil, nu putea să-l iubească decît ca pe un frate. Lattanzio, care văzuse că femeia nu se sfiise să vorbească despre dragoste și că își îngăduise să se apropie foarte mult de el, se mulțumi, pentru prima întîlnire, numai cu atît și o însoți pe doamnă acasă, împreună cu o mulțime de alți bărbați și femei. Iar după ce află unde locuia, fiind cu adevărat îndrăgostit, caută să afle unde se ducea ea la liturghie și descoperi că aproape întotdeauna mergea la biserica San Francesco. De aceea, împreună cu alți gentilomi care obișnuiau să vină acolo, începu să meargă și el la aceeași biserică, privind-o cu dragoste pe Caterina, care-i făcea ochi dulci și-i dădea a înțelege că-l vede cu multă plăcere. Venise vremea lipsită de opreliști a carnavalului, iar într-o zi, mascat și călare pe un armăsar focos, Lattanzio trecu pe dinaintea casei doamnei sale, care tocmai se afla în ușă ; oprindu-se deci și făcînd-o să înțeleagă cine era, intră în vorbă cu ea și rămase o lungă bucată de vreme, discutînd numai despre dragostea lui. Ea se arătă mai binevoitoare decît de obicei și glumi cu el foarte prietenește, căci se hotărîse în sinea ei să și-l ia pe Lattanzio de iubit ; dorea însă ca, mai înainte, să se împrietenească cu el și să-și dea

seama, dacă s-ar fi putut, ce fire avea și care îi erau purtările. Părîndu-i-se că ar fi găsit-o pe femeie mai apropiată și mai binevoitoare, Lattanzio, după ce o rugă de nenumărate ori să se îndure de el și să-i ceară orice, căci va fi oricînd gata să o slujească, își luă rămas bun și plecă. Femeia, îndată ce îl văzu îndepărtîndu-se, se duse în odaia ei ; iar acolo, gîndindu-se la iubirea lui *messer* Lattanzio și la rugăciunile înfocate pe care i le făcuse acesta, se lăsă cuprinsă și ea de dragoste, ceva mai mult ca de obicei. Acasă, bărbatul ei era de nesuferit și, cu toate că o lăsa să se ducă orișiunde voia și să se îmbrace foarte elegant, o jignea de nenumărate ori. Afară de asta, era îndrăgostit nevoie mare de o tînără frumoasă, care vindea bonete, dantele, cordelușe, gulere și alte podoabe femeiești în cartierul San Raffaele, peste drum de biserica cea mare, lucru pe care femeia îl aflase de la o cumătră a ei. Drept urmare, se hotărîse, foc de supărare, să-și răsplătească bărbatul după cum merita și de aceea, părîndu-i-se că Lattanzio era tocmai ce-i trebuia, îi făcea ochi dulci, cu tot mai mult sîrg, zi după zi, lucru care îl mulțumea nespus pe îndrăgostit. Cumătra care o înștiințase pe femeie de iubirea bărbatului locuia destul de aproape și nu avea în casă pe nimeni altcineva, afară de un băiețaș de doi ani și de o slujnicuță. Stăruind deci Lattanzio să-i facă ochi dulci Caterinei și avînd de cîteva ori prilejul să stea de vorbă cu ea înainte de sărbători, aceasta, într-o zi cînd bărbatul mînca altundeva, trimise după cumătră-sa și o pofti la masă, cum mai făcuse de multe alte ori. După ce mîncară, iar oamenii mascați începură să se vînture prin cartier, Caterina și cumătră-sa se așezară la vorbă lîngă o fereastră. N-apucară să stea prea mult, cînd văzură trecînd numeroși inși mascați ; împreună cu unul dintre aceștia trecu și Lattanzio (dar nemascat și călare pe o catîrcă); iar cînd își văzu aleasa inimii la fereastră, i se închină politicos, cu bereta în mînă. De-abia apucă el să treacă și Caterina spuse :

— Cumătră, îl cunoşti dumneata cumva pe tînărul care trece, de vorbă cu omul acela mascat ?

— Eu, una, nu, îi răspunse cumătra ; dar de ce întrebi ?

— O să ţi-o spun, adăugă atunci Caterina, fiind mai mult ca sigură c-o să mă crezi şi-o să ţii ascuns în dumneata, cum şi cere situaţia mea, tot ce-o să-ţi spun. Nu se poate să nu-ţi aduci aminte că de multe ori m-am jeluit dumitale, ca unei prietene, de purtarea deşucheată a lui bărbatu-meu, care, în cei aproape şapte ani de cînd am venit în casa lui, în afară de primul, cînd nu băgasem încă de seamă, n-a lăsat să treacă nici un alt an fără să aibă o ibovnică, cu care să-şi cheltuiască o mare parte din venituri. Acuma, stă toată ziua în cartierul San Raffaele, împreună cu Isabella, pe care ştiu că o cunoşti şi căreia, de Crăciunul trecut, i-a dat cu mîna lui treizeci de coţi de atlaz veneţian, cafeniu. Ne-am spus de mai multe ori unul altuia vorbe urîte, dar fără nici un folos ; aşa încît mă necăjesc, deseori, văzînd viaţa ticăloasă pe care o duce. Sînt o nenorocită, căci mă puteam mărita cu un conte din familia Languschi, din Pavia, dar fraţii mei au ţinut să-l iau de bărbat pe nemernicul ăsta. Ceea ce are bun e că-mi dă voie să mă îmbrac cum îmi place şi să mă duc unde vreau, precum şi să ţin gospodăria şi să cheltuiesc, după pofta inimii. Cu toate astea, în casă este mai sîcîitor decît însăşi sîcîiala, căci nu se găseşte nici o mîncare de care să fie mulţumit, deşi el, unul, n-ar da în bucătărie nici cea mai neînsemnată poruncă. Aduce zilnic la masă ba pe unul, ba pe altul şi, cu cît e mai multă lume de faţă, cu atît răcneşte mai tare şi face mai multă zarvă, dînd vina pe mine pentru orice se întîmplă ; aşa că este, cum se spune, dracul gol în casă şi înger în cartier. Ceea ce mă apasă şi mă scîrbeşte cel mai mult este faptul că ticălosul ăsta de bărbat nu se culcă cu mine nici de trei ori pe lună, de parc-aş fi sloi de gheaţă, ori vreo schiloadă, ori aş avea şaizeci de ani, cînd eu n-am împlinit nici douăzeci şi trei, şi sînt încă tînără şi plăcută : şi chiar dacă nu sînt cea mai frumoasă din Milano,

pot sta totuşi alături de celelalte, iar, dacă aş vrea, s-ar găsi şi cine să-mi facă curte. Numai eu ştiu cîţi bărbaţi tineri, şi dintre cei mai de seamă din oraşul acesta, mi-au făcut ochi dulci şi m-au ispitit, fie prin scrisori, fie trimiţîndu-mi vorbă prin cineva, dar i-am respins pe toţi, ascultînd de sfatul răposatei maică-mi, care-mi spunea tot timpul să nu-l iubesc decît pe cel care-o să-mi fie soţ şi să nu mă gîndesc decît la el, aşa cum făcuse şi ea cu taică-meu, ca o femeie cumsecade ce fusese. Tot astfel aş fi făcut şi eu, bineînţeles, trăgînd nădejde că bărbatu-meu o să se lepede de viaţa asta ticăloasă. El însă calcă tot mai strîmb, aşa încît m-am hotărît să-mi văd singură de treburile mele : să mă ierte Dumnezeu, dar astfel n-o mai pot duce. Dacă voiam să trăiesc fără bărbat, mă făceam călugăriţă, lîngă sora mea mai mare, care s-a călugărit în mînăstirea sfintei Redegonda. Eu, însă, cumătră, ţi-am spus aceste cîteva vorbe ca să capăt de la dumneata sfat şi ajutor, încredinţată fiind că vei face pentru mine tot ceea ce-o să crezi că-mi va aduce folos şi bucurie.

Auzind cum stau lucrurile, cumătra îşi oferi sprijinul, plină de bunăvoinţă. Atunci, Caterina adăugă :

— L-ai văzut adineauri trecînd pe aici, prin faţa noastră, călare pe catîrcă, pe tînărul acela despre care mi-ai spus că nu-l cunoşti, dar care îmi pare a fi foarte plăcut şi deosebit de prevăzător. Am stat de mai multe ori de vorbă cu el în carnavalul ăsta şi mi-a cerut să-l iubesc, dar nu i-am răspuns prea frumos. E-adevărat că, de cîtăva vreme, i-am aruncat priviri ceva mai galeşe ca de obicei. Acum însă am hotărît în sufletul meu ca el să fie cel care să-i ţină locul lui bărbatu-meu, fie pe timp de zi, fie pe timp de noapte, în chipul cel mai uşor şi mai tainic pe care îl vom putea găsi. Dar cum îmi închipui că numai noi amîndouă nu vom putea duce la îndeplinire dorinţa aceasta a mea, mă bate gîndul c-ar fi bine să-i împărtăşesc totul şi bătrînei care, cînd nu vine bărbatu-meu acasă, doarme cu mine în odaie ; căci în slujnicele tinere n-aş avea niciodată încredere. Dar dumnea-

ta, cumătră dragă, ce părere ai ? Cumsecade, femeia îi răspunse astfel Caterinei :

— E drept, *madonna*, că mi-a fost întotdeauna foarte milă de dumneata, văzîndu-te frumoasă, tînără și bine hrănită și cunoscînd viața deșucheată a cumătrului : ceea ce mi-ai spus, va rămîne veșnic îngropat în sufletul meu. Iar dacă te-ai hotărît să nu-ți pierzi tinerețea degeaba, ai făcut foarte bine. Aș fi însă de părere să mă lași să vorbesc eu cu bătrîna și să-mi dai voie s-o pun eu la încercare, ca s-o văd cum se poartă ; de asemenea, să lași totul pe seama mea, căci trag nădejde să ajung la un sfîrșit fericit.

Hotărîră deci ca, mai întîi, să stea cumătra de vorbă cu bătrîna, iar apoi, dacă o va găsi pe aceasta din urmă prielnică planurilor lor, să nu se mai zăbovească și să se facă totul pentru ca Lattanzio să poată intra în stăpînirea bunurilor atît de rîvnite ; descoperiră totodată și chipul în care, în nopțile cînd bărbatul n-ar fi venit acasă, celălalt se putea întîlni foarte ușor cu femeia. Exista o anumită ulicioară, o fundătură mai bine zis, care se termina, la un capăt, chiar în coasta casei Caterinei, acolo aflîndu-se o ușă prin care se intra într-o odaie destul de mare, unde stăteau cîteva străvechi linuri pentru vin, ce nu se mai foloseau. Fiindcă erau mulți ani de cînd nu mai fusese deschisă, iar acolo, printre vasele acelea cu vin, nu lucra nimeni, după cum nici pe ulicioara aceea nu trecea țipenie de om, nici un bărbat și nici o femeie din casă nu-și mai aduce aminte de ușă, cu atît mai mult cu cît în fața ei se afla o ditamai zăcătoare, care nu îngăduia nimănui să o vadă. Avînd însă ochi mai mulți decît avea însuși Argus, dragostea, îndată ce femeia se hotărî să-l vîre în casă pe Lattanzio, îi împrumută unul din ochii ei, făcînd-o să observe ușa : și cîntărind totul cu grijă, în minte, se gîndi că nu exista altă cale mai sigură pentru îndeplinirea dorințelor sale. Pe urmă, vorbi și cumătra cu bătrîna și o găsi mai mult decît gata să facă

tot ceea ce voia stăpînă-sa Rînduind apoi între ele ce avea de făcut fiecare, Caterina porni să caute și nu se lăsă pînă ce nu dădu peste niște chei vechi, iar bătrîna, încercînd-o cînd pe una, cînd pe alta, o descoperi pe aceea care deschidea ușa. Odată făcut și lucrul acesta, într-o zi, pe înserat, cam pe la sfîrșitul carnavalului, în vreme ce Caterina se afla în fața ușii casei, Lattanzio, mascat, trecu pe acolo călare și se apropie de ea, dîndu-i respectuos bună seara. Femeia îl primi cu mult drag, iar cînd Lattanzio începu să-i vorbească din nou despre iubirea ce i-o purta și îi ceru îngăduința de a-i putea vorbi într-un loc tainic, ea, după ce se lăsă rugată de două-trei ori, nemaiputîndu-se arăta nemiloasă și fiind la fel de dornică să se afle împreună cu Lattanzio într-un asemenea loc, îi vorbi acestuia în felul următor :

— Vreau să cred, dragul meu Lattanzio, tot ceea ce îmi spui și mi-ai spus în atîtea alte rînduri cu privire la dragostea pe care mi-o porți și-mi voi pune în mîinile tale și viața, și cinstea. Caută ca de aci înainte să fii atît de bun paznic încît să veghezi și asupra mea, și asupra ta, în așa fel încît să nu ne-alegem cu vreun necaz și, cu atît mai puțin, cu vreo rușine. Uită-te la fundătura aia de la capătul casei mele : ea îți va da putința să vii la mine ori de cîte ori bărbatu-meu nu va fi acasă. Și pentru a nu fi nevoie de trimiși care să umble de la mine la tine și de la tine la mine, cumătra mea, care stă în casa de-alături (și-i arătă ușa acesteia) și care știe tot ce e în sufletul meu, te va înștiința întotdeauna cînd va fi cazul. Iar dacă nu greșesc, bărbatu-meu n-o să vină diseară nici să mănînce, nici să doarmă acasă. Cumătra o să cineze cu mine între cel de-al doilea și cel de-al treilea ceas al nopții, iar către cel de-al patrulea o să am grijă ca toți ai casei să fie culcați și, de-abia atunci, cumătră-mea o să se afle la ea acasă. Îndată ce va suna deci cel de-al patrulea ceas al nopții, te va aștepta, iar de la ea vei afla dacă bărbatu-meu o să vină sau nu ; și vei face întoc-

mai cum îți va spune ea. Te rog mult însă ca, în toată povestea asta, să te dai cît mai puțin cu putință pe mîna servitorilor tăi, pentru ca nu cumva vreunul dintre ei, plecînd de la tine, cum se întîmplă adesea, să încerce să ne facă de rîsul lumii.

Auzindu-i cuvintele, fără a-i veni să le dea crezare, și băgînd de seamă strălucirea din ochii femeii, care ardea toată de dragoste, Lattanzio se socoti omul cel mai fericit și mai norocos de pe pămînt; după aceea, copleșit de o nespusă uimire, nu-și mai încăpea în piele de bucurie și nu mai știa pe ce lume se află. Venindu-și însă în fire, îi mulțumi Caterinei cît putu mai mult, făgăduindu-i că nu va face altceva decît să o întîlnească pe cumătra, ascunzîndu-și dragostea față de toți slujitorii săi. Și, astfel, cu inima plutindu-i pe o mare de fericire, plecă și se duse acasă. În seara aceea mîncă puțin, atît fiindcă era încă beat de o bucurie neobișnuită cît și fiindcă se gîndea la munca pe care urma să o facă și care îl aștepta. Cînd auzi sunîndu-se cel de-al patrulea ceas, plecă singur de acasă și merse drept către cumătră, care îl aștepta cu ușa descuiată. De la aceasta află că bărbatul nu venise la cină și că avea să lipsească toată noaptea, precum și că picase, în schimb, un frate al doamnei, însoțit de un alt gentilom, pe care ea nu-l cunoștea, dar că părăsiseră amîndoi casa, înaintea ei. Iar după ce mai vorbiră despre o mulțime de lucruri, Lattanzio plecă și intră pe ulicioară; apoi, cînd dădu semnalul, așa cum îi spusese cumătra, bătrîna, care se afla lîngă ușă, deschise, dar atît de puțin încît el de-abia se putu strecura înăuntru, căci zăcătoarea nu dădea voie ca ușa să se deschidă mai mult. Cînd pătrunse în casă, bătrîna îl însoți fără nici o vorbă pînă în odaia stăpînei, unde ar fi prea lung de povestit cum a fost primit, cu cîtă iubire s-au îmbrățișat și s-au mîngîiat cei doi îndrăgostiți și de ce desfătări și plăceri au avut parte, bucurîndu-se unul de altul. Ajunge să spunem că, a doua zi, Caterina îi jura cumetrei că în noaptea

aceea încercase mult mai multă plăcere decît în tot timpul cît trăise alături de bărbatu-său. Înainte de ivirea zorilor, Lattanzio plecă, mulțumit și istovit, deși, la plecare, nu se mai sătura sărutîndu-și iubita. Cînd să iasă pe ușă, îi dădu însă bunei bătrîne zece ducați de aur, îndemnînd-o să-și slujească stăpîna cu credință și asigurînd-o că, la rîndu-i, va avea și el grijă de ea. Bătrîna, care nu mai ținuse niciodată atîția bani în mînă, se închină și se declară pe deplin mulțumită. Înapoindu-se acasă, ca unul care trudise toată noaptea, Lattanzio se culcă.

După aceea, treburile merseră atît de bine încît, vreme de un an, Lattanzio avut de foarte multe ori prilej să se desfete cu femeia lui, simțindu-se amîndoi cum nu se poate mai bine. În acest răstimp, cumătra căpătă o mulțime de ducați de la Lattanzio, care-i făgădui și că, îndată ce băiețașul ei s-ar fi făcut mai măricel, îl va lua ca paj.

Se desfătară deci împreună acești doi îndrăgostiți vreme de un an, iubirea lor începînd, după cum am spus, în timpul unui carnaval și ținînd pînă la celălalt carnaval, cînd, din pricini pe care nu aș putea să le spun, bărbatul Caterinei începu să se întrebe dacă nu cumva nevastă-sa, iubindu-se atît de rar cu ea, nu va fi găsit pe un altul, care, atunci cînd nu era el acasă, ar fi cultivat, în locul lui, grădina acesteia. Cuprins deci de gelozie, dar neștiind din ce pricină, începu să stea pe acasă mai mult ca de obicei, îndeosebi noaptea, lucru care nu le făcu prea multă plăcere îndrăgostiților. Cînd veniră însă păresimile, bărbatul hotărî ca, dacă-i va fi cu putință, să asculte spovedania nevestei. Și, prins de gîndul acesta, merse la biserica Sant'Angelo, să-l găsească pe călugărul căruia știa că i se spovedea de obicei Caterina; și, începînd să discute cu el, și-l apropie foarte mult, după care, stăruind cu aceste vizite, călugărul înșfăcă momeala și se lăsă prins și orbit de palavrele celuilalt în așa fel, încît îi făgădui să-l țină alături, acolo unde obișnuia să spove-

dească, în ceasul cînd avea să asculte spovedania nevestei. După ce luară hotărîrea aceasta, iar gelosul îi dădu o mulțime de bani călugărului, care ceru să-i fie puși în buzunarul rasei, ca să nu-i atingă cu mîna, așteptară ziua în care femeia urma să meargă la spovedit. Aceasta obișnuia să-l înștiințeze pe duhovnicul ei încă din ajun ; aflînd deci cînd avea să aibă loc spovedania, gelosul îi arătă călugărului tot ce trebuia să întrebe. Venind și ziua cu pricina, după prînz, Caterina se urcă în trăsură și se duse la Sant'Angelo, unde bărbatul se și afla încă mai dinainte. Îndată ce sosi, femeia trimise după duhovnic și pătrunse într-una din acele chilii, anume făcute pentru spovedanie. De partea cealaltă, profitînd de faptul că nu-i vedea nimeni, intrară ticălosul de călugăr și descreieratul de gelos, care căuta ce n-ar fi vrut să găsească. Acolo, începînd spovedania și ajungîndu-se să se vorbească despre păcatul desfrîului, femeia mărturisi păcatul pe care-l săvîrșea împreună cu iubitul.

— Vai de mine, fiica mea, spuse nelegiuitul de călugăr, nu te-am certat eu cu asprime anul trecut și nu mi-ai spus că n-ai să mai faci una ca asta ? Așa-ți ții făgăduiala ?

— Părinte, răspunse femeia, nu m-am priceput și n-am putut face altfel ; iar vina toată o are viața ticăloasă a bărbatului meu, care se poartă cu mine așa cum știți, căci v-am spus totul în alte dăți. Sînt femeie, făcută din carne și din oase, aidoma celorlalte ; și văzînd că lui bărbatu-meu nu i-a păsat niciodată de mine, m-am descurcat cum am putut. Eu, baremi, am grijă să fac totul într-ascuns, în vreme ce faptele lui sînt pe buzele tuturor ; și măcar de s-ar vorbi despre ele numai în cartierul nostru, dar nu există nici un loc din oraș unde ele să nu fie luate în derîdere. Ceea ce nu se întîmplă cu faptele mele : ba, dimpotrivă, toată lumea mă compătimește și spune că el nu merită o nevastă atît de bună ca mine. L-am răbdat aproape șapte ani, cu nădejdea c-o

să se îndrepte și n-o să mai umble după alte femei, dar lucrurile au mers din rău în mai rău. Mi-e necaz că fac ceea ce fac și știu că-l supăr pe bunul Dumnezeu, dar nu pot face altfel.

— Fata mea, adăugă atunci călugărul, nu trebuie să te porți astfel, fiindcă dezvinovățirile astea nu fac doi bani. Nu se cade să păcătuiești pentru că păcătuiesc și alții ; se cuvine, dimpotrivă, să înduri totul, cu răbdare, și să aștepți ca Dumnezeu să-i trimită bărbatului tău gîndul cel bun ; și poate că nici bărbatul tău nu face tot ce spui tu. Dar cine este iubitul ăsta al tău ?

— Părinte, răspunse femeia, este un gentilom tînăr, care ține la mine mai mult decît la însăși viața lui.

— Eu te întreb cum îl cheamă, adăugă, mai departe călugărul.

Auzind aceste cuvinte și știind că, la spovedanie, nu trebuie spus și numele celui cu care se săvîrșește păcatul, pentru a nu-l acoperi de rușine, femeia, oarecum mirată, răspunse :

— Vai, părinte, ce-mi cereți dumneavoastră ? Asta nu v-o pot spune : mulțumiți-vă cu atît, căci îmi mărturisesc păcatele mele, nu și pe ale altora.

Urmă o oarecare ciorovăială, după care, cum tînăra nu voi să dea pe față numele iubitului, călugărul nu voi nici el să-i dea iertăciunea. Ea părăsi atunci chilia și intră în biserică, iar după ce-și rosti rugăciunile, se duse să se urce în trăsură. Încornoratul de soț, cu sufletul încrîncenat și plin de ură, părăsi și el chilia și, ieșind pe ușa bisericii, se îndreptă către trăsura nevestei, care, văzîndu-l, îl așteptă. Îndată ce se află însă alături de ea, scoase un pumnal, pe care-l avea la șold, și spunînd : „aha, tîrfă nerușinată !“ o lovi drept în piept, doborînd-o la pămînt, fără viață. Se stîrni o zarvă cumplită, iar o mulțime uriașă se strînse la fața locului. Bărbatul se duse nu știu în ce parte, iar după cîteva zile se refugie în ținuturile venețiene, unde, nu peste multă vreme, aflîndu-se

la vînătoare, fu înjunghiat de un om al cumnaților săi, cu care căuta să se împace.

Iată deci unde a dus dorința nesăbuită a unui soț care a ținut să cunoască, pe căi nepotrivite, ceea ce nu trebuia să afle niciodată și ce urmări a avut nelegiuirea ticălosului de călugăr, care, după cît mi-a spus cineva, îndreptățit să o știe, și-a aflat liniștea : liniștea aceea de care bunul Dumnezeu să ne ferească pe noi toți.

BANDELLO

către preavirtuoasa doamnă

signora

CAMILLA SCARAMPA și GUIDOBONA

sănătate

Am auzit de multe ori discutîndu-se care dintre aceste două pasiuni, adică durerea ori bucuria, îl poate ucide mai degrabă pe un om ; iar fiecare parte își avea motivele ei să-și susțină dreptatea spuselor, arătînd că o bucurie nemăsurată duce la pierderea duhului vieții, iar o durere adîncă la apăsarea și înăbușirea lui. Și, cu toate că subiectul acesta era discutat toată ziua, mie unuia mi se pare că procesul se judecă mai departe și că plutește încă în nehotărîre ; căci deși nobilul nostru messer *Pietro Marignano, într-un madrigal al său, a spus atît de frumos :*

„Prin nădejde crește pofta-mi de viață
De durere nimeni n-a murit vreodată ;“

nu înseamnă totuși că dacă, uneori, bucuria i-a răpit cîte unuia viața, nu s-a mai găsit nimeni care să fi murit de durere. Lucru ce s-ar putea dovedi prin nenumărate pilde. Deocamdată, însă, mă voi mulțumi să arăt că și durerea rupe firul vieții omenești, povestind o singură întîmplare, petrecută cu o doamnă ce purta chiar numele domniei-voastre și se trăgea din aceeași familie. Și am scris-o nu numai fiindcă din ea se vede sigur că durerea îl ucide pe om, dar și fiindcă dezvăluie iubirea nețărmurită pe care femeia, după cîte am auzit, i-o purta bărbatului ei. În timpul carnavalului care-a trecut mă aflam

la Asti, în patria domniei-voastre, unde am stat cîteva zile în casa contelui Giovan Bartolomeo Tizzone, vărul domniei-voastre și guvernator al acelui oraș, în numele împăratului Maximilian. Acolo, discutîndu-se despre subiectul de mai sus, signor *Giovanni Rotario a povestit întîmplarea de care vorbesc. Scriind-o, deci după cum am spus, nu am vrut ca ea să fie citită fără virtuosul vostru nume și, drept urmare, vorbind despre* signora *Camilla Scarampa, mi s-a părut potrivit ca nuvela să-i fie dăruită și închinată tot doamnei Camilla Scarampa; v-o trimit deci cu atît mai bucuros cu cît preanobila mamă a domniei-voastre și* signor *Aloise Scarampo, fratele domniei-voastre, care erau de față la povestirea aceasta, au spus că susnumita* signora *Camilla vă era rudă și că tocmai în amintirea ei aveți numele pe care-l purtați. Iată de ce nuvela aceasta a mea va trebui să vă fie dragă și-mi place să cred că tot ea vă va îndemna să-mi arătați și vreuna dintre compozițiile domniei-voastre, părîndu-mi-se c-ar fi trecut un veac de cînd n-am mai primit din parte-vă nici scrisori, nici versuri; și-ar trebui totuși să vă amintiți din cînd în cînd și de mine, care-s oricînd gata să vă slujesc. Cum s-a făcut însă că de o moarte atît de nobilă și de înduioșetoare cum a fost aceasta a rudei dumneavoastră nu ați pomenit niciodată nimic în scrisorile domniei-voastre? Căci ea merită, într-adevăr, să fie păstrată vie în amintirea viitorimii. Fiți sănătoasă.*

NUVELA XIII

Doamna Camilla Scarampa moare îndată ce află că soțului ei i s-a tăiat capul

Discuția pe care domniile-voastre, domnilor, ați purtat-o în chip atît de frumos, mă îndeamnă să vă povestesc nu o nuvelă, căci nu vreau să-i dau povestirii mele numele acesta, ci o întîmplare tristă, din care, în puține cuvinte, veți vedea că se moare nu numai din prea multă bucurie, ci și de durere. Era deci guvernator al ținutului Monferrato *signor* Constantino Aranite, pe care împăratul turcilor îl alungase de pe moșia sa. Și, fiindcă era rudă apropiată cu mama marchizului Guglielmo de Monferrato, se refugiase la Casale; iar acolo se îngrijea el de treburile statului, marchizul fiind încă doar un copil. Se întîmplă însă ca, tocmai atunci, *signor* Scarampo, din familia *degli* Scarampi, o familie din orașul acela, nobilă și de o vechime vrednică de respect, căsătorit cu o femeie frumoasă și plină de noblețe, tot din familia Scarampi, să se ia la ceartă cu un gentilom din Monferrato pentru hotarele pămînturilor lor. *Signor* Scarampo avea în Langhe cîteva sate frumoase și stăpînea și în Monferrato o minunată moșie. Dar, tocmai în zilele acelea, cînd Carol al VIII-lea, regele Franței, trecu în Italia, ducîndu-se să cucerească regatul Neapolelui, *signor* Scarampo se judeca la Casale, în fața sfatului marchizului, pentru a-și păstra stăpînirea asupra moșiei sale, pe care gentilomul din Monferrato umbla să pună mîna. Văzînd însă că nu i se dădea dreptatea pe care socotea el c-ar avea-o și că potrivnicul lui se bucura de mai multă trecere, se plînse de două-trei ori marchizei și lui *signor* Costantino; cum nu se bucură totuși de nici o ascultare, se mînie amarnic. *Signor* Scarampo era mult mai bogat și mai puternic decît celălalt, cu care se judeca; deoarece, după cum am mai spus-o, el stăpînea, și în Astesana, și în alte ținuturi, o mulțime de moșii frumoase. Ca atare, se hotărî să-și facă singur dreptate, fără să țină seama că, prin feuda pe care o avea în Monferrato, era supus și vasal al marchizului și că pentru orice stricăciune pe care-ar fi săvîrșit-o putea să fie pedepsit de justiție. Îmi închipui că se gîndea numai la vîrsta marchizului, care era încă doar un copil, fără să țină seamă că *signor* Costantino, cîrmuitor proaspăt, căuta să se facă ascultat și temut, ca să-și capete autoritate. Adunînd deci o mulțime de oameni de pe celelalte moșii

ale sale, *signor* Scarampo se duse pe neașteptate la castelul potrivnicului, iar acolo, dedîndu-se la silnicii, ai săi jefuiră o mulțime de lucruri și uciseră cîțiva inși. Îndată ce întîmplarea ajunse la urechile celor din Casale, *signor* Scarampo primi poruncă, în numele marchizului, să nu meargă mai departe, să înapoieze tot ce se furase și să se înfățișeze personal înaintea sfatului marchizanal. Disprețuind porunca primită, *signor* Scarampo nu numai că nu înapoie nimic din ceea ce jefuiseră oamenii săi, dar, dimpotrivă, ducîndu-se din nou, cu arma în mînă, pe moșia potrivnicului, se purtă și mai rău decît prima dată și nu se gîndi să se înfățișeze înaintea sfatului. Aflînd de toate acestea și părîndu-i-se că era vorba de o jignire dublă adusă marchizului și de o lovitură dată justiției acestuia din urmă, *signor* Costantino, văzînd și cît de puțin se ținea seamă de el, puse să i se trimită lui *signor* Scarampo o nouă poruncă, cerîndu-i ca sub pedeapsa luării feudei și a pierderii capului, să se înfățișeze personal la Casale, în termen de cinci zile. Lăsîndu-se călăuzit de mînie și de furie, *signor* Scarampo, disprețuind și această nouă poruncă, se apucă să săvîrșească lucruri încă și mai rele decît toate cele de pînă atunci ; și avînd nădejde să se poată retrage în satele pe care le stăpînea în ținutul celălalt, se puse și arse locuința potrivnicului său, jefuind și nimicind totul. *Signor* Costantino, care prevăzuse parcă împotrivirea aceasta, făcu rost de oameni și, venind de îndată, asedie castelul lui *signor* Scarampo, înainte ca acesta să poată pleca, așa cum hotărîse. Soția lui, *signora* Camilla, primind această știre proastă, se sili din toate puterile să trimită hrană în castelul în care i se afla bărbatul. Datorită însă pazei stăruitoare și puternice a vrăjmașilor, oamenii trimiși nu izbutiră să ajungă la soțul ei. Știind deci că acesta avea nevoie de pîine, se întristă foarte mult și, temîndu-se de ceea ce urma să se întîmple, trimise cu poștalionul un om de încredere în Franța, la Ludovic, duce de Orleans, rugîndu-l fierbinte să se îngrijească de salvarea lui *signor* Scarampo, cît mai degrabă cu putință.

Ducele, căruia *signor* Scarampo îi era foarte drag, îl trimise fără zăbavă pe un camerist al său cu scrisori către marchiza de Monferrato, cerîndu-i să se arate iertătoare și să nu-l lase pe *signor* Costantino să meargă mai departe împotriva lui *signor* Scarampo, pe care îl va sili să se arate ascultător și să-l despăgubească pe potrivnic pentru toate stricăciunile săvîrșite. După ce-l primi pe omul ducelui de Orleans, marchiza îl trimise, împreună cu scrisorile, la *signor* Costantino, care, chiar atunci, ducea tratative cu *signor* Scarampo, căci acesta, nemaiavînd hrană în castel, își mîncase pînă și caii, împreună cu tot ce se mai putuse mînca, și tocmai se predase. Cameristul își prezentă scrisorile, dar *signor* Costantino, îndată ce le citi, împins de nu știu ce pornire, porunci să i se taie capul lui *signor* Scarampo, chiar acolo în castel. Aceasta a fost însă pricina prăbușirii lui, căci, nici nu trecură bine trei ani, iar ducele de Orleans ajunse rege al Franței și dobîndi ducatul de Milano, așa că *signor* Costantino se văzu nevoit să fugă din Monferrato, deoarece regele jurase să-l ucidă, în caz că i-ar fi căzut în mînă. Să ne întoarcem însă la *signora* Camilla, care, primind o știre atît de cruntă în legătură cu soțul său și ținînd la acesta mai mult decît la însăși viața ei, îndată ce află întîmplarea, îngenunche și, rugîndu-se Domnului să-i ierte păcatele, îi ceru, cu lacrimi în ochi, să-i dăruiască moartea. Și fu, neîndoielnic, un lucru cum nu se poate mai uluitor să o vezi pe femeia aceea atît de frumoasă prăbușindu-se fără viață, de față cu ai săi, în timp ce se ruga lui Dumnezeu ; fiindcă, îndată ce spuse : „Stăpîne, Doamne, de vreme ce bărbatul meu a murit, nu mă mai lăsa nici pe mine în viață“, inima i se strînse în așa fel încît, fără să mai scoată nici o vorbă, căzu la pămînt. Închipuindu-și că era numai leșinată, bărbații și femeile din casă o înconjurară, încercînd, prin tot felul de mijloace, să-i aducă din nou viața în trup ; cum însă, după anumite semne sigure, se dovedi a fi moartă, fu îngropată, însoțită de plînsul și de durerea tuturor.

BANDELLO

către

signor

MARIO EQUICOLA D'ALVETO

sănătate

Ciudate și înspăimîntătoare sînt uneori întîmplările furtunoase ce le vedem petrecîndu-se zilnic și, nepricepîndu-ne să descoperim pricinile care le dau naștere, rămînem plini de mirare. Dacă însă credem, cum sîntem datori s-o facem, că nici o frunză dintr-un copac nu cade fără îngăduința și fără voia celui care a făurit totul din nimic, ne vom gîndi că judecățile Domnului sînt prăpăstii fără fund și ne vom sili, atît cît ne îngăduie șubrezenia omenească, să ocolim primejdiile, cerîndu-i fierbinte îndurării supreme să ne păzească de ele. Îi vom lăsa pe nerozi să ridice în slăvi soarta și vom aduce laude poetului satiric [1]*, care a spus: „O, soartă, noi oamenii facem din tine o zeiță și te așezăm în înaltul cerurilor". Pînă una-alta, vă trimit povestea unei întîmplări uimitoare, care s-a petrecut de curînd la Napoli, umplîndu-i pe toți de mirare și de milă, cum a povestit, nu de mult, în casa abatelui Gonzaga, plăcutul și nobilul tînăr* messer *Giovantomaso Peggio. După ce-o veți citi singur, veți avea bunătatea să i-o citiți și stăpînei noastre comune,* madama *Isabela da Este, marchiză de Mantova, păstrîndu-mi bunăvoința sa. Veți binevoi să o faceți cunoscută și nobilelor doamne de onoare ale acesteia, care obișnuiau, de asemenea, să citească, și cu atîta plăcere, lucrările mele, fără a-i uita pe preanobilul și învățatul* messer *Gian Giacomo Calandra și pe plăcutul, iar de mine atît de iubitul,* signor *Girolamo Negro. Fiți sănătos.*

[1] Autor neidentificat.

NUVELA XIV

După multe suferințe, Antonio Perillo se căsătorește cu aleasa inimii sale, iar în noaptea nunții sînt uciși amîndoi de trăsnet

Trăia, nu de mult, în Napoli, un anume Antonio Perillo, tînăr ce cobora dintr-o familie foarte vrednică de cinste și care, după moartea tatălui său, trezindu-se bogat, se apucase în chip nesăbuit de joc și, în scurtă vreme, își cîștigase faima de înșelător. Și, cu toate că jocul era îndeletnicirea lui cea mai de seamă, se îndrăgostise totuși de Carmosina, fiica lui Pietro Minio, un negustor foarte bogat, și nu se lăsase pînă cînd frumoasa copilă nu-și dăduse seama de dragostea lui. Și, cum îl vedea pe Antonio frumos și îmbrăcat veșnic numai în haine bogate și frumoase, aceasta începu să primească și ea în inima-i nevinovată flacările iubirii, așa încît, în scurtă vreme, Antonio înțelese că dragostea lui nu rămînea fără răspuns. Era însă atît de nărăvit la joc, încît nu izbutea să se lepede de el cu nici un preț. Și astfel, nesocotitul tînăr își prăpădi aproape întreaga avere. Cu toate acestea, nu uită totuși să încerce să se însoare cu Carmosina. Numai că tatăl ei, cunoscînd viața urîtă pe care o ducea Antonio, îi trimise vorbă că, deoarece era jucător și își risipise cea mai mare parte a averii, n-o să-i dea niciodată fata. Văzîndu-se respins, din pricina jocului și-a sărăciei, Antonio rămase deosebit de mîhnit. Căci, deși ajunsese sărac lipit

pămîntului, el nu-și dăduse încă seama, cum s-ar fi cuvenit, că își jucase cu nesăbuință întreaga avere. Refuzul acesta îi deschise însă ochii și îi îngădui să vadă că fusese respins pe bună dreptate. Îngrijorat deci peste măsură și blestemîndu-și singur nenorocirea, ca un scos din minți, nu mai cuteza să-și arate fața în lume. Pînă la urmă, gîndindu-se din nou, se lăsă cu desăvîrșire de joc, iar cu ajutorul cîtorva rude strînse o destul de frumoasă sumă de bani și luă hotărîrea ca, din jucător, să se facă negutător și să se ducă la Alexandria, în Egipt, să negutătorească și să trudească atît încît să se poată întoarce acasă bogat. Plecînd deci din Napoli, luă calea mării. Corabia pe care se urcase nu străbătuse însă în largul mării nici măcar cincizeci de mile cînd se năpustiră pe neașteptate asupră-i tot soiul de vînturi, care, fiind peste măsură de vijelioase, o izbiră și o șubreziră atît de mult încît, în cîteva rînduri, marinarii se socotiră pierduți. Dar, oricît de viteji erau și oricît de pricepuți și de puternici se arătară, avînd de luptat cu valuri uriașe, se văzură, în cele din urmă, biruiți de furtună și siliți să lase corabia să gonească încotro o împingea vîntul. Se împliniseră trei zile de cînd îi biciuia vijelia aceasta atunci cînd, aproape de Barbaria, pe înserat, marea începu să se liniștească. Iată însă că, în timp ce noaptea cobora tot mai întunecată, iar ei se bucurau și se vedeau scăpați de o furtună atît de învrăjbită, se treziră atacați cu sălbăticie de cîteva galere ale unui pirat maur. Și, cum erau cu toții pe jumătate morți din pricina îndelungatelor chinuri pe care le suferiseră, fură înșfăcați fără nici o împotrivire și duși ca robi la Tunis. În Napoli se răspîndi destul de curînd știrea pierderii corăbiei și a căderii tuturor oamenilor de pe ea în robie. Carmosina, care rămăsese nespus de îndurerată de plecarea iubitului ei, cînd auzi că Antonio căzuse în mîinile maurilor, plînse îndelung această nenorocire și, nu o singură dată, fu cît pe-aci să moară de durere. Numai că Pietro Minio, tatăl Carmosinei, avea obiceiul ca

în fiecare an să facă o călătorie în Barbaria, iar la înapoiere, să elibereze zece sau doisprezece prizonieri creștini, de la care, dacă aveau putința s-o facă, își primea banii, încetul cu încetul, iar dacă erau oameni sărmani, îi lăsa să plece cu Dumnezeu, liberi, unde voiau să se ducă, fără nici un fel de plată. Antonio Perillo stătuse în robie mai bine de un an atunci cînd Minio, aflat la Tunis, le porunci prepușilor lui ca, potrivit obiceiului, să elibereze zece robi ; ceea ce se și făcu, iar printre aceștia se afla și Antonio, dar atît de bărbos încît nici Minio nu-l recunoscu, nici el nu voi să se lase recunoscut. Fură duși cu toții la Napoli, unde Carmosina își recunoscu de îndată iubitul și îi făcu semn că știa cine era, lucru de care el rămase foarte mulțumit. Prin mijlocirea unei slujnice, fata avu apoi putința să stea de vorbă cu el, iar, după ce vorbiră îndelung, îi spuse :

— Întrucît taică-meu te-a respins ca ginere numai fiindcă ești sărac, îți voi face eu rost de bani, ca să te poți apuca din nou de negutătorie, să te îmbogățești și să trăiești în chip vrednic de cinste, însurîndu-te apoi cu mine, căci eu nu voi lua niciodată un alt bărbat.

Antonio îi mulțumi fetei și îi făgădui că nu va ieși din cuvîntul ei. Găsind chipul în care s-o facă, ea fură de la maică-sa giuvaieruri, iar de la taică-său o mare sumă de bani, și îi dădu totul iubitului, care, după ce plăti prepușilor lui Pietro prețul eliberării, se îmbarcă încă o dată și porni către Alexandria. În aceasta a doua călătorie soarta i se arătă prielnică, iar el se îngriji cu atîta rîvnă de negutătorie și de cîștig, încît ajunse pînă la Napoli vestea că se schimbase cu desăvîrșire și că își vedea cum nu se poate mai frumos de treburi. După cîtva timp, mergîndu-i atît de bine cu negutătoria încît era mai bogat acum decît fusese mai înainte, începu să-și răscumpere proprietățile pe care le vînduse, trimițîndu-i tot timpul bani unui unchi, care se îngrijea de treburile lui. Venind apoi la Napoli, își cîștigă în scurtă vreme faima de om

așezat și bogat, ceea ce-i făcu multă plăcere Carmosinei. Mai tîrziu, socotind că n-o să mai fie respins, Antonio o ceru din nou în căsătorie pe fata lui Minio. Dîndu-și seama că Antonio, de dragul Carmosinei, devenise alt om față de cel care fusese mai înainte, Minio văzu cu ochi buni înrudirea. Antonio se căsători deci cu draga lui Carmosina, cîștigată pe merit, și se îngriji de tot ceea ce era de trebuință. Se făcu o nuntă minunată, iar cei doi îndrăgostiți se simțeau a fi oamenii cei mai fericiți de pe lume. Iar cît stătură de vorbă, Antonio îi povesti frumoasei lui neveste durerea ce o încercase atunci cînd fusese respins din pricina sărăciei, hotărîrea pe care o luase de a-și schimba viața, robia nenorocită pe care o îndurase în Barbaria ; și o săruta mereu, în timp ce ea lăcrima, plină de gingășie, de mila lui. Amîndoi soții primiră apoi binecuvîntarea preotului, iar Antonio își duse nevasta multiubită la el acasă, unde dădu rudelor și prietenilor o masă sărbătorească, atît el, cît și Carmosina așteptînd cu nespusă nerăbdare venirea nopții, cînd nădăjduiau să stingă, măcar în parte, flăcările dogoritoare care îi mistuiau. Dar soarta, căindu-se de a-i fi mîngîiat pe acești doi îndrăgostiți, după atîtea primejdii și osteneli, preschimbă veselia și petrecerea, de nuntă în plînset și amărăciune. Era începutul lunii iunie, cînd, după cină, cam către cel de-al doilea ceas al serii, cei doi miri fură conduși în camera nupțială, unde e de crezut că apucară să se îmbrățișeze și să se bucure, copleșiți de dor, de mult așteptata desfătare a iubirii. Nici nu ajunseră însă să stea un ceas încheiat în pat, cînd iată că se ridică o vîntoasă năvalnică și învolburată, care aduse cu ea, odată cu nenumărate tunete și fulgere, o ploaie deasă și iute, iar în timp ce tuna și fulgera, amîndoi îndrăgostiții fură nimeriți, în pat, de focul săgeților fulgerătoare și străpunși în asemenea chip încît muriră amîndoi, strîns îmbrățișați și goi. În casă se înălță un plîns sfîșietor, care ținu toată noaptea. Iar dimineața, după ce se află de cumplita întîmplare,

cei doi îndrăgostiți fără noroc fură îngropați cu cinste în același mormînt, pe care fură săpate versurile de mai jos, precum și multe alte epitafe, întocmite în latină și în italiană :

Îndrăgostiți ce-n tihnă vă bucurați mereu
De dragostele voastre, sub zodii norocoase,
Priviți dac-au fost chinuri la fel de dureroase,
Cîndva, cum sînt acelea pe care le-ndur eu.

În plasa-nșelăciunii s-o prind am încercat
Pe dulcea mea mireasă, dar visurile mele
Le-au prăbușit în pulberi păcatele-mi prea grele,
Nemaigăsindu-mi pace pe mări sau pe uscat.

Și cînd venit-a vremea ca să purceadă iară
A înflori speranța, mi-a fost din prima seară
Chiar rădăcina smulsă, a rodului rîvnit ;

Căci mă ucise Joe ce fulgerele poartă,
Deodată cu soția (vai, nendurată soartă !).
E altul decît mine azi mai nefericit ?

BANDELLO

către

preaînvățatul

ALDO PIO MANUZIO

din Roma

De cînd ați plecat din Milano, unde ați fost găzduit în casa multrespectatului signor *Giacomo Antiquario, nu v-am dat nici o veste despre treburile pe care mi le-ați lăsat în grijă, fiindcă am ascultat de sfatul lui* signor *Antiquario, despre care știți cît vă iubește și cît ține la cinstea și la binele domniei-voastre. Pînă acum, folosind mijloacele și favorurile despre care-am mai vorbit împreună, am făcut tot ce-am putut pentru ca treburile domniei-voastre să se bucure de succesul pe care-l doriți. Fie ca Domnul să vă ajute să puteți dobîndi ceea ce ați și înfăptuit în alte părți, pentru a vedea în zilele noastre o Academie care să asigure păstrarea în Italia a frumoaselor opere literare grecești și latinești, care, acum, înfloresc aici în toată strălucirea lor. Ceea ce va da veșnicie numelui domniei-voastre, văzîndu-se că ați fost cel dintîi care, în ce privește tipărirea cărților, atît într-o limbă, cît și în cealaltă, i-ați bucurat și îi bucurați mai departe pe învățați, nu numai prin frumusețea și eleganța caracterelor ori prin corectitudinea acestor cărți, ci și prin darea la lumină, în fiecare zi, a tuturor autorilor buni. Iar pentru aceasta nu economisiți nici bani, nici trudă, ceea ce vădește, într-adevăr, măreția și bunătatea sufletului domniei-voastre. Ce să spun apoi despre operele scrise în limba italiană? Acestea erau atît de uitate și atît de neîngrijit tipărite încît dacă Dante, Petrarca și Boccaccio le-ar fi văzut, nu le-ar mai fi recunoscut ca fiind cărțile lor, cărora domnia-voastră le-ați înapoiat limpezimea dintru început. Dar dacă, așa cum se nădăjduiește, va lua naștere instituția aceasta a Academiei, limbile latină, greacă și italiană își vor dobîndi iarăși strălucirea, iar artele liberale își vor recîștiga străvechea lor măreție. Acum, știind că v-ar fi drag să aflați că nuvelele mele sporesc, ca unul care ați citit cîteva și le-ați lăudat, sfătuindu-mă să strîng un număr cît mai mare cu putință, vă spun că am și scris o mulțime: iar dintre acestea, vă trimit una pe care ne-a povestit-o, nu de mult, preamăritul* messer *Lorenzo Gritti, cînd se afla aici, în casa doamnei Ippolita Sforza și Bentivoglia, care era lăuză. Vreau, așadar, ca pe aceasta să v-o dăruiesc pentru totdeauna și să fie citită sub numele vostru, pentru a începe să plătesc, într-un fel, nenumăratele datorii pe care le am față de domnia-voastră. Și în ce alt fel mă pot plăti, dacă nu cu acele fleacuri sărmane și josnice, care iau naștere în mintea mea? Îmi rămîne să vă amintesc numai că vă puteți bizui pe mine, ca pe un om al domniei-voastre, în tot ceea ce-mi stă în putință, încredințîndu-vă că pe măsură ce voi duce la bun sfîrșit nuvelele acestea ale mele, vi le voi trimite numai domniei-voastre, atît pentru a aduce la îndeplinire ceea ce mi-ați cerut, cît și fiindcă știu că le veți tipări, dacă nu cum merită frumusețea lor, măcar într-un chip potrivit cu faima preanobilului și preaînvățatului Aldo. Fiți sănătos și aduceți-vă aminte de mine.*

NUVELA XV

Doi gentilomi venețieni sînt înșelați de nevestele lor, fără a-și pierde cinstea

În patria mea, Veneția, oraș foarte strălucit și la fel de bogat în femei plăcute și frumoase ca și oricare altul din Italia, pe vremea cînd la cîrma statului se afla Fran-

cesco Foscari, principe cum nu se poate mai înțelept, trăiau doi gentilomi tineri, dintre care unul se chema Girolamo Bembo, iar celălalt era numit de toată lumea Anselmo Barbadico. Între aceștia doi, cum se întîmplă de multe ori, exista o dușmănie de moarte și o ură atît de mare și atît de cumplită, încît nu încetau o clipă să-și facă rău unul altuia, prin tot felul de lovituri ascunse, acoperindu-se de rușine pe orice cale. Iar certurile și înfruntările ajunseseră atît de departe, încît părea aproape cu neputință ca ei să se mai împace vreodată. Se întîmplă însă ca amîndoi să se însoare în aceeași vreme, luînd de neveste două tinere nobile, foarte frumoase și pline de farmec, care fuseseră alăptate și crescute de aceeași doică, așa încît se iubeau ca două surori, ca și cînd ar fi fost născute de aceeași mamă. Nevasta lui Anselmo, care se numea Isotta, era fata lui *messer* Marco Gradenigo, bărbat deosebit de prețuit în orașul nostru, aflat printre procuratorii, care, pe atunci, nu erau atît de numeroși cum sînt astăzi, căci nu erau aleși pentru o demnitate atît de grea și de nobilă decît cei socotiți a fi cei mai buni și nimeni n-o dobîndea prin ambiție ori prin bani. Cealaltă, Luzia, îl luase de bărbat pe tînărul numit Girolamo Bembo și era fata lui *messer* Gian Francesco Valerio, cavalerul, bărbat foarte învățat, care fusese trimis să îndeplinească felurile însărcinări pentru patrie și tocmai se înapoiase de la Roma, unde, spre marea mulțumire a întregului oraș, slujise ca ambasador pe lîngă înaltul pontif. După ce se măritară și aflară de vrăjmășia care domnea între bărbații lor, cele două tinere se speriară și se mîhniră cum nu se poate mai mult, părîndu-li-se greu să nu mai poată stărui în legăturile lor prietenești, cum fuseseră deprinse încă din copilărie. Cu toate acestea, fiind cuminți și prevăzătoare, ca să nu le dea prilej bărbaților lor să strige prin casă, hotărîră ca, părăsind obișnuita lor prietenie și apropiere plină de dragoste, să se întîlnească numai în locuri și la ore potrivite. Iar soarta li se arătă foarte prielnică în privința aceasta, întrucît palatele lor,

fiind nu numai apropiate, ci și alăturate, în partea din spate a fiecăruia se găsea cîte o grădiniță, iar grădinițele acestea erau despărțite de un gard mic, astfel că femeile puteau să se vadă zilnic și să stea deseori de vorbă. Afară de asta, slujitorii, atît ai unui soț cît și ai celuilalți, se întîlneau cu mult drag unii cu alții, îngrijindu-se însă ca stăpînii lor să nu-i vadă. Ceea ce le făcea foarte multă plăcere celor două prietene, fiindcă, îndată ce le plecau bărbații de-acasă, puteau, cu ajutorul grădinilor, să petreacă împreună cît le poftea inima ; și făceau destul de des acest lucru. Astfel stînd lucrurile, se scurseseră aproape trei ani fără ca vreuna dintre ele să rămînă grea. Între timp, tot uitîndu-se la fermecătoarea frumusețe a *madonnei* Luzia, Anselmo se aprinse atît de tare de dragul ei, încît nu se mai simțea bine în nici o zi dacă n-o admira cîtva timp. Ea, care era ascuțită la minte, își dădu repede seama de privirile galeșe ale lui Anselmo. Fără s-arate însă că l-ar iubi, dar nici că nu i-ar păsa de el, îl lăsa în nesiguranță, pentru a înțelege mai bine cam unde avea el să ajungă cu toate aceste ocheade. Iar, între timp, impresia pe care-o lăsa era mai curînd aceea că l-ar vedea cu plăcere. Pe de altă parte, purtările frumoase, deprinderile cuminți și farmecul *madonnei* Isotta îi plăcuseră lui *messer* Girolamo mai mult decît i-a plăcut vreodată unui îndrăgostit oricare altă femeie. Și, cum nu mai putea să trăiască fără să se bucure de vederea ei, a fost ușor ca Isotta, care era foarte șireată și deșteaptă, să-și dea seama de această proaspăt încolțită iubire. Fiind foarte cinstită și cuminte și iubindu-și bărbatul cum nu se poate mai mult, ea îl privea pe Girolamo la fel de senin cum obișnuia să-l privească pe oricare altul, fie concetățean, fie străin, care se uita la ea și pe care nu-l cunoștea. El însă, înflăcărîndu-se de dragul ei din ce în ce mai mult, își pierdea în același timp libertatea, ca unul căruia săgeata dragostei îi străpunsese inima și care nu se mai putea gîndi la nimic altceva afară de ea. Cele două prietene erau obișnuite să se ducă să asculte liturghia, mai

în fiecare zi, în biserica *San* Fantino, deoarece, acolo, cel care se scoală mai tîrziu, poate asculta liturghia pînă la amiază. În biserică, ele se așezau la o anume depărtare una de alta. Iar cei doi îndrăgostiți se plimbau, care într-o parte, care într-alta, încît, fiind văzuți ținîndu-se tot timpul după nevestele lor, își cîștigaseră amîndoi faima de geloși. Fiecare dintre ei, însă, nu căuta altceva decît să-l trimită pe celălalt în Cornovaglia, fără corabie. Iată deci că amîndouă prietenele, neștiind nimic una de cealaltă, luară hotărîrea să-și destăinuie aceste iubiri, pentru ca nu cumva, cu timpul, să se întîmple ceva care să poată strica, fie chiar și numai în parte, prietenia lor. Așa că într-o zi, cînd nici unul dintre bărbați nu se afla acasă, ele veniră, după obicei, să stea de vorbă la gardul dintre grădini. Îndată ce ajunseră acolo, începură amîndouă deodată să rîdă, iar după saluturile obișnuite și pline de dragoste, *madonna* Luzia prinse să spună :

— Isotta, surioara mea scumpă, nici nu-ți trece prin minte c-o să-ți dau cea mai frumoasă știre pe care-ai putea-o auzi vreodată în legătură cu bărbatu-tău.

— Și eu, se grăbi să spună *madonna* Isotta, o să-ți povestesc despre al tău un lucru care te va umple de mirare, și nu puțin, și care îți va stîrni poate și o mînie aprigă.

Și așa, tot întrebîndu-se una pe alta : dar ce s-a întîmplat ? dar ce s-a întîmplat ? își povestiră pînă la urmă, una alteia, după ce anume umblau bărbații lor. Lucru de care, cu toată supărarea care le năpădise, rîseră din toată inima. Și, gîndindu-se că fiecare din ele era destul de în stare să mulțumească poftele bărbatului ei, începură să-și osîndească soții și să spună că ar fi meritat să fie trimiși în Corneto, dacă și ele, ca femei, ar fi fost tot atît de necinstite pe cît erau ei de puțin înțelepți și cuminți. Iar după ce vorbiră îndelung despre toate lucrurile acestea, încheiară, hotărînd să aștepte unite pentru a vedea ce vor face bărbații lor de acum înainte. Găsiră apoi calea care

li se păru a fi cea mai potrivită și, înțelegîndu-se să-și aducă zilnic la cunoștință tot ceea ce s-ar mai fi putut întîmpla, nu se mai îngrijiră decît ca, prin priviri galeșe și vesele, să-și ademenească îndrăgostiții cît mai mult cu putință și să le dea nădejde că vor primi să le facă pe plac. Apoi, ori de cîte ori se întîlneau, fie la San Fantino, fie prin Veneția, rîdeau cu toată fața, arătîndu-se vesele și îndrăznețe. Văzînd ochii dulci pe care li-i făceau cele pe care le iubeau, cei doi îndrăgostiți se gîndiră că, neexistînd nici un chip de a putea sta de vorbă cu ele, era nevoie să se folosească de scrisori. Și descoperind și prin cine să le trimită (căci orașul nostru n-a dus niciodată lipsă de așa ceva), fiecare dintre ei îi scrise iubitei sale un răvaș, prin care spunea mai ales că dorea să se poată întîlni cu aleasa inimii sale pentru anumite discuții tainice. Iar nu după mult timp, aproape în aceeași zi, își trimiseră scrisorile. Primind scrisorile de dragoste și prefăcîndu-se mai întîi, față de codoașe, a fi oarecum îndărătnice, șiretele femei, potrivit cu înțelegerea pe care-o aveau între ele, dădură și cîte un răspuns, care lăsa loc mai curînd de speranță, decît de altceva. Își arătară apoi scrisorile una alteia, îndată ce le primiră, și făcură amîndouă un haz nebun. Părîndu-li-se deci că planul lor se desfășura cum nu se poate mai bine, fiecare dintre ele păstră scrisoarea bărbatului ei, după ce hotărîră ca, fără să-și aducă una alteia vreo jignire, să născocească mijlocul cel mai potrivit pentru a-și bate joc de bărbații lor, și iată în ce fel o făcură. Vorbiră între ele ca fiecare, după ce se va lăsa cît mai mult rugată, să-i trimită vorbă îndrăgostitului ei că e gata să-i facă pe plac, cu condiția ca lucrurile să rămînă ascunse, ca să nu le afle lumea, iar bărbatul să cuteze să vină la ea acasă, la ceasurile cînd soțul o să fie plecat, dar numai noaptea, căci ziua nu puteau face nimic fără să fie văzuți. Pe de altă parte, cu ajutorul slujnicelor lor, cărora le dezvăluiseră toată intriga urzită de ele, istețele și prevăzătoarele femei hotărîră să intre una în casa celeilalte prin grădină,

așteptîndu-și bărbații închise în odaie, fără lumină și fără să se lase văzute sau recunoscute, cu nici un preț. Odată făcută rînduiala aceasta, *madonna* Luzia, cea dintîi, îi trimise vorbă iubitului ca în noaptea următoare, către orele patru, prin ușa ce se afla deasupra digului (și pe care urma s-o găsească deschisă) să pătrundă în casă, unde slujnica îl va întîmpina și-l va îndruma către odaia ei; căci în seara aceea *messer* Girolamo avea să se urce în luntre și să meargă pe timp de noapte la Padova, iar dacă el și-ar fi amînat plecarea, avea să se îngrijească ea să-i dea de știre. La fel și *madonna* Isotta îi trimise vorbă lui *messer* Girolamo, hotărîndu-i întîlnirea la orele cinci, fiindcă atunci ar fi fost nimerit să intre în casă, *messer* Anselmo trebuind în seara aceea să ia cina împreună cu niște prieteni și să doarmă la Murano. La primirea acestor vești, cei doi îndrăgostiți se socotiră a fi bărbații cei mai fericiți și cei mai norocoși de pe lume de parcă i-ar fi alungat pe Sarazini din Ierusalim ori i-ar fi răpit sultanului imperiul din Constantinopole, punînd spada pe coiful dușmanilor lor. Iar de prea multă bucurie nu-și mai încăpeau în piele, fiecare ceas care mai rămînea pînă la căderea nopții părîndu-li-se o zi întreagă. În cele din urmă, venind și seara atît de dorită de toți, le dădură de înțeles femeilor lor, sau cel puțin li se păru c-ar fi făcut-o, că în noaptea aceea nu puteau să rămînă acasă, din pricina unor treburi însemnate. Iscusitele neveste, care vedeau corabia plutind pe calea cea bună, se prefăcură a crede totul. Tinerii, luîndu-și fiecare bărcuța sau (cum îi spunem noi) gondola lui, se îndepărtară, iar, după ce cinară în cîte un han, ca să le treacă timpul mai ușor, rătăciră pe canalele orașului, în așteptarea ceasului hotărît. Aproape de ceasul al treilea al serii, femeile se întîlniră în grădină, iar după ce rîseră și vorbiră între ele, intrară una în casa celeilalte și se lăsară conduse în odaie de către slujnice. Acolo, fiind lumina aprinsă, fiecare

începu să cerceteze cu grijă încăperea, luînd seama cum era așezată și ce anume cuprindea, fixîndu-și amănunțit în minte tot ce era mai vrednic de reținut. Apoi, stingînd lumina, așteptară amîndouă, tremurînd, venirea bărbaților. Astfel, către cel de-al patrulea ceas, slujnica *madonnei* Luzia, stînd la ușă, aștepta ivirea lui *messer* Anselmo. Nu după mult timp, acesta sosi, iar slujnica îi dădu bucuroasă drumul în casă, îl îndrumă spre odaie, îl vîrî înăuntru și îl duse la pat. Acolo era întuneric cu desăvîrșire, ca într-o gură de lup, așa că nu exista primejdia ca el să-și recunoască nevasta. Și, pe urmă, amîndouă femeile semănau atît de bine, și la vorbă, și la înălțime, încît în bezna aceea numai cu greu ar fi putut cineva să le deosebească. Dezbrăcîndu-se, deci, și fiind primit cu dragoste de către femeie, bunul Anselmo, închipuindu-și că o îmbrățișează pe nevasta lui Girolamo, dar ținînd-o în brațe pe însăși nevastă-sa, o sărută de nenumărate ori, cu plăcere, și tot de atîtea ori se lăsă sărutat de ea, cu nespusă gingășie. Ajungînd apoi la desfătările iubirii, se luară de mai multe ori la trîntă și de fiecare dată îi fu sortit femeii să piardă, spre încîntarea lui Anselmo.

Către cel de-al cincilea ceas al serii se ivi și Girolamo, iar slujnica îl duse în odaie, unde se culcă și el tot cu nevastă-sa, mulțumirea lui întrecînd-o cu mult pe cea a femeii. Unde mai pui că amîndoi bărbații, închipuindu-și că-și țin în brațe iubitele, ca să pară cavaleri voinici și neobosiți, se arătară mult mai viteji decît deobicei și se iubiră cu nevestele lor cu atîta drag și cu atîta plăcere încît, potrivit cu voia lui Dumnezeu și după cum au arătat-o limpede și nașterile, la timpul cuvenit, femeile rămăseră amîndouă grele cu cîte un preafrumos prunc de parte bărbătească. Lucru care, cum nu născuseră niciodată, le pricinui amîndorora o neasemuită mulțumire și fericire. A ținut această poveste destulă vreme, așa încît nu treceau prea multe săptămîni în care întîlnirile să nu aibă loc. Bărbații nu-și dădură seama că femeile își

băteau joc de ei și nu avură nici cea mai mică bănuială, pe care nici nu puteau s-o aibă, deoarece în odaie nu era lumină, iar, pe timp de zi, femeile se fereau întotdeauna să-i întîlnească. Dealtfel, între timp, ajunseseră și una, și alta, să aibă pîntecele destul de mare, din care pricină bărbații nu mai puteau de bucurie, închipuindu-și fiecare, cu tărie, că îi pusese celuilalt coiful cu coarne pe cap. Amîndoi însă își lucraseră însuși ogorul lor, iar apa cursese la vale, să ude moșia fiecăruia dintre ei.

Văzînd deci că de pe urma acestei încurcături amoroase rămăseseră însărcinate (lucru care nu li se mai întîmplase), credincioasele și frumoasele prietene începură să discute între ele chipul sau calea pe care să se poată retrage din această poveste, temîndu-se ca nu cumva să izbucnească vreun scandal, din pricina căruia să sporească și mai mult vrăjmășia dintre bărbații lor. Și, în timp ce erau frămîntate de asemenea gînduri, se petrecu un lucru care, fără ca ele să fi știut ceva, le dădu putința să termine totul, dar nu așa cum doreau. Pe același rîu, sau, mai bine zis, pe același canal, nu prea departe de casele celor două doamne, locuia o tînără foarte frumoasă și nobilă, care nu împlinise încă douăzeci de ani, dar rămăsese văduvă, deoarece bărbatul ei, *messer* Niccolò Delfino, murise; tînăra aceasta era fiica lui *messer* Giovanni Moro și se numea Gismonda. Pe lîngă dota primită de la taică-său, și care era de peste zece mii de țechini, aceasta mai avea, de asemenea, o frumoasă sumă de bani, nestemate, vase de argint și tot felul de alte lucruri, dăruite ei de către bărbat, drept zestre suplimentară. Aloise Foscari, nepotul dogelui, se îndrăgostise cu aprindere de ea și făcea tot ce putea ca s-o ia de nevastă. Ori, aruncîndu-i tot timpul priviri galeșe și cercetînd-o zilnic, fie prin trimiși, fie cu răvașe, nu se lăsă pînă cînd doamna nu se arătă gata să stea de vorbă cu el, la una din ferestrele casei ei, care dădea într-o ulicioară sau, mai bine zis, într-o fundătură. Bucurîndu-se peste măsură de o asemenea veste, Aloise,

singur singurel, porni într-acolo îndată după căderea serii, către ceasurile cinci sau șase, ducînd cu el și o scară de frînghie, căci fereastra era foarte înaltă. Sosind în dreptul casei și făcînd semnul ce-i fusese cerut, aștepta ca, potrivit cu rînduiala stabilită, doamna lui să-i trimită jos o sfoară, cu care să tragă scara în sus. Ceea ce, în scurtă vreme, se și întîmplă. Așa că, după ce legă bine scara, o văzu trasă în sus, fără zăbavă. Îndată ce puse mîna pe capătul scării, Gismonda se îngriji ca acesta să fie bine prins de ceva și îi făcu semn iubitului să urce. Aloise, pe care dragostea îl făcuse mai mult decît îndrăzneț, se cățără în sus pe scară. Iar cînd ajunse aproape de fereastră, fie din pricina dorinței de a intra în casă și de-a îmbrățișa femeia ce se afla la fereastră, lucru pe care nu trebuia să-l facă, fie din cine știe ce altă pricină, se rostogoli în jos și, cu toate că de două-trei ori încercă să se prindă din nou de scară, nu izbuti s-o facă. Încercarea aceasta îi fu însă de folos, căci nu se izbi prea tare de caldarîm. Dacă s-ar fi întîmplat așa ceva, nu încape îndoială că ar fi rămas acolo, fără viață. Cu toate acestea, lovitura se dovedi destul de puternică, deoarece se alese cu toate oasele rupte și cu o rană adîncă la cap. Cînd se văzu prăbușit în chip atît de jalnic, nefericitul îndrăgostit, deși nu se mai gîndea că va scăpa cu viață, dovedi că dragostea fierbinte și adevărată pe care i-o purta văduvioarei era mai puternică în el decît durerea copleșitoare pricinuită de rană și decît slăbiciunea trupului, schilodit și vlăguit. Ridicîndu-se deci, cu ultima rămășiță de putere, și apăsîndu-și capul cu mîinile, pentru ca nu cumva sîngele să se împrăștie acolo și să o dea de rușine pe doamna sa, porni pe dig, către casele lui Anselmo și lui Girolamo, despre care am vorbit mai sus. Ajunse în dreptul lor numai cu mare greutate dar, neputînd să meargă mai departe, renunță, copleșit de o durere crîncenă, și, leșinînd, se prăbuși, ca mort, la pămînt, așa că, scurgîndu-i-se mult sînge prin rana de la cap, și stînd

întins pe jos, oricine l-ar fi văzut l-ar fi socotit mort. Îndurerată peste măsură de crunta nenorocire și temîndu-se ca nu cumva sărmanul îndrăgostit să-și fi rupt gîtul, *madonna* Gismonda, îndată ce îl văzu plecînd, se mai liniști, cît de cît, și trase scara în odaie. Să ne întoarcem însă la nefericitul îndrăgostit pe care, îndată ce se prăbuși leșinat, îl descoperi unul dintre căpitanii pazei de noapte, care trecu pe acolo împreună cu ai săi. Acesta, găsindu-l pe omul nostru întins pe pămînt și recunoscîndu-l a fi Aloise Foscari, porunci să fie dus și așezat într-o biserică, aflată în apropiere. Iar porunca îi fu adusă de îndată la îndeplinire. Pe de altă parte, cercetînd locul unde îl descoperise, se temu ca nu cumva să-l fi ucis fie Girolamo Bembo, fie Anselmo Barbadico, în fața caselor cărora i se păru că s-ar fi săvîrșit omuciderea. Credea că așa se petrecură lucrurile, cu atît mai mult cu cît auzise și un tropăit de picioare la una din ușile celor de mai sus. De aceea, împărțindu-și oamenii, îi trimise pe unii din ei într-o parte, iar pe ceilalți într-alta, silindu-se să înconjoare casele. Și fu voia soartei ca, din zăpăceala slujnicelor, să găsească deschise amîndouă ușile. În noaptea aceea, cei doi îndrăgostiți intraseră unul în locuința celuilalt, ca să se culce fiecare cu însăși nevasta lui. Îndată ce auziră tropotele și zarva pe care le făceau zbirii, femeile, sărind din pat și luîndu-și hainele pe umeri, se înapoiară, fiecare la ea acasă, prin grădină, fără să fie văzute, iar acolo, așteptară tremurînd să vadă ce-o să se întîmple. Fără să știe ce este cu zarva aceea, Girolamo și Anselmo, în timp ce dădeau zor să se îmbrace pe întuneric, fură prinși fără nici o greutate de zbirii pazei de noapte, așa că rămaseră în mîna justiției, Girolamo în odaia lui Anselmo, iar Anselmo în cea a lui Girolamo. Cunoscînd cu toții vrăjmășia care domnea între ei, lucrul acesta îi miră nespus atît pe căpitan, cît și pe zbiri. Se dovedi a fi însă mult mai mare mirarea celor doi cînd, după ce se aprinseră mai multe torțe, iar ei se văzură înșfăcați și

scoși afară, își dădură seama că fuseseră prinși, aproape goi, unul în casa celuilalt. Și, nu numai că se mirară, dar se și înfuriară, mai mult decît ne-am putea închipui. Mai presus de orice, cumplita lor îndîrjire se îndrepta împotriva nevinovatelor neveste și se uitau unul la altul cîinește. Luați apoi de acolo, se treziră în închisoare, înainte de a cunoaște pricina întemnițării lor. Mai tîrziu, cînd aflară că fuseseră arestați ca ucigași ai lui Aloise Foscari și ca hoți, care se jefuiseră unul pe altul, deși nu erau nici ucigași, nici hoți, durerea lor sufletească se dovedi a fi uriașă, dîndu-și seama că întreaga Veneție va afla că fiecare dintre ei, a căror vrăjmășie de moarte era știută de toată lumea, va deveni tovarăș al celui de a cărui tovărășie n-ar fi trebuit să aibă parte în nici un fel. Și, cu toate că nu cutezau să-și vorbească, din pricina urii de moarte pe care și-o purtau, mintea amîndorora era stăpînită de același gînd. În cele din urmă, copleșiți de o furie crîncenă împotriva nevestelor și profitînd de faptul că în locul acela domnea bezna, căci nu pătrundea lumina soarelui, se rușinară mai puțin și ajunseră, nu știu cum, să stea de vorbă unul cu altul ; și legîndu-se, prin cele mai cumplite jurăminte, să își dezvăluie adevărata pricină pentru care fuseseră prinși unul în odaia celuilalt, fiecare arătă nestingherit calea pe care ajunsese stăpînul nevestei vrăjmașului său. Și dădură totul pe față, cu de-amănuntul. Socotindu-și deci nevestele drept cele mai josnice destrăbălate care trăiau pe atunci în Veneția, se împăcară și deveniră prieteni, în semn de dispreț față de ele, dînd uitării străvechea și cumplita lor vrăjmășie ; și părîndu-li-se că nu vor mai fi niciodată în stare să dea ochii cu oamenii și să umble cu privirea senină prin Veneția, erau atît de supărați încît moartea le-ar fi fost mult mai dragă decît viața. Iar în cele din urmă, cuprinși de deznădejde, ca unii ce nu aveau nimic altceva care să-i sprijine sau să-i mîngîie în necazurile lor și nici nu erau în stare să găsească o altă dezlegare,

își închipuiră c-ar fi descoperit calea care să-i scape în același timp și de suferințe, și de rușine, și de viață. Plănuiră deci ca, ajutați de o oarecare poveste pe care-o născociseră, să se dea drept făptași ai uciderii lui Aloise Foscari. Iar după multe discuții, oprindu-se la o hotărîre atît de nedreaptă și de cruntă și aprobînd-o din ce în ce mai mult, nu mai așteptau decît să fie cercetați de către justiție.

După cum v-am spus, Foscari, socotit a fi mort, fusese dus într-o biserică și încredințat cu mare grijă capelanului acesteia. Preotul ceru ca mortul să fie așezat în mijlocul bisericii, aprinse două lumînări la capul lui, iar cînd plecară ceilalți, se hotărî să se înapoieze și el în patul care încă nu se răcise, desigur, și să doarmă tot restul nopții. Părîndu-i-se însă că lumînările, care mai fuseseră aprinse și erau mult prea scurte, nu puteau ține mai mult de două-trei ore, luă alte două, întregi, și le puse în locul celor arse, pentru ca, dacă ar fi venit între timp vreo rudă de-a mortului sau altcineva, să se pară că își dăduse toată osteneala. Cînd voi să plece, văzu însă că trupul se cam mișcă, ba i se păru chiar, cînd îl privi drept în față, că deschide puțin și ochii. Toate acestea îl înspăimîntară de-a binelea pe preot, care dădu să țipe și s-o ia la fugă. Făcîndu-și totuși curaj, se apropie de trupul așa-zisului mort, iar cînd îi puse mîna pe piept, simți bătăile inimii și fu sigur că omul nu murise, dar socoti că, pierzînd prea mult sînge, nu mai rămăsese în el decît o urmă firavă de viață. Îl chemă deci pe un alt preot, care se dusese să se culce, și, ajutat de acesta și de un paracliser, îl mută încetișor pe Foscari chiar în odaia în care locuia el și care se afla alături de biserică. Pe urmă, chemînd un medic priceput în chirurgie, care locuia pe undeva pe-aproape, îi ceru să se uite cu grijă la rana de la cap. După ce o cercetă cu rîvnă și pricepere și o curăță cît mai bine de sîngele care se și uscase, chirurgul își dădu seama că rana nu era ucigătoare și o

îngriji cu uleiuri și cu alte alifii scumpe, în așa fel încît Aloise își veni aproape cu totul în simțiri. Îi unse de asemenea și trupul schilodit cu o anumită alifie întăritoare și îl lăsă să se odihnească. Preotul se odihni deci pînă în zorii zilei, cînd, pornind să ducă vestea cea bună a învierii lui Foscari căpitanului care i-l lăsase în grijă, află că acesta plecase la palatul San Marco, să stea de vorbă cu principele, așa că se îndreptă și el într-acolo, iar cînd i se dădu drumul în odaia acestuia, îl bucură mult pe doge, vestindu-l că nepotul îi scăpase cu viață, după ce numai cu puțin înainte căpitanul îl mîhnise adînc, aducîndu-i știrea morții. Principele porunci atunci ca, la o oră potrivită, unul dintre comandanții gărzilor de noapte, împreună cu doi chirurgi de seamă, avîndu-l alături și pe cel care-i îngrijise cel dintîi nepotul, să meargă acolo unde zăcea acesta din urmă, atît pentru a afla cu de-amănuntul cum se petrecuseră lucrurile cît și pentru ca toți cei trei medici să-l vadă pe bolnav și să ia toate măsurile ce se cereau pentru însănătoșirea lui. Cînd găsiră ei de cuviință, cel de la paza de noapte și cei doi medici se duseră deci la locuința preotului, dar nu intrară în încăperea unde se odihnea tînărul decît numai după ce-l chemară pe cel care-l îngrijise la început și aflară de la el că rana, deși foarte primejdioasă, nu era totuși aducătoare de moarte. După ce intrară, văzînd că Foscari nu dormea, dar că părea totuși cam amețit, începură să-l întrebe, cu multă băgare de seamă, cum anume se petrecuseră lucrurile, cerîndu-i să mărturisească totul de bună voie, fiindcă, în orice caz, cel dintîi medic le spusese că rana nu era făcută de spadă, ci că se datora fie unei lovituri de măciucă, fie prăbușirii de la o mare înălțime, și că, același medic, după cît își putuse da el seama, era încredințat că bolnavul își spărsese capul căzînd dintr-un loc înalt. Auzind întrebările medicilor și fiind luat pe nepregătite, Aloise, fără să se gîndească prea mult, spuse și cît de sus se afla fereastra și a cui era casa. N-apucă însă să ter-

mine bine de vorbit, că se și simți cuprins de o mare supărare. Iar durerea crîncenă pe care o încercă îi trezi în asemenea chip sufletul rătăcit, încît alese fără zăbavă calea morții, numai ca să nu spună vreun lucru menit să ducă la necinstirea *madonnei* Gismonda. Întrebat deci de către cel de la paza de noapte ce căuta la ceasul acela la locuința și la fereastra acestei doamne, el, neputînd să tacă, dată fiind autoritatea căpeteniei pazei, își spuse deodată în sinea sa că dacă limba greșise, vorbind în neștire, pedeapsa o va primi trupul. Ca atare, mai curînd decît să păteze, fie chiar și în parte, cinstea aceleia la care ținea mai mult decît la însăși viața sa, se hotărî să-și dea viața și cinstea lui pe mîna justiției, așa că grăi :

— Am spus-o (și n-am de gînd s-o neg) că am căzut de la ferestrele casei *madonnei* Gismonda Mora. Și, fiindcă tot sînt un om mort, o să vă spun și ce anume căutam acolo, la ceasul acela. Gîndindu-mă că *madonna* Gismonda, fiind tînără, văduvă și fără bărbați în casă, care s-o apere, putea să fie prădată, căci se spune că este deosebit de bogată în giuvaeruri și bani, m-am dus să i le fur ; și agățînd de fereastră, cum m-am priceput, o scară de frînghie, m-am urcat pînă acolo, hotărît să ucid pe oricine ar fi vrut să mi se împotrivească și să mă atace. Din nenorocire însă, nefiind bine prinsă, scara s-a prăbușit împreună cu mine, iar eu, gîndindu-mă că o să pot ajunge acasă, luînd și scara cu mine, am plecat de acolo și am leșinat pe drum, nu știu în ce loc.

Comandantul pazei de noapte, care era *messer* Domenico Maripetro, se miră mult de asemene mărturisisi și se întristă adînc, deoarece le auziseră toți cîți se aflau acolo în încăpere și care erau numeroși, cum se întîmplă în asemenea împrejurări ; și, neputînd face altfel, îi spuse :

— Îmi pare foarte rău, Aloise, dar nebunia ta a fost mult prea mare ; eu, însă, am față de patrie și de cinstea mea îndatoriri mai puternice decît față de oricine altcineva. Vei rămîne prin urmare aici, sub paza pe care ți-o

voi lăsa ; căci dacă n-ai fi în starea în care ești, te-aș duce acum la închisoare, după cum meriți.

Lăsîndu-l deci acolo, sub pază puternică, se duse drept la Consiliul celor zece (magistrați străluciți și de mare însemnătate, în orașul nostru) și găsindu-i adunați laolaltă, le înfățișă totul, punct cu punct. Căpeteniile Consiliului, care auziseră pînă atunci nenumărate isprăvi pe care o mulțime de tîlhari le săvîrșiseră prin oraș, pe timp de noapte, poruncîră unuia dintre căpitanii lor ca Aloise Foscari să fie ținut în casa preotului și păzit cu străşnicie, pînă cînd va ajunge să poată fi cercetat și silit, prin punere la cazne, să spună adevărul, fiind ei încredințați că mai săvîrșise încă multe alte jafuri sau că știa măcar cine erau hoții. Se vorbi apoi despre Girolamo Bembo și despre Anselmo Barbadico, care fuseseră găsiți și arestați, pe jumătate goi, la miezul nopții, unul în casa celuilalt. Trebuind însă să vorbească despre treburi mult mai însemnate, în legătură cu războiul purtat împotriva lui Filippo Maria Vesconte, duce de Milano, hotărîră să amîne discuția cu privire la cei doi pentru o altă dată, dar cerură ca, între timp, să fie totuși cercetați. Dogele luase tot timpul parte la lucrările Consiliului și fusese printre cei care vorbiseră cu cea mai mare asprime împotriva nepotului său. Îi venea totuși foarte greu să creadă că acesta, om foarte bogat și cu purtări deosebit de frumoase, să se fi înjosit, lăsîndu-se stăpînit de un viciu atît de urît și de ticălos cum este acela de a fura. De aceea, începu să frămînte în sufletul lui tot felul de lucruri ; și avînd putința să stea de vorbă, în cea mai desăvîrșită taină, cu nepotul său, nu se lăsă pînă cînd nu află de la el adevărul cu privire la cele întîmplate. Pe de altă parte, Anselmo și Girolamo, cerîndu-li-se de către oamenii stăpînirii să spună ce căutau unul în casa celuilalt, mărturisiră că îl văzuseră de mai multe ori pe Aloise Foscari trecînd pe dinaintea caselor lor, la ore nepotrivite, și că și în noaptea aceea, fără să știe unul de altul,

îl văzuseră oprindu-se chiar în dreptul lor; și, închipuindu-și fiecare dintre ei că venise pentru nevasta lui, ieșiseră din casă, îl împresuraseră și îl uciseseră. Iar mărturisirea aceasta o făcură nesiliți, după cum se înțeleseseră între ei. În legătură cu faptul că fuseseră găsiți unul în casa celuilalt, îngăimară o poveste oarecare, nu prea bine înseilată, contrazicîndu-se unul pe altul. Aflînd toate lucrurile acestea, dogele rămase plin de mirare, fără să fie în stare să ghicească adevărul. Adunîndu-se deci (potrivit obiceiului) Consiliul celor zece, împreună cu ajutoarele, după ce se terminară toate discuțiile, preaînțeleptul principe, bărbat cu minte foarte ascuțită, care se ridicase la conducere după ce străbătuse toate treptele magistraturii, văzînd că toți cei de față voiau să plece, spuse :

— *Signori*, ne mai rămîne să discutăm despre un lucru nemaiauzit, poate, pînă acum. În fața noastră se află două procese, al căror sfîrșit, după părerea mea, se va deosebi întru totul de ceea ce cred mulți dintre noi. Anselmo Barbadico și Girolamo Bembo, între care a fost întotdeauna o dușmănie crîncenă, moștenită de la părinții lor, au fost arestați de paznici cînd se aflau unul în casa celuilalt, pe jumătate goi și, fără nici o silnicie, ba chiar fără teama de-a fi puși la cazne, după un simplu interogatoriu al slujbașilor noștri, au mărturisit de bună voie că l-au ucis, în fața locuințelor lor, pe nepotul nostru Aloise. Și, cu toate că nepotul nostru trăiește și nu a fost rănit, nici de ei, nici de altcineva, aceștia se declară totuși ucigași. Dar cine știe cum s-au petrecut lucrurile? Nepotul nostru ne-a spus apoi că, ducîndu-se să jefuiască locuința *madonnei* Gismonda Mora și să ucidă pe oricine-ar fi vrut să i se împotrivească, s-a prăbușit de la ferestre, ajungînd la pămînt. Din această pricină, descoperindu-se în orașul nostru numeroase tîlhării, s-ar putea bănui cu ușurință că el a fost răufăcătorul; și astfel, ar trebui ca, fiind pus la cazne, să se afle de la el adevărul

și, descoperindu-se că e vinovat, să i se dea pedeapsa aspră pe care o merită. Numai că, atunci cînd a fost găsit, n-avea asupra lui nici scară, nici vreo armă, de nici un fel : iată de ce ne putem gîndi că faptele s-au petrecut altfel. Și, fiindcă printre virtuțile morale cumpătarea a fost socotită întotdeauna, de toată lumea, ca vrednică de cele mai mari laude, iar dreptatea, dacă nu e aplicată cum se cuvine, devine nedreptate, nouă ni se pare că, în cazul acestor întîmplări ciudate, justiția ar trebui să folosească nu atît asprimea, cît, mai curînd, cumpătarea. Și, ca să nu se pară că vorbesc fără nici un temei, iată ce vă spun eu. Acești doi vrăjmași de moarte mărturisesc o faptă ce nu poate fi crezută cu nici un chip, deoarece nepotul nostru, după cum s-a spus, este în viață, iar rana pe care-o are nu este de pumnal, lucru pe care l-a mărturisit el însuși. Știe însă cineva dacă nu cumva rușinea de-a fi fost prinși unul în odaia celuilalt și de a avea neveste nu prea cinstite, îi împinge să disprețuiască viața și să caute moartea? Dacă se va cerceta cu răbdare, vom descoperi că aici e vorba de cu totul altceva decît ceea ce crede norodul de rînd. Ca atare, cazul trebuie cercetat cu grijă, cu atît mai mult cu cît, din înseși mărturisirile lor, se vede că nici unul nu spune lucruri vrednice de crezare. Pe de altă parte, nepotul nostru se învinovățește de tîlhărie și, ceva mai mult, mărturisește că voia să pătrundă în casa *madonnei* Gismonda, hotărît să ucidă pe oricine i-ar fi stat împotrivă. După părerea noastră, sub piatra asta se ascunde alt șarpe decît se crede. Aloise nu s-a făcut niciodată vinovat de asemenea fapte și nici n-a trezit vreodată fie chiar cea mai neînsemnată bănuială. Și știți cu toții că, mulțumită Domnului, este stăpînul unor avuții cinstite și nu are nevoie de bunul altuia. Ceea ce-a vrut el să fure pare să fie cu totul altceva decît mărturisește. Nouă deci, cu voia domniilor-voastre, ni se pare că această cercetare ar trebui lăsată pe seama noastră. Și ne legăm în fața întregului Consiliu să căutăm adevărul cu cea mai

mare grijă, nădăjduind să ducem lucrurile la un asemenea sfîrșit încît nimeni să n-aibă de ce să ne dojenească, mai ales că hotărîrea de pe urmă o vom lăsa pe seama judecății voastre.

Înțeleapta vorbire a Dogelui le plăcu nespus de mult celorlalți așa că, trecîndu-se la discuții, fură cu toții de părere ca nu numai cercetarea acestor fapte, dar și hotărîrea de pe urmă să fie lăsată pe seama dogelui. După aceea, înțeleptul principe, fiind pe deplin lămurit în legătură cu cazul nepotului, se îngriji numai să cerceteze și să afle, dacă era cu putință, pricina pentru care Bembo și Barbadico se învinuiau atît de nebunește de ceea ce nu făcuseră. Și astfel, după numeroase discuții, cercetări și căutări, părîndu-i-se că limpezise destul și cazul celor doi bărbați arestați, mai ales că, între timp, nepotul lui se însănătoșise aproape de-a binelea, așa că, dacă ar fi fost liber, ar fi putut să umble pe unde-ar fi vrut, aduse totul la cunoștința Consiliului celor zece. Apoi, răspîndind cu iscusință în toată Veneția zvonul că lui Anselmo și lui Girolamo li se vor tăia capetele și că Aloise va fi spînzurat, aștepta să vadă ce vor face femeile lor. Împrăștiindu-se zvonul acesta în Veneția, în tot orașul, atît în public cît și prin cancelarii nu se mai vorbea despre nimic altceva. Și, cum toți trei erau de neam foarte bun, nu numai rudele dar și prietenii începură să cerceteze dacă s-ar fi putut găsi vreo cale pentru scăparea lor. Dezvăluindu-se însă mărturisirile pe care le făcuseră și întețindu-se tot mai mult (cum se întîmplă întotdeauna) zvonul despre osînda primită, se spunea că Foscari mărturisise numeroase jafuri, așa că nu se află nici o rudă și nici un prieten care să îndrăznească a pune o vorbă bună pentru ei. *Madonna* Gismonda, care plînsese amarnic boala iubitului, îndată ce află de mărturisirea pe care o făcuse acesta și își dădu seama că el găsise de cuviință să-și piardă cinstea și viața lui, mai curînd decît să-i pateze numele ei, simți născîndu-i-se în inimă o dragoste atît de

fierbinte încît aproape c-o ucidea. Și de aceea, fiindu-i cu putință să trimită pe cineva care să stea de vorbă cu el, îl îmbărbătă, cerîndu-i să-și păstreze cumpătul, fiindcă era hotărîtă să nu-l lase să moară, ci să dezvăluie cum se petrecuseră lucrurile, iar ca dovadă a celor spuse, să arate răvașele de dragoste pe care i le scrisese el și să aducă în fața justiției scara de frînghie, rămasă în odaia ei. Aflînd de dovezile de dragoste pe care doamna lui se pregătea să le dea, pentru a-l salva, Aloise se socoti omul cel mai fericit de pe lume și, cerînd să i se aducă nenumărate mulțumiri, îi făgădui ca, îndată ce va ieși din închisoare, să se însoare cu ea. Lucru care o mulțumi nespus pe femeie, ținînd ea la scumpul său iubit mai mult decît la sufletul ei. Auzind zvonul în legătură cu omorîrea bărbaților lor și aflînd de cazul *madonnei* Gismonda, de care *madonna* Luzia luase cunoștință, nu știu cum, din vorbele unei femei, cele două prietene înțeleseră cum stăteau lucrurile. Și sfătuindu-se amîndouă în legătură cu ceea ce era de făcut pentru salvarea bărbaților, se urcară în gondolă și se duseră să stea de vorbă cu *madonna* Gismonda, iar după ce-și povestiră toate pățaniile, se înțeleseră să vină în ajutorul bărbaților lor. După arestarea soților, cele două femei măritate fuseseră copleșite de ura prietenilor și rudelor fiecăruia dintre aceștia, toată lumea socotindu-le a fi niște destrăbălate. De aceea, nu venise nimeni să le vadă ori să-și arate părerea de rău față de nenorocirea lor. Acum, dezvăluindu-se că arestații urmau să fie omorîți de mîna justiției, ele trimiseră vorbă rudelor să nu se mai necăjească, să nu-și mai facă griji și să nu se mai frămînte ; să fie, adică, liniștiți, căci ele erau cum nu se poate mai cinstite, iar bărbații lor nu aveau să sufere nici pagube, nici rușine. Le rugau însă mult să facă tot ce le stătea în putință pentru ca unul dintre magistrații numiți *avvocatori* să deschidă procesul, iar în rest să lase totul în seama lor, căci de procurori sau de avocați nu aveau nici o nevoie. Lucrul

acesta le păru rudelor oarecum ciudat, socotind întîmplarea foarte ruşinoasă, iar batjocura lumii nespus de mare. Cu toate acestea, se îngrijiră de ceea ce li se ceruse, iar cînd aflară că, nu de mult, Consiliul celor zece lăsase în grija principelui cercetarea acestor fapte, îi înmînară acestuia din urmă, în numele celor trei femei, o petiţie prin care ele nu cereau decît o audienţă. Văzînd că planul său mergea bine, principele le hotărî o zi în care urmau să apară în faţa lui şi a Consiliului celor zece, completat cu cei din colegiu. Cînd veni ziua cu pricina, toţi aceşti *signori* se adunară laolaltă, dornici să vadă cum se va sfîrşi povestea aceasta. La rîndul lor, cele trei femei, însoţite de bărbaţi vrednici de cinste, se îndreptară, încă de dimineaţă, spre palat, iar cînd trecură prin piaţa San Marco îi auziră pe mulţi vorbindu-le de rău. Unii, cum fac oamenii de rînd, care nu prea ştiu să se stăpînească, strigau :

— Iată nişte doamne nobile şi cinstite! închinaţi-vă în faţa lor, căci, fără să-şi trimită bărbaţii în afara Veneţiei, i-au făcut să ajungă cu capul în Corneto ; şi nu se ruşinează, tîrfele, să se arate, de parc-ar fi săvîrşit o faptă vrednică întru totul de laude.

Alţii le ocărau altfel, fiecare spunîndu-le ce-i trecea prin minte. În sfîrşit, cîţiva, văzînd-o acolo pe *madonna* Gismonda, îşi închipuiră că se ducea la palat, pentru a se plînge de Aloise Foscari, aşa că nu se găsi nimeni care să ghicească adevărul. Sosind la palat şi urcînd înaltele scări de marmură ale acestuia, femeile fură îndrumate către sala colegiului, unde dogele stabilise audienţa. Cînd cele trei femei, însoţite de rudele cele mai apropiate, pătrunseră acolo, principele dori ca înainte de a lua cuvîntul, să fie aduşi şi cei trei arestaţi. Veniră de asemenea numeroşi alţi gentilomi, care aşteptau, dornici să vadă sfîrşitul unor atît de ciudate întîmplări. Cînd se făcu linişte, principele, adresîndu-se femeilor, le spuse :

— Domniile-voastre, nobile doamne, ne-aţi rugat fierbinte să vă acordăm o audienţă publică ; iată-ne întru totul gata să ascultăm cu răbdare ceea ce vreţi să spuneţi.

Cei doi bărbaţi arestaţi erau cum nu se poate mai furioşi pe nevestele lor şi fierbeau de mînie şi de dispreţ, cu atît mai mult cu cît le vedeau arătîndu-se în faţa acelui colegiu înspăimîntător, vrednic de resepct şi plin de măreţie, îndrăzneţe şi sigure de ele, de parc-ar fi fost femeile cele mai scumpe şi cele mai iubite de pe lume.

Cele două neveste preacredincioase îşi dădură foarte bine seama de furia bărbaţilor, dar nu se înspăimîntară cîtuşi de puţin ; ba, dimpotrivă, chicotind între ele şi clătinînd uşurel din cap, după obiceiul femeiesc, păreau să-şi cam bată joc de ei. Anselmo, a cărui mînie o întrecea întrucîtva pe a lui Girolamo, tulburat şi nerăbdător, se simţi copleşit de acea pornire furioasă din pricina căreia, deşi poate că era mai mică, nu puţini oameni şi-au pierdut viaţa, aşa că, fără să ţină seama de măreţia locului unde se găseau, începu să-i arunce nevestei sale cele mai urîte ocări ; şi fu cît pe-aci să se repeadă să-i vîre degetele în ochi, iar dacă ar fi putut, fără îndoială că i-ar fi făcut un rău încă şi mai mare. Auzindu-se certată atît de urît de bărbatu-său, în faţa atîtor nobili, *madonna* Isotta, fără să-şi piardă cumpătul, îi ceru principelui îngăduinţa de a vorbi, pe care o şi căpătă, dealtfel, şi începu să spună, cu glas tare şi veselă la chip :

— Preastrălucite principe şi dumneavoastră, preamăriţilor *signori*, de vreme ce scumpul meu soţ se plînge de mine în chip atît de josnic, mă bate gîndul că şi *messer* Girolamo Bembo este la fel de pornit împotriva soţiei sale. De aceea, dacă nu li s-ar răspunde, s-ar părea că ei amîndoi spun adevărul şi că noi ne-am fi făcut vinovate de cine ştie ce grea nelegiuire. Ca atare, cu îngăduinţa domniilor-voastre, preaslăviţilor *signori*, se cuvine acum ca în numele meu şi al *madonnei* Luzia să vorbesc întru apărarea noastră şi a cinstei noastre, trebuind să schimb

tot ceea ce hotărîsem să spun ; căci dacă el ar fi tăcut și dacă, biruit de furie, nu s-ar fi repezit atît de curînd la ocări, aș fi vorbit altfel, atît întru salvarea lor cît și întru apărarea noastră. Cu toate acestea voi încerca să fac și una, și alta, atît cît îmi vor îngădui slabele mele puteri. Spun deci că bărbații noștri se plîng de noi fără rost și fără dreptate, așa cum le-o voi arăta limpede chiar acum. Sînt cu desăvîrșire încredințată că singure două sînt pricinile care fac să se nască și durerea lor crîncenă, și părerile lor de rău : iar acestea sînt omuciderea, pe care ei au mărturisit-o în chip mincinos, și gelozia care le roade crunt inimile, deoarece, fiindcă ei au fost prinși unul în odaia altuia, ba aproape chiar unul în patul altuia, își închipuie că am fi niște femei desfrînate. Dar dacă ei și-ar fi mînjit într-adevăr mîinile cu sîngele celuilalt, iar asta ar fi ceea ce-i supără și-i chinuie, ce amestec avem noi, pentru numele lui Dumnezeu, într-o asemenea cumplită nelegiuire, de vreme ce a fost săvîrșită fără sfatul, fără ajutorul și fără știința noastră ? Nu văd, într-adevăr, de ce se cade ca o parte din proasta faimă pe care și-au dobîndit-o să cadă asupra noastră și, mai ales, nu văd de ce ar avea ei dreptul să se plîngă de noi, deoarece se știe că acela care săvîrșește răul ori înlesnește săvîrșirea lui, se cade să sufere osînda cuvenită și pedeapsa cea aspră, după porunca sfintelor legi, și să fie pildă celorlalți, pentru a se feri de faptele nelegiuite. Ce rost are însă discuția aceasta, cînd și orbii ar vedea că dreptatea este de partea noastră, cu atît mai mult cu cît îl zărim aici, viu, slavă Domnului, pe *messer* Aloise, care spune cu totul altceva decît au mărturisit prostește acești doi bărbați ai noștri, atît de puțin iubitori față de noi ? Iar dacă ei s-au apucat să-și mînjească mîinile în sîngele altcuiva, ni s-ar cuveni nouă, și pe bună dreptate, să ne plîngem de ei și să ne smulgem părul din cap. Iar aceasta fiindcă, deși născuți din neam foarte nobil, fiind gentilomi în acest oraș atît de strălucit, care și-a păstrat veșnic libertatea neîntinată și neprihănită, s-au preschimbat în tîlhari, în ucigași și în ticăloși, pătîndu-și atît de rușinos neamul lor strălucit și lăsîndu-ne pe noi văduve, la o vîrstă atît de tînără. Rămîne acum faptul că dumnealor se plîng de noi fiindcă au fost descoperiți și înhățați în timp ce se aflau unul în casa celuilalt. Și acesta cred eu că este nodul, pricina și izvorul întregii lor furii și suferințe. Vă spun că acesta este, știu bine, cuiul care le străpunge inima, iar de altceva nu se amărăsc. Ca unii care nu au cercetat cu de-amănuntul și nu s-au gîndit la prea multe lucruri, ei au căzut în deznădejde și, după obiceiul deznădăjduiților, s-au învinuit de a fi săvîrșit ceea ce n-au săvîrșit niciodată și poate că nici nu le-a trecut prin minte să săvîrșească. Dar, ca să nu risipim vorbe-n vînt și pentru ca lucrurile pe care vreau să le spun să fie spuse o singură dată, iar domniile-voastre să nu fiți prinși în discuții îndelungate, trebuind să vă îngrijiți de treburile statului, aș ține foarte mult și o rog cu lacrimi în ochi pe înălțimea-voastră să le poruncească să spună din ce pricină se plîng atît de aprig împotriva noastră.

Întrebați, cu îngăduința dogelui, de către unul dintre acei *signori* aflați de față, bărbații răspunseră amîndoi într-un glas că numai faptul că aflaseră despre nevestele lor, pe care le credeau mai mult decît cinstite, că erau niște destrăbălate, stîrnea toată mînia și toată tristețea ce le rodea inima și că, nefiind în stare să rabde o asemenea rușine și nici să se mai arate în ochii oamenilor, își doriseră moartea și se hotărîseră să mărturisească o faptă pe care n-o săvîrșiseră niciodată.

Auzind această mărturisire, *madama* Isotta luă din nou cuvîntul și, adresîndu-se bărbatului ei și lui Bembo, le vorbi astfel :

— Și, ca atare, de ce anume vă plîngeți domniile-voastre că n-ar fi frumos ? În privința asta, ni se cade nouă să ne plîngem. Căci ce căutai dumneata, bărbate, în odaia prietenei mele dragi, la asemenea ceas ? Ce

anume se afla acolo mai mult decît într-a dumitale ? Iar pe dumneata, *messer* Girolamo, cine te silea ca, părăsind patul nevestei dumitale, să-l cauţi pe timp de noapte pe cel al bărbatului meu ? Nu erau oare cearceafurile amîndurora la fel de albe, la fel de subţiri, la fel de curate şi tot atît de plăcut parfumate ? Eu una, preastrălucite principe, mă plîng de bărbatu-meu şi mă va durea veşnic faptul că pentru a se bucura de o alta, iar nu de mine, m-a părăsit şi s-a dus altundeva, eu nefiind pocită şi putînd sta alături de femeile frumoase din oraşul acesta al nostru. Acelaşi lucru îl face şi *madonna* Luzia, care, după cum vedeţi, poate fi şi ea numărată printre cele frumoase. Adevărul e că fiecare dintre domniile-voastre era dator să fie mulţumit cu nevasta lui şi nu să o părăsească, aşa cum aţi făcut, schimbînd vrabia din mînă cu cioara de pe gard. E frumos, într-adevăr, să părăseşti o nevastă legiuită, frumoasă şi bună, pentru o alta? Vă plîngeţi de neveste, cînd ar trebui să vă plîngeţi de domniile-voastre, şi nu de altcineva, iar cu părerile de rău şi cu durerea să vă arătaţi cît mai zgîrciţi, căci, avînd acasă tot ce vă trebuia, aţi căutat să vă batjocoriţi unul pe altul cu iubirile voastre, ca unii care vă uitaţi plictisiţi şi fără poftă la bucatele din casă ; slăvit fie însă Domnul şi lăudată prevederea noastră înţeleaptă, căci dacă e vorba de pagube ori de ruşine, ele trebuie să fie puse în întregime pe seama domniilor-voastre. Dealtfel, jur pe sfînta cruce că nu văd de ce, voi, bărbaţii, aţi avea mai mult drept decît noi să păcătuiţi, după ce că, din pricina neroziei noastre, nu vreţi nici să faceţi decît ceea ce vă place. Voi nu sînteţi însă stăpîni, iar noi nu sîntem roabe, ci ne vrem soţii, deoarece preasfintele legi ale căsătoriei, care-a fost cea dintîi taină dăruită de Dumnezeu muritorilor, după facerea lumii, cer ca legămîntul să fie acelaşi, iar bărbatul să-i fie la fel de credincios femeii, ca şi aceasta lui. Ce umblaţi cu învinuiri, cînd vedeţi că ele nu stau în picioare ? Cumpăna justiţiei — n-o ştiaţi, oare ? — trebuie să stea dreaptă şi să nu se-aplece într-o parte mai mult decît în cealaltă. Să lăsăm însă discuţiile de felul ăsta şi să venim la pricina pentru care ne-am înfăţişat aici. Două sînt lucrurile care ne-au adus, principe preamărit şi preadrept, înaintea voastră şi a acestor străluciţi *signori*, căci altfel n-am mai fi cutezat să scoatem capul în lume şi cu atît mai puţin aş fi îndrăznit eu să vorbesc în sala aceasta nobilă, hărăzită numai unor bărbaţi deprinşi cu ea şi cunoscuţi ca foarte buni vorbitori, iar nu nouă, care de-abia sîntem bune pentru mînuirea acului şi-a fusului. Am plecat de-acasă, în primul rînd, pentru a arăta că bărbaţii noştri nu l-au ucis nici pe *messer* Aloise (care se află aici), nici pe altcineva ; iar în privinţa aceasta avem dovezi destule şi vrednice de crezare. Şi, cum nu se ştie nici că ar fi fost ucis altcineva, înseamnă că n-avem de ce să ne mai ostenim, prezenţa lui *messer* Aloise scutindu-ne de toată truda pe care, altfel, ar fi trebuit s-o depunem. Nu ne mai rămîne deci decît ca eu, împreună cu *madonna* Luzia, să îl rugăm fierbinte şi cu mult respect pe preastrălucitul principe să aibă bunătate ca, prin ocrotirea şi autoritatea sa şi a acestor slăviţi *signori*, aflaţi aici de faţă, să ne împace cu bărbaţii noştri, cerîndu-le acestora să nu ne respingă, după ce le vom dovedi, negru pe alb, că noi sîntem cele jignite, iar ei cei care ne-au jignit şi că păcatul pe care l-am săvîrşit (dacă se poate chema păcat) n-a fost nici mai mic, nici mai mare decît au vrut ei să fie. Iar, pentru a încheia, o să vă spun că în tot timpul copilăriei mele n-a trecut nici o zi în care răposata maică-mea, învăţîndu-ne, pe mine, pe surorile mele şi pe *madonna* Luzia (care a crescut împreună cu noi) tot felul de lucruri, să nu spună că singura cinste pe care femeia i-o poate face bărbatului stă în a duce o viaţă cît mai curată, şi că o femeie lipsită de ruşine nici n-ar mai avea de ce să trăiască, întrucît, îndată ce se află că nevasta unui gentilom ori a altcuiva şi-a dăruit trupul unui străin, ea devine o desfrînată şi este arătată cu degetul de toată lumea, bărbatul fiind şi el batjocorit şi bîrfit de toţi, părîndu-se că aceasta ar fi ocara şi jignirea

cea mai mare pe care o nevastă i-o poate aduce soțului și necinstea cea mai rușinoasă pe care o poate suferi o familie. Cunoscînd deci toate acestea și nevoind ca poftele desfrînate și murdare ale bărbaților noștri să-i îndrume către cine știe ce sfîrșit lipsit de cinste, noi amîndouă am pus la cale o înșelăciune izvorîtă din credință și vrednică de laudă, care ni s-a părut a fi răul cel mai mic. Știu că nu are rost să povestim aici, căci o cunoaște și o recunoaște întregul oraș, vrăjmășia care a dăinuit atîta amar de ani între părinții bărbaților noștri, iar apoi, din nefericire, și între ei. Și-atunci, noi, crescute împreună încă din leagăn, după ce ne-am dat seama de vrăjmășia dintre soții noștri, am făcut din nevoie virtute și am hotărît ca mai bine să ne lipsim noi de șușotelile noastre atît de plăcute, decît să le dăm lor pricină de a răcni prin casă. Numai că apropierea locuințelor ne arăta ceea ce vrăjmășia, vrăjmașă a firii, ascundea și oprea. Pentru că deseori, cînd ei erau plecați de acasă, noi stăteam de vorbă în grădinițele noastre, care nu-s despărțite decît de un simplu gard de trestii. Folosindu-ne, deci, pe furiș, de înlesnirea aceasta și dîndu-ne seama că voi, bărbații noștri, erați îndrăgostiți fiecare de nevasta celuilalt, ori poate vă prefăceați c-ați fi, am vorbit între noi despre iubirile astea și am citit totdeauna împreună scrisorile de dragoste pe care ni le trimiteați. Și nu am găsit de cuviință să vă batjocorim altfel pentru această lipsă de credință pe care o arătați față de noi, nevestele voastre, deși v-ar fi prins bine, iar a vă aduce totul la cunoștință ar fi fost împotriva dorinței noastre, care nu căutam altceva decît ca voi să vă împrieteniți. Iar a vă fi spus ceva despre îndrăgostirile acestea însemna să sporim și mai mult vrăjmășia dintre voi și să vă împingem să puneți mîna pe arme. Sfătuindu-ne deci între noi și înțelegîndu-ne într-o singură voință, am socotit că planurile noastre s-ar putea îndeplini, fără pagubă sau rușine pentru nici una dintre părți, ba, dimpotrivă, întru bucuria și mulțumirea tuturor, așa că, în toate nopțile cînd voi vă prefăceați că plecați într-o

parte ori alta, *madonna* Luzia venea la mine în odaie, prin grădină, cu ajutorul Cassandrei, slujnica mea, iar eu, cu ajutorul Giovannei, servitoarea sa, mă duceam, pe aceeași cale, în odaia ei. Iar voi, îndrumați de aceleași femei spre odăile noastre, vă culcați fiecare cu nevasta lui și vă munceați deci ogorul vostru, iar nu pe al altuia, cum vă închipuiați. Și fiindcă îmbrățișările voastre erau de îndrăgostiți, iar nu de soți, și fiindcă v-ați iubit cu noi cu mai multă înflăcărare decît de obicei, am rămas amîndouă însărcinate. Iar dacă e adevărat că doreați să aveți copii, cum o arătați, lucrul acesta trebuie să vă bucure cît se poate de mult. Așa că, de nu vă apasă vreo altă crimă, iar cugetul nu vă mustră pentru altceva și nu există vreo altă pricină de-a vă mîhni, fiți veseli și mulțumiți-ne pentru șiretenia noastră și pentru plăcutul renghi pe care vi l-am jucat; iar dacă pînă azi ați fost vrăjmași, lepădîndu-vă de străvechile ranchiune, împăcați-vă și aveți grijă ca de-aici înainte să trăiți ca gentilomi și ca prieteni, în folosul patriei care, aidoma unei mame milostive și iubitoare, vrea să-și vadă toți fiii împăcați între ei. Dar ca să nu se creadă că am născocit vreo poveste, pentru salvarea voastră și în folosul nostru, iată aici toate scrisorile pe care ni le-ați trimis.

După aceasta, le dădură, pe rînd, bărbaților lor nenumărate dovezi și semne și își apărară atît de frumos dreptatea în fața principelui și a celorlalți, încît bărbații se arătară mulțumiți, iar acei *signori* nu mai avură încotro și cerură toți într-un glas ca amîndoi soții să fie eliberați. Și astfel, prin hotărîrea comună a principelui și a celor din consiliu, cei doi bărbați scăpară de orice osîndă. Rudele și prietenii, atît ai bărbaților cît și ai soțiilor, ascultară cu nespusă uimire această poveste atît de lungă și lăudară mai ales achitarea care fusese pronunțată, socotind că amîndouă femeile se dovediseră înțelepte și că *madonna* Isotta arătase multă elocvență, apărînd atît de bine cauza ei, pe cea a amînduror bărbaților și pe cea

a prietenei sale. De față cu toată lumea, Anselmo și Girolamo își îmbrățișară și își sărutară nevestele, cu multă bucurie, după care, dîndu-și mîna și sărutîndu-se între ei, încheiară o prietenie strînsă, înlocuind iubirea desfrînată pe care o arătaseră față de cele două femei cu o frățească bunăvoință, spre mulțumirea de nedescris a întregului oraș.

Pe urmă, cînd se liniști toată lumea aceea care se afla de față la audiență, principele, întorcîndu-se către *madonna* Gismonda, o privi cu cea mai mare bunăvoință și îi vorbi astfel :

— Iar pe dumneata, frumoasă tînără, ce te-aduce aici ? Spune-ne, fără teamă, care ți-e păsul, căci te vom asculta cu plăcere.

Îmbujorîndu-se toată la chip și părînd și mai frumoasă ca de obicei, din pricina roșeții firești ce i se răspîndise pe obraji, *madonna* Gismonda, după ce stătu cîtva timp cu ochii în jos, uitîndu-se în pămînt, își înălță privirile și, luîndu-și întrucîtva inima în dinți, grăi :

— Dacă aș crede, prealuminate principe, că vorbesc în fața unor oameni care nu au iubit niciodată ori care n-ar ști ce este iubirea, aș avea unele îndoieli în legătură cu ceea ce-aș vrea să spun și poate că nici n-aș îndrăzni să deschid gura. Auzindu-l însă, odinioară, pe răposatul taică-meu, povestind că înălțimea-voastră, prealuminate principe, în tinerețe, nu v-ați dat în lături de-a face loc în inimă flacărilor iubirii, fiind chiar un înfocat îndrăgostit, și socotind eu că nu există om care să nu fi iubit mai mult ori mai puțin, știu că voi găsi în ochii tuturor nu numai iertare, ci și milă, pentru cele ce le voi spune acum. Trecînd însă la fapte și nevoind să par o mironosiță ori una dintre femeile acelea care, stînd toată ziua de vorbă cu sfinții, se hrănesc cu rugăciuni și nasc diavoli, Domnul nu va îngădui să mă arăt nerecunoscătoare, bine știind eu că lipsa de recunoștință este un vînt care seacă și usucă izvorul îndurării dumnezeiești. Îmi este dragă viața, cum le este, în chip firesc, tuturor, iar după

ea vine cinstea, deși ar trebui să fie în frunte, căci nu încape nici o îndoială că n-are nici un rost să trăiești fără cinste, o asemenea viață fiind o moarte vie, în care atît bărbatul cît și femeia trăiesc cu o pată rușinoasă pe frunte. Dar dragostea pe care i-o port celui de mine atît de iubit, *messer* Aloise Foscari, pe care îl vedeți aici, îmi este mai scumpă decît orice altceva și, drept urmare, țin la el mult mai mult decît țin la însăși viața mea. Iar lucrul acesta este cum nu se poate mai drept, căci și, dacă, în trecut, n-aș fi fost iubită de el, deși m-a iubit atît cît i-a stat în putință, iar eu nu l-aș fi îndrăgit, deși îl iubesc tot atît de mult cît îmi iubesc și ochii mei, ba chiar mai mult, dovada de dragoste pe care mi-a dat-o în vremea din urmă, arătîndu-se darnic, și chiar risipitor, cu propria-i viață, pentru ca eu să nu rămîn pătată de cea mai mică bănuială de desfrînare, face ca eu să țin la el, pe vecie, mai mult decît la viața și la sufletul meu. Și unde-o să găsim un alt îndrăgostit, care să mai fi arătat cîndva atîta generozitate ? Cine oare a mai ales vreodată moartea, de bună voie, numai pentru a nu-l face de rîs pe celălalt ? Fără îndoială că nimeni, după cîte cred eu : căci oamenii de felul acesta sînt rari, ba chiar mai rari decît corbii albi. Vai, cîtă dărnicie, unică și nemaiauzită ! Vai, iată o dovadă niciodată lăudată îndeajuns ! Vai, ce iubire cu adevărat iubire, în care nu poate fi închipuită nici o urmă de prefăcătorie ! Mai curînd decît să pățeze cîtuși de puțin bunul meu nume ori să trezească o umbră de bănuială în legătură cu mine, *messer* Aloise, nesilit de nimeni, s-a declarat tîlhar, îngrijindu-se de mine și de cinstea mea mai mult decît de sine și de însăși viața sa. Și, cu toate că s-ar fi putut salva într-o mie de chipuri, totuși, de vreme ce apucase să spună (fiind încă pe jumătate năucit din pricina căzăturii) că se prăbușise de la fereastra mea și își dădea seama cît de mult putea mărturisirea aceasta să dăuneze bunului meu nume și să umbrească strălucirea acestuia, el a hotărît ca mai degrabă să moară decît să mai scoată un

singur cuvînt, care să poată isca niscaiva bîrfeli pe seama mea ori să-mi aducă fie chiar cea mai neînsemnată necinste. Şi, de aceea, neputînd să mai retragă ceea ce spusese în legătură cu prăbuşirea, şi nici să-i dea acesteia o înfăţişare frumoasă, s-a gîndit să salveze bunul nume al altuia în dauna lui însuşi. Aşa că, dacă el şi-a pus viaţa în primejdie, cu atîta hotărîre, întru folosul meu, şi a ţinut să-mi păzească cinstea mea mai mult decît însăşi viaţa lui, nu-mi voi pune oare şi eu cinstea la bătaie pentru a-l salva ? Cum adică ? Nu numai cinstea, ci şi viaţa, iar dacă aş avea o mie de vieţi, le-aş dărui pe toate pentru scăparea lui ; iar dacă, apoi, aş dobîndi din nou o mie de vieţi, pe toate le-aş pune la bătaie, dacă aş şti că-i pot fi cîtuşi de puţin de folos. Îmi pare rău şi mă doare faptul că nu-mi este îngăduit să pot face mai mult decît îmi dau voie slabele mele puteri. Căci dacă ar muri el, nu încape îndoială că nici eu n-aş putea să trăiesc. Iar dacă n-ar mai exista el, ce viaţă aş duce eu oare ? Dar din pricina asta, nu îmi închipui, principe multpreadrept, că aş putea pierde fie chiar o fărîmă din cinstea mea ; căci fiind eu, după cum se poate vedea, tînără şi văduvă, şi căutînd să mă recăsătoresc, îmi era îngăduit să fac ochi dulci şi să mi se facă ochi dulci, nu pentru altceva, ci numai pentru a găsi un soţ potrivit cu rangul meu. Dar şi dac-ar fi vorba să-mi pierd cinstea, de ce oare n-ar trebui s-o pierd pentru cel care, ca să mi-o salveze pe-a mea, a vrut, după cum s-a spus de atîtea ori, să şi-o piardă pe-a sa ? Trecînd la fapte, spun, cu tot respectul, că nu este deloc adevărat că *messer* Aloise ar fi venit vreodată la mine acasă ca hoţ, ori împotriva voinţei mele. Ci a venit cu învoirea mea, ca un iubit scump şi plin de dragoste faţă de mine. Căci dacă nu-i dădeam eu voie să vină, cum era să tragă el atît de sus o scară de frînghie şi să o prindă atît de bine încît să nu se desprindă ? Dacă fereastra aceea este a odăii în care dorm ei, cum de se afla deschisă la ceasul acela, dacă n-o îngăduiam eu ? După ce, ajutată de slujnica mea, am lăsat sfoara în jos, iar el a agăţat de ea scara, pe care am tras-o în sus şi am prins-o bine, ca să nu se dezlege, eu însămi i-am făcut semn lui *messer* Aloise să vină sus. Spre ghinionul, şi-al lui, şi-al meu, s-a prăbuşit la pămînt, întru nemăsurata mea durere, fără să-mi poată atinge măcar mîna. Tocmai de aceea, să îşi retragă mărturisirea pe care a făcut-o, spunînd că ar fi tîlhar, şi să arate cum s-au petrecut faptele, căci eu nu mă ruşinez s-o mărturisesc. Iată aici scrisorile pe care mi le-a scris în atît de mare număr, arătîndu-şi dorinţa de-a sta de vorbă cu mine şi cerîndu-mă de nevastă. Iată scara, care a stat tot timpul acesta în odaia mea. Iat-o pe slujnica mea, care mi-a fost mijlocitoare în toate treburile şi m-a ajutat.

Întrebat de acei *signori*, *messer* Aloise mărturisi cum se petrecuseră lucrurile. Ca urmare, aceştia îl achitară, iar el dori să o ia de nevastă pe scumpa lui iubită. Principele îi dădu încuviinţarea, din tot sufletul. Atît rudele miresei cît şi cele ale mirelui se duseră deci acasă la *madonna*, unde cei doi tineri se căsătoriră cu toată strălucirea, spre bucuria tuturor, şi făcură o nuntă bogată şi vrednică de cinste, iar *messer* Aloise şi soaţa lui trăiră vreme îndelungată în pace şi-n fericire. La timpul cuvenit, *madonna* Luzia şi *madona* Isotta născură doi băieţaşi de toată frumuseţea, fapt ce spori încă şi mai mult bucuria taţilor, care trăiră cu nevestele în linişte şi se avură între ei ca fraţii, rîzînd deseori de renghiurile pe care nevestele li le jucaseră atît de cuminte. Iar întreaga Veneţie nu mai contenea să vorbească despre înţeleptul gînd al principelui, faima judecăţii acestuia sporind mult de atunci înainte, căci a fost într-adevăr un principe mai mult decît înţelept, iar cu ştiinţa şi cu sfatul lui a mărit simţitor stăpînirea republicii, care, în cele din urmă, fără nici o vină din partea lui, s-a arătat prea puţin recunoscătoare, luîndu-i rangul de doge, pe motiv că ar fi fost prea bătrîn.

BANDELLO

către divina

VIOLANTE BORROMEA

florentina

sănătate

Dacă femeile, de orice rang ori vîrstă ar fi ele, cînd li se cere de către bărbați vreun lucru nu îndeajuns de cinstit, ar ști cît de însemnat este darul cinstei, de cîtă laudă este el vrednic în ce privește partea femeiască și cît de plăcute și de scumpe le face el pe femei în ochii bărbaților, ele nu s-ar lăsa, fără îndoială, atît de ușor înduplecate de aceștia și nu le-ar mai cădea pradă, cum se pare că se întîmplă destul de des. Și din auzite, și din citite, și chiar din ceea ce văd că se întîmplă zilnic, femeile au prilejul să afle că sînt nenumărate cele care s-au lăsat înșelate, arătîndu-se prea încrezătoare, și că bărbații, în general, rîvnesc la toate, oricît de multe ar fi cele pe care le văd, și nu se mulțumesc niciodată, ori o fac foarte rar, cu una singură; și, cu toate acestea, ele cad zilnic în cursă și aleargă către neîndoielnica lor distrugere, întocmai cum fluturele, atras de farmecul luminii, gonește în zbor către o moarte sigură. Iar toate acestea, cred eu, se întîmplă din pricină că numeroase femei, avînd minte puțină, se lasă amăgite, în timp ce altele, închipuindu-și că-i vor lega de bărbați, fie cu frumusețea lor, fie în alte chipuri, se trezesc într-o zi a fi fost încă și mai mult înșelate. Nu tot așa a făcut preanobila dumneavoastră concetățeană, veșnic vrednica de aducere aminte și de respect Gualdrada, care a prețuit stăpînirea

acestui dar al cinstei mai mult decît bunăvoința și hatîrurile lui Othon al III-lea, împăratul romanilor. Iar cum s-au petrecut toate acestea ne-a spus-o călugărul Sebastiano Buontempo, maestru în teologie și stareț al vrednicei de respect mînăstiri de la Santa Maria Novella, de față cu signor Marco Antonio Colonna, viteazul și chibzuitul tînăr căpitan, atunci cînd acesta, după înfrîngerea lui signor Bartolomeo Liviano, lîngă turnul San Vicenzo, se afla găzduit în mînăstirea sus-pomenită. Părîndu-mi-se că povestea ar fi vrednică de veșnică aducere aminte, am scris-o, după cum veți vedea, și am trecut-o pe numele domniei-voastre. Și ce altceva mai bun puteam face decît să dăruiesc povestea nobilei fapte a unei fecioare mărinimoase, unei alte fecioare, la fel de cinstită și de mărinimoasă, cum sînteți domnia-voastră? Dați-vă osteneala și stăruiți, urmînd drumul pe care ați pornit, căci pe zi ce trece va spori în domnia-voastră setea de virtute și de literatură frumoasă: lucruri care, dacă le veți folosi cum trebuie, vă vor păstra o faimă nepieritoare în veacurile ce vor veni. Fiți sănătoasă.

NUVELA XVIII

Împăratul Othon al III-lea o iubește pe Gualdrada, fără să fie iubit, și o mărită în chip vrednic de cinste

Spuneați, viteaz *signore*, că vi se pare un lucru de mare însemnătate ca o fată să se poată împotrivi atunci cînd un tînăr îndrăgostit și desfrînat caută să o ispitească și o tulbură toată ziua cu necontenite solii; iar eu v-am răspuns că, într-adevăr, n-aș putea spune că n-ar fi un lucru destul de greu, dar susțineam că, indiferent

c-ar fi vorba de un bărbat ori de o femeie, dacă se va dovedi o ființă hotărîtă, nimeni nu-i va putea face nimic. Și fiindcă am făgăduit să vă spun, în legătură cu asta, o poveste frumoasă pe care i-a fost dat s-o trăiască, în orașul acesta atît de slăvit, unei nobile doamne de-a noastră, o să vă rog s-o ascultați acuma, cînd nu sînteți prins în treburile războiului. Trebuie să știți deci că împăratul Othon al III-lea, în timp ce se înapoia de la Roma, unde, cu o pompă sărbătorească, fusese uns împărat și primise coroana din mîna lui Grigorie al V-lea, înaltul pontif, s-a oprit în orașul acesta, căci, pe atunci, întreaga Toscana îi dădea ascultare împăratului, care îl pusese la cîrma ei pe vărul său Hugo, marchiz de Brandenburg, bărbat cum nu se poate mai drept și mult prețuit de către întregul popor. Aflîndu-se deci, în ziua de sfîntul Ioan Botezătorul, care este patronul ocrotitor al Florenței, să asculte liturghia, chiar în biserica închinată acestui sfînt, unde se strînsese întregul oraș, împăratul văzu o fată numai bună de măritat și minunat de frumoasă, al cărei tată era *messer* Bellincione Berti dei Ravegnani. Copila se bucura de faima de-a fi fata cea mai frumoasă, cea mai încîntătoare și cea mai plină de farmec, nu numai din Florența, ci și din întreaga Toscană ; iar oriunde se ducea ea, privirile tuturor celor ce se aflau de față se aținteau asupră-i. Îndată ce o văzu, împăratul se bucură nespus de mult să o privească și, tot timpul cît rămase în biserică, nu-și mai luă ochii de la chipul ei frumos ; și privind-o, în tăcere, cînd dintr-o parte, cînd dintr-alta, nu se mai sătura să o laude, în sinea lui, fără să-și dea seama că, încetul cu încetul, înșelat de bucuria de-a o privi, frumusețea ei neasemuită îl înflăcăra mult mai mult decît i-ar fi îngăduit-o măreția și greutatea rangului pe care-l avea. Și cu cît o privea mai mult, cu atît i se părea încă și mai frumoasă și cu atît mai mult descoperea în ea încă un lucru frumos, pe care, la început, nu-l observase. Iar cînd se termină sfînta slujbă, spre marea mîhnire a împăratului, care ar fi vrut ca ea să țină toată ziua, copila plecă împreună cu însoțitoarele ei, iar împăratul se îndreptă spre palat ; punîndu-se apoi masa, acesta nu mîncă mai nimic, căci, fiindu-i gîndul numai la farmecele fetei pe care-o văzuse, nu era în stare să mai aibă poftă de nimic altceva. Dîndu-și deci seama că era atît de prins de ea încît nu stingerea flacărilor, dar nici micșorarea lor nu-i mai părea a fi cu putință, se lăsă copleșit de o mîhnire adîncă și nu mai știa ce să facă. Îi porunci deci unui slujitor al său de încredere să vadă a cui era fata, dîndu-i, ca semne de recunoaștere, chipul cum era îmbrăcată și locul unde stătuse în biserică. Vrednicul camerist plecă și nu se lăsă pînă cînd nu află numele tatălui fetei și îl aduse la cunoștința împăratului. Acesta, cercetînd care era starea gentilomului, află că era foarte nobil, dar sărac și om de puțină ispravă. De aceea, după ce se gîndi în fel și chip, cum nu voia să folosească forța, hotărî să-și împlinească dorința cu ajutorul tatălui fetei. Ca atare, trimise într-o zi pe cineva să-l cheme la palat, iar, după ce-i îndepărtă pe toți din încăpere, stărui pe lîngă celălalt, care nu voia cu nici un preț s-o facă, să se așeze alături de el. După ce acesta se așeză, împăratul, suspinînd, începu să vorbească astfel :

— Îmi închipui, *messer* Bellincione, că domnia-ta știi, fără îndoială, cît de firesc înclină bărbații spre dragoste : fie că e vorba de o virtute ori de un viciu, înclinarea aceasta este o boală care nu iartă pe nimeni și dăunează tuturor, și numai pentru că nu există inimă care, dacă e inimă omenească, să nu simtă din cînd în cînd, mai de vreme sau mai tîrziu, îndemnurile iubirii. Dacă vei cerceta sfintele scripturi, vei descoperi că și preaputernicul Samson, preasfîntul David, și Solomon, cel mai înțelept dintre toți, s-au lăsat biruiți de iubire, într-un chip vrednic de mirare. Dacă vei citi poveștile grecești sau romane, peste cîți nu vei da care au iubit cu înflăcărare ! Cezar, cel dintîi întemeietor al imperiului roman, căruia i s-a supus întreaga lume, a fost sclavul Cleopatrei și

puţin a lipsit ca aceasta din urmă să nu-l împingă la nebunie, din dragoste, pe Marcus Antonius. Ce a făcut Massinissa? Cum s-a purtat Hanibal, în Puglia? Ţi-aş putea vorbi despre numeroşi alţi bărbaţi străluciţi, duci, regi şi împăraţi, care şi-au deschis inima flacărilor dragostei şi au urmat stindardul acesteia; sînt însă puternic încredinţat că, pentru domnia-ta, asemenea lucruri sînt la fel de limpezi ca şi pentru mine. Şi de aceea, ştiind că eşti un bărbat care a iubit şi el în tinereţea sa, n-o să mă ruşinez să îţi dezvălui chinurile mele şi să-ţi aduc la cunoştinţă dorinţa mea cea mai mare, iar apoi să îţi cer ajutorul de care am nevoie pentru a alina cît de cît răul ce mă apasă. Iar dacă nu aş avea această încredere în domnia-ta, m-aş simţi atît de neajutorat, încît n-aş mai şti ce să mă fac. Vreau şi îmi place însă să cred că voi găsi la dumneata iertare, milă şi ajutor. Află deci, pentru a nu te mai lăsa să te perpeleşti, că o iubesc, mult mai mult decît pe mine însumi, pe fiica domniei-tale. Pe cît mi-a stat cu putinţă, m-am silit să-mi smulg din inimă patima aceasta, dar totul a fost zadarnic; mă văd deci ajuns în asemenea stare, încît, fără dragostea fiicei domniei-tale, înseamnă că viaţa mea a ajuns la capăt. Ca să o dobîndesc, puteam săvîrşi anumite lucruri pe care nu e greu să ţi le închipui, dar vreau ca totul să se petreacă în taină. Şi, tocmai de aceea, te-am chemat pe domnia-ta, care, ştiu că dac-ai să vrei, ai să mă poţi mulţumi pe deplin; iar de-o vei face, va însemna măreţia şi pentru domnia ta, şi pentru ea.

Ascultîndu-l pe împărat, *messer* Bellincione socoti c-a dat norocul peste el, de vreme ce un principe atît de mare se îndrăgostise de fata lui; şi fără să stea prea mult pe gînduri, îi răspunse astfel:

— Preaslăvite stăpîne al meu, bucuraţi-vă, căci fiică-mea va fi oricînd gata să vă împlinească porunca. Mă voi duce să stau de vorbă cu ea şi voi face în aşa fel ca, în scurt timp, să vă aduc veşti bune.

În urma acestei făgăduieli atît de generoase, împăratul rămase cum nu se poate mai vesel; iar Bellincione, ducîndu-se acasă, o chemă pe fată în odaia lui şi îi spuse:

— Gualdrada (căci acesta era numele fetei), ţi-aduc o veste bună; află deci că împăratul s-a îndrăgostit de frumuseţea ta, aşa cum mi-a spus chiar el; iar dac-o să te-arăţi binevoitoare, o să facă din tine o mare doamnă. Vezi bine că noi, deşi gentilomi, sîntem săraci: Domnul ne-a trimis norocul ăsta: să nu-l lăsăm să ne scape.

Mîndra şi atît de cinstita fată nu răbdă ca josnicul ei părinte să vorbească mai departe, ci, aprinsă de o dreaptă mînie, spuse:

— Aşadar, în loc să mă măriţi, vrei să mă faci tîrfă? De vreme ce n-aş vrea să te-ascult chiar dacă aş avea bărbat şi mi-ai vorbi astfel, cum o să te-ascult cînd sînt fecioară? Ferească Dumnezeu ca vreodată să pună stăpînire pe mine un alt bărbat afară de cel care mă va lua de soţie. Pleacă, şi să nu-mi mai vorbeşti despre asta.

Tatăl rămase ca năuc şi nu mai cuteză să-i spună nici un cuvînt. Şi, foarte mîhnit, se întoarse cu răspunsul acesta la împărat, care auzind cît de cinstit şi de cuminte răspunsese Gualdrada, rămase o bună bucată de timp atît de îndurerat încît părea mai degrabă o stană de piatră, iar nu un om viu. Gîndindu-se apoi de unul singur la nobila hotărîre a neprihănitei fecioare şi lăudînd-o întru totul, îi spuse tatălui acesteia:

— Biruindu-mă pe mine însumi şi înfrîngîndu-mi patimile sălbatice, m-am hotărît să arăt lumii că dacă sînt în stare să-i înving pe ceilalţi, ştiu să mă înving şi pe mine. Iar, în privinţa aceasta, dragostea pe care i-am purtat-o şi i-o port fiicei domniei tale va fi o dovadă de neclintit.

Chemîndu-l atunci pe cameristul lui credincios, care se numea Guido, îi spuse:

— Guido, vrem să te însurăm şi să-ţi dăm de nevastă o fată pe care am alege-o pentru feciorul nostru. Te vei căsători cu fiica lui *messer* Bellincione, pe care-l vezi

aici, iar drept zestre pentru ea îţi vom da Casentino şi numeroase alte moşii, aflate toate în valea fluviului Arno. Porunci apoi să fie chemaţi toţi nobilii de rang înalt şi toţi gentilomii de la curtea sa, iar *messer* Bellincione se duse şi veni înapoi însoţit de frumoasa şi cinstita Gualdrada : şi, de faţă cu toată lumea, după ce dezvălui dragostea lui, şi răspunsul cuminte şi isteţ al fecioarei, împăratul îşi scoase de pe deget un inel foarte scump şi i-l dădu lui Guido, care o luă de nevastă pe frumoasa Gualdrada. În aceeaşi zi fu întocmită şi foaia de zestre făgăduită de Othon, care nu-şi mai spunea decît cavaler al Gualdradei ; iar îndată ce Guido o luă de nevastă, împăratul o sărută pe frunte şi o lăsă în plata Domnului, nemaivoind niciodată să o vadă. Din Guido şi din Gualdrada au luat naştere două familii strălucite, dintre care una a conţilor Guidi, iar cealaltă a conţilor de Puppio, care au stăpînit vreme îndelungată moşiile din valea fluviului Arno şi din Castentino, dăruite de către împărat. Mai tîrziu, pe vremea lui Filippo Vesconte, duce de Milano, au fost alungaţi din republica noastră, iar cîţiva dintre ei au ajuns în Romagna ; iar din aceştia s-au tras conţii de Bagno, care stăpînesc însă şi astăzi numeroase sate din ţinutul Cesenei.

BANDELLO

către slăvitul şi virtuosul

messer

ANTONIO DI PIRRO

sănătate

Dacă s-ar vorbi vreme de mii şi mii de ani despre greşelile pe care le săvîrşeşte gelozia, atunci cînd cade pe capul bărbatului sau pe cel al femeii şi despre nenorocirile a căror vină o poartă, tot nu cred că s-ar termina vreodată, deoarece vedem zilnic fel de fel de păcate izvorîte din ea. Şi cum sînt numeroşi cei ce au arătat că gelozia este un viciu vrednic de mustrare, nu am de gînd, deocamdată, să o înfierez şi mai mult, căci ar fi o trudă irosită în van. Vreau să povestesc o nenorocire care s-a întîmplat, nu de mult, într-un oraş din Lombardia şi din care, chiar dacă pînă acum nu s-ar mai fi spus nimic despre gelozie, s-ar înţelege cu uşurinţă cît de nesăbuită este aceasta. Şi fiindcă lucrurile s-au petrecut cu oameni care, dacă li s-ar spune pe nume, s-ar putea să stîrnească vreun scandal, mă voi feri să folosesc numele lor adevărate, cu toate că preanobilul nostru messer *Benedetto da Carte a folosit numele adevărate atunci cînd a povestit întîmplarea aceasta, în casa sorei sale,* signora *Lionora, soţia lui* signor *Scaramuzza Vesconte, din Pavia. Acum, după ce am scris-o, îi dau drumul în lume, sub pavăza numelui domniei-voastre, ştiind că el va fi pentru mica mea nuvelă ceea ce a fost scutul zeiţei Pallas, pentru Perseu, în lupta împotriva Meduzei. Dar cine se va îndoi oare că n-o să-mi dăruiţi ocrotire, cînd în Pavia aţi fost totdeauna cel care*

ați luat apărarea străinilor? Cunoscînd cît de mult mă iubiți, îmi dau seama că în ochii domniei-voastre nu sînt străin. Fiți sănătos.

NUVELA XX

Galeazzo răpește o fată din Padova, pe care, mai tîrziu, o ucide, punîndu-și apoi și el capăt zilelor

Pe vremea preaînțeleptului, deși nefericitului principe, *signor* Lodovico Sforza, trăia în cuprinsul ducatului un negutător foarte avut și de mare încredere în ce privește negutătoria. Se însurase cu o tînără de neam nobil, avînd purtări frumoase și suflet generos, de la care dobîndise un singur fecior. Copilul nu împlinise însă nici măcar zece ani, cînd taică-său muri, lăsîndu-l singur moștenitor, sub tutela mamei. Dorind ca feciorul să țină mai mult la vechea noblețe a străbunilor ei, femeia nu voi ca el să se îndeletnicească tot cu treburile negutătorești, ci îl educă, plină de rîvnă, ca pe un gentilom, cerîndu-i să-și petreacă timpul cu literatura și cu alte îndeletniciri nobile. Mai apoi, tot ea făcu tot ce putu ca să primească înapoi, în cît mai mare parte, banii pe care bărbatu-său îi avea vîrîți în negoțuri, fie în Italia, fie în Flandra, în Franța, în Spania, și chiar în Siria, îngrijindu-se să cumpere proprietăți pentru băiat, care se numea Galeazzo. Acesta crescu și deveni foarte repede plăcut și mărinimos, iar afară de literatură se desfăta cu călăria, cu întrecerile războinice, cu luptele, cu muzica și cu alte asemenea virtuți. Ceea ce îi dădea o mulțumire nespusă maică-si, care nu precupețea nimic pentru ca feciorul să aibă haine, cai și bani din belșug, avînd grijă să nu-i lipsească

nici un lucru care i-ar fi plăcut. În cîțiva ani, ea plăti toate datoriile bărbatului și dobîndi înapoi tot ceea ce el trebuia să primească de la alți negustori. Rămînea o singură socoteală neîncheiată, cu un gentilom venețian, care negutătorea în Siria și care urma să se înapoieze în Veneția tocmai cînd Galeazzo era de șaisprezece spre șaptesprezece ani. Doritor, cum sînt tinerii, să vadă lumea și mai ales faimosul și gloriosul oraș al Veneției, băiatul o rugă pe maică-sa să-l lase să se ducă acolo. Femeii îi plăcu dorința aceasta tinerească, ba chiar îl îndemnă să se ducă și ținu ca el să fie cel care să încheie socotelile cu gentilomul venețian; odată cu el, îl trimise însă și pe un slujitor foarte destoinic, dîndu-i și adresa unui negustor din Veneția, care era un foarte bun prieten al familiei. Frumos înveșmîntat și avînd numeroși servitori, Galeazzo sosi la Veneția și se înfățișă prietenului părintelui său, care îl primi bucuros; împreună, se duseră apoi să-l întîlnească pe gentilomul venețian, căruia Galeazzo îi arătă cine era și din ce pricină venise acolo. Auzind aceasta, venețianul îi spuse:

— Băiatul meu drag, fii binevenit. E-adevărat că, încheind socotelile, rămîn dator cu suma pe care-o spui, întocmai cum a calculat și slujitorul vostru. Iar dacă n-am plătit mai demult, măcar prin scrisori de schimb, am făcut-o numai din pricină că nu sînt încă trei zile de cînd am sosit cu galerele din Siria. Acum sînt gata să plătesc, dar va trebui să aștepți între opt și zece zile, ca să mă reped pînă la Padova, unde îmi am nevasta și toată familia.

Galeazzo răspunse că-l va aștepta bucuros și că între timp are de gînd să vadă Veneția și chiar așa și făcu. Mai tîrziu, se duseră împreună la Padova și a fost nevoie ca Galeazzo să fie găzduit în casa venețianului. Își luă cu el un singur paj, trimițîndu-i pe ceilalți la han. Venețianul, care stătuse altădată zile întregi în Lombardia, în casa tatălui lui Galeazzo, și se simțise foarte bine, îl cinsti mult pe flăcău. Avea însă venețianul acesta o fată,

de cincisprezece ani, de care, văzînd-o toată ziua, Galeazzo se îndrăgosti nebunește, ca unul ce nu știuse pînă atunci ce însemnează iubirea. Dîndu-și seama de dragostea lui și plăcîndu-i băiatul, fata nu ocoli deloc lovitura iubirii, ci, dimpotrivă, se îndrăgosti și ea de el pînă peste cap, iar lucrurile se desfășurară în așa fel, încît, după ce avură prilejul să își vorbească o dată sau de două ori, nu șovăiră să pună la cale ceea ce veți afla. În cel mult trei zile tatăl ei trebuia să-i dea toți banii lui Galeazzo și să se înapoieze împreună cu acesta la Veneția, unde avea să rămînă cîtăva vreme. La două zile după plecarea lor, fata urma să fugă de-acasă, însoțită de un slujitor credincios al lui Galeazzo, pe care acesta se prefăcu a-l trimite pînă la maică-sa și căruia însuși venețianul îi dădu să ducă o scrisoare pentru aceasta din urmă. Numai că pramatia de servitor rămase ascuns în Padova, pînă la vremea cuvenită. După ce-și căpătă banii, Galeazzo plecă la Veneția, împreună cu gentilomul, iar acolo depuse toți banii, luînd în locul lor scrisori de schimb pentru Milano, și nu făcu un pas, și nu cumpără nimic, fără sfatul celuilalt. Iată însă că venețianul primi vestea că Lucrezia, fiica lui, fugise de-acasă, cu o noapte înainte, și nu i se putea da de urmă. Îndurerat peste măsură, tatăl hotărî ca, lăsîndu-și în părăsire orice alte treburi, să se înapoieze la Padova. Prefăcîndu-se a fi la fel de îndurerat de întîmplarea aceasta, Galeazzo se oferi să plece împreună cu el, ori și unde ar fi vrut acesta să se ducă. După ce-i mulțumi lui Galeazzo, venețianul plecă, dar nu izbuti să afle nimic în legătură cu fata. Înapoindu-se deci la Veneția, descoperi că Galeazzo se afla încă acolo ; și de-abia atunci plecă și acesta acasă, în Lombardia, dar nu cuteză să-i spună maică-si nimic în legătură cu răpirea fetei.

Servitorul găsise o casă potrivită și o înzestrase cu de toate, după porunca dată de Galeazzo, iar de pază acolo o lăsase pe doica lui Galeazzo, împreună cu bărbatul ei. Spre mulțumirea amîndurora, tînărul culese floarea și rodul fecioriei dragei sale Lucrezia, la care ținea

mai mult decît la însăși viața lui, dormind cu ea mai în fiecare noapte și cheltuind, fără să se uite la bani. Deși știa că deseori el nu dormea și nu cina acasă, maică-sa nu-i spunea nimic. Stătu deci Galeazzo cu Lucrezia lui vreme de aproape trei ani, simțindu-se cum nu se poate mai bine. Pe urmă, maică-sa dori să-l însoare, dar el nici nu voia s-audă de asta. Temîndu-se ca băiatul să nu fie îndrăgostit, ori chiar ca nu cumva să se fi însurat, fără știrea ei, puse pe urmele lui atîția spioni, încît, în cele din urmă, află tot ce făcuse acesta la Padova. Foc de supărată din pricina celor descoperite, nu-i veni greu ca, într-o seară, cînd Galeazzo cina în casa unui văr de-al lui, să pună trei oameni mascați să o răpească pe Lucrezia și să o vîre într-o mînăstire, chiar în seara aceea. După cină, voind să se ducă să se culce cu Lucrezia, Galeazzo îi găsi, pe doică și pe soțul acesteia, plîngînd amarnic și află de la ei că trei bărbați mascați o luaseră pe sus pe Lucrezia și o duseseră cu ei. Nu lipsi mult ca el să moară de durere și plînse toată noaptea, iar dimineața, devreme, se duse acasă și se încuie în odaia lui, unde rămase întreaga zi fără să pună nimic în gură. În ziua aceea mama nu se interesă deloc de ceea ce făcea fiu-său. A doua zi, deci, văzîndu-l că nu voia să prînzească, se duse în odaia lui, să stea de vorbă cu el. Suspinînd și plîngînd, Galeazzo o rugă, însă, să-l lase în pace. Maică-sa căută să afle pricina acestei dureri, dar el nu răspundea decît prin lacrimi și prin suspine. Văzînd acest lucru și împinsă de milă, femeia îi vorbi astfel :

— Îmi închipuiam, dragul meu fiu, că n-o să te ferești niciodată de mine și că-mi vei împărtăși toate necazurile tale, dar văd că m-am înșelat. Cu toate acestea, datorită rîvnei mele, am aflat pricina suferinței tale. Știu că o iubești pe Lucrezia, pe care ai răpit-o prietenului nostru din Padova. Acum, însă, e vremea să te ajut, iar nu să te pedepsesc. Nu-ți face deci griji, alină-ți durerea și caută să mănînci, căci o vei dobîndi înapoi pe Lucrezia ta, care a fost dusă într-o mănăstire, din porunca mea, închi-

puindu-mi că dacă n-o vei mai găsi, vei căuta să mă mulțumești și să te însori, așa cum ai fi dorit s-o faci.

Auzind aceasta, lui Galeazzo i se păru c-ar fi înviat, trecînd de la moarte la viață, și îi mărturisi rușinat că ținea la Lucrezia mai mult decît la însăși viața lui, rugînd-o cu dragoste să trimită după tînără chiar atunci și să i-o aducă. Maică-sa îl sili să mai rabde încă o zi și îi ceru să se hrănească și să-și aline durerea, făgăduindu-i că a doua zi se va duce chiar ea să o ia și să i-o aducă acasă. Ce să mai spunem? De unde pînă atunci se dăduse de ceasul morții, pierzîndu-și somnul și pofta de mîncare, Galeazzo, la această simplă făgăduială, se liniști cu desăvîrșire. Prînzi și cină, seara, iar noaptea, cu nădejdea de-a o avea înapoi pe Lucrezia lui dragă, dormi destul de bine. A doua zi, îndată ce se dădu jos din pat, o zori pe maică-sa să plece după Lucrezia. Ca să-i facă plăcere feciorului, femeia se urcă în trăsură, iar odată ajunsă la mînăstire, ceru să i se dea fata și o aduse acasă. Îndată ce se văzură, cei doi îndrăgostiți, plîngînd de bucurie, se aruncară unul în brațele celuilalt și, strîns îmbrățișați, își sorbeau lacrimile fierbinți și sărate. După ce o sărută de mii de ori, cu mult drag, pe Lucrezia lui scumpă, Galeazzo, plîngînd mai departe, îi vorbi astfel:

— Sufletul meu dulce, cum ai trăit fără mine? Ce viață ai dus? N-ai suferit cumplit din pricină că nu m-ai văzut în tot timpul ăsta? Fii sigură că eu îmi închipuiam c-o să mor și nici nu știu bine cum de-am scăpat cu viață. Vai de mine, viața mea, cine m-asigură că în tot timpul acesta, cît ai stat departe de mine, altcineva nu s-a desfătat cu aceste frumuseți ale tale? Simt că gelozia mă ucide și îmi zdrobește inima-n mine. De aceea, sufletul meu, ca să nu murim decît o singură dată și să scăpăm de aceste chinuri cumplite, va fi mai bine să murim împreună și să punem totodată capăt acestor bănuieli ale noastre.

Și-n timp ce rostea aceste cuvinte, luă un pumnal pe care-l avea la șold și străpunse cu el pieptul și inima

fetei, care se prăbuși de îndată la pămînt, fără viață: îndreptînd apoi către el însuși arma însîngerată, și-o înfipse drept în piept și căzu peste neînsuflețita Lucrezia. În casă, se ridică o zarvă uriașă și izbucniră plînsete sfîșietoare. Desperată, nefericita mamă răcnea de se auzea pînă la cer. Galeazzo se luptă cu moartea toată ziua aceea și își dădu sufletul către apusul soarelui. Fără să ia-n seamă nici mîngîierile, nici îmbrățișările celorlalți, sărmana mamă plînse îndelung moartea fiului: întîmplare cu adevărat vrednică de milă și de respect, în stare să smulgă lacrimi pînă și pietrelor, nu numai dumneavoastră, tinere și gingașe doamne, pe care vă și văd cu ochii înlăcrimați. Iar pentru ca să nu se afle cum se petrecuseră lucrurile, frații mamei se îngrijiră ca amîndoi îndrăgostiții să fie înmormîntați în ascuns, răspîndind zvonul că muriseră de ciumă. Ceea ce nu fu prea greu de crezut, căci tocmai atunci în oraș domnea teama de molimă; afară de asta, un medic și un chirurg, cumpărați cu bani, declarară că lucrurile se petrecuseră într-adevăr astfel. Taina nu a putut fi ascunsă atît de mult încît să nu se afle ce se întîmplase cu adevărat. Să mai spună apoi unii că gelozia nu este un vierme aducător de ciumă și că nu-i orbește pe oameni: dacă aceasta de care-am vorbit poate fi numită într-adevăr gelozie, iar nu, mai curînd, nebunie și furie.

BANDELLO

către preastrălucitul

signore

SFORZA BENTIVOGLIO

Zilele trecute, în timp ce bea apă din izvoarele de la Acquario, ca să-și vindece slăbiciunea stomacului, prea-nobila și învățata signora *Cecilia Gallerana, contesă de Bergamo, era vizitată necontenit de numeroși gentilomi și doamne, nu numai pentru că este o doamnă plăcută și virtuoasă, ci și fiindcă este întovărășită toată ziua de mințile cele mai ascuțite și mai frumoase atît din Milano, cît și din străinătate, dar stabilite la Milano. Aici, militarii vorbesc despre meșteșugul armelor, muzicanții cîntă, arhitecții și pictorii desenează, filozofii discută despre lucrurile din natură, iar poeții recită fie lucrările lor, fie pe-ale altora, astfel că orice om căruia îi place să discute ori să audă discutîndu-se despre virtute găsește hrană potrivită cu pofta lui, căci în fața acestei eroine se vorbește întotdeauna despre lucruri plăcute, virtuoase și nobile. Într-o zi, după o îndelungată discuție despre poezie, ce avusese loc între două spirite vestite, adică între* signor *Antonio Fregoso Fileremo, cavalerul, și* messer *Lacino Curzio, s-a întîmplat însă că învățatul și plăcutul* messer *Girolamo Cittadino, luînd în mînă cele o sută de nuvele ale fermecătorului Boccaccio, să spună :*

— Doamnă contesă și dumneavoastră, domnilor, acum cînd discuția despre poezie s-a încheiat, aș fi de părere să începem o alta, mai puțin înaltă și mai plăcută, adică să citim una sau două dintre nuvelele lui Boccaccio, după cum vă va fi voia.

— Are dreptate dragul nostru Cittadino, spuse atunci signora *Scarampa, căci mințile, obosite de lucrurile pline de înțelepciune despre care s-a vorbit, cer să se odihnească puțin prin discuții plăcute și cu un cuprins mai ușor.*

— Și eu, adăugă signora *Gostanza Bentivoglia, nevasta domnului conte Lorenzo Strozzo, sînt de aceeași părere, dar cum fiecare dintre cei ce se află aici a citit și a auzit de mai multe ori cele o sută de nuvele, aș găsi de cuviință ca unul dintre dumneavoastră să spună una dintre poveștile sau nuvelele acelea care nu sînt atît de cunoscute.*

— Așa să se facă, așa să se facă, spuseră atunci aproape toți cei de față, iar signora *Cecilia îl rugă pe* signor *Manfredi, din familia di Correggio, tînăr plăcut și cu purtări frumoase, să aibă bunătatea de-a povesti o nuvelă. Acesta, după cîteva șovăieli, povesti, în cele din urmă, o întîmplare care plăcu foarte mult veselei adunări. Iar eu, scriind-o și gîndindu-mă cui să i-o dăruiesc, m-am oprit, între mulți alții, la domnia-voastră, căruia i se potrivește mai bine decît oricui altcuiva, domnia-voastră, printre alte daruri, avîndu-le, în anii înfloritoarei tinereți, atît pe cel al unor purtări serioase cît și pe cel al unei judecăți cumpănite. Sînt de părere, dealtfel, că domnia-voastră n-ați fi fost niciodată atît de nechibzuit cum au fost cei doi unguri despre care se vorbește în nuvela aceasta. Și de aceea, citind nebuniile lor, o să vă siliți și mai mult să vă măsurați faptele cu compasul judecății, cum o și faceți, atît de înțelepțește, și să depășiți nădejdile pe care ni le dă buna dumneavoastră creștere. Fiți sănătos.*

NUVELA XXI

Minunatul renghi pe care o doamnă nobilă îl joacă unor seniori din regatul Ungariei

Nu-mi dau seama, preabună și vrednică de cinstire *signora* Cecilia, dacă, după ce m-ați rugat, trebuia să m-apuc de povestit cu atîta ușurință, nefiind eu prea iscusit în acest meșteșug și văzînd că aici, în această cinstită și nobilă adunare, se află unii care, fiind deprinși cu așa ceva, s-ar descurca mult mai bine decît mine, întru mai marea mulțumire a tuturor, și pe care, decît să fac pe povestitorul, aș fi eu însumi mai bucuros să-i ascult. Cum țin însă ca rugămințile dumneavoastră politicoase să fie întotdeauna pentru mine adevărate porunci, o să vă povestesc, cît voi putea mai bine, o întîmplare pe care, nu cu mulți ani în urmă, mi-a povestit-o unchiul meu *signor* Niccolò di Correggio, înapoiat tocmai atunci din Ungaria, unde se dusese, din porunca ducelui Lodovico Sforza, să-l întovărășească pe *signor don* Ippolito d'Este, cardinal de Ferrara, plecat într-acolo să se înscăuneze ca episcop de Esztergom. Ca să vă spun întîmplarea trebuie să știți că Matei Corvinul, așa cum fiecare dintre cei aflați aici trebuie să fi auzit, a fost regele Ungariei și, fiindcă era foarte războinic și om cu vederi foarte largi, a fost cel dintîi, dintre toți cîți au domnit în regatul acela, care s-a bucurat de oarecare faimă și de care turcii s-au temut. Iar printre multe alte virtuți ale lui, atît în meșteșugul armelor cît și în literatură, o avea și pe aceea de a fi cel mai darnic și cel mai binevoitor principe care a trăit pe vremea aceea. A avut-o de nevastă pe regina Beatrice de Aragon, fiica regelui Ferdinando cel bătrîn, al Neapolelui, și sora mamei lui Alfonso, ducele de azi al Ferrarei, femeie cu adevărat strălucită și prin cunoașterea literaturii, și prin purtări, și prin oricare altă virtute cu care ar putea fi împodobită o femeie, indiferent de

rang. Era darnică și prietenoasă, aidoma regelui Matei, soțul său, și nu făcea altceva decît să-i cinstească, zi de zi, și să-i răsplătească, pe toți cei care i se păreau că ar merita-o, datorită vreunei virtuți, așa că în casa acestor doi principi slăviți își găseau adăpost bărbați virtuoși, de toate neamurile, pricepuți în indiferent ce meșteșug; iar fiecare dintre ei era bine văzut și tratat, potrivit cu meritele și cu rangul său. Iată însă că tocmai atunci, un cavaler boem, vasal al regelui Matei (fiindcă acesta era și rege al Boemiei), născut dintr-o familie foarte nobilă, viteaz din fire și destoinic în mînuirea armelor, se îndrăgosti de o preafrumoasă fată, deosebit de nobilă, despre care se spunea c-ar fi cea mai frumoasă de pe meleagurile acelea și care avea un frate, iar acesta, deși gentilom, era sărac și nu se bucura prea mult de binefacerile soartei. Cavalerul boem nu era nici el prea înstărit și nu avea decît un singur castel, în care cu greu izbutea să trăiască pe măsura rangului său. Îndrăgostindu-se de frumoasa tînără, o ceru fratelui ei și o luă de nevastă, cu foarte puțină zestre. Și cum încă nu-și dăduse prea bine seama de sărăcia lui, numai aducerea nevestei în casă îi deschise ochii și îl făcu să priceapă cît de puțin înstărit era și cît de greu se putea descurca numai cu slabele venituri pe care i le aducea castelul său. Era un om bun și blînd, care nu voia cu nici un preț să-și împovăreze supușii cu cine știe ce îndatoriri bănești, mulțumindu-se cu dajdia pe care aceștia erau obișnuiți s-o plătească strămoșilor lui și care, în bani, nu însemna mare lucru. Înțelegînd deci că avea nevoie de un ajutor deosebit, se gîndi, după ce-și frămîntă mintea în toate felurile, să intre la curte, în slujba regelui Matei, stăpînul său, iar acolo să se arate atît de bun și să muncească în asemenea chip, încît și el, și nevasta, să poată trăi așa cum o cerea rangul lor. Numai că dragostea pe care i-o purta nevestei sale era atît de mare și de fierbinte încît nu-i părea a fi cu putință să trăiască fără aceasta nici măcar un ceas, necum să stea la curte vreme îndelungată și să

n-o vadă. Căci nu-i plăcea nici s-o ia cu el și s-o țină acolo unde sălășluia curtea. De aceea, gîndindu-se toată ziua numai la povestea asta, deveni foarte trist. Nevasta, care era o tînără cuminte și deșteaptă, văzînd felul de viață al bărbatului, se temu ca nu cumva să-l frămînte cine știe ce nemulțumire în legătură cu ea ; și de aceea, într-o bună zi, îi vorbi astfel :

— Bărbate dragă, aș vrea ca odată, cînd n-o să te superi, să-ți cer o favoare.

— Cere-mi ce vrei, răspunse bărbatul, fiindcă, dacă-mi stă în putință, îți împlinesc bucuros orice dorință ; căci țin să-ți fac pe plac tot atît cît țin la viața mea.

Cu multă sfiiciune, femeia îl rugă atunci să-i dezvăluie și ei pricina nemulțumirii pe care toată înfățișarea lui arăta să o aibă : fiindcă i se părea că el stătea mult mai mîhnit ca de obicei și nu făcea altceva decît să suspine, gîndindu-se cum să ocolească tovărășia altora, cu toate că, altădată, lucrul acesta îi făcea plăcere.

Auzind rugămintea femeii, cavalerul rămase cîtva timp pe gînduri, după care grăi :

— Nevastă dragă, fiindcă vrei să cunoști pricina îngrijorărilor mele și să afli de ce par mai trist, îți voi spune bucuros totul. Gîndurile acestea, în care mă vezi atît de adînc scufundat, au un singur scop, căci nu vreau altceva decît să descopăr calea și mijlocul prin care, amîndoi, să putem trăi în chip vrednic de cinste, potrivit cu rangul nostru, fiindcă, dacă te uiți la neamurile noastre, îți dai seama că trăim în prea mare sărăcie. Iar aceasta pentru că atît tatăl tău, cît și al meu, au risipit multe din bunurile pe care ni le lăsaseră moștenire strămoșii noștri. Ori, stînd eu și gîndindu-mă toată ziua la asta și făcîndu-mi tot felul de planuri, nu am descoperit decît o singură putință de îndreptare, care îmi stăruie în minte mai mult decît oricare alta ; trebuie să mă duc la curtea înaltului nostru stăpîn, regele Matei, care mă cunoaște din vremea războaielor. Sînt încredințat că voi dobîndi de la el o simbrie frumoasă și îi voi cîștiga sprijinul, căci fiind el un principe cum nu se poate mai darnic și iubind oamenii care-o merită, o să mă port în așa fel încît, cu sprijinul și bunăvoința lui, să putem trăi mai ușor decît trăim astăzi. Și stărui în această părere cu atît mai mult cu cît, odinioară, pe cînd mă aflam în slujba voievodului Transilvaniei, luptînd împotriva turcilor, contele de Cilia mi-a cerut să intru în slujba regelui. Cînd mă gîndesc însă, pe de altă parte, c-ar trebui să te las aici, singură, nu mă pot îndepărta cu sufletul liniștit, atît pentru că inima nu-mi dă brînci să trăiesc fără tine, ființă pe care-o iubesc cel mai mult, cît și pentru că, văzîndu-te atît de tînără și de frumoasă, mi-e o teamă nespusă ca nu cumva să mă aleg cu cine știe ce necinste. Mă înspăimînt gîndindu-mă că, îndată ce voi pleca, nobilii și gentilomii din ținut ar putea încerca din toate puterile să îți cîștige dragostea. Ceea ce, oricînd s-ar putea întîmpla, ar însemna ca eu, pierzîndu-mi cinstea, să nu mai îndrăznesc să mă arăt printre oamenii de vază. Acesta este nodul care mă ține legat aici, așa că nu știu și nici nu sînt în stare să mă îngrijesc de treburile noastre. Ai aflat deci, nevastă dragă, chiar din gura mea, pricina îngrijirilor mele.

Iar după ce rosti aceste cuvinte, bărbatul tăcu.

Femeia, care era curajoasă și de ispravă și își iubea mult bărbatul, îndată ce văzu că acesta sfîrșise ceea ce avusese de spus, înveselindu-se și luminîndu-se la chip, îi răspunse după cum urmează :

— Să știi, Ulrich (căci acesta era numele cavalerului), că eu însămi m-am gîndit în cîteva rînduri la măreția strămoșilor mei și-ai tăi și, părîndu-mi-se că sîntem, fără vina noastră, foarte departe de ea, m-am întrebat ce cale ar fi de urmat pentru a o duce cît de cît mai bine decît o ducem acum. Fiindcă, deși sînt femeie, iar voi bărbații spuneți că femeile ar fi slabe de înger, îți aduc aminte că, în ce mă privește, lucrurile stau tocmai dimpotrivă, căci am suflet mai mult și mai plin de ambiție decît mi

s-ar putea cuveni și aș dori să duc și eu viața pe care, după cîte îmi amintesc, o ducea maică-mea. Cu toate acestea, știu să mă înfrînez atît de bine încît voi fi totdeauna mulțumită cu ceea ce-o să-ți placă ție. Venind însă la fapte, îți spun că gîndindu-mă la treburile noastre, cum te gîndești și tu, îmi trecea tot timpul prin minte că, fiind tu tînăr și viteaz din fire, nu există o altă cale mai bună decît aceea de a intra în slujba regelui nostru. Iar acum mi-o închipui cu atît mai folositoare cu cît am aflat de la tine însuși că regele te-a cunoscut chiar în război. Îmi place deci să cred că regele, care a fost totdeauna un prețuitor drept al virtuților celorlalți, nu va putea să nu-ți ofere o îndeletnicire frumoasă și potrivită. Despre gîndul ăsta al meu nu cutezam să-ți spun nici o vorbă, temîndu-mă să nu te jignesc. Acuma, dîndu-mi singur prilejul de a vorbi, n-am de ce să nu-ți arăt care este părerea mea. După aceea, vei face numai ceea ce vei crede că este mai bine și mai potrivit cu cinstea și cu folosul tău. În ce mă privește, deși sînt femeie și am, cum ți-am spus și mai adineauri, o fire ambițioasă, dorind să mă văd mai cinstită decît oricare alta și să mă arăt în lume împodobită și mai frumos înveșmîntată decît celelalte, aș fi încîntată totuși, văzînd care ne este averea, să stau împreună cu tine, tot restul zilelor pe care le mai am de trăit, aici, în castelul acesta al nostru, unde, slavă Domnului, nu ne lipsește nimic pentru a putea trăi în chip vrednic de cinste și a ne asigura tot ce ne este de trebuință, dacă vom ști să ne mulțumim numai cu lucrurile de care avem nevoie și să ne cheltuim cu măsură și modestie veniturile noastre. Putem trăi aici destul de lesnicios, avînd doi sau trei slujitori și două sau trei femei, ba chiar și cîțiva cai, și să ducem o viață veselă și liniștită. Iar dacă vom avea copii, îndată ce vor crește și vor ajunge la vîrsta de a putea sluji, îi vom duce la curte, ca și ceilalți nobili, așa că, dacă vor fi destoinici, vor dobîndi cinste și avere, iar dacă se vor dovedi a fi oameni de nimic, paguba va fi a lor. Și mi-e martor Dumnezeu că dorința mea cea mai fierbinte ar fi ca tot timpul pe care-l mai avem de trăit să-l petrecem mereu împreună, la bine și la rău. Cunoscîndu-ți însă, cît de cît, sufletul, care pune preț mai mare pe o uncie de cinste decît pe tot aurul din lume, și văzîndu-te copleșit de mîhnire, mi-am închipuit (deși mi-au trecut și alte gînduri prin minte) că totul era pricinuit fie de faptele mele, care nu te-ar prea mulțumi, fie de durerea de-a nu te putea îndeletnici cu meșteșugul armelor și de-a ocupa un loc vrednic de tine printre ceilalți cavaleri străluciți. De aceea, ca una care te iubesc mai mult decît pe oricine altcineva, am ținut totdeauna ca oricare dorință a ta să fie și a mea, și la fel voi ține tot timpul ce-l voi mai avea de trăit, punînd oricare plăcere a ta mai presus decît însăși viața mea. Iar drept urmare, hotărînd tu să te duci în slujba regelui Matei, voi îndulci durerea ce mă va cotropi, neîndoielnic, din pricina lipsei tale, cu mulțumirea pe care o voi simți văzînd că-ți împlinești o dorință atît de vrednică de laudă, cum este aceea a ta, și-mi voi amăgi gîndurile cu dulcea ta amintire, nădăjduind să te văd mult mai vesel decît ești acum. Cît despre grijile pe care spui că ți le faci, temîndu-te ca nu cumva să am de luptat cu cei ce vor căuta să-mi biruiască cinstea, dezonorîndu-ne, atît pe tine cît și pe mine, te încredințez că, dacă nu înnebunesc, hotărîrea mea nestrămutată este ca mai curînd să mor decît să îngădui ca pata cea mai neînsemnată să îmi murdărească obrazul. Se întîmplă însă că eu, în privința aceasta, nu-ți pot da alt zălog decît cuvîntul meu sincer, dar, dacă ai ști cît de temeinic și de nezdruncinat este el pentru mine, te-ai liniști atît de mult încît n-ai mai păstra nici măcar urmă de bănuială. Așa că, nemaiștiind ce altă garanție să-ți dau, îmi voi vedea de munca pe care va trebui s-o fac de aici încolo, cu nădejdea că viața ce o voi duce va fi pentru tine cea mai bună dovadă. Cu toate acestea, vor fi pentru mine adevărate bucurii toate acele căi și chipuri pe care le vei găsi ca fiind cele mai sigure în a te liniști, ca una care nu doresc altceva

decît să te mulțumesc. Iar dacă ți-ar trece prin minte să mă închizi într-unul din turnurile castelului, pînă la înapoierea ta, voi locui bucuroasă acolo, în chip de pustnică, numai să știu că fac un lucru care-ți este pe plac.

Cavalerul ascultă, cu o bucurie nespusă, răspunsul nevestei, iar cînd aceasta încetă să mai vorbească, îi spuse :

— Nevastă mult iubită, nu am decît cuvinte de laudă pentru măreția ta sufletească și mă bucur că ești de aceeași părere cu mine. Îmi face, de asemenea, o nespusă plăcere să descopăr hotărîrea nestrămutată pe care-o ai de a păstra neștirbită cinstea noastră și te sfătuiesc s-o păstrezi mai departe, amintindu-ți necontenit că îndată ce și-a pierdut cinstea, femeia și-a pierdut toată fericirea de care se poate bucura în viața aceasta și nu mai merită să i se spună femeie. În orice caz, fiind vorba de un lucru însemnat, nu cred că voi face chiar atît de curînd ceea ce-am spus că am de gînd să fac. Te încredințez însă că atunci cînd o voi face, te voi lăsa aici mai mare și stăpînă peste toate. Între timp, mă voi gîndi mai bine la nevoile noastre și mă voi sfătui cu rudele și cu prietenii, urmînd apoi calea pe care o vom socoti a fi cea mai bună. Să trăim deci în veselie.

Și cum, la urma urmelor, nu-l supăra nimic altceva în afara temerilor în legătură cu nevasta, pe care o vedea sinceră, tînără și frumoasă, cavalerul nu se mai gîndea decît cum să găsească un mijloc în stare să-i dea siguranță. Și tot frămîntîndu-se cu asemenea gînduri, într-o bună zi, nu după mult timp, aflîndu-se cavalerul împreună cu cîțiva gentilomi și vorbindu-se despre tot soiul de lucruri, cineva povesti cazul unui gentilom din ținut, care dobîndise bunăvoința și iubirea unei doamne cu ajutorul unui bătrîn polonez, ce se bucura de faima de-a fi un mare vrăjitor și trăia, ca medic, la Cuziano, oraș din Boemia, unde se găsesc din belșug atît argint, cît și alte metale. Cavalerul, al cărui castel se ridica nu departe de Cuziano, găsind motiv să plece într-acolo, după nu știu

ce treburi pe care le-avea, se duse, îl găsi pe polonez, care era un bărbat foarte în vîrstă, și stătu îndelung de vorbă cu el ; iar la urmă îi ceru ca, întocmai cum îi ajutase pe alții să-și împlinească visele de iubire, tot astfel să aibă bunătatea de a-i da și lui un mijloc în stare să îl asigure că nevastă-sa n-o să cadă în păcat și n-o să-l trimită în Corneto. Polonezul, care, după cum ați auzit, era foarte iscusit în vrăjitorii, îi răspunse :

— Fătul meu, îmi ceri un lucru greu, pe care n-aș fi în stare să-l fac, fiindcă, în afară de Dumnezeu, nu există nimeni care să te poată asigura de cinstea unei femei ; căci, ele slabe din fire și mult înclinate spre desfrîu, se lasă foarte ușor biruite de rugăciunile îndrăgostiților și puține sînt cele în stare să se împotrivească ispitelor și ademenirilor. Iar acestea cîteva sînt vrednice de toată cinstea și de tot respectul. Am eu, însă, o taină, cu care îți voi putea îndeplini dorința, în mare măsură, căci, datorită meșteșugului, îți voi putea face, numai în cîteva ceasuri și dintr-un amestec sigur al meu, o mică păpușă cu chip de femeie, pe care, pusă într-o cutioară, ai s-o poți purta tot timpul în punga ta, și o s-o poți privi zilnic, ori de cîte ori o să vrei. Dacă nevastă-ta n-o să calce credința conjugală, o să vezi întotdeauna păpușa atît de proaspătă și de frumos colorată, de-o să ți se pară că de-abia a ieșit din mîinile pictorului ; dacă femeia se va gîndi însă să-și dăruiască trupul altcuiva, figura va păli de îndată, iar cînd se va ajunge la actul prin care ea ar deveni perechea altuia, păpușa aceasta se va înnegri ca tăciunele și va mirosi atît de urît, încît duhoarea va fi simțită în jur într-un chip cu adevărat uimitor. De fiecare dată, apoi, cînd femeia va fi ispitită de careva, păpușa va dobîndi culoarea galbenă a aurului pal.

Minunata taină îi plăcu mult cavalerului, care îi arătă toată încrederea ce se arată unor lucruri sigure și adevărate, îndemnat și de faima pe care descoperea că o aveau vraciul și meșteșugul său, cei din Cuziano povestind lucruri cu totul de necrezut în legătură cu iscusința lui.

Înțelegîndu-se deci cu privire la preț, căpătă frumoasa păpușă și se înapoie, bucuros nevoie-mare, la castelul său. Acolo, după ce mai trecură cîteva zile, se hotărî să plece la curtea gloriosului rege Matei și-i făcu cunoscută și nevestei hotărîrea aceasta. Rîndui apoi toate treburile casei și lăsă cîrmuirea ei în mîna femeii, după care, pregătindu-și tot ce-i era trebuincios pentru drum, deși se despărțea cu adîncă durere și mîhnire sufletească de nevastă-sa, plecă totuși și ajunse la Alba Reggia, unde se aflau pe atunci regele Matei și regina Beatrice, care-l primiră cu multă bucurie. Iar după o scurtă vreme de ședere la curte cîștigă bunăvoința tuturor. Regele, care îl cunoștea mai de mult, îi hotărî o simbrie frumoasă și începu să-l folosească în numeroase treburi, pe care el le duse la bun sfîrșit, potrivit cu dorința stăpînului său. Trimis apoi în apărarea unei oarecare localități, pe care o atacau turcii, sub comanda lui Mahmud Pașa, el conduse războiul acela în asemenea chip încît îi alungă pe necredincioși între granițele lor și dobîndi pentru sine faima de ostaș viteaz și puternic și de căpitan prevăzător. Ceea ce îi spori și mai mult mila și bunăvoința regelui, așa încît, afară de bani și de darurile pe care le primea zilnic, mai dobîndi, de asemenea, în chip de feudă, un castel aducător de venituri frumoase. De aceea, cavalerului i se părea că făcuse o alegere minunată, intrînd la curte în slujba regelui Matei și, nădăjduind lucruri încă și mai frumoase, dădea slavă lui Dumnezeu că-i dăruise acest gînd bun. Și era cu atît mai vesel și mai mulțumit cu cît, zilnic, ori de cîte ori lua în mînă cutiuța cea scumpă, în care se afla păpușa care-o înfățișa pe nevastă-sa, o vedea întotdeauna atît de frumoasă și cu culorile atît de proaspete, de parc-ar fi fost pictată chiar atunci. Se răspîndise zvonul la curte că Ulrich era însurat cu tînăra cea mai frumoasă și plină de farmec nu numai din Boemia, ci și din Ungaria, așa că într-o zi, cînd se aflau strînși laolaltă numeroși curteni, printre care și cavalerul nostru, un mare nobil ungur și îi spuse :

— Cum se poate, *signor* Ulrich, ca, împlinindu-se acum aproape un an și jumătate de cînd ați plecat din Boemia, să nu vă înapoiați niciodată acolo, să vă vedeți nevasta, care, după cum s-a dus vestea-n lume, este tînără și minunat de frumoasă ? Fără îndoială că nu prea vă pasă de ea.

— Ba-mi pasă foarte mult, răspunse Ulrich, și o iubesc la fel cum îmi iubesc și viața. Iar faptul că nu m-am dus de atîta vreme s-o văd este o dovadă deloc măruntă a virtuții ei și a credinței mele. A virtuții ei, fiindcă e fericită că-mi slujesc regele și se mulțumește cu multele vești pe care ni le putem da unul altuia, bucurîndu-se de numeroase prilejuri de a ne cerceta prin scrisori. Afară de asta, credința mea și datoria pe care știu că o am față de regele și stăpînul nostru, din partea căruia m-am bucurat de atîtea și atîtea binefaceri, precum și necontenitele hărțuieli de la hotare, cu vrăjmașii lui Cristos, sînt pentru mine mai însemnate decît iubirea nevestei și țin ca îndatoririle mele față de rege să tragă în cumpănă mai greu decît dragostea casnică, mai ales fiindcă pot trăi sigur de credința și de statornicia soției mele, care, pe lîngă faptul că e frumoasă, mai este și înțeleaptă și foarte cinstită, are purtări frumoase, mă prețuiește mai mult decît pe oricine altcineva și mă iubește ca pe lumina ochilor ei.

— Exagerai, adăugă nobilul ungur, atunci cînd spuneai că ești sigur de credința și de cumințenia nevestei dumitale, lucruri de care ea însăși nu poate să fie sigură, deoarece, femeia, azi este hotărîtă și n-o clintesc nici rugăciunile, nici darurile întregii lumi, iar peste cîteva zile, la o singură privire a unui tînăr, la o simplă vorbă, va începe să se clatine și se va da, toată, pradă în mîna iubitului. Dar există, sau a existat oare cineva care să aibă această siguranță ? Există cineva care să cunoască tainele de nepătruns ale inimilor ? Bineînțeles că nimeni, după părerea mea, în afara lui Dumnezeu, stăpînul nostru. Prin firea

ei, femeia este nestatornică, schimbătoare și mai ambițioasă decît oricare altă ființă ce se află pe lume. Dar care este, pentru Dumnezeu, femeia aceea ce nu dorește și nu poftește să fie ispitită, cerută, urmărită, cinstită și iubită ? Și se întîmplă foarte des că tocmai acelea care se socotesc a fi mai istețe și își închipuie că vor putea amăgi prin priviri prefăcute pe nu știu cîți îndrăgostiți nimeresc mai apoi cu capul în plasa dragostei și se înfășură în ea atît de rău încît, aidoma păsărelelor prinse în clei, nu mai sînt în stare să scape. Așa că, *signor* Ulrich, eu, unul, nu cred că nevasta dumitale să fi fost dăruită de Dumnezeu mai mult decît celelalte, făcute din carne și din oase, ca să nu poată fi tîrîtă în păcat.

— Oricum ar fi, răspunse cavalerul, eu sînt sigur și îmi place să cred că lucrurile stau într-adevăr astfel. Fiecare își cunoaște rosturile lui, iar nebunul știe ce are mai bine decît vecinii, deși aceștia sînt înțelepți. Credeți ce vreți, căci eu nu vă opresc, și lăsați-mă și pe mine să cred ce-mi convine și cum mă taie capul, căci nici încrederea mea nu vă poate supăra pe domniile-voastre, nici lipsa de încredere a domniilor-voastre nu-mi poate aduce mie vreo pagubă, în asemenea treburi fiecare fiind liber să gîndească și să creadă ceea ce-i convine mai mult.

De față la aceste discuții se aflau numeroși alți seniori și gentilomi de la curte, fiecare spunînd ba una, ba alta, cum știm că se întîmplă în astfel de împrejurări. În orice caz, părerile pe care le schimbară cu privire la acest subiect se dovediră a fi foarte deosebite. Dar, cum oamenii nu au toți aceeași fire, numeroși fiind cei încredințați că știu totul mai bine decît aproapele lor și sînt atît de îndărătnici în ceea ce cred încît judecata nu-i poate mulțumi, discuțiile se preschimbară în strigăte și-n larmă. Iar lucrul acesta fu adus la cunoștința reginei. Și cum era o femeie căreia nu-i plăceau deloc nici învrăjbirile, nici certurile, aceasta îi chemă la ea pe cei care luaseră parte la discuție și ceru să i se înfățișeze punct cu punct ceea ce se discutase. Apoi, după ce află totul, spuse că,

în legătură cu problema aceasta, fiecare putea, într-adevăr, să creadă ce voia, după plac, dar că era o înfumurare nebunească și nerușinată să vrei să judeci toate femeile într-un singur chip, după cum la fel de mare greșeală era și aceea de-a spune că toți bărbații ar avea aceleași năravuri, zilnic văzîndu-se limpede că lucrurile mai stau și altfel : iar aceasta, din pricină că și-n ce-i privește pe bărbați, și-n ce le privește pe femei, deosebirile de fire sînt tot atît de multe cîte sînt și creierele și chiar doi frați gemeni, ori două surori gemene, vor avea de cele mai multe ori firi potrivnice și purtări felurite, ceea ce-i va plăcea unuia urmînd să nu-i placă deloc celuilalt. În cele din urmă, regina încheie spunînd că, după părerea ei, cavalerul boem avea dreptate să creadă despre nevasta-sa ceea ce credea, căci o cunoștea de mult timp, și că el se dovedea, în felul acesta, om cuminte și înțelept. Dar pentru că, după cum se știe, poftele omenești sînt de nesăturat, iar un om este mai cutezător decît altul, ba chiar mai încăpățînat și mai obraznic, iată că doi nobili unguri, întru totul nechibzuiți, îi vorbiră astfel reginei :

— Faceți foarte bine, *madama*, să țineți partea femeilor, căci sînteți femeie. Pe noi, însă, ne bate gîndul că dacă ne-am afla acolo unde locuiește această tînără doamnă, cu inimă de piatră, și i-am putea vorbi, am sfărîma, fără îndoială, dîrzenia aceea puternică și am putea-o hotărî să ne facă pe voie.

— Nu știu ce-o să se întîmple și nici ce-o să faceți spuse cavalerul boem, dar știu foarte bine că nu mă înșel.

Continuară apoi să-și spună multe altele și, cum în toiul discuției se înfierbîntară amîndouă părțile, cei doi nobili unguri, mult prea siguri în putința lor de a izbuti în orice treabă, repetară cele spuse mai înainte, jurînd să pună la bătaie tot ceea ce stăpîneau ca bunuri mișcătoare și nemișcătoare, dacă într-un răstimp de cinci luni n-o făceau pe femeie să le împlinească orice dorință, cu condiția ca

signor Ulrich să-și ia obligația ca, pînă atunci, să nu-i calce piciorul acolo unde i se afla nevasta și nici să nu o înștiințeze pe aceasta de cele puse la cale. Regina și toți ceilalți care le auziră propunerea izbucniră în hohote de rîs și îi luară peste picior. Văzînd cum stăteau lucrurile, cei doi spuseră :

— Dumneavoastră, *madonna,* credeți că glumim și ne batem joc, dar noi vorbim serios și dorim să fim puși la încercare, ca să se vadă cine-a avut dreptate.

Între timp, toată discuția ajunse și la urechile regelui Matei. Acesta veni și el acolo unde se afla regina, care se căznea că scoată din mintea celor doi unguri nebunia asta a lor. Îndată ce sosi regele, amîndoi nobilii îl rugară să binevoiască a porunci ca *signor* Ulrich să primească propunerea, întrucît ei, dacă nu ar fi dus la bun sfîrșit ceea ce se lăudau că vor face, erau bucuroși să-și piardă toată averea, pe care regele i-o putea dărui, fără nici o opreliște, lui *signor* Ulrich. Cerură de asemenea ca, dacă s-ar fi adeverit ceea ce susțineau ei, *signor* Ulrich să făgăduiască, pe cuvînt, că nu-și va ocărî nevasta și că se va lepăda de credința lui greșită și va fi și el de părere că femeile sînt mlădioase din fire în fața rugăciunilor celor ce le iubesc.

Continuînd statornic să-și socotească nevasta cît se poate de cinstită, de curată și de credincioasă și crezînd, ca în *Evanghelie,* în mărturia păpușii, pe care, în tot timpul acela cît stătuse departe, nu o văzuse niciodată palidă ori neagră, ci numai galbenă, cîteodată — atunci cînd cineva încerca să-i ducă nevasta în ispită — pentru a reveni degrabă la culoarea ei obișnuită, cavalerul boem le spuse atunci nobililor unguri :

— Ați intrat într-o mare încurcătură, în care nu mă dau îndărăt să intru și eu, cu singura condiție de a putea face cu nevastă-mea ce-o să-mi placă. Dealtfel, voi pune și eu la bătaie toată averea pe care-o am în Boemia, alături de ceea ce-ați spus că veți pune domniile-voastre, ca semn că n-o veți putea împinge niciodată pe nevastă-mea să vă facă pe voie, iar despre neînțelegerea noastră nu-i voi sufla o vorbă nici ei, nici altcuiva.

Ciorovăiala aceasta se repetă, dealtfel, încă de multe și multe ori. În cele din urmă, aflîndu-se cu toții în fața regelui și a reginei, cavalerul boem, fiind din nou supărat de cutezanța ungurilor, vorbi astfel :

— Fiindcă *signor* Vladislav și *signor* Albert (căci așa se numeau cei doi unguri) se arată încă dispuși a ne dovedi că lăudăroșenia lor este întemeiată, sînt gata, dacă lucrul acesta se face cu îndurarea și îngăduința voastră, slăvite rege și slăvită regină, să mă împac cu tot ce-mi cer ei.

— Iar noi, răspunseră ungurii, întărim încă o dată ceea ce am mai spus.

Regele se sili din toate puterile să pună capăt acestei înfruntări, dar, plictisit de unguri, dădu un decret regal, potrivit cu ceea ce se hotărîse între părți. Amîndoi nobilii, văzînd scris decretul regal, scoaseră o copie de pe el, același lucru făcîndu-l și boemul. Se duseră apoi cei doi unguri să se pregătească și se înțeleseră între ei că mai întîi își va încerca norocul *signor* Albert și că, după o lună și jumătate, se va duce acolo și *signor* Vladislav.

Frumos echipat, *signor* Albert plecă însoțit de doi slujitori și se duse drept către castelul cavalerului boem. Cînd ajunse acolo, trase la un han din ținut și încercînd să afle ce se știa despre femeie, înțelese că aceasta era foarte frumoasă, nespus de cinstită și îndrăgostită ca nici o alta de bărbatul ei. Fără să se sperie cîtuși de puțin, a doua zi chiar, după ce-și puse veșminte bogate, se duse la castel și îi trimise vorbă doamnei că voia să o viziteze. Cum era foarte politicoasă, ea porunci să fie lăsat să intre și îl primi cu multă bunăvoință. Nobilul se minună nespus văzînd cîtă frumusețe, cît farmec, ce ținută încîntătoare și ce purtări cinstite avea femeia. Cînd se așezară, tînărul îi spuse doamnei că, îndemnat de faima frumuseții ei nemaivăzute, plecase de la curte ca să vină s-o vadă și descoperea că era, într-adevăr, mult mai frumoasă și

mai fermecătoare decît se spunea. Iar de aici încolo se porni să-i toarne nenumărate palavre, așa că ea își dădu repede seama cam ce căuta dumnealui și unde voia să ajungă. De aceea, pentru ca el să se dea cît mai curînd pe față, femeia începu ea să vorbească despre iubire, făcîndu-l să capete tot mai multă încredere. Nobilul, care, departe de a fi ceea ce-și închipuia el, era, dimpotrivă, neîndemînatic și nu prea deștept, nu încetă să flecărească și se trezi că-i sfîrîiau călcîiele de dragul femeii. Aceasta, arătîndu-se ușor plictisită de asemenea discuții, nu înceta să-i facă ochi dulci, așa că ungurul, vreme de două sau trei zile, nu încercă altceva decît să-i biruie împotrivirea. Văzîndu-l cam prostănac, ea se gîndi să-i joace un asemenea renghi, încît să n-o mai uite niciodată. Ca atare, după cîtăva vreme, făcîndu-se că n-ar mai ști să se apere de atacurile lui, îi spuse :

— Mă bate gîndul, *signor* Albert, că dumneata ești vreun vrăjitor de seamă, căci mi-e cu neputință să nu-ți împlinesc voința. Și chiar sînt gata s-o fac, dar numai cu condiția ca bărbatu-meu să nu afle nimic niciodată, căci m-ar ucide, fără nici o îndoială. Iar pentru ca nimeni din casă să nu-și dea seama de ce se petrece, vei veni, ca de obicei, la castel, către ora mesei, fără să te oprești însă nici în încăperea asta, nici într-alta, și, îndreptîndu-te fără zăbavă către turnul cel mare, vei pătrunde în încăperea aceea pe a cărei ușă este săpată în marmură stema acestui regat : apoi, odată intrat, vei închide ușa. Odaia o vei găsi deschisă, iar mai tîrziu voi veni și eu tot acolo și, fără să ne vadă careva (căci voi avea eu grijă să nu fie nimeni în preajmă) ne vom putea bucura de dragostea noastră, desfătîndu-ne după pofta inimii.

Odaia asta era o închisoare puternic întărită, care fusese făcută în vechime pentru a-l adăposti în ea pe cîte-un gentilom care nu trebuia ucis, ci întemnițat pe viață. Bucurîndu-se de o făgăduială atît de frumoasă, după părerea lui, nobilul se socoti a fi omul cel mai mulțumit și cel mai norocos de pe lume și nici măcar cîștigarea unui regat nu l-ar mai fi ispitit. Mulțumindu-i doamnei din tot sufletul, plecă deci și se înapoie la han, de-abia mai încăpîndu-și în piele de bucurie. În ziua următoare, la ora hotărîtă, nobilul se duse, așadar, la castel și, cum nu se întîlni cu nimeni, pătrunse înăuntru și se îndreptă către încăperea despre care îi vorbise femeia ; găsind-o deschisă, intră, iar apoi împinse ușa, care se încuie singură. Ușa era făcută în așa fel încît, de dinăuntru, nu se putea deschide fără cheie ; pe lîngă aceasta, mai avea și pe dinafară o încuietoare foarte solidă. Doamna, aflată la pîndă, în apropiere, îndată ce auzi ușa închizîndu-se, ieși din odaia în care stătea și, îndreptîndu-se către cea în care se afla nobilul, o încuie pe dinafară și luă cheia cu ea. După cum am mai spus, odaia aceea se afla în turnul cel mare și avea în ea un pat destul de bun, dar fereastra prin care pătrundea lumina se găsea atît de sus încît nici un om nu putea să ajungă la ea fără scară ; cu alte cuvinte, era vorba de o odaie numai bună pentru o închisoare sigură. Îndată ce intră acolo, *signor* Albert se așeză, așteptînd ca femeia să vină să-l viziteze. Și, în timp ce stătea în așteptare, făcîndu-și mii de închipuiri nebunești, iată că auzi deschizîndu-se o ușiță, ce se afla în ușa odăii și era atît de mică încît de-abia îngăduia să se strecoare prin ea bucata de pîine și paharul cu vin ce li se dau de obicei celor întemnițați. Închipuindu-și că era doamna venită să-l viziteze și să-i dăruiască iubirea ei, se ridică, dar tocmai atunci auzi glasul unei fete care, prin deschizătura aceea, îi spunea :

— *Signor* Albert, stăpîna mea, *signora* Barbera (căci așa se chema doamna de la castel) vă trimite vorbă prin mine că, întrucît ați venit aici să-i furați cinstea, v-a întemnițat ca pe un hoț și înțelege să vă dea osînda care o să i se pară potrivită și pe care o merită păcatul dumneavoastră. Pînă una alta, cît o să rămîneți aici, dac-o să vreți mîncare și băutură, o să trebuie să vi le cîștigați cu torsul, cum fac femeile sărace, ca să-și agonisească traiul. Și, cu cît o să toarceți mai mult, cu atît și buca-

tele dumneavoastră vor fi mai bine gătite și mai îmbelșugate: fiți sigur de asta. Altfel, o să postiți, numai cu pîine și cu apă. Iar asta vi se spune o dată pentru totdeauna, căci altceva n-o să mai aveți prilejul să auziți.

Acestea spuse, fata închise ușița la loc și se înapoie la stăpînă-sa. Nobilul, care-și închipuise că vine la nuntă și care, ca să poată fi mai ușor la alergare, nu mîncase mai nimic dimineața, rămase nespus de mirat la primirea unei vești atît de năstrușnice și, ca și cînd i-ar fi fugit pămîntul de sub picioare, își pierdu dintr-o dată cumpătul, așa că, părăsit de puteri și cu răsuflarea tăiată, se prăbuși pe pardoseala odăii, putînd fi socotit mai mult mort decît viu de către oricine l-ar fi văzut. Rămase astfel o bună bucată de vreme, după care, venindu-și oarecum în fire, nu mai știa dacă visează sau dacă era adevărat ceea ce-o auzise pe fată spunîndu-i. În cele din urmă, dîndu-și seama în chip lămurit că se afla în închisoare, întocmai ca pasărea în colivie, își închipui c-o să moară de supărare și de furie: iar după ce aiură îndelung în sinea sa, ca scos din minți, nemaiștiind ce să facă, petrecu tot restul zilei plimbîndu-se prin încăpere, visînd cu ochii deschiși, suspinînd, amenințînd, blestemînd și afurisind ceasul și ziua cînd îi intrase în cap nebunia de a încerca să biruie cinstea nevestei aproapelui. Se gîndea la pierderea avuțiilor sale, care urma să se întîmple, căci le pusese la bătaie sub chezășia puterii regale. Îl necăjeau peste măsură rușinea, batjocura, pierderea onoarei, la care trebuia să se aștepte în caz că întîmplarea aceasta urma să se afle la curte (căci nu se putea ca ea să nu ajungă la cunoștința tuturor); și i se părea atunci că inima îi era prinsă și smulsă de doi clești mișcători, pierzîndu-și aproape toată cunoașterea de sine. Răsucindu-se apoi prin încăpere și uitîndu-se cînd într-o parte, cînd într-alta, văzu întîmplător într-un ungher o furcă, avînd pe ea un fuior de in, cu fusul înfipt în caer, așa că, biruit de furie, fu cît pe-aci să rupă și să calce totul în picioare, dar se stăpîni, prin nu știu ce minune. Se apropia ceasul cinei atunci cînd slujnica se întoarse la el și, deschizînd ușița, îi dădu binețe și-i spuse:

— *Signor* Albert am venit să iau inul pe care l-ați tors, ca să știu ce să vă aduc pentru cină.

Plin de ură și de răutate, nobilul, cînd o auzi vorbind astfel, se înfurie și mai cumplit decît pînă atunci, lăsă să-i scape din gură cele mai urîte jigniri ce i-au fost aduse vreodată unei femei destrăbălate și o ocărî fără rușine pe slujnică, amenințînd-o, de parcă s-ar fi aflat liber, într-unul din castelele sale. Învățată de stăpînă-sa, slujnica îi spuse rîzînd,:

— Pe legea mea, *signor* Albert, că săvîrșiți cea mai mare greșeală, amenințîndu-mă și spunîndu-mi asemenea vorbe urîte. Și, pe urmă, toate aiurelile astea ale dumneavoastră nu însemnează nimic, acolo, înăuntru. Știți bine că solul nu poate fi pedepsit. Stăpîna mea vrea să afle de la dumneavoastră ce pricină v-a îndemnat să veniți aici și dacă mai știe cineva de venirea dumneavoastră. Afară de tors, mai trebuie să-mi spuneți și asta. Sînteți silit s-o faceți, căci bateți apa-n piuă de pomană și vă luptați cu morile de vînt închipuindu-vă c-o să ieșiți de-aici, dacă nu toarceți și nu-mi spuneți ceea ce v-am cerut. Așa că stați liniștit, căci nu există nici un alt leac pentru necazurile dumneavoastră, iar dacă vă gîndiți să faceți altfel, se cheamă că aiurați. S-a hotărît, o dată pentru totdeauna, că nu veți mînca altceva decît puțină pîine și apă dacă nu toarceți și nu spuneți cine altcineva mai cunoaște scopul pentru care-ați venit aici.

Și, văzînd că prizonierul nu torsese nimic și nu avea de gînd să spună ceea ce i se ceruse, slujnica închisa ușița. În seara aceea, nefericiutl *signor* Albert nu avu parte nici de pîine, nici de vin. Cum însă cel care se culcă nemîncat se zbate toată noaptea, cum spune și proverbul, tot astfel nici el, într-adevăr, nu închise ochii pînă dimineața. Din porunca doamnei, îndată ce fusese închis în odaie, caii și slujitorii fuseseră ridicați în taină și cu iscusință și duși, împreună cu toate lucrurile, într-un

loc singuratic, unde aveau mîncare din belşug, lipsindu-le doar libertatea. După aceea, se dădu sfoară-n ţară că *signor* Albert se întorsese în Ungaria.

Înapoindu-ne însă la cavalerul boem, vă spun că el, ştiind că unul dintre cei doi concurenţi unguri părăsise curtea regească şi călărea spre Boemia, se holba toată ziua la păpuşa vrăjită, dornic să vadă dacă-şi schimba culoarea. Aşa că toate cele trei-patru zile cît ungurul încercase să înfrîngă cerbicia femeii şi s-o atragă spre el, boemul văzu păpuşa îngălbenindu-se, iar apoi înapoindu-se la culoarea ei firească. Iar cînd înţelese că nu şi-o va mai schimba, nu se mai îndoi că nobilul ungur fusese respins şi că nu făcuse nici o ispravă. Lucru care îl mulţumi nespus, părîndu-i-se că nu mai trebuia să se teamă de cinstea nevestei. Cu desăvîrşire sigur şi liniştit sufleteşte nu izbutea totuşi să fie, temîndu-se ca nu cumva *signor* Vladislav, care nu plecase încă, să fie mai norocos decît prietenul său, dobîndind el ceea ce acesta din urmă încercase zadarnic să dobîndească.

Cum nu mîncase nimic în ajunul închiderii lui, iar noaptea nu dormise deloc, nobilul pus la popreală, cînd se lumină de ziuă, după ce se gîndi îndelung la necazurile sale, înţelegînd că, dacă nu-i dădea ascultare femeii, nu mai avea nici o cale de scăpare, făcu din nevoie virtute şi se hotărî ca, pentru a-şi cîştiga viaţa, să dezvăluie înţelegerea pe care el şi prietenul lui o făcuseră cu cavalerul şi să pună mîna pe furca de tors. Şi, cu toate că nu mai torsese niciodată, luă fusul şi, avînd drept dascăl nevoia, începu să toarcă, scoţînd un fir cînd mai gros, cînd mai subţire, dar nu îndeajuns de bun, adică un fir atît de urît încît l-ar fi făcut să rîdă cu poftă pe oricine l-ar fi văzut. Toată dimineaţa se trudi deci să toarcă. Apoi, cînd veni ora prînzului, sosi şi obişnuita slujnică : deschizînd ferestruica, aceasta îl întrebă pe nobil dacă era hotărît să dezvăluie pricina care îl adusese în Boemia, precum şi cît fuior torsese. Foarte ruşinat, el îi

spuse fetei tot ce se hotărîse cu *signor* Ulrich, după care îi arătă un fus cu fir. Atunci fata îi spuse zîmbind :

— Treburile merg cum trebuie. Foamea îl alungă pe lup din pădure. V-aţi gîndit cît se poate de bine, spunîndu-mi cum s-au petrecut lucrurile şi aţi tors atît de frumos încît nădăjduiesc să ţesem din firul ăsta cămăşi pentru stăpîna noastră, ca să facă din ele cîrpe de frecat, cînd o să-i sîngereze trupul din pricina lor.

După aceea, ea îi aduse bucate gustoase pentru prînz şi îl lăsă în pace. Iar cînd se înapoie la stăpînă-sa, îi arătă firul şi îi dezvălui toată povestea înţelegerii dintre *signor* Ulrich şi cei doi nobili unguri ; lucru de care femeia, deşi speriată peste măsură de laţurile ce-i fuseseră întinse, se arătă foarte mulţumită că lucrurile stăteau aşa cum stăteau şi că bărbatu-său avea să afle de cinstea şi de neprihănirea ei. Se hotărî însă ca, înainte de a-şi înştiinţa soţul de ceva, să aştepte sosirea lui *signor* Vladislav, pentru a-i da şi acestuia pedeapsa pe care o meritau părerile lui atît de nesăbuite şi de mîrşave, minunîndu-se mult de faptul că amîndoi nobilii putuseră fi atît de îndrăzneţi şi de înfumuraţi încît să-şi primejduiască în asemenea chip toate averile lor, fără să ştie ce fel de femeie era ea. Îşi dădu seama însă că trebuiau să n-aibă prea multă minte şi să fie foarte nesăbuiţi. Ca să nu vorbim însă prea amănunţit despre toate cîte s-au petrecut în fiecare zi, căci ar însemna ca povestea să se lungească şi, poate, chiar să vă plictisească, o să vă spun numai că nobilul pus în cuşcă învăţă foarte repede să toarcă destul de frumos şi, torcînd, să îndure pacostea care-i căzuse pe cap. Doamna îi trimitea din belşug bucate bune şi gustoase, dar, ori de cîte ori îi ceru el să vină să stea de vorbă, nu primi niciodată să-i facă pe plac.

Între timp, *signor* Ulrich se uita toată ziua la păpuşa aceea frumoasă, care-şi păstra mereu coloritul ei plăcut. Unii însă băgară de seamă, şi nu o dată, că *signor* Ulrich îşi deschidea toată ziua punga şi, după ce scotea o cutioară de-acolo, se uita cu atenţie la ce era în ea, după

care o închidea la loc și o punea din nou în tașcă. Și, cu toate că îl întrebaseră mulți ce anume se afla acolo, el nu voise să-i spună nici unuia nimic. Nu se găsise însă nimeni care să ghicească adevărul. Dar cine, zău, s-ar fi putut duce cu gîndul la o asemenea vrăjitorie ? Pînă și regele și regina ar fi fost bucuroși să afle ce anume privea cavalerul boem cu atîta atenție și atît de des : oricum, nu li se păru că era cazul să-i ceară lămuriri și în privința aceasta.

Trecuse mai mult de o lună și jumătate de cînd *signor* Albert plecase de la curte și se preschimbase în castelan și în mare torcător. Ca atare, văzînd că acesta nu trimitea, potrivit cu înțelegerea dintre ei, nici solie, nici răvaș prin care să spună ce ispravă făcuse, *signor* Vladislav intrase la mare grijă, neștiind ce ar trebui să întreprindă, și își făcea tot felul de gînduri. Închipuindu-și însă că prietenul său își terminase treburile în chip fericit, culegînd fructul mult dorit și că, scufundat în marea întinsă și întunecată a plăcerilor, uitase de înțelegerea dintre ei și nu se mai îngrijise să-i dea de veste, se hotărî să plece la drum și să-și încerce și el norocul. De aceea, fără să întîrzie prea mult cu preschimbarea gîndului său în faptă, se îngriji de tot ceea ce i se păru a-i fi de trebuință pentru călătorie și, urcîndu-se pe cal, porni, însoțit de doi servitori, către Boemia : și, mergînd atît ziua cît și noaptea, ajunse la castelul unde locuia frumoasa și preacinstita doamnă. Acolo, trase tot la hanul unde, la început, fusese găzduit și *signor* Albert, iar apoi, cercetînd cu rîvnă, află că acesta plecase, cu multe zile în urmă. Adînc mirat, nu mai știa ce să creadă în legătură cu cele întîmplate. Gîndindu-se însă la orice, dar nu și la ceea ce se petrecuse cu adevărat, se hotărî să purceadă la săvîrșirea isprăvii pentru care plecase din Ungaria. Interesîndu-se de purtările doamnei, află ceea ce știa toată lumea din partea locului, adică faptul c-ar fi peste măsură de cinstită, de atrăgătoare, de înțeleaptă și de plăcută. Vestită de îndată de sosirea nobilului și cunoscînd pricina pentru care venea, doamna se hotărî în sinea ei să-i plătească și lui cu aceeași monedă. A doua zi, deci, ducîndu-se la castel, nobilul ungur trimise vorbă că venea de la curtea regelui Matei și că voia s-o viziteze pe stăpîna locului și să i se închine. Iar cînd ajunse în fața ei, aceasta îl primi bucuroasă și binevoitoare. Vorbind apoi despre tot felul de lucruri și arătîndu-se doamna a fi foarte veselă, *signor* Vladislav rămase încredințat că-și va termina treburile în scurtă vreme. Totuși, cu acest prim prilej, nu voi să coboare la nici unul din amănuntele planului pe care și-l făcuse : spuse numai, în general, că ajungîndu-i la urechi faima frumuseții, a farmecului, a drăgălășeniei și a purtărilor ei frumoase și trebuind să vină în Boemia pentru unele treburi, nu voise să plece fără s-o vadă și că descoperise în ea mult mai mult decît spunea faima de care se bucura. Și astfel, după ce luă sfîrșit această primă vizită, se înapoie la hanul lui. Îndată ce nobilul ungur părăsi castelul, doamna hotărî că n-avea de ce să-și piardă vremea cu *signor* Vladislav, fiind prea mîniată în sufletul ei împotriva celor doi unguri și părîndu-i-se că aceștia ieșiseră la drum cu prea multă înfumurare, ca niște criminali recunoscuți, ca să-i fure și să-i pateze cinstea, lipsind-o pentru totdeauna de bunăvoința bărbatului și punîndu-i în primejdie însăși viața. Ceru deci să se pregătească încă o odaie, lipită de aceea în care torcea *signor* Albert, iar apoi, îndată ce *signor* Vladislav se întoarse, începu să-i facă ochi dulci și să-i dea de înțeles că era topită după el. Și nu trecu prea mult timp pînă cînd și acesta se trezi în închisoare, aceeași domnișoară făcîndu-i cunoscut prin ferestruica din ușă, că, dacă voia să trăiască, trebuia să învețe să depene și cerîndu-i ca, în acest scop, să se uite într-un ungher al odăii, unde avea să descopere cîteva sculuri și o vîrtelniță.

— Aveți grijă să depănați, îi spuse ea, și nu pierdeți vremea.

Cine l-ar fi văzut atunci la chip pe nobilul acela și-ar fi închipuit mai degrabă că are de-a face cu o stană de piatră și nu cu un om în carne și-n oase : turbase, parcă, de mînie și fu cît pe-aci să-și piardă mințile. După ce trecu însă prima zi, văzînd că nu exista alt leac împotriva pieirii lui, începu să depene. Doamna porunci apoi ca atît servitorul lui *signor* Albert, cît și cei ai lui *signor* Vladislav, să fie eliberați și duși cu toții să vadă cum își cîștigau traiul stăpînii lor. Poruncindu-le apoi să ia caii și lucrurile acestora, le îngădui servitorilor să plece. Pe de altă parte, îl trimise pe un om de-al ei la bărbat, căruia îi aduse la cunoștință tot ce făcuse. Cavalerul boem, primind această veste bună, merse să se închine regelui și reginei : și, de față cu ei, povesti pățania celor doi nobili unguri, întocmai cum o aflase din scrisorile nevestei. Atît regele cît și regina rămaseră nespus de mirați și lăudară cît se poate de mult istețimea femeii, pe care o socotiră a fi foarte cinstită, înțeleaptă și deosebit de șireată. Cerînd apoi *signor* Ulrich îndeplinirea înțelegerii, regele, adunîndu-și sfatul, ținu ca fiecare să-și spună părerea. Potrivit cu hotărîrea ce se luă, marele cancelar al regatului, împreună cu doi consilieri, fură trimiși la castelul cavalerului boem, pentru a cerceta ce anume făcuseră cei doi nobili. Se duseră aceștia și cercetară totul, cu mare rîvnă : iar după ce stătură de vorbă cu doamna, cu slujnica și cu alți cîțiva oameni de-ai casei, îi cercetară și pe cei doi nobili, pe care, cu cîteva zile în urmă, femeia îi așezase laolaltă, pentru ca, torcînd și depănînd, să-și cîștige traiul. Terminînd cercetarea, marele cancelar se înapoi la curte, unde regele Matei, împreună cu regina și cu cei mai de seamă nobili ai regatului, precum și cu toți consilierii, întorcînd pe toate fețele povestea asta a nobililor unguri și a cavalerului, ținîndu-i regina partea femeii și dăruindu-i boemului sprijinul său, regele hotărî, după multe discuții, ca *signor* Ulrich să intre în stăpînirea întregii averi, alcătuită din bunuri mișcătoare și din feudele celor doi, putîndu-le lăsa moștenire urmașilor săi, și ca ungurii să fie surghiuniți amîndoi atît din regatul Ungariei, cît și din cel al Boemiei, sub pedeapsa ca, ori de cîte ori s-ar întoarce aici, să fie biciuiți de călău, în fața gloatei. Osînda fu adusă la îndeplinire, cavalerul boem dobîndi totul, iar cei doi nefericiți fură trimiși în afara regatului, după ce li se aduse la cunoștință pedeapsa ce li se dăduse și pe care mulți — și îndeosebi rudele și prietenii lor — o judecară a fi prea crîncenă. Cu toate acestea, înțelegerea fiind limpede, toată curtea socoti osînda ca dreaptă, urmînd ca, pe viitor, să slujească drept pildă multora dintre cei care, cu multă ușurință și fără nici un temei, își închipuie că toate femeile ar fi la fel, deși vedem zilnic că lucrurile stau tocmai dimpotrivă, căci și femeile sînt de mai multe soiuri, aidoma bărbaților. Regele și regina doriră apoi ca neînfricata și cinstita doamnă să vină la curte, unde fu primită de ei cu bunăvoință, toată lumea privind-o cu nespusă uimire : luînd-o, după aceea, ca doamnă de onoare, regina îi hotărî o simbrie însemnată și o îndrăgi tot timpul. Mai bogat decît înainte, înălțat în rang și prețuit de rege, cavalerul trăi îndelung în pace și-n liniște, împreună cu preafrumoasa lui soață și, neuitîndu-l pe polonezul făuritor al minunatei păpuși, îi trimise un dar bogat, alcătuit din bani și din alte bunuri.

BANDELLO

către preaminunata și virtuoasa doamnă

signora

CECILIA GALLERANA

contesă de Bergamo

sănătate

Astă-vară, cînd, din pricina zădufului care pîrjolea pămîntul, ați fost nevoită să plecați din Milano și să vă refugiați, cu toată familia, în castelul de la San Giovanni in Croce, din ținutul Cremonei, a trebuit ca, împreună cu signor *Lucio Attellano, să ne ducem la Gazuolo, unde eram chemați de viteazul* signor *Pirro Gonzaga. Trecînd însă pe lîngă sus-pomenitul castel, ni s-a părut că am săvîrși o nelegiuire dacă nu am veni să ne închinăm în fața domniei-voastre. Nu vreau să povestesc acum cu cîtă bunăvoință și cît de frumos ne-ați primit și cu cîtă omenie ne-ați silit să rămînem și în ziua aceea, și încă alte două zile, împreună cu domnia-voastră. Acolo, lăsîndu-vă în părăsire obișnuitele și desfătătoarele studii în legătură cu poeții latini și italieni, v-ați pierdut cu noi cea mai mare parte a timpului, în discuții încîntătoare. Iar în cea de-a doua zi, la ora prînzului, aflîndu-se împreună cu noi și cîțiva gentilomi cremonezi, care-și aveau moșiile pe-acolo prin preajmă, s-au spus și unele povestiri, dintre care aceea istorisită de iubitul nostru* signor *Attellano a plăcut foarte mult întregii adunări și a fost comentată pe larg de către domnia-voastră. Tocmai de aceea, m-am hotărît chiar atunci să o scriu și să v-o dăruiesc. Și astfel, îndată ce m-am înapoiat de la Gazuolo, ajungînd la Milano și amintindu-mi de hotărîrea mea, am scris sus-*

pomenita poveste. Și, cu toate că nu am izbutit să înfățișez în această nuvelă a mea dulcele grai al sfătosului și limbutului nostru Attellano, nu am întîrziat totuși să v-o trimit. Veți binevoi deci să o primiți, cum obișnuiți să primiți lucrurile dăruite de prieteni, și să-i faceți favoarea de a-i găsi loc în muzeul domniei-voastre, unde păstrați versurile frumoase și prozele strălucite ale atîtor oameni învățați și unde cu atîta vrednicie stați de vorbă cu muzele, izbutind să ocupați primul loc printre femeile învățate ale zilelor noastre. Împlinească-vă Domnul gîndurile în chip fericit. Fiți sănătoasă.

NUVELA XXII

Signor *Scipione Attellano povestește despre chipul în care* signor *Timbreo di Cardona, aflindu-se în Messina împreună cu regele Piero de Aragon, se îndrăgostește de Fenicia Lionata, precum și despre feluritele și furtunoasele întîmplări prin care trece același* signor *Timbreo, înainte de a se căsători cu aleasa inimii sale*

Cam prin anul mîntuirii MCCLXXXIII, părîndu-li-se că nu le mai pot îndura stăpînirea, sicilienii, cu o cruzime nemaiauzită, i-au omorît pe toți francezii aflați în insulă, în aceeași zi, la ceasul vecerniei : căci în chipul acesta fusese rînduită răzmerița, în întreaga insulă. Și nu i-au ucis numai pe toți bărbații și pe toate femeile de neam francez, dar le-au înjunghiat și pe toate femeile siciliene despre care se putea crede c-ar fi rămas însărcinate cu vreunul dintre francezi și, chiar pe urmă, orice femeie descoperită c-ar fi rămas grea cu un francez era

răpusă fără milă. Așa a luat naștere nefericita faimă a vecerniilor siciliene. Aflînd de acest lucru, regele Piero al Aragonului a venit de îndată cu armata și a pus stăpînire pe insulă, îndemnat, dealtfel, și de către papa Niccolò al III-lea, care i-a spus că insula îi aparținea lui, ca bărbat al Gostanței, fiica regelui Manfredi. Regele Piero a ținut, multe zile, la Palermo, o curte cu adevărat regească și strălucită, bucurîndu-se din tot sufletul de dobîndirea insulei. Mai tîrziu, aflînd că regele Carlo al II-lea, feciorul rigăi Carlo I, care domnea în regatul Neapolului, venea pe mare împreună cu o armată uriașă, pentru a-l alunga din Sicilia, îi ieși în întîmpinare cu armata de corăbii și de galere pe care le-avea ; iar cînd ajunseră să se înfrunte, se iscă o mare învălmășeală, numeroși fiind cei care căzură uciși fără milă. În cele din urmă, regele Piero birui oastea regelui Carlo, pe care îl luă prizonier. Iar pentru a se îngriji mai bine de treburile războiului, se retrase cu întreaga curte la Messina, oraș ce se află peste mare, față în față cu Italia, și de unde se poate trece repede în Calabria. Cum regele ținea aici o curte plină de strălucire, iar dobîndirea biruinței făcea ca veselia să stăpînească pretutindeni, toate zilele fiind prinse numai cu întreceri războinice și cu baluri, un cavaler, nobil de rang foarte înalt, pe care regele Piero îl prețuia și îl iubea cum nu se poate mai mult, fiindcă avea o fire cutezătoare și se purtase deosebit de vitejește în războaiele de pînă atunci, se îndrăgosti cu aprindere de o fetișcană gingașă, plăcută și mai frumoasă decît oricare alta din ținut, fiica lui *messer* Lionato de'Lionati, gentilom messinez ; încetul cu încetul, i se aprinseră călcîiele după ea atît de aprig încît nu mai putea și nu mai voia să trăiască fără a vedea grațiosul ei chip. Cavalerului i se spunea *signor* Timbreo di Cardona, iar fata se numea Fenicia. El, fiindcă îl slujise tot timpul pe regele Piero, încă din copilărie, atît pe uscat cît și pe mare, fusese răsplătit cu multă dărnicie. Căci, pe lîngă nenumăratele daruri de care se bucurase, regele îi dăduse, chiar în zilele

acelea, comitatul de Collisano, împreună cu alte moșii, așa încît veniturile lui, afară de pensia pe care o primea din partea regelui, depășeau douăsprezece mii de ducați. Așadar, *signor* Timbreo începu să treacă în fiecare zi prin fața casei fetei, socotindu-se fericit în ziua cînd o vedea. Deși numai o copilă, Fenicia era isteață și cuminte și de aceea își dădu ușor seama de pricina plimbărilor cavalerului. Umbla zvonul că *signor* Timbreo ar fi unul dintre favoriții regelui și că, la curte, puțini alții erau tot atît de prețuiți ca și el. Și era într-adevăr cinstit de toată lumea. Tocmai de aceea, ca una care, pe lîngă ceea ce auzise, îl vedea că umbla îmbrăcat cu multă strălucire și urmat veșnic de o ceată de slujitori, precum și că era un tînăr foarte frumos, arătînd a avea purtări alese, Fenicia începu și ea să-i arunce priviri galeșe și să-l salute cu nevinovăție. Pe fiecare zi, cavalerul se aprindea tot mai mult și, cu cît o privea mai des, cu atît creștea și înflăcărarea sa ; iar cînd jarul acesta proaspăt se înteți atît de puternic în inima lui încît simți că se mistuie tot de dragul frumoasei copile, hotărî ca, pe orice cale, să pună mîna pe ea. Totul se dovedi însă zadarnic, deoarece, cu toate scrisorile, cu toate făgăduielile și cu toți trimișii lui, ea nu răspundea altceva decît că înțelegea să-și păstreze fecioria pentru cel care avea să-i fie hărăzit drept soț. Din pricina aceasta, sărmanul îndrăgostit era foarte mîhnit, mai ales că n-o putuse îndupleca niciodată să oprească nici scrisorile, nici darurile. Hotărît, totuși, să o dobîndească și văzînd că statornicia ei era atît de mare încît, dacă dorea să o stăpînească, trebuia să o ia de nevastă, după ce se frămîntă mult în legătură cu aceasta, se hotărî, în sinea sa, să i-o ceară lui taică-său. Și, cu toate că i se părea că se înjosea mult, știind totuși că fata se trăgea dintr-o stirpe veche și foarte nobilă, se hotărî să nu mai zăbovească deloc, atît de mare fiind dragostea pe care i-o purta Feniciei. Luînd hotărîrea aceasta, se întîlni cu un gentilom messinez, cu care era foarte prieten și în fața cărui își deschise sufletul, arătîndu-i ce

gînduri avea în legătură cu *messer* Lionato. Messinezul se duse și împlini totul potrivit că însărcinarea primită din partea cavalerului. Aflînd o veste atît de frumoasă și cunoscînd de cîtă putere și prețuire se bucura *signor* Timbreo, *messer* Lionato, fără a mai cere vreun sfat rudelor sau prietenilor, arătă prin răspunsul lui binevoitor cît de mult îi plăcea dorința cavalerului de a se înrudi cu el. Iar cînd ajunse acasă și aduse la cunoștința nevestei și fetei făgăduiala pe care i-o făcuse lui *signor* Timbreo, Fenicia se bucură nespus, lăsînd ca veselia să i se citească pe față, și-i mulțumi Domnului, cu inimă curată, pentru că hărăzea iubirii ei cinstite o împlinire atît de măreață. Dar soarta, care nu încetează niciodată să pună bețe-n roate fericirii omenești, găsi un chip nou de a stînjeni o căsătorie pe care amîndouă părțile o rîvneau atît de mult. Și ascultați în ce fel. Aflîndu-se în Messina că peste puține zile *signor* Timbreo Cardona urma să o ia în căsătorie pe Fenicia, fiica lui *messer* Lionato, vestea plăcu aproape tuturor messinezilor, *messer* Lionato fiind un gentilom pe care îl îndrăgea toată lumea, ca pe unul care nu încerca să-i facă rău nimănui și, pe măsura puterilor lui, îi ajuta pe toți ; fiecare arăta deci că se bucură de o astfel de înrudire. Se afla însă, tot pe atunci, în Messina, un alt cavaler tînăr și de neam nobil, numit *signor* Girondo Olerio Valenziano, care se arătase foarte viteaz în războaiele ce avuseseră loc, devenind apoi unul dintre oamenii cei mai străluciți și mai măreți de la curte. Aflînd o asemenea veste, acesta rămase foarte mîhnit, căci, numai cu puțin timp înainte, se îndrăgostise de frumusețea Feniciei, iar flacăra iubirii i se aprinsese atît de aprig în piept încît era încredințat că-și va pierde viața dacă nu se va căsători cu fiica lui *messer* Lionato. Și, cum tocmai se hotărîse să i-o ceară tatălui ei de nevastă, auzind că îi fusese făgăduită lui *signor* Timbreo își închipui că va muri de mîhnire așa că, negăsind nici un alt mijloc prin care să scape de durere, își pierdu în asemenea hal mințile încît, biruit de patima iubirii și nemaiținînd seama

de nimic, se apucă să facă un lucru vrednic de mustrare nu numai pentru un cavaler sau pentru un gentilom, cum era el, dar și pentru oricare alt om. Fusese, aproape în toate faptele de arme, tovarășul lui *signor* Timbreo și exista între ei o prietenie frățească. Iubirea aceasta, din nu știu ce pricină, și-o ascunseseră însă întotdeauna unul altuia. Se gîndi deci *signor* Girondo să semene între *signor* Timbreo și aleasa inimii lui o asemenea învrăjbire încît făgăduiala de căsătorie să fie ruptă, nădăjduind că, ajungîndu-se la o asemenea situație și cerînd-o el pe fată de nevastă de la taică-său, o va și dobîndi. Și nu zăbovi cîtuși de puțin cu aducerea la îndeplinire a gîndului său nebunesc. Iar cînd găsi și omul potrivit cu patima lui oarbă și nestăpînită, îi dezvălui cu grijă tot ce avea pe suflet. Cel pe care *signor* Girondo și-l luase drept confident și ajutor întru ticăloșie era un curtean tînăr, om de puțină însemnătate, căruia îi plăcea mai mult răul decît binele ; acesta, înțelegînd întru totul ce anume avea de făcut, se duse în dimineața următoare să-l întîlnească pe *signor* Timbreo, care nu plecase încă de-acasă, ci se plimba singur printr-o grădină a locuinței sale. Iar cînd tînărul pătrunse în grădină, *signor* Timbreo, văzîndu-l îndreptîndu-se către el, îl primi cu bunăvoință. Acolo chiar, după saluturile obișnuite, tînărul spuse următoarele :

— Am venit, domnul meu, la ceasul ăsta, ca să-ți vorbesc despre unele lucruri de cea mai mare însemnătate, care țin de cinstea și de bunăstarea domniei-tale. Și, fiindcă s-ar putea ca lucrurile pe care urmează să le spun să-ți rănească inima, te rog să mă ierți, gîndindu-te că o fac din dorința de a te sluji și împins doar de gînduri curate. Îmi dau seama însă că, dacă ai rămas același cavaler nobil care ai fost întotdeauna, ceea ce o să-ți spun acum îți va fi de mare folos. Dar, ca să ne întoarcem la pricina venirii mele aici, îți spun că am auzit ieri că te-ai fi înțeles cu *messer* Lionato de'Lionati să o iei de nevastă pe Fenicia, fata lui. Ia seama, domnul meu, la

ceea ce faci şi ai grijă de cinstea domniei-tale. Îţi spun asta, fiindcă un gentilom, prieten cu mine, se duce de două sau de trei ori pe săptămînă să se culce cu ea şi se bucură de dragostea ei ; la fel trebuie să se ducă şi astă-seară, iar eu, cum fac, de obicei, şi-n alte dăţi, o să merg împreună cu el. Dac-o să vrei să-mi dai cuvîntul că nici eu, nici prietenul meu, n-o să ne-alegem cu ocări, voi face în aşa fel încît să vezi şi locul cu pricina, şi toate celelalte. Află că sînt luni de zile de cînd prietenul acesta al meu se bucură de dragostea ei. Numai dorinţa de-a te sluji şi multul bine pe care mi l-ai făcut mă împing să dau totul pe faţă. Vei hotărî deci, acum, ceea ce-o să crezi că-ţi este mai de folos. Mie mi-e de ajuns că ţi-am făcut un serviciu pe care eram dator să ţi-l fac.

La vorbele acestea *signor* Timbreo rămase înmărmurit şi atît de năucit încît fu cît pe-aci să-şi iasă din minţi. Iar după ce stătu astfel o bună bucată de vreme, frămîntînd în sine o mulţime de lucruri, lăsă să precumpănească în el mînia cruntă, dar dreaptă — după părerea lui — iar nu iubirea fierbinte şi credincioasă pe care i-o purta frumoasei Fenicia, aşa că, suspinînd, îi răspunse tînărului :

— Prietene, nu se cuvine şi nu sînt în stare să nu-ţi rămîn îndatorat pe vecie, văzînd cu cîtă dragost te îngrijeşti de mine şi de cinstea mea ; şi va veni o zi cînd o să-ţi dovedesc lămurit cît îţi sînt de recunoscător. Deocamdată însă, îţi mulţumesc atît cît pot şi cît cred eu că se cuvine s-o fac. Şi, fiindcă eşti gata, de bunăvoie, să îmi arăţi ceea ce niciodată nu mi-aş fi închipuit a fi cu putinţă, te rog, în numele acelei mile care te-a îndemnat să îmi aduci la cunoştinţă aceste fapte, să-ţi însoţeşti prietenul fără nici o grijă, iar eu îţi dau cuvîntul meu de cavaler al regelui că nici ţie, nici prietenului tău, nu vă voi pricinui nici un rău şi că voi păstra taina asta veşnic ascunsă în mine, pentru ca prietenul tău să se poată bucura mai departe, în linişte, de iubirea lui ; căci eu

trebuia să fiu mai prevăzător decît am fost şi, deschizînd bine ochii, să cercetez totul, amănunţit şi cu grijă.

Atunci, în încheiere, tînărul îi spuse lui *signor* Timbreo :

— Înălţimea-ta, *signor mio*, vei merge în noaptea asta, către cel de-al treilea ceas, la locuinţa lui *messer* Lionato, şi te vei aşeza la pîndă printre ruinele aflate în faţa grădinii casei sale.

Răspundea într-acolo o latură a palatului lui *messer* Lionato, unde se găsea o sală străveche, la ferestrele căreia, deschise şi ziua, şi noaptea, obişnuia să se arate Fenicia, din pricină că în locul acela se putea bucura mai bine de frumuseţea grădinii, dar *messer* Lionato, împreună cu ai săi, locuiau altă latură a palatului, care era străvechi şi uriaş, în stare să cuprindă nu numai familia şi slujitorii unui gentilom, dar chiar şi curtea unui principe. După ce rîndui totul, mincinosul tînăr plecă deci şi se duse să-l întîlnească pe vicleanul Girondo, căruia îi arătă cum pusese lucrurile la cale împreună cu *signor* Timbreo Cardona. *Signor* Girondo se bucură nespus, părîndu-i-se că planul îi va izbuti fără greş. Iar cînd se apropie ceasul hotărît, necinstitul *signor* Girondo îl îmbrăcă cît mai arătos cu putinţă pe unul dintre slujitorii săi, căruia îi arătase ce avea de făcut, şi îl parfumă cu arome deosebit de plăcute. Plecă deci înmirezmatul slujitor împreună cu tînărul care stătuse de vorbă cu *signor* Timbreo : iar după ei venea un altul cu o scară în spinare. Dar cine oare ar putea povesti cu de-amănuntul ce s-a petrecut în sufletul lui *signor* Timbreo şi ce gînduri i-au stăpînit mintea în tot cursul zilei ? În ce mă priveşte, ştiu că m-aş trudi zadarnic s-o fac. Preaîncrezătorul şi nefericitul senior, orbit de vălul geloziei, nu mîncă nimic, sau aproape nimic, toată ziua, iar oricine se uita la faţa lui îl socotea mai curînd mort decît viu. Cu jumătate de ceas înainte de vremea hotărîtă, se duse deci să se ascundă printre ruinele acelea, în aşa fel încît să poată vedea pe oricine ar fi trecut pe acolo, părîndu-i-se

totuşi cu neputinţă ca Fenicia să se fi dat pradă altcuiva. Îşi spunea apoi în sinea sa că fetele sînt schimbătoare, uşuratece, nestatornice, năzuroase şi dornice de lucruri noi ; după aceea, cînd dezvinovăţind-o, cînd osîndind-o, rămase atent la fiecare mişcare. Noaptea, nu prea întunecoasă, era însă foarte liniştită. Şi iată că începu să audă tropăitul paşilor celor care veneau, ba chiar şi unele cuvinte, dar nu pe de-a-ntregul. Îi văzu totodată trecînd pe cei trei şi îl recunoscu foarte bine pe tînărul care i se înfăţişase în cursul dimineţii, dar pe ceilalţi doi nu îi putu deosebi. În timp ce-i treceau prin faţă, îl auzi pe cel parfumat, îmbrăcat ca un îndrăgostit, spunîndu-i celui care ducea scara : ai grijă să pui scara la fereastră cu atîta îndemînare încît să nu faci zarvă, fiindcă rîndul trecut, draga mea *signora* Fenicia mi-a spus că o sprijiniseşi cu prea mult zgomot. Arată-te îndemînatic şi fă totul în linişte. *Signor* Timbreo auzi limpede vorbele astea, care-i pătrunseră în inimă ca tot atîtea suliţe ascuţite şi înţepătoare. Şi, cu toate că era singur şi nu avea altă armă afară de spadă, iar cei care treceau aveau, pe lîngă spadă, şi două suliţe şi erau, poate, înzăuaţi, gelozia care îi rodea inima era totuşi atît de puternică şi de aprigă, iar supărarea care îl mistuia era atît de mare, încît fu cît pe-aci să-şi părăsească locul de pîndă şi, atacîndu-i cutezător pe ceilalţi, ori să îl ucidă pe cel pe care-l socotea a fi iubitul Feniciei, ori să cadă el mort, terminînd astfel pe loc cu atîtea chinuri pe care le îndura ca pe o pedeapsă mult prea grea. Amintindu-şi însă de legămîntul făcut şi socotind că atacarea celor păziţi de cuvîntul său ar fi însemnat o josnicie nemaipomenită şi o fărădelege, aşteptă sfîrşitul poveştii, rozîndu-şi degetele de furie, de mînie, de supărare şi de necaz. Ajunşi, aşadar, în faţa ferestrei casei lui *messer* Lionato, pe latura despre care s-a vorbit, cei trei sprijiniră scara de balcon, în cea mai deplină linişte, iar cel care o făcea pe îndrăgostitul se urcă şi pătrunse în casă, ca şi cum ar fi fost aşteptat. Văzînd toate acestea şi crezînd cu tărie că acela care se urcase se dusese să

se culce cu Fenicia, amărîtul *signor* Timbreo, năpădit de o jale cumplită, simţi că-i vine rău. Mînia, îndreptăţită, după părerea lui, se dovedi a fi însă atît de puternică, încît alungă orice urmă de gelozie, iar dragostea fierbinte şi sinceră pe care i-o purta Feniciei nu numai că se răci cu desăvîrşire, dar se şi preschimbă în ură necruţătoare. Fără a mai voi deci să aştepte ca rivalul lui să iasă din casă, părăsi locul unde stătea la pîndă şi se înapoie la locuinţa sa. Tînărul, care-l văzu plecînd, îşi închipui întocmai ce anume se întîmplase cu dînsul. De aceea, nu după multă vreme, făcu un semn anumit, iar cel ce se urcase pe scară coborî jos şi plecară împreună acasă la *signor* Girondo, care, după ce ei îi povestiră totul, cu de-amănuntul, se bucură nespus, părîndu-i-se c-ar fi şi devenit stăpînul frumoasei Fenicia.

Signor Timbreo, care, în restul nopţii, dormi foarte puţin, se sculă dis-de-dimineaţă ; chemîndu-l apoi la el pe acel cetăţean messinez prin mijlocirea căruia o ceruse pe Fenicia de nevastă de la taică-său, îi porunci tot ceea ce avea de făcut. Acesta, cunoscînd pe de-a-ntregul sufletul şi voinţa lui *signor* Timbreo, şi silit de el, se duse, către ceasul cinei, acasă la *messer* Lionato, care, aşteptînd ca masa să fie gata, se plimba printr-o sală, unde se afla şi nevinovata Fenicia, împreună cu două surori mai mici şi cu maică-sa, brodînd nişte lucruri ale ei, din mătase. Sosind acolo şi fiind primit cu bucurie de *messer* Lionato, trimisul vorbi astfel :

— *Messer* Lionato, vă aduc, dumitale, soţiei dumitale şi Feniciei, o veste din partea lui *signor* Timbreo.

— Fiţi binevenit, răspunse celălalt ; dar ce s-a întîmplat ? Nevastă, şi tu, Fenicia, veniţi să auziţi ce vorbă ne trimite *signor* Timbreo.

Atunci trimisul vorbi după cum urmează :

— Se spune, de obicei, că solul care aduce la cunoştinţă ceea ce i s-a porunci nu trebuie să sufere nici o pedeapsă. Vin la domniile-voastre trimis de altcineva şi îmi pare nespus de rău că vă aduc o veste menită să vă

supere. Dumitale, *messer* Lionato, şi doamnei dumitale, *signor* Timbreo di Cardona vă trimite vorbă să vă căutaţi alt ginere, fiindcă el nu se mai gîndeşte să vă aibă drept socri, iar aceasta nu din vreo vină a voastră, pe care vă crede şi vă preţuieşte drept oameni cinstiţi şi cumsecade, ci fiindcă o văzut cu ochii lui, în legătură cu Fenicia, un anume lucru pe care nu l-ar fi crezut niciodată. Şi, de aceea, vă lasă în pace, să vă vedeţi de treburile voastre. Ţie, însă, Fenicia, îţi spune că dragostea pe care ţi-o purta nu trebuia să primească nicicînd răsplata pe care i-ai dat-o şi că să-ţi cauţi un alt bărbat, aşa cum ţi-ai căutat un alt iubit, ori, mai bine, să-l iei pe acela căruia i-ai dăruit fecioria ta; ca atare, nu vrea să aibă nimic de-a face cu tine, de vreme ce l-ai făcut senior de Corneto, înainte de a-l fi luat de bărbat.

Auzind vorbele acestea amare şi ruşinoase, Fenicia rămase încremenită. La fel rămaseră *messer* Lionato şi nevastă-sa. Venindu-şi totuşi în simţiri şi căpătîndu-şi din nou puterile, pe care şi le pierduse, fiind aproape leşinat, *messer* Lionato îi spuse trimisului:

— Eu, unul, frate, încă de cînd mi-ai vorbit pentru întîia oară de căsătorie, m-am îndoit că *signor* Timbreo va stărui neclintit în cererea asta, căci ştiam bine, şi ştiu, că sînt gentilom sărac şi nu de seama lui. Cu toate astea, mi se pare că, dacă s-a răzgîndit să se însoare, trebuia să-i fie de-ajuns să spună că nu mai vrea şi să nu-i pună fetei, in chip atît de ruşinos, pecetea aceasta de stricată, aşa cum face. E foarte adevărat că orice lucru poate să fie înfăptuit, dar eu ştiu cum a fost crescută fiica mea şi care îi sînt purtările. Trag nădejde că Dumnezeu, judecător nepărtinitor, va îngădui într-o zi ca adevărul să iasă la iveală.

Trimisul plecă, ducînd răspunsul acesta, iar *messer* Lionato rămase cu părerea că *signor* Timbreo se răzgîndise să se mai înrudească, părîndu-i-se că s-ar înjosi poate prea mult şi că şi-ar face strămoşii de rîs. Stirpea lui *messer* Lionato era foarte veche în Messina, şi nobilă, şi

foarte cunoscută: averea lui era însă a unui gentilom sărac, deşi se ştia că strămoşii săi stăpîniseră numeroase moşii şi castele, cu întinsă autoritate. Numai că, în urma feluritelor schimbări petrecute pe insulă, precum şi a războaielor civile, îşi pierduseră drepturile de stăpînire, aşa cum se întîmplă cu atîtea familii. Ori, cum pe fată el n-o văzuse săvîrşind decît fapte pline de cuminţenie, bunul ei tată se gîndi că sărăcia şi starea lor de acum îl îndepărtaseră şi-l supăraseră pe cavaler. La rîndul ei, ca o copilă fragedă, Fenicia, căreia mîhnirea copleşitoare şi îmbolnăvirea inimii îi pricinuiseră unele neplăceri, auzindu-se învinuită mai mult decît pe nedrept, ar fi îndrăgit mai curînd moartea decît viaţa. Ca atare, năpădită de o durere grea şi copleşitoare, se prăbuşi ca moartă şi, pierzîndu-şi de îndată culoarea firească, semăna mai degrabă cu o statuie de marmură decît cu o fiinţă însufleţită. Ca urmare, fu aşezată de îndată pe un pat. Acolo, cu ajutorul prişniţelor şi al unor leacuri, îşi veni din nou în simţiri. Iar cînd se trimise după doctori, se răspîndi în întreaga Messina vestea că Fenicia, fiica lui *messer* Lionato, era atît de rău bolnavă încît se afla în primejdie de a-şi pierde viaţa. Aflînd aceasta, o mulţime de doamne nobile, rude sau prietene, veniră s-o viziteze pe nemîngîiata Fenicia, iar cînd cunoscură pricina bolii, se siliră, cît se pricepură mai bine, să-i aline durerea. Şi, cum se face cînd se nimeresc mai multe femei laolaltă, spuneau vrute şi nevrute despre întîmplarea aceea dureroasă, iar toate împreună îl vorbeau de rău pe *signor* Timbreo, cu multă asprime. Cele mai multe se aflau în preajma patului tinerei bolnave. Tocmai de aceea, auzind foarte bine ceea ce se vorbea, Fenicia, venindu-şi cît de cît în fire şi văzîndu-le că lăcrimau mai toate de mila ei, rugă, cu glas slab, ca toată lumea să tacă. Apoi, spuse aproape în şoaptă:

— Preacinstite mame şi surori, ştergeţi-vă acum lacrimile, căci vouă nu vă sînt de nici un folos, pentru mine sînt pricină de nouă durere, iar faţă de ceea ce s-a întîm-

plat nu aduc nici un fel de îndreptare. Aşa a fost voia lui Dumnezeu, stăpînul nostru, şi se cade să avem răbdare. Suferinţa cruntă pe care o încerc şi care, încet-încet, îmi retează firul vieţii, nu vine din faptul c-am fost respinsă, deşi mă doare nesfîrşit de mult, ci chipul în care a fost făcut acest lucru este ceea ce mă răneşte pînă-n adîncul sufletului şi mă ucide, fără putinţă de scăpare. *Signor* Timbreo putea foarte bine să spună că nu-i conveneam ca nevastă şi nimeni nu s-ar fi supărat; datorită însă felului în care mă respinge, ştiu că toţi messinezii mă vor osîndi veşnic pentru un păcat pe care nu numai că nu l-am săvîrşit nicicînd, dar nici măcar nu m-am gîndit să-l săvîrşesc vreodată. Cu toate acestea, eu, ca fată, voi fi veşnic arătată cu degetul. Am recunoscut întotdeauna, şi o recunosc din nou, că rangul meu nu era potrivit pentru un asemenea cavaler şi înalt dregător cum este *signor* Timbreo, căci nu la un astfel de măritiş îmi dădeau dreptul puţinele bunuri ale familiei noastre. În ce priveşte însă nobleţea şi vechimea stirpei, se ştie ce înseamnează cea a Lionati-lor, ca unii care sînt cei mai vechi şi mai de seamă din întreaga insulă, trăgîndu-ne noi dintr-o foarte nobilă familie romană, încă dinainte de întruparea Domnului nostru Isus Cristos, după cum dovedesc unele scrieri rămase din bătrîni. Ori, la fel cum spun că din pricina puţinătăţii averii nu eram vrednică de un asemenea cavaler, tot astfel spun şi că am fost respinsă în chip foarte ruşinos : şi, tocmai de aceea, trebuie să fie limpede că, în ce mă priveşte, nu m-am gîndit niciodată să-i dăruiesc altuia ceea ce cinstea cere să-i fie păstrat soţului. Că spun adevărat o ştie Dumnezeu, al cărui sfînt nume fie proslăvit şi respectat. Dar cine poate spune oare dacă nu cumva puterea dumnezeiască vrea ca în felul acesta să mă mîntuiască ? Poate că încheind o căsătorie atît de înaltă aş fi devenit mîndră şi înfumurată, dispreţuindu-l pe unul ori pe altul, şi poate că mi-aş fi dat mai greu seama de bunătatea pe care Domnul o arată faţă de mine. Facă deci Atotputernicul cu mine cum îi va fi voia, îngăduind ca suferinţa asta a mea să îmi aducă mîntuirea sufletului. Îl rog apoi din toată inima şi cît mai cucernic să îi deschidă ochii lui *signor* Timbreo, nu ca să mă ia de nevastă, căci simt cum îmi dau duhul încetul cu încetul, ci pentru ca atît el, în ochii căruia credinţa mea n-a preţuit prea mult, cît şi restul lumii, să-şi dea seama că n-am săvîrşit nicicînd păcatul acela atît de nebunesc şi de josnic, de care sînt învinuită fără nici un temei, şi pentru ca, dacă va fi cumva să mor acoperită de această ruşine, să pot fi dezvinovăţită, după oarecare trecere de vreme. Bucură-se el de o altă nevastă, căreia Domnul i-l va fi hărăzit, şi fie să trăiască îndelung alături de ea, în pace. Peste numai cîteva ceasuri, mie nu-mi vor mai trebui decît cîteva palme de pămînt. Fie ca în toată această grea suferinţă, taică-meu, maică-mea, prietenii şi rudele noastre să aibă măcar mărunta mîngîiere de-a şti că sînt cu desăvîrşire nevinovată de ruşinoasa faptă ce mi s-a pus în seamă, iar mărturie fie-le cuvîntul meu, pe care li-l dau, aşa cum trebuie să-l dea o fată ascultătoare, căci deocamdată nu pot aduce o chezăşie sau o dovadă mai de seamă. Îmi e de-ajuns însă ca în faţa cinstitului tribunal al lui Cristos să fiu recunoscută ca nevinovată de o asemenea ruşinoasă faptă. În grija lui, dealtfel, căci de la el îl am, îmi las acum sufletul, care, dornic să părăsească temniţa aceasta pămîntească, îşi ia zborul către cer.

Cînd sfîrşi de vorbit, durerea care-i încleştă inima se dovedi a fi atît de mare şi de puternică încît, atunci cînd dori să mai spună ceva, Fenicia începu să piardă şirul vorbei şi să bolborosească jumătăţi de cuvinte pe care nu le înţelegea nimeni ; o sudoare rece îi acoperi de asemenea întreg trupul aşa că, punîndu-şi mîinile încrucişate pe piept, lăsă să se creadă c-ar fi moartă. În acest timp, aflaţi încă acolo, dar nemaiputînd face faţă în nici un fel unui atac atît de greu, medicii o lăsară în părăsire, ca pe o moartă, şi spunînd că asprimea durerii fusese prea mare, aşa că o ucisese, plecară. Iar rudele şi prietenele ei, după ce o mai ţinură cîtva timp în braţe, îngheţată şi fără

ca pulsul să îi mai bată, o socotiră și ele tot moartă. Apoi, chemîndu-l înapoi pe unul dintre medici, acesta, negăsindu-i pulsul, spuse și el că era moartă. Vă las pe voi, miloase femei, să vă gîndiți cîte văicăreli, cîte lacrimi, cîte suspine înduioșate s-au risipit cu acest prilej. Sărmanul și înlăcrimatul tată și despletita mamă ar fi făcut pînă și pietrele să plîngă. Toate celelalte femei și toți cîți mai erau acolo boceau de ți se rupea inima de mila lor. Se scurseră astfel cinci pînă la șase ceasuri și se rîndui îngropăciunea pentru ziua următoare. Cînd ceata femeilor părăsi casa, mama, mai mult moartă decît vie, o opri lîngă ea pe o cumnată, nevasta unui frate al lui *messer* Lionato, și, amîndouă împreună, fără a mai primi pe altcineva, după ce puseră apă pe foc, se încuiară în odaie, iar acolo, dezbrăcînd-o pe Fenicia de haine, se apucară s-o spele cu apă caldă. Și iată că în timp ce-i erau spălate mădularele înghețate, simțurile rătăcite ale Feniciei, care pieriseră cu desăvîrșire timp de aproape șapte ore, se înapoiară la locul lor, iar fata, dînd neîndoielnice semne de viață, începu să deschidă cît de cît ochii. Mama și cumnata de-abia se stăpîniră să nu țipe. Făcîndu-și totuși curaj, îi puseră mîna pe inimă și-o simțiră cum se zbătea. Socotiră, deci, cu tărie, că fata era încă în viață. De aceea, ajutîndu-se și cu prișnițe, și cu alte leacuri, fără să facă nici o zarvă, nu se lăsară pînă ce Fenicia nu-și veni aproape cu totul în simțiri și, deschizînd ochii larg, spuse, suspinînd adînc :

— Vai de mine, unde mă aflu ?

— Nu vezi, îi răspunse maică-sa, că ești aici, împreună cu mine și cu mătușă-ta ? Te prinsese un leșin atît de cumplit încît ne-am închipuit că muriseși ; slavă Domnului, însă, că ești încă în viață.

— Vai, răspunse Fenicia, cu mult mai bine ar fi fost să fi murit și să fi scăpat de atîtea suferințe !

— Fata noastră, spuseră mama și mătușa, e nevoie să trăiești, căci așa vrea Dumnezeu, și se va găsi leac pentru toate.

Ascunzîndu-și bucuria ce o încerca, mama deschise puțin ușa odăii și îl chemă pe *messer* Lionato, care veni fără nici o zăbavă. Nu mai e nevoie să vorbim de bucuria care-l cuprinse atunci cînd văzu că fata își venise din nou în simțiri ; iar după ce frămîntă în minte o mulțime de gînduri, ceru mai întîi ca nimeni altcineva să nu afle de întîmplarea aceasta și hotărî să o trimită pe Fenicia în afara Messinei, la moșia fratelui său, a cărui nevastă se afla acolo, de față. După ce învioră fata cu mîncăruri alese și cu vinuri scumpe, iar aceasta își recăpătă frumusețea și sănătatea de mai înainte, trimise după fratele său, căruia îi aduse la cunoștință tot ceea ce avea de gînd să facă. Iată acum și ce anume hotărîră între ei amîndoi. În noaptea următoare, *messer* Girolamo (căci așa se numea fratele lui *messer* Lionato) o duse pe Fenicia la el acasă, unde o ținu în cea mai desăvîrșită taină, împreună cu nevasta lui. Apoi, după ce strînse la moșie toate cîte erau de trebuință, le trimise acolo într-o dimineață, devreme, pe nevastă-sa, pe Fenicia, pe o fată a lui și pe o soră a Feniciei, în vîrstă de treisprezece spre paisprezece ani, în timp ce Fenicia avea șaisprezece. Fu făcut acest lucru pentru ca Fenicia, crescînd și schimbîndu-și înfățișarea, cum se întîmplă o dată cu înaintarea în vîrstă, să poată fi măritată sub un alt nume, peste doi sau trei ani.

A doua zi după întîmplarea aceasta, răspîndindu-se prin toată Messina zvonul că Fenicia murise, *messer* Lionato rîndui o înmormîntare potrivită cu rangul său și porunci să se facă o raclă în care, fără ca nimeni să bage de seamă, mama Feniciei neîngăduind ca altcineva să se amestece, puse nu știu ce greutate, după care o închise, o bătu în cuie și o smoli la încheieturi, în așa fel încît toată lumea rămase încredințată că înăuntru se afla trupul Feniciei. Mai apoi, pe înserat, îmbrăcîndu-se, atît *messer* Lionato cît și rudele, în negru, însoțiră racla pînă la biserică, și tatăl, și mama arătînd o durere atît de mare de parcă, într-adevăr, ar fi însoțit la groapă trupul copilei lor. Ceea ce-l îndemna pe fiecare să se înduioșeze, fiind-

că dezvăluindu-se pricina morţii, toţi messinezii socoteau că *signor* Timbreo născocise, fără nici o îndoială, povestea aceea. Şi îngropară, deci, racla, în plînsetele întregului oraş. Deasupra gropii fu înălţat un monument de piatră, iar pe el, după cioplirea herbului familiei Lionati, *messer* Lionato porunci să fie săpat următorul epitaf :

Fenicia drept nume mi-au dat şi logodită
Am fost, în chip nevrednic, cu-un ins ce, fără milă,
Gîndindu-se pe urmă că m-a luat în silă,
Făcu să par de grele păcate murdărită.

Ştiindu-mă eu încă fecioară ne-ntinată,
Cînd am văzut c-aruncă asupra mea ocara,
Am vrut să mor mai grabnic decît să-ndur povara
De-a-mi spune lumea-ntreagă — vai mie ! — desfrînată.

N-a trebuit jungherul pe veci să-mi deie somnul :
A fost mai ucigaşă durerea suferită
Cînd mi-au zvîrlit în faţă nedreptele insulte.

Murind, nălţat-am rugă ca, în sfîrşit, de Domnul
Minciuna să le fie la toţi dezvăluită,
Căci jurămîntu-mi n-a vrut nici soţul să-l asculte.

După terminarea înduioşetoarei îngropăciuni, vorbindu-se pretutindeni pe larg despre pricina morţii Feniciei şi făcîndu-se fel de fel de presupuneri, toată lumea se arătă mişcată de întîmplarea aceasta dureroasă, ca şi cînd n-ar fi fost vorba de o prefăcătorie, iar *signor* Timbreo începu să simtă o durere uriaşă, cu un fel de încleştare a inimii, de nici nu mai ştia ce să creadă. I se părea că nu trebuia să fie judecat cu asprime, ca unul care văzuse el însuşi un bărbat căţărîndu-se pe scară şi pătrunzînd în casă. Apoi, cînd se gîndi mai bine la cele văzute, iar supărarea i se risipi în cea mai mare parte, judecata deschizîndu-i ochii, începu să-şi spună în sinea sa că se putea foarte bine ca acela care pătrunsese în casă să o fi

făcut fie pentru o altă femeie, fie pentru vreun furtişag. Îşi aminti apoi că locuinţa lui *messer* Lionto era foarte mare şi că în partea aceea, unde se căţărase bărbatul pe care-l văzuse, nu locuia nimeni ; şi că Fenicia, dormind împreună cu surioarele în odaia de dincolo de aceea a tatălui şi a mamei, nu putea să vină acolo, căci trebuia să treacă prin odaia părinţilor ; iar ca urmare, frămîntat şi necăjit de gîndurile sale, nu-şi mai afla odihnă. Tot astfel, aflînd în ce chip murise Fenicia şi dîndu-şi limpede seama că fusese călăul şi ucigaşul ei, *signor* Girondo îşi simţi şi el inima copleşită de prea multă durere, atît pentru că era îndrăgostit nebuneşte de fată, cît şi pentru că pricinuise o asemenea nenorocire, aşa că, aproape desperat, fu cît pe-aci, în două sau trei rînduri, să-şi împlînte un pumnal în piept. Nemaiputînd deci nici să mănînce, nici să doarmă, stătea ca năuc, ba chiar ca zăpăcit : şi aiurînd tot timpul, nu-şi mai afla nici liniştea, nici odihna. În cele din urmă, după ce se făcu pomenirea de şapte zile a Feniciei, părîndu-i-se că nu va mai putea trăi dacă nu-i va dezvălui lui *signor* Timbreo nemernicia pe care o săvîrşise, porni către palatul regelui, la ceasul cînd fiecare se înapoia acasă, ca să mănînce, şi-l întîlni pe *signor* Timbreo, care, părăsind curtea, se îndrepta spre locuinţa sa ; acestuia, *signor* Girondo îi vorbi astfel :

— *Signor* Timbreo, te rog să nu te superi şi să vii cu mine pînă aici aproape, pentru o treabă a mea.

Signor Timbreo, care-l iubea ca pe un prieten, porni împreună cu el, vorbind despre tot felul de lucruri. După numai cîţiva paşi ajunseră la biserică, unde fusese înălţat mormîntul Feniciei. Odată sosiţi acolo, *signor* Girondo le porunci slujitorilor săi ca nici unul dintre ei să nu intre în biserică şi îl rugă pe *signor* Timbreo să le poruncească acelaşi lucru slujitorilor săi, ceea ce acesta şi făcu de îndată. Pătrunseră deci numai ei doi în biserică, unde nu se afla nimeni, iar acolo *signor* Girondo se îndreptă către capela în care se găsea falsul mormînt, ducîndu-l cu el şi pe *signor* Timbreo. Îndată ce intrară în capelă,

signor Girondo îngenunche în fața mormîntului și, scoțînd un pumnal pe care-l avea la șold, i-l înmînă, fără teacă, lui *signor* Timbreo, care aștepta, plin de uimire, să vadă ce se va întîmpla și care nu-și dăduse încă seama al cui era mormîntul acela în fața căruia îngenunchiase prietenul său. Mai apoi, hohotind de plîns, *signor* Girondo îi vorbi astfel :

— Strălucite și nobile cavaler, cu toate că, după cîte cred eu, te-am jignit nespus, nu am venit aici să-ți cer iertare, căci greșeala mea este atît de cumplită încît nu merită iertare. De aceea, dacă te gîndești cum să săvîrșești un lucru vrednic de vitejia ta, dacă vrei să te porți ca un cavaler, dacă vrei să faci o faptă dragă lui Dumnezeu și plăcută lumii, împlîntă pumnalul acela pe care îl ții în mînă în pieptul acesta nemernic și ticălos și varsă sîngele meu josnic și stricat, drept jertfă potrivită acestor preasfinte rămășițe pămîntești ale nevinovatei și nefericitei Fenicia, care a fost îngropată zilele trecute, în mormîntul acesta, deoarece singure răutatea și viclenia mea au fost pricina preatimpuriei și necuvenitei sale morți. Iar dacă tu, arătîndu-te față de mine mai milos decît m-am arătat eu, îmi vei refuza ceea ce-ți cer, mă voi răzbuna singur, cu propria-mi mînă. Dacă vei fi însă același cavaler cinstit și adevărat, care ai fost pînă acum, căci n-ai răbdat niciodată măcar o umbră de necinste, te vei răzbuna și pe tine, și pe nefericita Fenicia, în aceeași clipă.

Dîndu-și seama că acela era mormîntul în care se afla trupul frumoasei Fenicia și auzind vorbele rostite de *signor* Girondo, *signor* Timbreo rămase ca scos din minți, neputînd să-și închipuie ce se întîmplase, dar, împins totuși de nu știu ce pornire lăuntrică, începu să plîngă amarnic, rugîndu-l pe *signor* Girondo să se ridice în picioare și să-i lămurească mai pe larg toată povestea aceea, după care zvîrli pumnalul departe de el. Apoi, atîta stărui, încît *signor* Girondo, ridicîndu-se în picioare, dar tot plîngînd, îi răspunse astfel :

— Trebuie să știi, domnul meu, că am iubit-o pe Fenicia cu înflăcărare, dar în asemenea chip încît, dac-aș trăi zece vieți, tot n-aș nădăjdui să-mi aflu leac și alinare, căci dragostea mea a fost pricină de amarnică moarte pentru nefericita copilă. Văzînd, deci, că n-aș putea dobîndi de la ea nici măcar o privire binevoitoare, un cît de mic semn de încurajare a dorințelor mele și auzind că ți-a fost făgăduită de soție, mi-am închipuit, orbit de pofta mea desfrînată, că, dacă voi face în așa fel ca ea să nu-ți mai devină nevastă, îmi va fi ușor apoi să o cer de la tatăl său și să o iau în căsătorie. Neputînd scorni alt leac pentru atît de fierbintea mea dragoste și fără să judec mai departe, am pus la cale cea mai ticăloasă uneltire și, prin înșelăciune, te-am lăsat să-l vezi intrîndu-i noaptea în casă pe un bărbat care nu era altul decît unul dintre slujitorii mei. Iar cel care a venit să-ți vorbească și să-ți dea de înțeles că Fenicia îi dăruise altcuiva dragostea ei fusese învățat numai de mine și trimis să-ți spună toate cîte ți le-a spus. Ca urmare, Fenicia a fost respinsă de către tine chiar a doua zi, iar din pricina aceasta, nefericita a și murit. De aceea, întrucît eu am fost cioclul, călăul și ucigașul cel fără de milă, care v-a jignit atît de crunt și pe tine, și pe ea, te rog, cu mîinile la piept (și, spunînd aceasta, îngenunchie din nou) să răzbuni, după cuviință, nelegiuirea pe care am săvîrșit-o, deoarece, gîndindu-mă că am fost pricina unei asemenea nenorociri, am ajuns să-mi fie scîrbă de viață.

Auzind lucrurile acestea, *signor* Timbreo plîngea plin de amar și, înțelegînd că greșeala săvîrșită era de neîndreptat și că Fenicia, odată moartă, nu mai putea fi înviată, se gîndi să nu se înverșuneze împotriva lui *signor* Girondo, ci, iertîndu-l de orice greșeală, să aibă grijă ca Fenicia să-și capete din nou bunul nume, bucurîndu-se iarăși de cinstea care, fără nici o vină, îi fusese răpită în chip atît de rușinos. Ținu deci să-l vadă ridicat în picioare pe *signor* Girondo, căruia, după numeroase suspine, amestecate cu lacrimi amare, îi vorbi astfel :

— Ce bine ar fi fost pentru mine, frăţioare dragă, să nu mă fi născut niciodată sau, dacă trebuia totuşi să viu pe lume, să mă fi născut surd, ca să nu fi auzit un lucru atît de dureros şi de chinuitor, din pricina căruia nu voi mai putea fi niciodată vesel, amintindu-mi că eu, arătîndu-mă prea încrezător, am ucis-o pe fata aceasta a cărei iubire şi ale cărei virtuţi şi însuşiri strălucite şi rare meritau din partea mea o altă răsplată, iar nu o ruşinoasă şi nedreaptă învinuire şi o moarte atît de timpurie ! Dar, fiindcă aşa a îngăduit Dumnezeu, împotriva voinţei căruia nu se clinteşte nici frunza în copac, şi fiindcă lucrurile care s-au întîmplat pot fi mai curînd blestemate decît îndreptate, nu am de gînd să mă răzbun pe tine, căci a pierde prieten după prieten ar însemna ca o durere să fie sporită cu o alta, şi nici binecuvîntatul suflet al Feniciei, care şi-a luat zborul, nu s-ar înapoia astfel în neprihănitul ei trup. De un singur lucru vreau totuşi să te dojenesc, pentru ca niciodată să nu mai cazi într-o astfel de greşeală. Vreau să spun că trebuia să-mi faci cunoscută iubirea ta, cînd ţi-ai dat seama că mă îndrăgostisem de Fenicia şi cînd habar nu aveam de tine ; iar asta pentru că, înainte de-a i-o cere lui taică-său, aş fi renunţat la ea, dîndu-ţi întîietate şi, biruindu-mă pe mine însumi, cum obişnuiesc să facă sufletele mărinimoase şi nobile, aş fi pus prietenia noastră mai presus de poftele mele ; şi poate că tu însuţi, aflînd ce se petrece cu mine, te-ai fi retras din această întrecere şi n-ar mai fi urmat nenorocirea care s-a întîmplat. Acum, însă, fapta a fost săvîrşită şi nu mai stă în puterea noastră să împiedicăm săvîrşirea ei. Într-o singură privinţă aş vrea totuşi să-mi dai ascultare şi să faci ceea ce-o să-ţi spun.

— Porunceşte, domnul meu, răspunse *signor* Girondo, căci voi îndeplini totul, fără nici o abatere.

— Vreau, continuă *signor* Timbreo, ca întrucît noi amîndoi am învinuit-o pe nedrept pe Fenicia de destrăbălare, tot noi să facem tot ce ne va sta în putinţă pentru

a-i şterge numele de ocară şi a-i da iarăşi cinstea cuvenită, mai întîi în ochii nemîngîiaţilor ei părinţi, iar apoi în ochii tuturor messinezilor, căci, dezvăluindu-se tot ce am cerut eu să i se spună, se poate foarte uşor ca întregul oraş să creadă că a fost o stricată. Dacă nu vom face astfel, mie o să mi se pară tot timpul că am în faţa ochilor umbra ei mînioasă, care, veşnic, îi va cere lui Dumnezeu răzbunare cruntă împotriva mea.

La auzul acestor cuvinte, tot plîngînd, *signor* Girondo răspunse de îndată :

— Trebuie să porunceşti, stăpîne, iar eu sînt dator să ascult. Am fost legaţi mai întîi prin prietenie, dar acum, datorită jignirii pe care ţi-am adus-o şi pe care tu, ca un cavaler mult prea îndurător şi cinstit, mi-o ierţi cu atîta mărinimie, deşi nu sînt decît un ticălos şi un necioplit, îţi rămîn pentru totdeauna slujitor şi rob.

După ce schimbară între ei aceste cuvinte, îngenuncheară amîndoi, plîngînd amarnic, în faţa mormîntului, şi, cu braţele încrucişate pe piept, cerură cu umilinţă iertare şi Feniciei, şi lui Dumnezeu, unul pentru mîrşăvia săvîrşită, iar celălalt pentru nesăbuita încredere. Apoi, ştergîndu-şi ochii de lacrimi, *signor* Timbreo dori ca *signor* Girondo să-l însoţească acasă la *messer* Lionato. Se duseră, deci, amîndoi, la locuinţa acestuia şi aflară că tocmai se ridicase de la masă, după ce mîncase împreună cu cîteva rude ; cînd auzi de cei doi cavaleri, care voiau să-i vorbească, *messer* Lionato, plin de uimire, le ieşi în întîmpinare şi le ură bun sosit. Amîndoi cavalerii, îndată ce-i văzură pe *messer* Lionato şi pe nevastă-sa îmbrăcaţi în negru, începură să plîngă, chinuiţi de crunta aducere aminte a morţii Feniciei, şi de-abia putură să vorbească. Aducîndu-li-se două scaune şi aşezîndu-se, *signor* Timbreo, după cîteva suspine şi hohote de plîns, de faţă cu toţi cîţi se aflau acolo, începu să depene dureroasa poveste, pricină, după cum credea el, a cruntei şi prea timpuriei morţi a Feniciei ; şi atît el, cît şi *signor* Girondo, se prăbuşiră la pămînt, cerşind tatălui şi mamei iertarea

unei asemenea nemercinii. Plîngînd, și de duioșie dar și de bucurie, *messer* Lionato, îmbrățișîndu-i cu dragoste pe amîndoi, le iertă orice jignire, mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru că fata lui fusese recunoscută ca nevinovată. După multe discuții, *signor* Timbreo, adresîndu-se lui *messer* Lionato, îi spuse :

— Domn și părinte al meu, de vreme ce soarta ticăloasă nu a vrut să vă fiu ginere, așa cum doream eu din tot sufletul, vă rog și stărui cît pot mai mult, să aveți bunătatea de a vă folosi și de mine, și de lucrurile mele, ca și cum înrudirea dintre noi s-ar fi și făcut, căci vă voi arăta întotdeauna respectul și ascultarea pe care un fiu supus și respectuos este dator să le arate părintelui său. Iar dacă veți avea bunătatea de a-mi da vreo poruncă, veți descoperi că faptele mele vor fi întru totul aidoma vorbelor mele, căci nu cunosc nimic pe lume care să fie atît de greu încît să nu-l fac, pentru domnia-voastră.

Auzind acestea, bunul bătrîn îi mulțumi lui *signor* Timbreo prin vorbe pline de dragoste, iar la sfîrșit îi spuse :

— Fiindcă îmi faceți, cu asemenea mărinimie, propuneri atît de nobile și fiindcă soarta vrăjmașă m-a făcut nevrednic de a mă înrudi cu domnia-voastră, voi cuteza să vă cer un singur lucru, pe care vă va veni ușor să-l faceți : în numele acelei sincerități care vă stăpînește și al iubirii pe care i-ați purtat-o sărmanei Fenicia, vă rog deci ca atunci cînd o să doriți să vă căsătoriți, să mă înștiințați și să o luați de nevastă pe aceea pe care-o să v-o dau eu.

Părîndu-i-se că nemîngîiatul bătrîn cerea o răsplată mică față de pierderea uriașă pe care o suferise, *signor* Timbreo, întinzîndu-i mîna și sărutîndu-l pe gură, îi răspunse după cum urmează :

— Domn și părinte al meu, fiindcă îmi cereți un lucru atît de ușor, deși eu vă sînt mult mai îndatorat, și fiindcă doresc să vă arăt cît țin să vă fac pe plac, nu numai că n-o să mă însor fără știrea domniei-voastre, dar

nici nu voi lua decît nevasta pe care mă veți sfătui s-o iau și pe care mi-o veți da. Și vă făgăduiesc lucrul acesta cu legămînt, de față cu toți acești nobili seniori.

La fel de frumos îi vorbi lui *messer* Lionato și *signor* Girondo, arătîndu-se gata să-i împlinească întotdeauna oricare dorință. Pe urmă, cei doi cavaleri se duseră să mănînce, iar adevărul se răspîndi în Messina, în așa fel încît toată lumea își dădu limpede seama că Fenicia fusese învinuită pe nedrept. În aceeași zi, dealtfel, printr-un trimis anume, Fenicia fu înștiințată de către taică-său de tot ceea ce se petrecuse, lucru de care ea se bucură din tot sufletul și-i mulțumi cu evlavie Domnului pentru redobîndirea cinstei.

Se scurse aproape un an de cînd Fenicia se afla la țară, iar totul merse atît de bine încît nimeni nu află că ea era încă în viață. *Signor* Timbreo păstră legături strînse cu *messer* Lionato, care, după ce-o înștiințase pe Fenicia de ceea ce avea de gînd să facă, rîndui lucrurile potrivit cu planurile lui ; iar între timp Fenicia devenise necrezut de frumoasă și, cum împlinise șaptesprezece ani, crescuse în așa fel încît cei care ar fi văzut-o n-ar fi cunoscut-o a fi Fenicia, mai ales că o socoteau moartă. Surioara care locuia împreună cu ea, în vîrstă de aproape cincisprezece ani, se numea Belfiore și părea într-adevăr o floare minunată, frumuseții ei lipsindu-i numai puțin pentru a o ajunge pe cea a sorei mai mari. Văzînd acest lucru, *messer* Lionato, care se ducea deseori să le vadă, hotărî să nu mai întîrzie cu aducerea la îndeplinire a planului său. Ca atare, aflîndu-se într-o zi împreună cu cei doi cavaleri, îi spuse zîmbind lui *signor* Timbreo :

— A venit astăzi vremea, domnul meu să vă dezleg de îndatorirea pe care, de bună voie, v-ați luat-o față de mine. Am credința că v-am găsit de nevastă o tînără foarte nobilă și frumoasă, de care, cînd o s-o vedeți, o să fiți deosebit de mulțumit. Și chiar dacă n-o veți lua cu tot atîta dragoste cu cîtă vă pregăteați s-o luați de nevastă pe Fenicia, vă încredințez că nu veți avea parte nici de

mai puțină frumusețe, nici de mai puțină noblețe, nici de mai puțină drăgălășenie. Nu duce, slavă Domnului, lipsă nici de celelalte daruri femeiești și nici de purtări foarte alese, cu care este din belșug înzestrată. O s-o vedeți și o să fiți liber să faceți ce-o să credeți că vă este mai de folos. Duminică dimineața voi veni la domnia-voastră acasă, cu însoțitori aleși dintre rudele și prietenii mei, iar domnia-voastră, împreună cu *signor* Girondo, aveți grijă să fiți gata pregătiți, căci va trebui să mergem afară din Messina, cam la trei mile depărtare, într-un sat unde vom asculta mai întîi liturghia, iar apoi veți vedea fata despre care v-am vorbit și vom lua masa cu toții.

Signor Timbreo primi invitația și porunca dată de *messer* Lionato, iar duminică, dis-de-dimineață, atît el cît și *signor* Girondo, erau gata să plece călare la drum. Și iată-l sosind, împreună cu o ceată de gentilomi, și pe *messer* Lionato, care, între timp, se îngrijise ca, la țară, toate lucrurile să fie pregătite în chip vrednic de cinste. Îndată ce află de sosirea lui *messer* Lionato, *signor* Timbreo, împreună cu *signor* Girondo și cu slujitorii lor, după ce dădură și primiră binețe, săriră pe cai și ieșiră, toți împreună, din Messina. Și, cum se întîmplă în asemenea călătorii făcute călare, tot vorbind, ba de una, ba de alta, ajunseră în sat aproape fără să bage de seamă și fură primiți cu multă atenție. Tot acolo ascultară și liturghia, într-o biserică vecină cu casa. La terminarea liturghiei, se strînseră într-o sală, împodobită cu tapiserii alexandrine și cu covoare. Cînd toată lumea se afla în sală, iată că dintr-o odaie alăturată ieșiră numeroase doamne nobile, printre care se aflau Fenicia și Belfiore, iar Fenicia părea a fi luna cînd, pe un cer senin, strălucește puternic printre stele. Cei doi seniori, împreună cu ceilalți gentilomi, le primiră cu respect și cu bunăvoință, așa cum trebuie să facă oricînd un gentilom, cînd e vorba de doamne. Luîndu-l atunci de braț pe *signor* Timbreo și apropiindu-se de Fenicia, care, de cînd fusese dusă la țară purtase tot timpul numele de Lucilla, spuse :

— Iat-o, *signor* cavalere, pe *signora* Lucilla, pe care am ales-o să v-o dau de soție, dac-o să vreți. Iar dac-o să fiți de aceeași părere cu mine, o să vă fie nevastă. Aveți totuși libertatea să o luați sau să o respingeți.

Văzînd-o pe tînără, care era într-adevăr uimitor de frumoasă, și care îi plăcuse afară din cale de mult, încă de la prima vedere, *signor* Timbreo, hotărît, oricum să-l mulțumească pe *messer* Lionato, grăi astfel, după ce stătu cîtva timp ca năuc :

— Doamne și părinte al meu, aș fi luat-o nu numai pe aceasta, pe care mi-o înfățișați astăzi și care îmi pare o copilă de neam regesc, dar pe oricare alta pe care mi-ați fi arătat-o. Și, ca să vedeți cît sînt de dornic să vă mulțumesc și să vă dați seama că făgăduiala pe care v-am făcut-o n-a fost deșartă, o voi lua de nevastă pe aceasta și nu pe o alta, dacă bineînțeles și dorința ei este aceeași cu a mea.

Fata fu cea care răspunse la aceste cuvinte, zicînd :

— *Signor* cavalere, eu, una, sînt gata să fac tot ce-o să-mi spună *messer* Lionato.

— Iar eu, frumoasă copilă, adăugă *messer* Lionato, te îndemn să-l iei de bărbat pe *signor* Timbreo.

Și-atunci, ca să nu mai amîne lucrurile, îi făcură semn unui notar, care se afla acolo, să rostească obișnuitele cuvinte, după tipicul sfintei biserici. Iar după ce acesta rosti totul, înțelepțește, *signor* Timbreo se căsători cu draga lui Fenicia, închipuindu-și însă că ar fi luat-o de nevastă pe o oarecare Lucilla. Îndată ce o văzuse pe tînără ieșind din odaie *signor* Timbreo simțise un fior în inimă, părîndu-i-se a descoperi pe chipul ei unele trăsături ale iubitei sale Fenicia, și nu se mai sătura s-o privească, simțind cum dragostea pe care i-o purtase se îndrepta acum, toată, către fata cea nouă.

Îndată ce se încheie căsătoria, li se aduse apă, pentru spălarea mîinilor. În capul mesei fu așezată mireasa. În dreapta ei, luă loc *signor* Timbreo, în fața căruia ședea Belfiore, avîndu-l alături pe cavalerul Girondo. Și ast-

fel, perechi, perechi, se așezară cu toții la masă. Mîncările erau alese și foarte bine gătite, iar tot ospățul fu bogat și liniștit, slujit în chip nobil. Nu lipsiră discuțiile, nici glumele, nici nenumărate ale desfătări. La sfîrșit, cînd se aduseră fructele dăruite de anotimpul acela, mătușa Feniciei, care șezuse la țară, împreună cu ea, cea mai mare parte a anului, și care era așezată alături de *signor* Timbreo, văzînd că masa e pe terminate și făcîndu-se că n-ar fi auzit niciodată despre cele ce se întîmplaseră, îi spuse acestuia :

— *Signor* mire, ați mai fost însurat vreodată ?

Întrebat de o doamnă atît de nobilă, *signor* Timbreo își simți ochii năpădiți de lacrimile care începură să cadă înainte ca el să poată răspunde. Biruindu-și totuși înduioșarea firească, răspunse astfel :

— Doamnă și mătușă, întrebarea domniei-voastre, atît de plină de omenie, îmi amintește din nou de un lucru pe care-l port veșnic în inimă și din pricina căruia cred că și zilele mele se vor sfîrși în curînd. Și, cu toate că sînt foarte mulțumit de *signora* Lucilla, simt că un vierme lăuntric roade dureros și încetul cu încetul în jurul inimii și mă chinuiește cumplit, din pricina unei alte femei, pe care am iubit-o și o iubesc încă, și moartă, mai mult decît pe mine însumi, mai ales fiindcă eu am fost singura pricină a morții ei crunte, fără nici o îndreptățire.

La auzul acestor cuvinte, *signor* Girondo, care voia și el să spună ceva dar era împiedicat de lacrimile îmbelșugate ce-i dădeau una cîte una din ochi, izbuti pînă la urmă să îngăime cele ce urmează :

— Eu, *signor*, eu, nemernicul, am fost călăul care-am ucis-o ca un ticălos pe nefericita copilă, vrednică, prin rarele ei însușiri, să trăiască mai mult decît atîta cît a trăit, iar domnia-ta n-ai avut nici o vină, eu fiind singurul vinovat.

În timpul acestor discuții, miresei începură să i se umple ochii de roua lacrimilor, din pricina înfricoșătoarei

amintiri a suferințelor amare prin care trecuse. Mai pe urmă, mătușa ei, adresîndu-se nepotului, continuă :

— Haide, *signor* cavalere, fiindcă tot vorbim, spune-mi, te rog, și mie cum s-au petrecut lucrurile acestea din pricina cărora plîngeți, atît de înduioșător, și domnia-ta, și celălalt gentilom.

— Vai de mine, mătușă, îmi ceri să împrospătez cea mai înspăimîntătoare și cea mai deznădăjduită durere pe care am încercat-o vreodată și care, numai gîndindu-mă la ea, mă mistuie și mă doboară. Și totuși, ca să vă împlinesc voia, o să vă spun totul, deși lucrul acesta mă doare tot timpul și nu-mi face cine știe ce cinste, căci prea m-am lăsat dus de nas.

O luă deci de la început și, spre mirarea și nespusa înduioșare a ascultătorilor, povesti toată nefericita întîmplare. La sfîrșit, multrespectata doamnă adăugă :

— Îmi povestiți o întîmplare nemaipomenită, *signor* cavalere, și n-am mai auzit niciodată o alta care să-i semene. Spuneți-mi însă : dacă înainte ca fata aceasta să vă fi fost dată de nevastă ați fi putut s-o înviați pe iubita domniei-voastre, ce-ați fi făcut ca s-o dobîndiți înapoi, teafără și în viață ?

Tot plîngînd, *signor* Timbreo răspunse astfel :

— Jur pe viul Dumnezeu, doamna mea, că sînt cum nu se poate mai mulțumit de nevasta aceasta a mea și trag nădejde ca, de-acum încolo, lucrurile să meargă și mai bine. Dar dacă, înainte de asta, aș fi putut s-o dobîndesc înapoi pe cea moartă, afară de avuțiile pe care le-aș fi cheltuit, aș fi dat jumătate din anii mei de viață, căci am iubit-o într-adevăr atît cît un bărbat poate iubi o femeie ; și chiar dacă mi-ar fi dat să trăiesc o mie de ani, tot o voi iubi, iar din dragoste pentru ea îi voi respecta pe toți cei ce îi sînt rude.

Nemaiputîndu-și ascunde bucuria, fericitul tată al Feniciei, cu inima copleșită de prea multă încîntare și duioșie, îi spuse, plîngînd, ginerelui :

— Prost dovediţi prin fapte, *signor* fiu şi ginere (căci aşa trebuie să vă numesc) ceea ce spuneţi cu gura, de vreme ce, după ce v-aţi căsătorit cu mult iubita voastră Fenicia şi după ce aţi stat toată dimineaţa alături de ea, încă nu aţi recunoscut-o. Unde vă este atît de aprinsa iubire ? S-a schimbat oare Fenicia atît de mult, înfăţişarea ei a devenit oare atît de mult alta, încît să o aveţi alături şi să n-o recunoaşteţi ?

De-abia atunci, la auzul acestor cuvinte, se deschiseră ochii îndrăgostitului cavaler, care se aruncă de gîtul dragei sale Fenicia, sărutînd-o de mii de ori şi privind-o la nesfîrşit cu ochii aţintiţi către ea, fără a fi în stare să înseileze o vorbă, căci plîngea mai departe, încetişor, spunîndu-şi numai în sinea sa că fusese un orb. Povestindu-se apoi de către *messer* Lionato cum se petrecuseră lucrurile, rămaseră cu toţii plini de uimire, dar şi de o nespusă veselie.

Ridicîndu-se atunci de la masă, *signor* Girondo, plîngînd în hohote, se azvîrli la picioarele Feniciei, cerîndu-i cu multă umilinţă iertare. Ea îl ridică de îndată, cu multă blîndeţe, şi îi iertă, cu bunăvoinţă, toate jignirile din trecut. Adresîndu-se apoi soţului ei, care se învinuia mai departe de greşeala pe care o săvîrşise, îl rugă, prin cuvinte pline de gingăşie, ca niciodată să nu mai pomenească de asemenea lucruri, căci nesăvîrşind el nici o greşeală, nu avea de ce să-i ceară iertare. Sărutîndu-se atunci unul cu altul şi plîngînd de bucurie, îşi sorbeau lacrimile fierbinţi, nespus de fericiţi amîndoi. Iată însă că în timp ce toată lumea se bucura din tot sufletul şi se pregătea să joace şi să petreacă, cavalerul Girondo, apropiindu-se de *messer* Lionato, căruia, de vesel ce era, i se părea c-ar fi atins cerul cu mîna, îl rugă să aibă bunătatea de a-i face o mare favoare, care-ar fi însemnat pentru el prilej de minunată mulţumire. *Messer* Lionato îl îndemnă să-şi spună păsul, arătîndu-i că dacă era vorba de un lucru care se putea face, ar fi fost încîntat să-i fie de folos.

— Iar eu, continuă *signor* Girondo, te vreau pe domnia-ta părinte şi socru, pe *signora* Fenicia şi pe *signor* Timbreo cumnaţi, iar pe *signora* Belfiore, aici de faţă, o vreau soţie legiuită şi iubitoare.

Preabunul tată, simţind că îi era hărăzită o bucurie nouă şi scos aproape din minţi de atîta negîndită fericire, nu mai ştia dacă visa sau dacă tot ceea ce vedea şi auzea era adevărat. Socotind totuşi că nu dormea, îi mulţumi din toată inima lui Dumnezeu, care îi dăruia o răsplată atît de bogată, fără ca el s-o fi meritat, iar apoi, adresîndu-se lui *signor* Girondo, îi răspunse cu bunăvoinţă că dorinţa lui îi era pe plac. Chemînd-o chiar atunci la el pe Belfiore, îi spuse :

— Iată, copila mea, cum stau lucrurile. Cavalerul acesta te cere de nevastă ; dacă şi tu îl vrei de bărbat, eu, unul, voi fi foarte mulţumit, lucru de care tu trebuie să ţii totdeauna seamă ; spune-ne prin urmare, fără nici o teamă, care ţi-e dorinţa.

Tremurînd toată, frumoasa copilă îi răspunse tatălui, cu glas de-abia auzit şi plină de ruşine, că era gata să facă întocmai după voia lui. Atunci, ca să nu se mai piardă vremea, cu consimţămîntul tuturor rudelor şi rostindu-se din nou, după cuviinţă, cuvintele obişnuite a se rosti în asemenea împrejurări, *signor* Girondo îi dădu inelul preafrumoasei Belfiore. Lucru care îi bucură nesfîrşit de mult pe *messer* Lionato şi pe toţi ai săi. Dar, cum o luase în căsătorie pe iubita sa Fenicia sub numele de Lucilla, *signor* Timbreo se căsători din nou cu ea, sub numele de Fenicia. Şi petrecură astfel toată ziua, numai în jocuri şi-n desfătări. Preafrumoasa şi drăgălaşa Fenicia purta un veşmînt de damasc foarte subţire, alb ca neaua, neîntinată, iar capul îl avea astfel împodobit încît îţi lua ochii cînd o priveai. Era potrivită de statură, pentru vîrsta pe care-o avea, şi destul de bine legată, deşi mai creştea încă, fiind foarte tînără. Sub subţirele şi atît de nobilul veşmînt de mătase fină se vedea săltîndu-i-se pieptul, care ţîşnea în afară sub forma a două

mere rotunde, despărțite, după cuviință, unul de altul. Cine privea fermecătorul colorit al chipului vedea un alb neprihănit și plăcut, avînd presărată pe deasupra o roșeață feciorelnică și potrivită cu vîrsta; iar purpuriul acesta nu era urmarea vreunui meșteșug, ci îl răspîndea, mai mult sau mai puțin, însăși natura măiastră, potrivit cu feluritele întîmplări ori fapte. Cine-i vedea însă gura încîntătoare, închizîndu-se și deschizîndu-se pentru a alcătui dulcile-i cuvinte, acela putea spune că a văzut deschizîndu-se un adevărat giuvaer, încercuit de rubine strălucitoare și plin cu perlele cele mai prețioase și mai frumoase pe care îmbălsămatul Orient a putut să ni le trimită vreodată. Dacă-i vedeai apoi cei doi ochi minunați, părînd mai curînd două stele strălucitoare, ba chiar doi sori fulgerători, atunci cînd ea și-i rotea cu modestie încoace și-ncolo, aveai tot dreptul să juri că în luminile lor atît de liniștite sălășluia zeul Amor, care-și ascuțea săgețile lui străpungătoare cu strălucirea aceea senină; iar pletele jucăușe, care se împrăștiau inelate pe fruntea-i largă și neprihănită, îi veneau atît de bine încît păreau adevărat fir de aur curat și bălai, ce tremura la cea mai slabă adiere a vîntului. Brațele îi erau de măsură potrivită, cu două mîini atît de frumos proporționate, încît nici pizma n-ar fi putut să le aducă vreo învinuire. În sfîrșit, întreaga ei făptură era sprintenă și grațioasă și atît de frumos alcătuită din fire încît nu exista nimic care să-i lipsească. Și își mișca apoi, după trebuință, fie întregul trup, fie numai o parte a lui, cu atîta voioșie și atît de cuviincios încît fiecare gest al ei, fiecare semn și fiecare mișcare erau pline de o grație nesfîrșită, părînd că pun stăpînire cu forța pe inimile celor care le vedeau. Iată de ce, acela care-i dăduse numele de Fenicia nu se depărtase cîtuși de puțin de adevăr, căci era o ființă cu totul deosebită, care, prin frumusețea ei, le întrecea cu mult pe toate celelalte. Nici Belfiore nu rămînea mai prejos în ce privește frumusețea înfățișării, dar, fiind mai

copilă, nu avea tot atîta grație și maiestate în gesturile și în mișcările ei. Toată ziua aceea se scurse deci în petreceri și-n veselie, iar cei doi miri nu se mai săturau să-și privească miresele și să se bucure, stînd de vorbă cu ele. *Signor* Timbreo era însă cel care se bucura afară din cale și parcă nici nu-i venea să creadă că se afla acolo unde era, temîndu-se ca nu cumva să viseze sau să fie victima vreunei înșelăciuni, săvîrșită prin vrăjitorie.

Sfîrșindu-se ziua aceea și venind ziua următoare, se pregătiră să se înapoieze la Messina, iar acolo să facă nunțile cu pompa cerută de rangul celor doi *signori*. Mai înainte, mirii, printr-un trimis anume, îl înștiințaseră de toate cele întîmplate pe un prieten de-al lor, foarte apropiat de rege, arătîndu-i și ce anume așteptau de la el. În aceeași zi, acesta se duse să i se închine regelui Piero, în numele celor doi cavaleri, și îi înfățișă toată povestea iubirii lor, cu toate cîte se întîmplaseră, de la început pînă la sfîrșit. Nu mică fu bucuria regelui la auzul acestor lucruri. Și chemînd-o pe regină, ținu ca trimisul să spună încă o dată, de față cu ea, toată povestea. Ceea ce el făcu întocmai, spre marea mulțumire și nu mica mirare a reginei, care, auzind înduioșătoarea pățanie a Feniciei, începu să plîngă, fără voia ei, de mila fetei. Ori, fiindcă regele Piero era mai mărinimos decît toți ceilalți principi din vremea aceea și se pricepea mai bine ca oricare altul să-l răsplătească pe cel care o merita și fiindcă regina era și ea plină de dărnicie și de bunăvoință, regele își deschise sufletul în fața ei și-i spuse tot ce avea de gînd să facă. Aflînd de această hotărîre atît de mărinimoasă, regina lăudă mult gîndul și voința bărbatului și stăpînului ei. De aceea, după ce pregăti cu rîvnă întreaga curte și ceru să fie poftiți toți bărbații și toate femeile nobile din Messina, regele porunci ca nobilii cei mai înalți în rang de la curtea sa, împreună cu un mare număr de alți cavaleri și gentilomi, sub îndrumarea și conducerea infantelui *don* Giacomo Dongiavo, care era întîiul lui născut, să plece afară din Messina, în

întîmpinarea celor două mirese surori. Împlinindu-se atunci totul în cea mai frumoasă rînduială, toată lumea porni călare afară din oraş ; şi n-apucară să meargă o milă că se şi întîlniră cu cele două mirese, care veneau vesele către Messina, împreună cu bărbaţii lor şi cu multe alte persoane. Îndată ce se apropiară unii de alţii, *don* Giacomo ceru ca toţi cavalerii, care descălecaseră ca să i se închine, să se urce înapoi pe cai, şi le felicită, cu bunăvoinţă, în numele tatălui său, pe cele două surori pentru căsătoriile lor, iar el fu primit cu cel mai desăvîrşit respect de către toţi cei de faţă. La fel de bucuroşi şi de binevoitori îi primiră apoi pe cei doi miri şi pe cele două mirese curtenii şi ceilalţi inşi din grupul celor care veniseră de la Messina. La rîndul lor, cei doi cavaleri şi cele două mirese le mulţumiră tuturor după cuviinţă ; mai presus de orice, îi mulţumiră însă din tot sufletul infantelui *don* Giacomo. Porniră apoi împreună către oraş, vorbind şi glumind, cum se obişnuieşte în asemenea împrejurări. *Don* Giacomo stătu cu plăcere de vorbă cînd cu *signora* Fenicia, cînd cu *signora* Belfiore. Aducîndu-i-se totul la cunoştinţă, punct cu punct, regele, cînd crezu el de cuviinţă, urcîndu-se pe cal, împreună cu regina şi cu un grup vrednic de cinste, alcătuit atît din bărbaţi cît şi din femei, întîmpină frumoasa ceată care sosea, la intrarea în oraş. Iar cînd toată lumea descălecă, pentru a se închina regelui şi reginei, aceştia le făcură tuturor o primire binevoitoare. Regele dori apoi să se încalece din nou, iar el luă loc între *messer* Lionato şi *signor* Timbreo. Regina şi-o aşeză în dreapta pe frumoasa Fenicia, iar în stînga pe Belfiore. La rîndu-i, infantele *don* Giacomo şi-l luă alături pe *signor* Girondo. La fel se înşiruiră toţi ceilalţi gentilomi şi nobile doamne, îndreptîndu-se împreună în cea mai frumoasă ordine, către palat, căci aceasta fusese dorinţa regelui. Ajunşi acolo, se aşezară la masa împodobită sărbătoreşte, iar după ce mîncară, din porunca regelui, *signor* Timbreo înfăţişă întregii adunări povestea iubirii sale. Cînd termină, începură să danseze, iar regele

ţinu întreaga săptămînă curtea deschisă, dorind ca, în zilele acelea, toată suflarea să mănînce la palatul regal. Sfîrşindu-se petrecerile, regele îl chemă la el pe *messer* Lionato şi-l întrebă care era zestrea pe care o făgăduise fetelor şi dacă era în stare să o şi dea. *Messer* Lionato îi răspunse că despre zestre nu se vorbise niciodată nimic şi că el urma să le dea fetelor zestrea modestă pe care posibilităţile sale aveau să i-o îngăduie. Grăi atunci regele:

— Dorim să le dăm fetelor domniei-tale zestrea care ni se va părea potrivită şi pentru ele, şi pentru cavalerii mei, şi vrem ca de aici încolo să nu mai aveţi nici un fel de cheltuială cu ele.

Şi astfel, preamărinimosul rege, lăudat pentru aceasta nu numai de toţi sicilienii, dar şi de tot restul lumii, poruncind să fie chemaţi cei doi miri, împreună cu miresele lor, dori ca toţi să renunţe în mod solemn la orice pretenţie în legătură cu averea lui *messer* Lionato ; după aceea veni şi el cu un zapis regesc, care întărea întru totul renunţarea aceasta. Apoi, fără nici o altă amînare, le înzestră în chip vrednic de cinste, dar nu ca pe fetele unui supus, ci aproape ca pe înseşi fiicele lui, iar celor doi miri le spori pensia pe care o primeau. Regina, nu mai puţin mărinimoasă decît regele, nobilă şi darnică, hotărî ca din anumite taxe vamale care i se cuveneau ei, să li se plătească în fiecare an celor două surori, o însemnată simbrie şi le arătă întotdeauna multă dragoste. La rîndul lor, ca unele care erau într-adevăr drăgălaşe, ele se purtară în aşa fel încît, în scurtă vreme, dobîndiră dragostea întregii curţi.

În ce-l priveşte, *messer* Lionato mai căpătă din partea regelui şi o slujbă, în Messina, foarte vrednică de cinste, de pe urma căreia se alegea în fiecare an cu un venit frumos. Iar cînd se văzu încărunţit, făcu în aşa fel încît regele îl întări în aceeaşi slujbă pe un fecior al lui.

Astfel se desfăşurară lucrurile în ce priveşte preacurata iubire a lui *signor* Timbreo, aşa că răul pe care *signor* Girondo încercare să i-l facă se preschimbă pentru el în

fericire; iar apoi, se bucurară amîndoi de nevestele lor, trăind într-o înțelegere neștirbită și amintindu-și deseori cu duioșie de necazurile prin care trecuse frumoasa Fenicia. *Signor* Timbreo a fost cel dintîi care a întemeiat în Sicilia preanobila stirpe a seniorilor din casa de Cardona, mulți dintre care trăiesc astăzi și în Sicilia, și în regatul Neapolelui, ca oameni de mare vază. Și în Spania înflorește de asemenea stirpea aceasta nobilă de Cardona, zămislind bărbați care nu-și fac strămoșii de ocară nici în meșteșugul armelor, nici în purtarea togii. Dar ce-aș putea spune oare despre cei doi atît de nobili frați *don* Pietro și *don* Giovanni de Cardona, seniori și războinici viteji și străluciți cu adevărat. Îi văd aici de față pe cîțiva dintre voi, care l-ați cunoscut pe *signor don* Pietro, conte de Collisano, mare conetabil și amiral al Siciliei, căruia *signor* Prospero Colonna, bărbat fără egal, îi arăta atîta cinste și-i prețuia sfaturile. Nu încape îndoială că acest conte de Collisano a fost un om neasemuit. A murit în lupta de la Bicocca, întru mîhnirea întregii Lombardii. Iar fratele său, *don* Giovanni, marchiz della Palude, a fost ucis cu mult mai înainte, purtîndu-se vitejește, în lupta care s-a dat sub zidurile Ravennei, între francezi și spanioli.

Dar iată că, fără să-mi dau seama, în loc de a povesti, începusem să fac panegirice.

BANDELLO

către preamăritul său

văr mult iubit

messer

GIACOMO FRANCESCO BANDELLO

După cum este limpede cunoscut, moșia noastră de la Castelnuovo se află nu departe de poalele Apeninilor, acolo unde Schirmia își varsă în Pad apele ei de obicei limpezi. Aici aerul este mai blînd decît în oricare alt loc din Lombardia. Slujesc drept dovadă în privința aceasta numeroși bătrîni care trăiesc pe meleagurile acelea și sănătatea care domnește neabătută; și de aceea se întîmplă numai foarte rar ca pe acolo să bîntuie vreo boală mai grea. Iar printre altele, nu ține nimeni minte ca în ținutul acela să fi suferit cineva vreodată de gută, în afara celor plecați să locuiască altundeva. Mi-aduc aminte că, în copilărie, mă uitam ca la o adevărată minune la messer *Pietro Grasso, cel care, născut la Milano, din mamă milaneză, crescut apoi și hrănit tot acolo, venise la bătrînețe la Castelnuovo, să-și trăiască restul zilelor sale, dar atît de schilodit de gută încît nu putea nici să meargă, nici să-și folosească mîinile, ci își petrecea tot timpul stînd așezat, și trebuia să fie purtat de către servitori, ba într-o parte, ba într-alta, căci avea picioarele umflate, strîmbe, răsucite și închircite de mulțimea umflăturilor dureroase, iar mîinile, la fel de prăpădite, aveau degetele atît de umflate și de noduroase încît păreau încărcate cu moșmoane. Pe de altă parte, printre nume-*

roșii bătrîni care trăiau acolo și care ori atinseseră o sută de ani ori îi depășiseră, îl vedem zilnic pe Giacomo, din neamul dei *Secondi, care, după cîte spuneau și ceilalți, și el însuși, trecuse de o sută cincisprezece ani ; cu toate acestea, era un bătrîn deosebit de zdravăn și de înfloritor, care umbla peste tot, drept la trup și cu vederea încă bună și ascuțită. Ca unul căruia îmi plăcea să fug de necazuri cît puteam mai mult, imitînd cocorii și berzele, obișnuiam ca, în timpul verii, îndată ce îmi stătea în putință, să mă duc fie la Valtellina, să mă bucur de răcoarea de la Caspano ori de la Bagni del Masino, fie la Castelnuovo, acasă la taică-meu, unde nopțile, în iulie, erau atît de răcoroase încît în timp ce altundeva, la vremea aceea, nu suferam cearceaful pe mine, acolo dormeam toată noaptea acoperit cu o învelitoare groasă, iar ziua, fără să simt zăduful, îmi alungam plictiseala într-o săliță de la parter, în tovărășia neamurilor și a prietenilor noștri. Într-o zi, s-a întîmplat însă ca* messer *Gian Guglielmo Grasso, om foarte de treabă și foarte citit, căruia îi place mult limba poporului, să mă poftească la masă, în casa lui de lîngă biserica* dei *Servi, unde se mai aflau și alții, veniți să ne țină de urît. După ce am terminat de mîncat, am început să vorbim despre războiul civil, care a avut loc odinioară între dertonezi și străbunii noștri, din pricina apelor pîrîului care mișcă moara de la Gualdonasce, iar de la discuția aceasta am ajuns să vorbim despre întemeierea locului nostru de baștină, unii voind ca începuturile lui să se tragă de la goți, iar alții afirmînd că ele se leagă de longobarzi. La rîndul meu, mi-am spus atunci și eu părerea. Discuția s-a încheiat, arătîndu-se că ostrogoții, împreună cu o ceată de ostași romani, care luptaseră sub Teodoric, la începuturile domniei acestuia și înainte ca el să se ridice cu armele împotriva Romei, fuseseră cei care întemeiaseră Castelnuovo. După aceea, începînd să cercetăm care erau familiile ce se trăgeau din romani și care erau cele ce se trăgeau din ostrogoți și*

spunînd ba unul una, ba altul alta, messer *Bonifazio Grasso, fratele lui* messer *Gian Guglielmo, întrerupînd discuția, ne-a povestit o întîmplare, petrecută curînd după întemeierea așezării noastre și lăudată de către toți cei de față, pentru șiretenia arătată de o copilă în înșelarea doicii, ca să nu i se descopere dragostea. Înapoindu-mă acasă, am scris povestirea aceasta, iar apoi am pus-o alături de celelalte, pe care le-am scris mai de mult. Zilele trecute, cotrobăind printre cărțile și scrierile mele, rămase în bibliotecă după jefuirea ei de către ostașii spanioli, mi-a căzut în mînă, printre alte lucruri, și nuvela aceasta : voind să strîng toate nuvelele într-un singur trup, am găsit de cuviință ca pe aceasta să v-o dăruiesc, punînd-o sub ocrotirea numelui domniei-voastre, fiind eu cu desăvîrșire încredințat că, după cum spunea și* messer *Bonifazio, tînărul despre care se vorbește în ea este cel din care purcede familia noastră. Nu este deci de mirare că, în cea mai mare parte, bărbații din neamul nostru se lasă, cu atîta bucurie și atît de des, prinși în plasa iubirii de către femei, de vreme ce însuși capul spiței noastre a fost atît de iubăreț și atît de supus patimilor dragostei. Este adevărat însă că patima aceasta a iubirii este atît de plăcută, atît de dulce, atît de desfătătoare și, de obicei, atît de înrădăcinată în sufletele bărbaților nobili încît nu sînt în stare să te apere de ea nici forța, nici știința, nici sfințenia, nici oricare altă iscusință ori viclenie. Și-apoi, dacă, din întîmplare, ea izbutește să prindă rădăcini într-o inimă necioplită și de neam prost, puterea și tăria ei sînt atît de mari încît înalță, curăță și dăruie însușiri noi și frumoase inimii aceleia, lucru care s-a și văzut de nu știu cîte ori. Nuvela aceasta va rămîne deci veșnic sub oblăduirea numelui domniei-voastre, dacă vor dăinui tot atît și scrierile mele, pe care nu le-am scris decît pentru ca ele să dăinuie veșnic. O să vă spun acum un lucru de care mi-aduc aminte. Trebuie să știți că în martirologul eclesiastic se poate citi că în luna aprilie a fost martirizat*

în Franța, la Nemansio, care acum se cheamă Nîmes, sfîntul Bandello, gotul. Lucrul acesta mă face să cred că numele de Bandello a existat încă din vechime în neamul goților. Fiți sănătos.

NUVELA XXIII

Șiretenia cu care o fată îndrăgostită își salvează iubitul și își înșală doica

Potrivit cu înțeleapta, după părerea mea, încheiere care-a fost trasă, goții și romanii au pus cei dintîi temeliile acestei așezări a noastre, mărită mai apoi de către longobarzi, pe vremea cînd Luitprand, regele longobard, a poruncit să fie adus pe mare, din insula Sardiniei, la Genova, iar de la Genova la Pavia, trupul sfîntului Augustin. Despre întemeierea aceasta, depune mărturie sfîntul Cassiodor, iar despre creșterea ei, în afara străvechilor scrieri pe care le-am văzut chiar eu în mîna lui Enrico Bandello și care povestesc totul, cu de-amănuntul, pot fi cercetate încă rămășițele vechilor șanțuri și ale cîtorva poduri. Același Enrico mi-a arătat privilegiul autentic al împăratului Othon întîiul, care, aflîndu-se la Pavia, a luat-o de soție pe Aluida, fostă, în prima căsătorie, nevasta lui Lothar, regele Italiei. În privilegiul de mai sus se vede cum Othon a dăruit celor din familia Bandello, afară de cele șase fîșii[1] din herbul lor, și vulturul, iar pe deasupra, i-a făcut stăpîni pe pămînturile din Sale și din Caselle, stăpînire pe care au păstrat-o în liniște pînă cînd au început războaiele civile dintre cei din familia Vesconti și cei din familia *della* Torre. Cum

[1] În italiană : *bande.*

însă *madonna* Agnese Bandello era măritată cu *messer* Bernardo *della* Torre, cei din neamul Bandello au ținut partea celor din neamul *della* Torre ; și fiindcă familia Vesconti a izgonit familia *della* Torre din ținutul Lombardiei, cei din neamul Bandello s-au văzut și ei lipsiți de stăpînirea pămînturilor lor, pe care n-au mai dobîndit-o la loc niciodată. N-a trecut multă vreme de cînd, aflîndu-mă eu în mînăstirea San Francesco, fratele Gerolamo Beladuccio, din ordinul minoriților, maestru în sacra teologie, m-a condus mai întîi în grădina mînăstirii, iar apoi în odaia lui. Acolo, avînd cheile de la arhivele mînăstirii, mi-a arătat un zapis, scris pe pergament și întocmit chiar în anul cînd a fost canonizat sfîntul Francisc, în care se spune că șapte gentilomi din familia Bandello, înșirați acolo fiecare cu numele lui, ca stăpîni în devălmășie ai pămînturilor din Castelnuovo, Sale și Caselle, au donat, cu deplină putere și îndreptățire, fratelui Ruffino, fost frățior al sfîntului Francisc, întreg terenul pe care se află așezate astăzi biserica și mînăstirea călugărilor minoriți, dăruindu-i, pe deasupra, și opt mii de livre imperiale, pentru ridicarea mînăstirii. M-am bucurat mult să văd aceste acte străvechi și i-am vorbit despre ele lui Enrico Bandello, arătîndu-i și ce anume avea de făcut pentru redobîndirea sus-pomenitului zapis. Cam astea am vrut să vă spun în legătură cu discuțiile voastre despre vechimea acestui ținut și al familiilor care trăiesc în el, gîndindu-mă să vă spun și o poveste de dragoste, care s-a petrecut pe vremea întemeierii locului nostru de baștină, părîndu-mi-se că era mai bine să petrecem ceasul acela al zilei în discuții plăcute, iar nu în ciorovăieli. Nuvela am găsit-o într-o străveche carte scrisă de mînă, în care se povesteau o sumedenie de lucruri în legătură cu vechimea ținutului nostru, iar cartea era a strălucitului doctor în legi, *messer* Gasparo Grasso, pe care l-am cunoscut cu toții. Spun deci că, la începutul întemeierii așezării noastre, după ce ogoarele din jur fuseseră împărțite ostașilor veterani, un anume Velamir,

de obîrşie gotică, om foarte stimat şi viteaz din fire, care, după ce luptase îndelung sub Teodoric şi se purtase întotdeauna frumos, se învrednicise ca, la împărţirea pămînturilor, să fie mai favorizat decît ceilalţi, aşa că ajunsese foarte bogat. În ceasul morţii, l-a lăsat ca moştenitor al tuturor bunurilor pe singurul său fiu, care se numea Bandelchil şi din care îşi trage obîrşia familia Bandello. În rîndurile poporului său, tînărul Bandelchil era socotit drept foarte nobil şi fiindcă, pe lîngă proprietăţi, taică-său îi lăsase bani mulţi şi prăzi nenumărate, adunate de pe întinsul întregii Italii, cheltuia din belşug, îngrijindu-se de goţii săraci şi de nevoile lor. Tocmai de aceea era, în general, iubit şi stimat, trecînd aproape drept căpetenia poporului său. Se întîmplă însă, că într-o zi, văzînd el o fată de cincisprezece spre şaisprezece ani, care era minunat de frumoasă, se îndrăgosti atît de puternic şi îi plăcu atît de mult să o privească încît nu-şi mai putu lua ochii de la ea; şi, fără să-şi dea seama, încetul cu încetul, biruit de dorinţa de-a o privi, se simţi cucerit de frumuseţea ei aşa că nu mai putu şi nu mai voi să se gîndească la altceva. Cînd o văzuse, se aflau cu toţii în biserică. După plecarea frumoasei copile, Bandelchil rămase copleşit de tot felul de gînduri, ca unul pe care, pînă atunci, nu-l mai încercase niciodată patima asta dulce a dragostei. Se duse acasă şi, intrînd în odaie, prinse să se gîndească, de unul singur, la fată şi la frumuseţea ei, pe care o socotea a fi mai curînd dumnezeiască decît omenească; şi gîndindu-se la ea, se simţea atît de stăpînit de o bucurie nesfîrşită încît orice alt gînd îi ieşise din minte. Trecuse de mult ceasul mesei atunci cînd, văzînd cei din casă că stăpînul nu mai ieşea din odaie, nu mai ştiură ce să facă. Unul dintre ei intră totuşi înăuntru şi îi aduse la cunoştinţă că trecuse ceasul mesei, iar bucatele se răciseră. Bandelchil părăsi încăperea, îşi spălă mîinile şi se aşeză la masă. Dar ce? Era atît de adîncit în gîndurile lui de dragoste încît nu mîncă mai nimic. Se deprinsese să fie vesel, iar cînd prînzea sau cina, vorbea despre tot felul de lucruri. De data aceasta, nu scoase nici o vorbă, iar după ce luă două-trei îmbucături, se ridică de la masă şi intră din nou în odaie, avînd tot timpul înaintea ochilor fata pe care-o văzuse. Cei ai casei rămaseră plini de mirare, văzînd acest neobişnuit fel de viaţă; aşa că, nemaiştiind ce să-şi închipuie, se gîndiră că îl supără vreo suferinţă trupească. Nimeni nu cuteza totuşi să îl întrebe ce are, ori dacă se simte rău. Toată ziua aceea, Bandelchil nu ieşi din odaie, iar la cină făcu întocmai cum făcuse şi la prînz. În timpul nopţii, nemaiputînd să adoarmă cu nici un chip, ci, avînd-o neîncetat în faţa ochilor minţii şi-n gînd numai pe frumoasa copilă, îşi spunea în sinea sa: „Cum se face că toate gîndurile îmi sînt duse numai la frumuseţea fetei pe care am văzut-o azi-dimineaţă în biserică şi că nu-mi pot îndrepta mintea la nimic altceva? Habar n-am cine e fata, dacă e nobilă sau nu, dacă e gotă sau romană. Dar ce tot vorbesc oare, prostul de mine? Are vreun rost să mă tem că nu este plină de nobleţe? Nu încape îndoială că e născută din părinţi mai mult decît nobili. Şi cum de-ar fi hărăzit Dumnezeu atîta frumuseţe şi atîtea daruri minunate unei fiinţe josnice? Dar chiar dacă s-ar întîmpla să fie născută din oameni de rînd, dacă Dumnezeu a făcut-o nobilă şi a înzestrat-o cu atîtea virtuţi, cine ar cuteza să-i spună că nu e nobilă? Dacă e romană, coborîtoare din stirpe romană, e de-ajuns pentru a fi nobilă. Dacă e de neam gotic, nu poate fi decît fiică de soldat; iar armata înnobilează pe oricine se îndeletniceşte în chip vrednic de laudă cu meşteşugul armelor. Aşa că, iubind-o, n-am de ce să mă tem că m-aş acoperi de ruşine". Pătimaşul şi îndrăgostitul tînăr îşi spunea toate acestea în sinea sa, deoarece la goţi era împămîntenit obiceiul ca orice nobil să fie oprit de-a se căsători cu o femeie de rînd, socotindu-se o mare ruşine chiar şi împreunarea trupească a celui născut dintr-o stirpe nobilă cu o femeie de rînd. Chinuitul tînăr petrecu deci toată noaptea frămîntat de tot felul de gînduri, dar, cu cît se

gîndea mai mult, cu atît se simțea că se aprindea mai puternic și dragostea lui pentru tînăra pe care-o văzuse. Cînd se făcu ziuă, dorind să știe cine era tatăl acesteia, soarta i se dovedi prielnică, întrucît, mergînd fără nici o țintă, o văzu la o fereastră, în cartierul Tavernelle, pe cea pe care o iubea: fie din întîmplare, fie din altă pricină, aceasta se trase înăuntru, îndată ce-și dădu seama că era privită. Recunoscînd-o și cercetînd a cui era casa, află că stăpînul era got și se numea Clisterdo, iar fata, Aloinda. Tînărul se bucură mult descoperind că aceasta era nobilă și că taică-său, om de mare vază, se afla atunci la Ravenna, împreună cu Teodor. Începu deci să treacă foarte des pe-acolo, iar cînd o vedea, fie în ușă, fie la ferestre, îi arăta cu privirile cît de jalnic ardea pentru ea, și stărui multă vreme în această purtare. Din pricini necunoscute, nu-i spuse, totuși, niciodată, nici un cuvînt și nici nu-i dezvălui cumva, prin trimiși ori prin scrisori, că se pîrjolea de dragul ei. La rîndul său, fără să arate că-i băgase de seamă dragostea, fata nu dădea nici un semn că i-ar păsa de el. Din care pricină, înflăcăratul îndrăgostit o ducea cum nu se poate mai prost. Nu cuteza să i se dezvăluie fetei, de teamă ca aceasta să nu se supere și să nu se mai lase văzută: căci pînă și numai vederea ei îl bucura nespus pe tînăr, care ar fi vrut ca mai curînd să moară decît să o supere cu ceva, oricît de neînsemnată ar fi fost pricina. Aflîndu-se deci în această stare și iubind-o, după ce se frămîntă cu tot felul de gînduri se hotărî să-i dezvăluie unui prieten de nădejde toată dragostea sa și să îi ceară sfat și ajutor în această poveste. Prietenul (numit Teialac) era un tînăr nobil, dar, încă de copil, se dovedise a fi cam bolnăvicios. Ceea ce îl făcuse să nu se dedice armelor, îndeletnicindu-se numai cu literele și mai mult cu cele grecești decît cu cele latinești, căci întregul popor al goților înclina mai ales către cunoașterea grecilor, decît către a altora. Iar aici, în ținutul nostru, dăinuiesc încă numeroase cuvinte grecești și, fiind folosite atît de bărbați cît și de femei, au devenit populare și

italiene. Aflîndu-se deci într-o zi cu Teialac, Bandelchil îi dezvălui acestuia toată povestea iubirii lui, rugîndu-l ca, în cumplita suferință în care se zbătea, să îi aducă o oarecare mîngîiere, căci își dădea seama că nu mai putea să îndure asemenea chinuri, pierzîndu-și pînă și pofta de mîncare, și somnul. Ascultînd povestirea prietenului său și cercetînd-o cu răbdare, Teialac răspunse, după cum urmează:

— Nu pot decît să mă mir de tine care, fiind ceea ce ești și văzîndu-te prins în lațurile iubirii, n-ai încercat niciodată să scapi de ele cu desăvîrșire, iar, dacă nu vrei sau nu poți să te desprinzi, de ce nu cauți toate acele leacuri care pot fi folosite în asemenea împrejurări? Îmi spui că a trecut mai bine de un an de cînd duci o viață atît de chinuitoare și, cu toate acestea, n-ai încercat niciodată să aduci dragostea ta la cunoștința Aloindei. Vrei cumva ca ea să-ți ghicească dorința și să te caute, să te poftească, atîta timp cît tu nu-i trimiți vorbă prin cineva? Tu ești dator s-o slujești, s-o cinstești, să te ții după ea și să-i dezvălui dragostea pe care i-o porți. Cine știe dacă, la rîndu-i, avînd cunoștință de această dragoste și știindu-se iubită de tine, n-o să se înduplece să te iubească și ea și n-o să fie mîndră cînd o să vadă că un om de rangul tău îi arată atîta prețuire? Femeile vor, firește, să fie cinstite, să fie prețuite, să fie respectate și, — de ce să n-o spun? — să fie adorate. Și, chiar dacă iubesc și doresc un anumit lucru, se vor preface că nu-l doresc și vor ține să fie rugate și silite să facă ceea ce, de fapt, le arde sufletul să facă. Iată de ce sînt de părere că trebuie să-i aduci la cunoștință dragostea ta, fie printr-un om de încredere, fie prin scrisori. Dacă o s-arate că se bucură să fie iubită de tine, se va găsi o cale pentru împlinirea gîndurilor, fiindcă, acolo unde părțile sînt de aceeași părere, rareori se întîmplă ca lucrurile să nu se potrivească, să nu se îmbine și să nu se ajungă la scopul dorit. Dacă ea n-o să vrea să-și plece urechea la spusele tale, ori dacă se va dovedi a fi potrivnică dorințelor tale,

ne vom gîndi la alte căi. S-o încercăm deocamdată pe asta, iar, pe urmă, vom mai vedea ce ne rămîne de făcut.

Auzind sfatul pe care i-l dădea prietenul său și părîndu-i-se a fi potrivit, Bandelchil începu să discute cu el calea pe care urma s-o apuce, adică dacă trebuia să trimită o femeie, ca să stea de vorbă cu ea, ori mai bine să-i scrie. După ce frămîntară bine lucrurile, aleseră, ca mai bună și ca mai sigură, calea scrisului. Și, după ce se gîndiră și la chipul în care urma să-i fie înmînată scrisoarea, îndrăgostitul îi scrise, dezvăluindu-i cu grijă iubirea lui înflăcărată și rugînd-o să aibă milă de el, ca de un slujitor preacredincios. Avea îndrăgostitul acesta un paj, mult mai vîrstnic decît îl arăta chipul, și mic de statură. Și mai era apoi și foarte iscusit și viclean, nešovăitor în răspunsuri și-n fapte, gata să nege, fără să clipească din ochi, adevărul cel mai neîndoielnic, încît l-ar fi orbit pînă și pe Satana. Acestuia îi împărtăși Bandelchil tot ceea ce urmărea să facă și îi dădu scrisoarea de dragoste. Îndrăgostitul obișnuia să meargă în fiecare zi, la întîmplare, prin ținut, cînd călare, cînd pe jos, și să treacă întotdeauna prin fața casei iubitei sale, căci fiind vorba de un drum obștesc, nu putea trezi nici o bănuială. Într-o bună zi, deci, în timp ce Bandelchil călărea împreună cu alți cîțiva, pajul cel șiret, mergînd de-a lungul zidului casei Aloindei, îndată ce ajunse în dreptul unei ferestre care lumina beciurile cu vin și avea apărătorile de fier chiar deasupra străzii, dădu drumul din mînă unei perechi de pinteni și, fără să scoată o vorbă, lăsîndu-și stăpînul să călărească mai departe împreună cu însoțitorii săi, se duse la ușa casei și, găsind-o deschisă, pătrunse înăuntru; și întîmplîndu-se să o vadă chiar pe fată, care stătea într-un colț și-și vedea de unele lucrări ale ei, îi spuse, făcînd pe speriatul:

— Pentru Dumnezeu, *madonna*, nu vă supărați și deschideți-mi beciul dumneavoastră de vin, căci mergînd după stăpînul meu, care tocmai trece prin cartierul acesta, pintenii pe care-i duceam în mînă mi-au căzut pe fereastra dinspre stradă a pivniței domniilor-voastre, iar dacă nu-i duc acasă, stăpînul o să mă snopească în bătăi.

Tocmai atunci sosi însă și mama Aloindei. Aceasta, auzind ce anume cerea pajul, spuse:

— Fetițo, ia-l cu tine și du-te cu el în beci, avînd grijă să-și găsească pintenii.

Intrară deci amîndoi în beci, iar acolo, văzînd că nu-i urmărea nimeni, pajul, luînd-o de la început, povesti pe scurt dragostea pe care stăpînu-său o purta fetei și îi dădu acesteia și scrisoarea. Ea, fără să răspundă, opri scrisoarea, iar pajul luă pintenii, după care veniră sus. Aici, pajul îi mulțumi stăpînei casei, iar apoi se înapoie la stăpînu-său. Cînd se ivi prilejul, Aloinda citi ceea ce-i scria îndrăgostitul, iar vorbele lui de iubire îi pătrunseră atît de adînc în inimă încît aceasta se aprinse toată de dragoste. De aceea, fata nu mai dorea altceva decît să-și vadă iubitul și să-l întîlnească. Iar drept urmare, ori de cîte ori își închipuia că acesta va trece prin fața casei, dacă-i era cu putință, ieșea la fereastră și i se arăta, rîzînd toată, cu o căutătură plină de bunăvoință. Dîndu-și seama de acest lucru și văzînd că scrisoarea dăduse roade, îndrăgostitul se frămînta, căutînd chipul în care să se poată întîlni cu fata, lucru la care, dealtfel, se gîndea și ea. Se întîmplă însă ca o rudă a mamei Aloindei să se mărite: așa că, știind că maică-sa urma să se ducă la nuntă, fata căută să aducă lucrul acesta la cunoștința iubitului. Ca atare, îi scrise ce anume avea de făcut, dar nu știa pe ce cale să-i trimită scrisoarea. În timp ce o muncea gîndul acesta, se întîmplă ca, aflîndu-se la fereastră, să-l vadă pe paj, care trecea singur pe stradă. Coborî deci neîntîrziat, și, cum pajul tocmai ajunsese dinaintea ușii, îi dădu scrisoarea, fără să fie văzută de cineva, după care se înapoie în casă. Citind scrisoarea, Bandelchil se socoti a fi cel mai fericit om de pe lume și nu-și mai încăpea în piele de bucurie, așteptînd ziua nunții.

Mama fetei se duse deci la petrecere și o lăsă pe Aloinda acasă, împreună cu o bătrînă care n-avea decît

un singur ochi bun. În ziua aceea, după cum fusese rînduit între ei, îndrăgostitul pătrunse în casă prin grădină, şi se vîrî sub pat, într-o odaie. La ceasul hotărît, Aloinda, care-o ţinuse pe doică de vorbă într-o altă parte, începu să se zbenguie prin casă, umblînd încoace şi încolo. După ce că era sprintenă, dragostea îi mai dădea şi ea aripi, iar doica nu se putea ţine după ea, aşa că fata se strecură acolo unde se afla iubitul şi se încuie pe dinăuntru. Auzind aceasta şi ştiind că odaia avea zăbrele de fier la ferestre, bătrîna îşi închipui că fata voia să doarmă. Cei doi îndrăgostiţi se îmbrăţişară şi se sărutară de mii de ori. Cînd Bandelchil voi să se bucure şi de ultima desfătare a dragostei, Aloinda îi spuse :

— Stăpîne al meu, la care ţin mai mult decît la însăşi viaţa mea, dacă mă iubeşti într-adevăr atîta cît mi-ai spus şi mi-ai scris, vei face în aşa fel încît să fim îndelung împreună, iar aceasta se va înfăptui cel mai bine luîndu-mă de nevastă.

Iubitul, care era cum nu se poate mai aprins de dragul ei şi care o vedea a fi nespus de frumoasă, se căsători cu ea chiar atunci, fără nici o zăbavă, şi se bucură de toate plăcerile iubirii, spre marea mulţumire a amîndurora. Rînduindu-se apoi ce anume urma să facă îndrăgostitul pentru celebrarea căsătoriei şi auzind că doica bătea în uşă şi ţipa, Aloinda spuse :

— O să deschid uşa şi-o să m-arunc de gîtul acestei bătrîne afurisite, astupîndu-i cu o mînă ochiul cel sănătos, iar cînd tuşesc, o să ieşi tiptil afară şi o să pleci, pe aceeaşi cale pe care ai venit.

Deschise deci uşa şi se zvîrli de gîtul bătrînei, care-o certa, astupîndu-i cu-o mînă ochiul cel sănătos ; apoi, tuşind, îi spuse doicii că n-o să-i dea drumul decît dac-o să se liniştească şi-o să-i făgăduiască să nu-i spună maică-si că se închisese acolo ca să doarmă în linişte. Iar iubitul ieşi tiptil, fără să-l vadă nimeni, tocmai cînd Aloinda îi spunea bătrînei : Măicuţa mea dulce, eu sînt

fetiţa ta scumpă, şi tot felul de asemenea palavre, aşa încît bătrînica se linişti.

Apoi, peste cîteva zile, Bandelchil o ceru pe fată de nevastă de la taică-său şi o dobîndi ; şi zămisliră numeroşi copii, trăind tot timpul în cea mai desăvîrşită pace. Şi îndulcindu-se apoi cuvintele barbare prin rostirea italiană, urmaşii lui Bandelchil deveniră Bandello, cum li se spune încă şi astăzi.

BANDELLO

către preastrălucitul

signore

LODOVICO TIZZONE

conte de Deciana

Zilele trecute, ne-am dus, părintele Girolamo, feciorul domniei-voastre, și cu mine, să vizităm mormîntul de la Varallo și locurile acelea atît de frumoase și pline de cucernicie, care, prin felul cum au fost rînduite și făcute s-arate, seamănă atît de mult cu Locurile Sfinte, iar la încheierea călătoriei, înapoindu-ne veseli la Deciana, ați vrut să mergem spre Monferrato și să ne bucurăm de frumusețea plăcută și de răcoarea castelului domniei-voastre de la Ponzano, de lîngă vestita biserică Santa Maria di Creta. Printre ceilalți care-au venit împreună cu noi, se găsea și strălucitul doctor messer *Costantino Tizzone, bărbat care, după cum știți mai bine decît mine, pe lîngă cunoștințele literare, mai are și purtări foarte cinstite, precum și un fel de a vorbi deosebit de vesel și de plăcut. Aflîndu-ne deci la Ponzano și povestindu-se despre un jaf, săvîrșit la Crescentino (moșie a contelui Giacomo Tizzone, vărul domniei-voastre, care poruncise ca hoțul să fie spînzurat, după cum se și cuvenea), se ajunse să se vorbească, nu știu cum, despre obiceiul străvechi al lacedemonenilor, care, atunci cînd era săvîrșit un furt, dacă-l prindeau pe răufăcător, îl pedepseau cu asprime, ca pe un om fără minte, nevolnic să-și ascundă vinovăția și păcatul. Și, dimpotrivă, după ce furtul era cunoscut și începeau cercetări pline de rîvnă, iar hoțul nu putea să fie aflat și nu lăsase nici semne care să-l învinuiască, atunci deci, după încheierea cercetărilor obișnuite, dacă hoțul acesta se înfățișa magistratului spartan, nu numai că nu era pedepsit ori făcut de rușine, dar mai era și răsplătit cu premii ale republicii și cu laude uriașe, fiind socotit drept bărbat cu mintea ascuțită, isteț și iscusit. Și iscîndu-se între noi întrebarea dacă legea — sau cutuma aceasta, dacă vreți — era vrednică de laudă ori nu, s-au spus o mulțime de lucruri, potrivit cu părerea fiecăruia. Cum nu se găsea nimeni care să încheie cearta,* messer *Costantino, după ce le-a cerut circotașilor să facă liniște, ne-a spus o poveste încîntătoare, pe care, părîndu-mi a fi frumoasă, am scris-o și am trecut-o între celelalte nuvele ale mele. Cercetînd însă mai zilele trecute manuscrisele nuvelelor, mi-a căzut în mînă tocmai aceasta și am găsit de cuviință să v-o dăruiesc, punînd-o sub scutul preanobilului și învățatului dumneavoastră nume. Atunci cînd veți fi istovit de studiile atît de grele și de nenumăratele lucrări cu care vă îndeletniciți, citind nuvela aceasta a mea, veți putea dărui un pic de odihnă sufletului dumneavoastră, fiind cu neputință ca acesta să nu dorească puțină cruțare de stăruitoarele cercetări ale unor lucruri atît de savante. Și, cu toate că sînteți cel mai nobil dintre cei învățați și cel mai învățat dintre cei nobili, n-o să disprețuiți acest neînsemnat dar al meu, întreaga Italie știind că, alături de străvechea noblețe a sîngelui și de frumoasele cunoștințe de literatură, stăpîniți și rara coomară a omeniei și-a politeții, care strălucesc în dumneavoastră aidoma unui foarte ales rubin oriental, legat într-un aur deschis la culoare și bine lustruit. Fiți sănătos.*

NUVELA XXV

Uimitoarea viclenie cu care un hoț îl fură și îl înșală pe regele Egiptului

Stăm aici, certîndu-ne și bătîndu-ne capul să știm dacă legile pe care Licurg le-a dat spartanilor sînt bune ori rele și îmi vine să cred că dacă preavrednicul de cinste preceptor al meu, *messer* Giason Maino, s-ar afla de față, ar avea destul de furcă pentru a pune capăt acestei atît de mari gîlcevi, pe care ați stîrnit-o. Căutarea adevărului nu-mi pare a fi nevrednică de laudă, ci, dimpotrivă, o sprijin și o preamăresc, dar țin să spun că toate faptele omenești se cer săvîrșite la timpul și la locul potrivit, dacă vrei să păstrezi frumusețea lucrurilor și să dai atît sufletului cît și trupului ceea ce este al fiecăruia. Am plecat de la Deciana și am venit aici nu ca să ne înfruntăm, să facem presupuneri ori să ne certăm, ci ca să ne odihnim, petrecînd și ducînd o viață veselă și plăcută. Dacă voiam să-mi storc creierii, rămîneam la Vercelli, cu clienții mei, și nu veneam la Deciana și, cu atît mai puțin, aici. Și, tocmai de aceea, dacă sînteți și dumneavoastră de aceeași părere, aș crede că, în timpul celor opt sau zece zile cît vom rămîne în locul acesta, ar trebui să izgonim toate necazurile și gîndurile plicticoase și să ne bucurăm de acea cinstită destindere pe care ne-o dăruiesc anotimpul și locul. Sîntem aici, la țară, departe de oraș, unde aș fi dator să umblu cu toga, iar domniile-voastre să umblați îmbrăcați fiecare după rangul său ; pe cînd aici trăim, cum vedeți, fără mofturi și ne bucurăm de libertatea dorită. Iar ca să încheiem cearta ce s-a iscat între noi, fără a înceta să vorbim despre furturi, o să vă povestesc unul săvîrșit în Egipt, unde hoțului i-a fost hărăzită o răsplată mult mai mare decît aceea pe care ar fi dobîndit-o dacă ar fi săvîrșit furtul printre spartani. Vă spun deci că în străvechile cronici ale regilor Egiptului stă scris că, după moartea lui Proteu, i-a urmat la tron un altul, al cărui nume era Rapsanti, și care a fost cel mai bogat rege ce a domnit vreodată pe meleagurile acelea. Acesta, stăpînind comori uriașe, aproape fără număr, pe care le adăugase celor ale lui Proteu, și neavînd încredere să le păstreze în palat, unde nu se aflau în siguranță, căci în regatul acela hălăduiau niște hoți nemaipomeniți, a găsit un arhitect foarte iscusit și i-a poruncit ca, pentru păstrarea comorilor, să-i facă un adăpost anume, cu ziduri foarte puternice și cu porți de fier. Cunoscînd pricina care-l îndemna pe rege să înalțe construcția aceea, arhitectul își folosi toată iscusința pentru a mulțumi dorința regească și ridică adăpostul, care nu era numai frumos, ci și foarte sigur. Între timp, muncit și biruit de lăcomia aurului, care-i orbește de multe ori pe cei înțelepți cu strălucirea lui copleșitoare, arhitectul făcu ce făcu și lăsă ca, în zidul care dădea spre stradă și care era măiestrit îmbinat din lespezi de marmură, una dintre lespezi să poată fi ridicată și pusă la loc, la fel făcînd și cu alte cîteva dinăuntru, potrivindu-le pe toate atît de iscusit încît acela care știa cum stau lucrurile putea să intre și să iasă, pe timp de noapte, fără ca vreun alt om să-și dea seama de asta. Cînd se termină lucrarea, regele porunci să fie aduse înăuntru toate comorile lui, iar cheia o ținea tot timpul la cingătoare, neîncredințîndu-i-o nimănui pe lume. Fie pentru că-i părea rău să fure comorile, fie din altă pricină, arhitectul nu purcese nicicînd să-și aducă la îndeplinire gîndul acesta. Și astfel, tot amînînd zi după zi jefuirea lăcașului, se întîmplă ca el să cadă greu bolnav. Văzînd însă că toată rîvna medicilor nu-i aducea nici alinare, nici leac, și că boala aceea avea să-l răpună, îi chemă la el pe cei doi băieți, singurii pe care-i avea, și le dezvălui pe larg și întru totul înșelăciunea ascunsă în zidărie și felul în care lespezile de marmură puteau fi ridicate și puse la loc, iar nu la mult timp după aceea își dădu sufletul. Murind părintele lor, băieții, dornici să se îmbogățească repede și fără trudă, nu zăboviră

prea mult cu aducerea la îndeplinire a acestei dorințe. Și, ca atare, luîndu-și sculele, se duseră într-o noapte la clădirea unde era adăpostită comoara și, încercînd să vadă cum stau lucrurile, scoaseră cu destulă ușurință lespezile mincinoase din rosturile lor și se strecurară spre bogățiile dinăuntru, de unde ridicară atîta aur cît le pofti inima. Potrivind apoi pietrele așa cum fuseseră mai înainte, se înapoiară acasă, încărcați de pradă. Regele obișnuia să pătrundă destul de des, singur, în odaia aceea atît de bogată, iar acolo să se desfete îndelung, bucurîndu-și privirile cu vederea a tot felul de medalii de aur, a monezilor, a vaselor de aur măiestrit lucrate și a nenumăratelor pietre scumpe ce se aflau înăuntru, socotind că era fericit pe pămînt și că nu mai exista nici un alt rege care să stăpînească atîta aurărie. Tot astfel, atunci cînd soseau la palat solii altor principi, ori felurite personaje de rang înalt, cel dintîi lucru pe care se deprinsese să-l facă era să-i conducă la locul de mai sus și să le arate comorile lui uriașe. Era, fără îndoială, un lucru nespus de plăcut să privești nemaiîntîlnita bogăție de aur, lucrată în mii de chipuri de către aurari, căci se aflau acolo statuile din aur curat ale cîtorva regi din trecut, înfățișînd chipurile acestora, cu coroanele de aur încărcate cu cele mai frumoase și mai prețioase perle și nestemate pe care le trimite Orientul. Mai erau apoi toți zeii, turnați cu chipurile acelea pe care, de spaimă, le-au luat atunci cînd, de frica giganților, cum basmesc cei vechi, au fugit în Egipt, unde s-au ascuns sub chipul unei maimuțe, al unui cîine, al unei berze, al unui crocodil, al unei pisici ori al altei jivine. Se afla acolo Anubis, zeul atît de cinstit de către egipteni, avînd capul de cîine. Se afla Isis, cu tot basmul ei, cea preschimbată din femeie în vacă și care, după ce Mercur l-a ucis pe Argos, le-a fost dată egiptenilor, din porunca lui Zeus, după cum scrie Lucian, ca să umfle apele Nilului și să ude țara, să pună vînturile să sufle și să-i ocrotească pe corăbieri. Dar dacă m-aș apuca să vă vorbesc despre toate statuile de zei cîte se aflau în locul

acela, mi-ar trebui prea mult timp. În sfîrșit, comoara aceea era cea mai mare dintre toate cîte se știe că au fost strînse vreodată. Așadar, după ce acești doi frați săvîrșiră furtul, regele, cum îi era obiceiul, intră în clădire și deschizînd întîmplător mai multe vase pe care le știa pline cu aur, le găsi aproape goale, așa că rămase copleșit de o nespusă mirare și de uimire ; numai că nu se vedea nici o urmă, care să arate că vreun om ar fi pătruns acolo înăuntru. Și, cum avea obiceiul să pună sigilii la toate încuietorile ușii, nu mai știa ce să-și închipuie, căci nu le vedea rupte. După ce frații mai veniră încă de două-trei ori, golind și mai mult vasele, regele își dădu limpede seama că era vorba de niște hoți care îl jefuiau și fu de părere că aceștia ar fi avut putința de a-și face chei și sigilii false și că în chipul acesta pătrundeau fără nici o piedică în clădire, luînd și furînd ceea ce le plăcea cel mai mult. Găsi deci un fierar, om cu o minte foarte ascuțită, și-i porunci să facă o cursă atît de măiestrită, încît era o adevărată minune numai s-o vezi, și atît de puternică, încît ar fi prins nu numai un bărbat, ci chiar și un bou ; iar fără cheia pe care regele o ținea la el, era cu neputință să fie desfăcute încîlcitele și puternicele ei lațuri. Regele porunci ca această cursă să fie așezată printre vase, în așa fel încît nu se putea ca, îndată ce ar fi atins-o careva, acesta să nu rămînă prins acolo. Pe urmă, regele venea zilnic să vadă dacă hoțul se prinsese în capcană. Frații, care habar n-aveau de cursa ce le fusese întinsă, ridicînd într-o noapte, după obicei, pietrele înșelătoare, pătrunseră înăuntru și, tocmai cînd credeau că vor jefui nestingheriți, unul dintre ei nimeri cu un picior în capcană și se trezi înhățat pe loc, prins ca într-un clește de nedesfăcut. Și, cu cît se zvîrcolea ca să scape din cursă, cu atît se vedea tot mai puternic încleștat. Celălalt frate voia să-i dea ajutor și să-l desprindă, dar nu izbutea și, de fiecare dată cînd încerca să desfacă lațul de nedezlegat, îl înnoda tot mai rău și strîngea capcana. De aceea, cel care se afla prins, văzînd că nu era cu

putință să-și salveze viața și că nu se întrezărea nici un leac, după ce plînse amarnic, împreună cu frate-său, nenorocirea aceasta și se jelui, în cuvinte înduioșătoare, de răutatea soartei, îi vorbi celuilalt astfel :

— După cum vezi, frățioare, sînt atît de prins și de strîns în cursa aceasta încît, fără cheia celui care a făurit-o, nu va fi cu putință nici pentru tine, nici pentru altcineva, să mă scoateți din ea. Iar dacă rămîn și mă găsește regele în locul acesta, cum mă va și găsi, fără îndoială, mîine dimineață, cînd va sosi aici, voi fi rescunoscut, iar iscusința noastră vinovată va ieși la iveală. Eu voi muri, după ce, mai întîi, voi fi pus la cazne, ca să spun cine-a mai fost împreună cu mine la furat. Dar, chiar dac-o să pot înfrunta chinurile cumplite la care mă vor supune, fără să te dau de gol și pe tine, eu tot voi muri, iar tu vei rămîne bănuit de-a fi fost alături de mine, ca să nu mai spun că regele va trimite de îndată la noi acasă și va găsi aurul, semn mai mult decît lămurit că l-am furat împreună. Mai adaugă și că măicuța noastră e bătrînă și știe de jafurile noastre noptatice, așa că va avea de suferit și ea, odată cu noi, aceeași pedeapsă. Vom avea deci cu toții parte de o moarte crîncenă. Iată de ce mi se pare, ba sînt chiar sigur, că este nevoie ca, dintre atîtea nenorociri cîte ne pîndesc, să o alegem pe cea mai mică. Oricum ar fi, eu mă socot totuși mort, neexistînd nici o putință de scăpare. De aceea, frățioare dragă, nu mai pierde vremea și nu te mai amăgi cu vorbe fără rost, care-ar putea numai să ne pricinuiască o pagubă uriașă. Ia-ți deci inima-n dinți, taie-mi capul și dezbracă-mă, ca să nu pot fi recunoscut în nici un chip de cei care mă vor găsi prins în capcana asta. Ia apoi de aici, fără nici o zăbavă, veșmintele și capul meu, precum și atît cît vei mai putea duce în spinare din comoara aceasta. Bagă-ți însă bine în minte ceea ce-ți spun : să fie cea din urmă oară cînd mai pui piciorul aici : căci dacă te vei întoarce, ai să poți fi prins cu ușurință și n-ar mai fi nimeni care să-ți dea ajutor. Nu te încrede să-ți iei pe cineva de

tovarăș la o treabă atît de primejdioasă, căci și dacă n-ai cădea în cursă, tovarășul tău, ca să se dezvinovățească pe el și să se bucure de iertare din partea regelui, ar da toată vina pe tine, ca să nu mai spun că și-ar putea bate gura față de cine știe cine, fără să păstreze taina. Așa că nu te mai întoarce niciodată aici și nu te încrede în nimeni.

Auzind sfatul cinstit și adevărat pe care i-l dădea cu atîta dragoste nefericitul său frate și înțelegînd că nu exista nici o altă cale de scăpare, celălalt începu să plîngă în hohote, neputîndu-se hotărî pe ce cale să o apuce. Socotea că a deveni ucigașul propriului și singurului său frate era o crimă prea mare și prea nelegiuită și nu se putea împăca deloc cu un astfel de gînd, așa că se hotărî să aibă aceeași soartă ca și cel prins în capcană. Celălalt însă atîta îl bătu la cap și atît de bine se pricepu să-l convingă încît, în cele din urmă, grăbit de curînda ivire a zorilor, se apropie, plîngînd totuși amarnic, de cel prins și îi taie capul cu un cuțit, după care, înfășură țeasta în veșmintele mortului și, încărcat cu aur și îndurerat peste măsură, ieși din clădire, punînd lespezile la loc, cu multă iscusință. Înapoindu-se acasă și plîngînd amarnic, îi povesti nefericita întîmplare și maică-si, care izbucni în plînsete și în suspine. Într-un tîrziu, îngropară capul chiar în casă și spălară veșmintele însîngerate.

Dimineața, pătrunzînd în adăpostul comorii și văzînd trupul despuiat și fără cap, regele rămase încremenit de mirare ; și cum nu vedea nici un semn ori urmă de-a hoțului, din care să se poată înțelege că pătrunsese cineva acolo, nu mai știa ce să creadă. Privind apoi trupul cu multă grijă și cercetîndu-l bine pe toate părțile, fără a-și putea da seama al cui era, fu cît pe-aci să-și iasă din minți, deoarece, găsind că sigiliile încuietorilor rămăseseră întregi, iar ferestrele, cu zăbrele foarte dese, făcute din fier gros, erau neatinse, și înțelegînd că nu pe-acolo se putuse intra înăuntru, singurul lucru pe care-i venea să-l creadă era că va fi fost vorba de vreun vrăjitor,

care-i furase comorile cu ajutorul farmecelor. Lucru ce îl mîhni foarte mult. Porunci apoi ca trupul să fie scos din clădire și așezat în calea mulțimii; și cum făgăduise o mare răsplată pentru cine l-ar fi recunoscut, leșul fu privit cu atenție de numeroși inși, dar nici unul nu ghici adevărul. Regele porunci ca, foarte departe de clădirea aceea bogată, pe un tăpșan vecin cu drumul mare, să fie ridicată o spînzurătoare în care leșul să fie agățat de picioare; apoi, puse șase oameni de strajă, poruncindu-le cu străşnicie să-l păzească pe spînzurat cu grijă și amenințîndu-i că dacă li se va fura trupul acela, are să-i răstignească pe toți pe cruce. Le porunci de asemenea să ia aminte la cei care treceau pe drum, în sus sau în jos, iar dacă vreunul dintre aceștia, văzînd trupul, are să plîngă, să suspine, să se văicărească ori să arate în cine știe ce alt chip milă față de cel spînzurat, să-l înhațe pe loc și să-l aducă neîntîrziat la el.

Mama hoțului, care plînsese nealinată moartea fiului, auzind cît de rușions fusese acesta agățat de picioare în furci, ca trădător, și neputînd să îndure cu răbdare și cuminţenie această lovitură a soartei vrăjmașe, îl chemă pe celălalt fecior și, tulburată toată și copleșită de suferință, îi vorbi astfel:

— Fiul meu, l-ai omorît pe frate-tău și i-ai tăiat capul, ca unui răzvrătit ori ca unui vrăjmaș de moarte al tău; iar mie mi-ai arătat că a trebuit să săvîrșești fapta asta numai ca să poți scăpa cu viața și mi-ai îndrugat o poveste cu nu știu ce laț de nedesfăcut, în care el s-ar fi prins. Nu-mi dau seama cum s-au petrecut lucrurile și ce-a fost între voi. Cine știe dacă nu cumva l-ai ucis tu, ca un nelegiuit, ca să rămîi singur stăpîn al aurului furat, iar apoi să-mi îndrugi vrute și nevrute? Acum, cînd regele i-a spînzurat trupul într-un chip atît de rușinos, vreau și îți poruncesc să mi-l aduci noaptea acasă, în două-trei zile, cel mult, fiindcă țin să-l îngrop. Ai grijă ca nu cumva să nu-mi îndeplinești această dorință. Știu, și nu încape îndoială, că aș muri de durere dacă trupul acela ar rămîne vreme îndelungată în spînzurătoare; îngrijește-te, deci, să-l am aici, căci, altfel, fii sigur că-i voi dezvălui egelui tîlhăriile tale.

Tînărul, care știa că trupul era păzit cu străşnicie, cînd auzi ce hotărîre cumplită luase maică-sa, se sili din toate puterile, cu lămuriri de nezdruncinat, să-i scoată din cap gîndurile acestea atît de primejdioase, arătîndu-i neîndoielnica pieire a lui însuși, iar apoi și a ei, fiindcă nu vedea în ce chip ar fi putut fura leșul fără să fie prins. Și că atunci cînd ar fi ajuns în mîna regelui, furturile ar fi fost, fără doar și poate, descoperite, iar el ar fi fost spînzurat ca hoț, după care ar fi trebuit să sufere și ea aceeași pedeapsă, ca una care știuse totul și nu se împotrivise. Iar, apoi, ca s-o facă să renunțe la o asemenea hotărîre, feciorul îi mai dădu maică-si încă multe alte lămuriri. Totul se dovedi însă zadarnic, nefiind de nici un folos nici vorbele pe care se pricepu el să i le spună, nici primejdiile neîndoielnice pe care i le arătă. Mai dîrză și mai încăpățînată decît un cal îndărătnic, ea nu voi să-și schimbe părerile; ba, dimpotrivă, răcnea ca scoasă din minți că dacă el nu va face întocmai cum îi poruncise, îi va spune regelui totul. Și, cu această încheiere, își lăsă fiul cumplit de speriat și de îngrijorat. Nu încape deci îndoială că nu e de loc ușor ca unei femei să-i intre vreo nebunie în cap ori să țină să facă lucrurile în felul ei, prea puțin păsîndu-i dacă sînt bine sau rău făcute, și că de cele mai multe ori, femeile se dovedesc neclintite mai ales în unele gînduri greșite și nenorocite, care le-au încolțit în minte, nefiind însă la fel de dîrze cînd e vorba de a face un lucru ca lumea. Voi căuta totuși să mă stăpînesc, deoarece nu vreau ca din pricina acestei bătrîne, dată în mintea copiilor, să mă apuc să bîrfesc femeile, cu toate că aceasta merită toate ocările ce i se cuvin unei femei bătrîne și rele ca ea, care nu s-a sfiit să pună în primejdie nu numai însăși viața sa, ci și pe aceea a copilului ei.

Văzînd deci că maică-sa se îndărătnicea și dorea, cu orice preț, ca el să aducă acasă trupul fratelui său, și că, dacă voia să i se împotrivească, însemna să scurme într-un cuib de vipere, flăcăul se gîndi și se răzgîndi, pentru a găsi mijlocul prin care să îndeplinească nesăbuita poftă a unei mame ce căzuse în mintea copiilor. Iar după ce stătu și cugetă îndelung, scos parcă din minți, din o mie de căi ce-i trecuseră ca în vis prin minte hotărî să o încerce pe una care i se păru a fi cea mai ușoară și mai puțin primejdioasă, pentru a-și putea înfăptui planul. Întîmplarea făcea ca în gospodăria lor să se afle doi măgari, pe care-i țineau pentru nevoile casei. Luă atunci patru burduțuri pline cu un vin foarte bun și înmiresmat, și, după ce puse în ele și niște opiu, le așeză pe spinarea măgarilor. Mai tîrziu, după ce se înnoptă, se duse nu prea departe de locul unde se afla spînzurat frate-său. Iar cînd bătu miezul nopții, prefăcîndu-se c-ar veni de departe, se înapoie, mergînd chiar pe drumul care îl ducea drept spre spînzurători. Cînd ajunse însă pe-aproape, desfăcînd niște sfori care țineau burdufurile, începu să strige și să ceară ajutor cu glas tare. Paznicii leșului alergară cu toții într-acolo și, văzînd că burdufurile erau gata să cadă, dădură o mînă de ajutor și le sprijiniră, așa că tînărul, care arăta foarte necăjit, temîndu-se, pasămite, ca nu cumva vinul să se verse și să se risipească, își potrivi din nou burdufurile pe măgari, iar apoi, mulțumindu-le celor care îl ajutaseră, le spuse :

— Bunii mei ostași, vă sînt foarte îndatorat ; căci, dacă nu erați voi, jur pe capul lui Anubis că îmi pierdeam tot vinul, ceea ce ar fi însemnat pentru mine o pagubă uriașă, căci eu cu negutătoria asta îmi cîștig pîinea mea și pe a sărmanei mele familii. Vă rămîn mai mult decît îndatorat pentru ajutorul dat și vă mulțumesc din tot sufletul. Iar ca să plătesc măcar o părticică din datorie, vreau să bem împreună din vinul ăsta bun care știu c-o să vă placă.

Scoase apoi, dintr-o tașcă, pîine și carne și le împărți tuturor, după care se apucă și el să mănînce și să le dea de băut. Pot să vă spun că îndată ce simțiră dulceața și buchetul vinului, ostașii se apucară să dea de dușcă stacane mari și, tot sorbind, nu trecu mult timp și se prăbușiră cu toții la pămînt, adormind, copleșiți de un somn adînc. Îndată ce văzu acest lucru, flăcăul, care, cunoscînd puterea vinului, nu băuse deloc, luă trupul fratelui, agățînd în locul lui unul din burdufuri, și se înapoie vesel acasă. Nu plecă însă pînă cînd nu reteză colțul drept al bărbilor paznicilor adormiți. A doua zi dimineața, aflînd ce se întîmplase, regele se miră nespus de mintea hoțului și îl lăudă, ca pe un om îndrăzneț și foarte șiret. Și fiindcă se întîmplă deseori ca mulți inși, pentru a-și împlini dorințele lor, să nu se dea înapoi de la a săvîrși lucruri rușinoase și necinstite, tot astfel și regele se hotărî să afle cine era hoțul acesta iscusit și viclean, în chipul care urmează. Avînd o fată foarte frumoasă, în vîrstă de optsprezece ori nouăsprezece ani, numai bună de măritat, regele dădu sfoară-n țară că îi era oricui îngăduit să se ducă noaptea și să se culce cu ea, desfătîndu-se cu bucuriile dragostei, dar numai dacă va jura pe zeița Isis că, înainte de-a se atinge de fiică-sa, îi va povesti acesteia toate șiretlicurile pe care le săvîrșise în viață. O așeză apoi pe fată într-o casă aparte, cu ușa deschisă, poruncindu-i să-l țină strîns lîngă ea pe cel care-o să-i spună că a furat comorile, a tăiat capul hoțului, i-a luat trupul acestuia din spînzurătoare și i-a dus de nas pe paznici. Nu vi se pare oare că neghiobul ăsta, deși era rege, avea o poftă nesăbuită, mai năstrușnică decît acelea care le-apucă pe femeile însărcinate ? Ca unul care, însă, n-am vrut ca din pricina unei bătrîne smintite să le vorbesc de rău pe femei, voi trece cu ușurință mai departe, fără să-i cert nici pe bărbați, avînd încredere în mintea voastră, care îl veți judeca așa cum veți găsi de cuviință.

După ce regele aduse hotărîrea aceasta la cunoștința tuturor și rîndui toate celelalte lucruri mai sus arătate,

tînărul jefuitor al comorii înțelese, pe deplin, totul. De aceea, hotărîndu-se ca și de data asta să-și bată joc de rege, soarta se arătă prielnică dorințelor lui, căci tocmai în ziua aceea se nimerise ca un ucigaș să fie omorît și ciopîrțit de către justiție, așa că, la căderea nopții, băiatul tăie unul din brațele răufăcătorului și se duse cu el acolo unde stătea fata regelui, așteptînd să poată îndeplini porunca părintelui ei. Pătrunzînd deci înăuntru și apropiindu-se de pat, îi spuse fetei că venise să se culce cu ea. Aceasta îi ură bun sosit, dar mai întîi îi ceru să respecte cele cuprinse în porunca regească. Flăcăul îi povesti atunci totul, de-a fir a păr. Cînd însă fata, plină de cutezanță, voi să pună mîna pe el, vicleanul tînăr îi întinse brațul retezat al ucigașului și o luă la fugă, lăsînd-o pe fată înspăimîntată și uluită, încredințată că smulsese brațul hoțului. Aflînd de acest nou vicleșug, regele îl socoti pe cel care îl pusese la cale drept un om deosebit de iscusit, foarte cutezător și vrednic de prețuire. Ca atare, porunci să se dea de veste, cu surle și cu tobe, că oricine ar fi cel care săvîrșise faptele despre care v-am vorbit, să se dea pe față de bunăvoie, fiindcă regele nu numai că îi va ierta totul, fără nici o abatere, dar, pe deasupra, îi va mai da și o asemenea răsplată încît va fi mulțumit. Ducîndu-se atunci la rege, tînărul îi spuse acestuia pe larg toată povestea furturilor. Minunîndu-se de cele auzite și lăudîndu-le din tot sufletul, regele îl însură pe băiat cu fiică-sa și făcu din el unul dintre cei mai de seamă dregători ai Egiptului. Se vede, deci, că există o mulțime de nobili a căror noblețe a început prin săvîrșirea unor fărădelegi și nicidecum a vreunor fapte virtuoase. Tot astfel și fratricidul ăsta, născut dintr-un neam de rînd, a ajuns înalt dregător și mai mare peste oamenii nobili.

BANDELLO

către preaslăvitul și multvirtuosul senior

signor conte

BARTOLOMEO FERRARO

sănătate

Cît de bine ar fi ca unele deprinderi, care există în acele lumi despre care se spune toată ziua că le descoperă spaniolii și portughezii, calea fiindu-le totuși deschisă mai dinainte de către italieni, ar exista și în ținuturile noastre, ca să se termine cu tot răul care se săvîrșește și să nu se mai audă tot timpul: cutare și-a ucis nevasta, fiindcă se temea să nu-l facă guvernator în Corneto, cutărică și-a strîns de gît fata, fiindcă se măritase într-ascuns, iar un altul a pus pe cineva să-i omoare sora, fiindcă nu s-a măritat cum ar fi dorit el! A vrea ca noi să facem tot ce ne trece prin minte și a ține ca bietele femei să nu poată face nimic din ceea ce vor însemnează a săvîrși o cruntă neomenie; iar dacă fac vreun lucru care nu ne este pe plac, se-ajunge de îndată la lațuri, la pumnal și la otrăvuri. Cît ar fi însă de bine să se învîrtească roata și să îi cîrmuiască ele pe bărbați! Vă gîndiți însă că femeile s-ar răzbuna pentru toate insultele și pentru toate nedreptățile ce le-au fost făcute de bărbații cei cruzi. Ar fi bine dacă s-ar întîmpla așa ceva, cu toate că, fiind miloase din fire și slabe de inimă, s-ar domoli repede și s-ar lăsa cu ușurință înduplecate de rugămințile noastre, firea lor blîndă nefiind prea dornică de sînge, de otravă, de morți și de lacrimi. Și-mi pare cu adevărat primejdioasă neghiobia acelor bărbați care vor ca atît cinstea lor, cît și aceea a întregii lor familii să atîrne de

poftele unei femei. Dacă un bărbat face o greşeală, oricît de mare ar fi ea, neamul lui nu-şi pierde nobleţea. Dacă un copil se îndepărtează de străvechea virtute a strămoşilor săi, care au fost oameni viteji, nu înseamnă că aceştia din urmă pierd ceva din demnitatea lor. Legile însă le facem noi, şi tot noi le interpretăm, le comentăm şi le explicăm, aşa cum ne convine. Iată-l pe contele cutare (n-am să-i dau numele) care s-a însurat cu fata unui brutar al său; şi de ce? Fiindcă era foarte bogată; şi, totuşi, nimeni nu l-a ţinut de rău. Un altul, tot conte, foarte nobil şi bogat, a luat-o de nevastă, fără nici o zestre, pe fata unui catîrgiu, numai şi numai fiindcă aşa i-a poftit inima; ca atare, aceasta are astăzi titlul şi rangul de contesă, iar el e tot atît de conte ca şi mai înainte. Nu de mult, o fată a lui Enrico de Aragon şi soră a cardinalului aragonez, murindu-i soţul, ducele de Amalfi, l-a luat de bărbat pe signor *Antonio Bologna, nobil, virtuos şi destul de bogat, care-l slujise ca majordom pe regele Federico de Aragon. Şi fiindcă s-a părut c-ar fi săvîrşit un lucru nevrednic de rangul său, neamurile au dezlănţuit împotrivă-i o adevărată cruciadă şi nu s-au lăsat pînă cînd nu i-au ucis şi pe ea, şi pe bărbatul, şi pe copiii ei, lucru cu adevărat vrednic de nemăsurată milă. Şi nici nu se-mplinise bine anul de cînd* signor *Antonio fusese ucis în chip nelegiuit aici în Milano şi iată că, mai zilele trecute, cînd ne aflam strînşi mai mulţi laolaltă, în măreţul său palat alb din afara oraşului Milano,* signor *Gerolamo Vesconte ne-a povestit cum se petrecuseră şi căsătoria, şi moartea celor de mai sus, iar eu, care mai auzisem toată această poveste, fiindu-mi spusă de viteazul* signor *Cesare Fieramosca, am alcătuit o nuvelă, pe care v-o trimit acum în dar pentru ca, atunci cînd vă veţi retrage din treburile obşteşti, odihna dumneavoastră să nu fie lipsită de îndeletniciri frumoase, iar scrierea mea s-o puteţi citi şi păstra, amintindu-vă de mine, care vă sînt dator cu lucruri mult mai însemnate. Este, dealtfel, o rugăminte pe care v-o fac. Fiţi sănătos.*

NUVELA XXVI

Signor *Antonio Bologna se căsătoreşte cu ducesa de Amalfi şi sînt ucişi amîndoi*

După cum îşi aduc aminte mulţi dintre dumneavoastră, napolitanul Antonio Bologna, cît timp a trăit în Milano, a locuit în casa lui *signor* Silvio Savello. Mai tîrziu, după plecarea acestuia, s-a apropiat de Francesco Acquaviva, marchiz de Bitonto, care, prins în înfrîngerea de la Ravenna, a stat ca prizonier al francezilor, în fortăreaţa din Milano, pînă cînd, dînd o garanţie sigură, a ieşit din castel şi a locuit vreme îndelungată în oraş. S-a întîmplat însă ca sus-numitul marchiz, plătind un însemnat preţ de răscumpărare, să se poată înapoia la Napoli. Ca urmare, Bologna a rămas în casa cavalerului Alfonso Vesconte, împreună cu trei servitori, îmbrăcîndu-se şi călărind prin Milano, în chip mai mult decît vrednic de cinste. Era un gentilom cinstit şi virtuos şi, nu numai că avea o ţinută frumoasă, dar era şi foarte viteaz din fire şi arăta a fi un călăreţ deosebit de înzestrat. Era de asemenea şi un foarte bun cunoscător al literaturii, iar, cu lăuta în mînă, cînta cu multă dulceaţă în glas. Ştiu că unii dintre cei ce se află acum aici l-au auzit cîntînd, şi chiar înduioşător, pentru a-şi plînge starea în care se afla, într-o zi, cînd fusese nevoit să cînte, la rugămintea doamnei Ippolita Sforza e Bentivoglia.

Atunci cînd s-a înapoiat din Franţa, unde îl slujise neîntrerupt pe nefericitul Federico de Aragon, chiar şi după ce acesta fusese alungat din regatul Napoli şi se refugiase în braţele lui Ludovic al XII-lea, regele Franţei, care îl primise cu multă omenie, Bologna s-a dus la Napoli, la el acasă, şi a rămas să trăiască acolo. Pe regele Federico îl slujise, ca majordom, un mare număr de ani. Nu după mult timp, ducesa de Amalfi, fata lui Enrico de Aragon şi sora cardinalului aragonez, îl întrebă dacă

voia să o slujească şi pe ea ca majordom. Deprins cu viaţa de curte şi foarte credincios familiei de Aragon, Bologna primi propunerea şi se duse. Ducesa era văduvă, deşi foarte tînără, şi îşi creştea un fecior care îi rămăsese de la bărbat, împreună cu ducatul de Amalfi. Şi, cum era tînără de ani, cutezătoare şi frumoasă, şi ducea o viaţă plăcută, negăsind de cuviinţă să se mărite şi să-şi lase fiul sub îndrumarea altcuiva, se gîndi să caute şi să găsească, dacă va fi cu putinţă, un iubit de ispravă, împreună cu care să se bucure de tinereţe. Îi vedea pe mulţi, atît dintre supuşii ei cît şi dintre ceilalţi, care-i păreau a fi bine crescuţi şi plini de virtute, iar dintre toţi, cercetîndu-le amănunţit purtările şi deprinderile, nu i se păru ca vreunul să poată sta alături de majordomul său, fiindcă acesta era într-adevăr bărbat foarte arătos, voinic şi bine făcut, cu purtări frumoase şi alese şi înzestrat cu multe alte trăsături virtuoase. Se îndrăgosti deci fierbinte de el şi, lăudîndu-l pe zi ce trecea tot mai mult, şi vorbind despre purtările lui frumoase, se simţi atît de aprinsă după el încît i se păru să nu mai poată trăi fără să-l vadă şi fără să-l aibă alături. Bologna, care nu era cîtuşi de puţin nerod şi nici adormit, cu toate că nu se socotea vrednic de asemenea înălţime, dîndu-şi seama de iubirea ei, o primi în asemenea chip în taina inimii, încît în sufletul lui nu-şi mai avea loc altă grijă în afara aceleia de-a o iubi. Nu făceau deci nimic altceva decît să se iubească unul pe altul. Stăpînită însă de un gînd nou, izvorît din dorinţa de a-l supăra cît mai puţin pe Dumnezeu şi de-a închide calea oricărei clevetiri ce s-ar fi putut ivi, ea, fără să-i mai dezvăluie şi altcuiva dragostea sa, se gîndi să devină nu iubita lui Bologna, ci nevasta lui, şi să se bucure cu el, în taină, de dragostea lor, pînă în ziua în care ar fi fost silită să dea pe faţă căsătoria. Luînd deci în sinea sa o asemenea hotărîre, ceru, într-o zi, ca Bologna să vină în odaia ei şi, aşezîndu-se cu el în dreptul unei ferestre, cum obişnuia să facă deseori cînd vorbeau despre treburile casei, începu să-i spună cam aşa:

— Dacă aş vorbi cu altcineva decît cu tine, Antonio, aş avea mari îndoieli dacă să-i spun sau nu ceea ce m-am hotărît să-ţi dezvălui. Cum ştiu însă că eşti un gentilom înţelept şi înzestrat din fire cu o minte foarte ascuţită, şi că ai fost crescut şi educat la curţile regilor Alfonso al II-lea, Ferdinando şi Federigo, rudele mele apropiate, sînt adînc încredinţată că, după ce vei înţelege motivele mele cinstite, ai să vezi lucrurile la fel cu mine. Iar dacă n-ai să-mi împărtăşeşti părerea, o să mă gîndesc, fără voia mea, că nu ai mintea aceea ascuţită pe care toată lumea îşi închipuie c-ai avea-o. După cum ştii, în urma morţii răposatului *signor* duce, soţul meu, am rămas văduvă destul de tînără, iar pînă acum am trăit în asemenea chip încît nimeni, oricît de înţelept şi de aspru critic ar fi, nu mi se pare c-ar putea să-mi găsească vreo vină, în ce priveşte cinstea mea. Tot astfel, am cîrmuit în asemenea chip ducatul încît trag nădejde că fiul meu, ajungînd la vîrsta cînd să poată cîrmui singur, va găsi lucrurile într-o stare mult mai bună decît aceea în care le-a lăsat ducele. Căci, afară de plata unor datorii în sumă de peste cincisprezece mii de ducaţi, pe care le făcuse răposatul cu războaiele purtate de el, am mai cumpărat o baronie în Calabria, cu un venit frumuşel, şi nu sînt datoare nici măcar o centimă, iar în casă am din belşug tot ce-mi trebuie. Ori, cu toate că mă gîndisem să duc veşnic viaţa de văduvă şi să-mi petrec timpul cînd la o moşie, cînd într-un castel, cînd la Napoli, cum am făcut pîn-acum, şi să mă îngrijesc mai departe de cîrmuirea ducatului, astăzi mi se pare că ar trebui să-mi schimb hotărîrea şi să duc o altă viaţă. Şi mă gîndesc, într-adevăr, c-ar fi mult mai bine să-mi găsesc un soţ, în loc să fac şi eu cum fac unele femei, care, jignindu-l pe Dumnezeu şi alegîndu-se cu necurmata bîrfă a oamenilor, ajung prada cine ştie căror ibovnici. Ştiu bine ce se vorbeşte despre o ducesă din regatul nostru, cu toate că îl iubeşte şi este iubită de unul dintre nobilii cei mai de seamă, şi-mi dau seama că mă înţe-

legi. Înapoindu-ne acum la necazurile mele, vezi bine că sînt tînără şi că nu sînt nici slută, nici schiloadă, şi nici n-arăt ca o ciumă, ca să nu pot sta alături de celelalte. Trăiesc apoi atît de bine, încît, cum vezi şi tu, zilnic, oricît de puţin mi-ar fi plăcut, a trebuit să mă gîndesc şi la dragoste. Ca să iau un bărbat de seama celui dintîi, nu văd cum s-ar putea, decît dacă aş primi să mă mărit cu un copilandru, care, cînd s-ar plictisi de mine, m-ar da jos din pat, ca să-şi aducă acolo tîrfele. Căci în clipa de faţă nu există nici un nobil de rang înalt, potrivit mie ca vîrstă şi bun de însurătoare. De aceea, după ce-am stat mult de vorbă cu mine însămi în privinţa aceasta, mi-am pus în gînd să-mi găsesc un gentilom cît mai bine înzestrat, care să mă ia de nevastă. Ca să mă feresc însă de şuşotelile norodului şi ca să nu atrag asupră-mi mînia rudelor mele şi mai ales a fratelui meu, monseniorul cardinal, aş vrea ca lucrurile să rămînă ascunse, pînă cînd s-ar ivi prilejul ca ele să poată fi dezvăluite, cu cît mai puţine primejdii pentru mine. Cel pe care aş vrea să-l iau de bărbat are un venit de aproape o mie de ducaţi, iar eu, din zestrea mea şi din ceea ce mi-a lăsat la moartea sa, soţul meu, ducele, trec de două mii, afară de mobilele din casă, care sînt ale mele. Iar dacă nu-mi voi putea păstra rangul de ducesă, mă voi mulţumi să trăiesc în chip de nevastă a unui gentilom. Aş vrea să aud din gura ta sfatul pe care mi-l dai.

Auzind această lungă vorbire a ducesei, Antonio nu mai ştia ce să spună, căci, fiind încredinţat că era iubit de ea şi iubind-o şi el destul de mult, nu ar fi vrut s-o vadă măritîndu-se, în nădejdea că şi-ar fi putut vedea împlinite visele de iubire. Stătea deci ca un mut, schimbat cu desăvîrşire la faţă, şi, în loc să răspundă, suspina cumplit. Ghicind gîndurile iubitului şi fiindu-i plăcut ca, după semnul acesta, să-şi dea seama că era iubită cu patimă de el, ea, ca să nu-l mai ţină supărat şi cu sufletul îndoit, îi vorbi astfel :

— Linişteşte-te, Antonio, şi nu te speria, căci dac-ai să vrei, sînt hotărîtă să te iau, cu orice preţ, de bărbat.

Auzind-o ce spune, îndrăgostitul Bologna învie parcă din morţi şi, lăudînd cu vorbe meşteşugite părerea ducesei, se oferi să-i fie nu soţ, ci slugă umilă şi binecredincioasă. Fiind acum siguri unul de altul, stătură îndelung de vorbă şi, după ce întoarseră lucrurile pe toate feţele, hotărîră să trăiască împreună, în chipul cel mai frumos şi mai tăinuit cu putinţă. Avînd ca slujnică o fată a celei care o hrănise din leagăn, ducesa îi împărtăşise acesteia toate gîndurile ei. O chemă, deci, şi, fără altcineva decît ei trei, ţinu ca Bologna s-o ia în căsătorie de faţă cu camerista. Căsătoria rămase tăinuită mulţi ani, în cursul cărora dormiră împreună aproape în fiecare noapte. Între timp, dovedindu-se trainică legătura aceasta a lor, spre marea bucurie a amîndurora, ducesa rămase grea, iar la vremea cuvenită născu un copil de parte bărbătească ; se pricepu însă să se poarte în aşa fel, încît nimeni de la curte nu-şi dădu seama de asta. Bologna se îngriji ca pruncul să fie bine alăptat, iar la botez îi dădu numele de Federico. După aceasta, continuînd legăturile lor de iubire, ducesa rămase grea pentru a doua oară şi născu o fetiţă minunat de frumoasă. La această a doua naştere, nu izbutiră să se ascundă atît de bine încît să nu fie mulţi cei care să-şi dea seama că ducesa fusese însărcinată şi că născuse. Şi, şuşotindu-se despre aceasta în toate chipurile, lucrurile ajunseră la urechile celor doi fraţi, adică la ale cardinalului de Aragon şi la ale unui altuia : aflînd că sora lor născuse, dar neştiind cine era tatăl, aceştia hotărîră să nu închidă ochii la o asemenea ruşine şi, pe tot felul de căi, începură să spioneze cu multă rîvnă fiecare faptă şi fiecare gest pe care le făcea ducesa. Ţinînd seama de şuşotelile de la curte şi de faptul că zilnic soseau oameni de-ai fraţilor ducesei, a căror grijă era să spioneze ce se petrecuse, şi temîndu-se ca nu cumva camerista să dea vreodată totul pe faţă, Bologna, stînd într-o zi de vorbă cu ducesa, îi spuse :

— Cunoașteți, doamnea mea, bănuielile pe care frații domniei-voastre le au cu privire la această a doua naștere și marea rîvnă cu care caută să afle adevărul adevărat. Tare mi-e teamă ca nu cumva ei să fi aflat ceva despre mine și ca într-o bună zi să nu pună pe cineva să mă ucidă. Le cunoașteți firea mai bine decît mine și știți cît de crunt se pricepe unul dintre ei să lovească. Și fiindcă îmi închipui că nu s-ar înverșuna împotriva domniei-voastre, am credința că, după ce m-ar omorî, s-ar potoli și n-ar mai face nimic altceva. Tocmai de aceea am hotărît să mă duc la Napoli și, după ce mi-aș rîndui treburile, să mă așez în Ancona, unde voi găsi chipul în care veniturile mele să-mi fie trimise acolo. O să rămîn în orașul acela pînă cînd o să ne dăm seama că bănuielile astea le-au ieșit fraților domniei-voastre din cap. După aceea, timpul ne va sfătui ce avem de făcut.

Mai vorbiră de asemenea între ei despre multe alte lucruri. În cele din urmă, lăsîndu-și nevasta copleșită de durere, el plecă și, întocmai cum hotărîse, după ce-și rîndui treburile și le lăsă în grija unui văr din frați, se duse la Ancona, unde, închiriind o casă vrednică de cinste, locuia, împreună cu cîțiva slujitori. Ducesa, care rămăsese grea pentru a treia oară și nu putea să rabde să trăiască fără soțul ei drag, era atît de supărată încît nu-i mai trebuia mult ca să înnebunească. Iar, după ce se gîndi adînc la ceea ce avea de făcut, temîndu-se că dacă această a treia naștere ar fi ieșit la iveală frații i-ar fi jucat un renghi urît, se hotărî ca mai curînd să plece să-și întîlnească soțul și să trăiască împreună cu el o viață de simplă doamnă nobilă, decît să rămînă fără el, dar cu titlul de ducesă. Să mai spună cineva că iubirea n-ar fi atotputernică! Și-o să mai spună oare careva că există și lucruri mai tari decît dragostea? Puterile ei sînt într-adevăr mult mai mari decît izbutim noi să ni le închipuim. Nu se vede oare în fiecare zi că iubirea se bucură de împlinirile cele mai rare și cele mai minunate de pe pămînt și că biruie totul? De aceea se și spune că nu se poate iubi cu măsură. Căci atunci cînd vrea ea, dragostea face ca regii, principii și bărbații cei mai nobili să devină nu iubiți, ci robi ai unor femei cum nu se poate mai josnice. Să ne întoarcem însă la povestea noastră și să nu ne pierdem vremea cu discuțiile. După ce se hotărî să plece la Ancona, să-și întîlnească soțul, ducesa aduse totul la cunoștința acestuia, în taină. Pe de altă parte, se îngriji să trimită la Ancona cît putu mai mulți bani și mai multe lucruri. Dădu apoi de știre că făcuse legămînt să se ducă la Loreto. Rînduind deci totul și lăsînd grija cîrmuirii în seama fiului, care urma să devină duce, porni la drum, însoțită de un alai numeros și vrednic de cinste, și ajunse la Loreto, odată cu o mulțime de calabalîcuri, care veniseră încărcate pe catîri; iar după ce puse să se citească o liturghie solemnă și oferi daruri bogate în locul acela sfînt și respectat, și cînd toți însoțitorii își închipuiau că se vor întoarce acasă, ducesa spuse:

— Ne aflăm la cincisprezece mile departe de Ancona și-am auzit că este un oraș vechi și frumos, unde n-ar fi rău să ne ducem să stăm o zi.

Tuturor le plăcu dorința ducesei. Așa că, după ce trimiseră înainte bagajele, se îndreptară împreună către Ancona. Înștiințat dinainte, Bologna poruncise ca toată casa să fie împodobită sărbătorește și pregătise pentru tot alaiul o masă bogată, îmbelșugată și vrednică de cinste. Palatul lui se afla pe strada principală, așa că nu se putea să nu i se treacă prin fața ușii. Majordomul ducesei, care sosise încă de dimineață, ca să se îngrijească de masă, fu dus de Bologna în casă și i se spuse că fuseseră făcute toate pregătirile pentru primirea doamnei. Lucrul acesta îl liniști pe majordom, căci, deși Bologna părăsise curtea, pricina nu era cunoscută, așa că toată lumea îl vedea cu ochi buni. Cînd socoti că venise timpul s-o facă, Bologna încălecă și, împreună cu un strălucit grup de gentilomi anconitani, ieși din oraș, cale de aproape trei mile, în întîmpinarea ducesei. Iar cînd îl zăriră, oamenii acesteia, bucurîndu-se din toată inima, spuseră:

— Priviţi-l, doamnă ducesă, pe dragul nostru *signor* Antonio Bologna.

Descălecînd şi sărutîndu-i mîinile soţiei sale, acesta pofti întregul alai la el acasă. Ducesa primi, iar Bologna o conduse către locuinţa sa, dar nu ca pe o nevastă, ci ca pe o stăpînă. Acolo, după ce mîncară cu toţii, ducesa, ştiind că trebuia să ajungă şi-aici, dori să dea cărţile pe faţă, aşa că îi chemă în sală pe toţi oamenii ei şi le vorbi astfel :

— A venit astăzi vremea ca eu, dragi gentilomi, şi voi, ceilalţi slujitori ai mei, să dezvălui întregii lumi un lucru care o fost făcut mai de mult, înaintea lui Dumnezeu. Fiind văduvă, am găsit de cuviinţă să mă mărit şi să-l iau de bărbat pe cel pe care îl alesese însăşi judecata mea. De aceea, vă spun că au trecut cîţiva ani de cînd m-am căsătorit, de faţă aflîndu-se camerista aceasta a mea, cu *signor* Antonio Bologna, pe care-l vedeţi aici ; iar el este soţul meu legiuit şi, fiindcă sînt a lui, înţeleg să rămîn împreună cu el. Pînă acum, v-am fost ducesă şi stăpînă, iar voi mi-aţi fost vasali şi slujitori credincioşi. Pe viitor, vă veţi îngriji de fiul meu, ducele, şi îi veţi fi, după cum se cuvine, credincioşi şi supuşi. Le veţi însoţi la Amalfi pe aceste slujnice ale mele, ale căror dote le-am depus, înainte de a părăsi statul, la banca lui Paolo Tolosa, iar înscrisurile se află la mînăstirea Santo Sebastiano, în mîinile mai marei peste călugăriţe. Căci, deocamdată, dintre femei, nu vreau s-o ţin lîngă mine decît pe camerista aceasta a mea. *Signora* Beatrice, care a fost, pînă astăzi, doamna mea de onoare, este, după cum bine ştie, pe deplin răsplătită. Cu toate acestea, în înscrisurile despre care v-am vorbit va găsi o sumă bună cu care să-şi poată mărita una din fetele pe care le are acasă. Iar dacă vreunul dintre slujitori vrea să rămînă cu mine, mă voi purta frumos cu el. De ceilalţi, după rînduiala obişnuită, îndată ce-o să ajungeţi la Amalfi, se va îngriji majordomul : şi, ca să închei, decît să mai fiu ducesă, mă

bucur mai mult să trăiesc împreună cu *signor* Antonio, soţul meu, ca nişte oameni obişnuiţi.

Auzind asemenea cuvinte, toţi cei de faţă rămaseră uimiţi, speriaţi, aproape năuciţi. După ce văzură că lucrurile stăteau într-adevăr astfel şi că Bologna trimisese să fie aduşi băiatul şi fata zămisliţi împreună cu ducesa, pe care aceasta îi îmbrăţişă şi îi sărută ca pe copiii ei şi-ai lui Bologna, se arătară cu toţii gata să se înapoieze la Amalfi, în afară de cameristă şi de doi rîndaşi, care rămaseră lîngă stăpîna lor obişnuită. Se vorbi mult şi fiecare îşi spuse gîndul său. Părăsiră apoi casa lui Bologna şi se duseră la han, căci, de teama cardinalului şi-a celuilalt frate, nici unul nu mai cuteză să rămînă acolo : ba, dimpotrivă, se înţeleseră între ei ca, în dimineaţa următoare, unul din gentilomi să meargă la Roma, cu poştalionul, să-l găsească pe cardinal şi să aducă totul la cunoştinţa acestuia şi-a celuilalt frate, aflat şi el acolo : şi chiar aşa şi făcură. Toţi ceilalţi se îndreptară spre casă.

Ducesa rămase deci lîngă bărbatu-său şi trăia cu el în cea mai deplină fericire. Iar nu după multe luni, dădu naştere încă unui copil, de parte bărbătească, şi îi puseră numele de Alfonso.

În timp ce ei locuiau la Ancona, iubindu-se zi după zi tot mai mult, cardinalul şi celălalt frate mai sus-pomenit, care nu înţelegeau să rabde ca sora lor să se fi măritat în asemenea chip, nu se lăsară pînă cînd, prin mijlocirea cardinalului de Mantova, *signor* Gismondo Gonzaga (care, sub papa Iuliu al II-lea, era legat al Anconei), Bologna şi nevasta nu fură izgoniţi de către anconitani. În Ancona se aflau însă de şase sau şapte luni şi, cu toate că legatul stăruia ca ei să fie izgoniţi, Bologna nu se lăsă nici el, aşa că lucrurile se tot amînau. Dîndu-şi seama însă că, în cele din urmă tot vor fi izgoniţi şi ca să nu fie luat pe neprevăzute, căpătă, cu sprijinul unui prieten pe care-l avea în Siena, un permis de şedere eliberat de cîrmuirea acelui oraş, pentru el şi pentru toată familia lui. Între timp, îşi scoase copiii din oraş şi îşi rîndui treburile

în așa fel încît, în aceeași zi în care primi din partea anconitanilor porunca de a pleca în termen de cincisprezece zile, el și nevasta, împreună cu alți oameni ai lor, urcîndu-se pe cai, se duseră la Siena. Aflînd de aceasta și văzîndu-se trași pe sfoară, cei doi frați aragonezi, care nădăjduiseră că-i vor putea ataca prin surprindere, pe drum, stăruiră atît de mult pe lîngă Alfonso Petrucci, cardinalul de Siena, încît *signor* Borghese, fratele cardinalului și mai marele peste Siena, luă măsuri pentru ca Bologna să fie alungat și din Siena. Drept urmare, după ce se gîndi bine unde și-ar fi putut afla adăpost, acesta se hotărî să se îndrepte spre Veneția. Porniră deci la drum, trecînd prin ținuturile florentine, către Romagna, ca să ajungă la mare și să se îmbarce pentru Veneția. După ce sosiră însă în ținutul Forli, își dădură seama că erau urmăriți de numeroși călăreți, de care fuseseră, poate, spionați. Înspăimîntați și nehotărîți, nemaivăzînd nici o scăpare pentru viața lor, rămaseră, deci, mai mult morți decît vii. Cu toate acestea, împinși de frică, dădură pinteni cailor ca să ajungă mai repede într-un sătuc din apropiere, cu nădejdea ca acolo să se poată salva. Bologna călărea un cal turcesc, voinic și iute ca vîntul, iar pe băiatul mai mare îl urcase pe un alt cal turcesc, foarte bun și acesta. Celălalt băiat și fetița se aflau amîndoi într-o trăsurică. Avînd cai buni, Bologna și băiatul s-ar fi putut salva cu ușurință, dar dragostea pe care i-o purta nevestei nu îi îngăduia soțului să plece. Ea, crezînd cu tărie că aceia care îi urmăreau nu erau primejdioși decît pentru bărbat, îl îndemna, plîngînd într-una, să se salveze, spunîndu-i :

— Pleacă, stăpîne al meu, căci frații mei nu-mi vor face rău nici mie, nici copilașilor ; dar dacă pot pune mîna pe domnia-ta, se vor năpusti asupră-ți și te vor ucide.

Și, dîndu-i fără întîrziere o pungă mare plină cu ducați, nu făcea altceva decît să-l roage să fugă : căci mai tîrziu, cu trecerea vremii, poate că Domnul s-ar fi îndurat ca frații ei să se liniștească. Bietul bărbat, văzînd că urmăritorii se apropiaseră atît de mult încît nevasta nu se mai putea salva cu nici un chip, își luă rămas bun de la ea, îndurerat peste măsură și vărsînd șiroaie de lacrimi, după care, dînd pinteni calului, le spuse alor săi ca fiecare să caute să se salveze. Băiatul, văzîndu-l pe taică-său fugind, îl urmă în goana mare ; în felul acesta, Bologna, împreună cu băiatul și cu patru slujitori, care erau tot călări, scăpară cu bine și, renunțînd la gîndul de a se îndrepta către Veneția, se duseră toți șase la Milano. Cei care veniseră să-l ucidă, o prinseră pe femeie, împreună cu băiatul cel mic, cu fetița și cu toți ceilalți. Căpetenia călăreților, fie pentru că astfel îi poruncisseră frații doamnei, fie pentru că așa se gîndise el însuși, ca să facă mai puțină zarvă, iar femeia să meargă fără să țipe, îi spuse :

— Doamnă ducesă, frații domniei-voastre ne-au trimis să vă conducem înapoi, în țară și acasă, pentru a vă ocupa din nou de creșterea domnului duce, fiul dumneavoastră, și să nu mai colindați, azi aici, mîine dincolo ; căci *signor* Antonio Bologna era în stare ca, după ce s-ar fi săturat de domnia-voastră, să vă lase fără nimic și să se ducă cu Dumnezeu. Liniștiți-vă și nu vă faceți nici o grijă.

Pare-se că femeia se liniști mult la auzul acestor cuvinte, închipuindu-și că frații n-aveau să se înverșuneze împotriva ei și-a copiilor. Și, cu credința aceasta, călători timp de cîteva zile, pînă cînd ajunse la unul din castelele ducelui, feciorul ei, unde, îndată după sosire, fură arestate atît ea cît și camerista, împreună cu copilașii, și duse în turnul cel mare al fortăreței. Iar ceea ce li s-a întîmplat acolo acestora patru nu s-a aflat prea curînd. Toți ceilalți au fost puși în libertate. După cum s-a știut însă limpede mai tîrziu, femeia, camerista și copiii au pierit în chip nefericit, acolo în turnul acela. Nenorocitul soț și iubit, ajuns la Milano împreună cu băiatul și cu slujitorii, a stat sub ocrotirea lui *signor* Silvio Savello tot timpul cît acesta îi asedia pe francezii aflați în fortăreața din Milano, pe care dorea să o ocupe, în numele lui Massi-

miliano Sforza, lucru ce s-a și petrecut mai tîrziu, printr-o înțelegere. Pe urmă, Savello a plecat să asedieze Crema și a zăbovit acolo cîtăva vreme. Atunci, Bologna a intrat în slujba marchizului de Bitonto, iar după plecarea acestuia a rămas în casa lui *signor* Vesconte, cavalerul. Frații aragonezi nu s-au lăsat pînă cînd fiscul nu a înșfăcat bunurile lui Bologna. În ce-l privește, acesta din urmă nu avea altă dorință decît să se împace cu cei doi cumnați, nevoind să creadă cu nici un preț că nevasta și copiii i-ar fi fost omorîți. Unii gentilomi i-au atras atenția în cîteva rînduri să fie cu băgare de seamă și să nu se creadă prea sigur în Milano. El însă nu-i dădea nimănui ascultare, iar mie, după anumite semne pe care le-am avut, îmi vine să cred că, într-ascuns, pentru a fi împiedicat să plece din Milano, i se dădea de înțeles că-și va dobîndi înapoi nevasta și copiii. Însuflețit deci de această nădejde mincinoasă și ducîndu-și viața de azi pe mîine, rămase în Milano mai bine de un an. Între timp, se întîmplă ca unul din seniorii din ținutul lui, care avea ostași în ducatul Milano, să-i spună toată povestea aceasta iubitului nostru Delio; pe deasupra, îi mai adăugă și că i se poruncise să îl ucidă pe Bologna, dar că nu voia să devină călău în locul altcuiva și că îl înștiințase pe Bologna, prin mijloace potrivite, să nu i se arate în față, precum și că nevasta, copiii și camerista își pierduseră viața. Într-o zi, aflîndu-se Delio la *signora* Ippolita Bentivoglia, Bologna cîntă din lăută și din gură o bucată muzicală înduioșătoare, compusă chiar de el, în care își povestea necazurile. Cînd află că acesta era bărbatul ducesei de Amalfi, Delio, care nu-l cunoscuse mai înainte, înduioșat, îl chemă deoparte și îl încredință de moartea nevestei, spunîndu-i și că știa din izvor sigur că în Milano se aflau oameni puși să îl ucidă. Bologna îi mulțumi lui Delio și îi spuse :

— Te înșeli, Delio, căci am primit din Napoli, de la ai mei, scrisori prin care mi se spune că fiscul îmi va înapoia în curînd averea, iar de la Roma mi se dă speranța că preastrălucitul și respectatul meu stăpîn, monseniorul, nu mai este atît de furios, ca și fratele său, de altfel, și că o voi dobîndi neapărat înapoi pe doamna și pe soția mea.

Dîndu-și seama cît de mințit fusese celălalt, Delio îi mai spuse ceea ce i se păru nimerit a-i spune și îl părăsi.

Cei care-i voiau moartea, văzînd că lucrul acesta nu se întîmpla și că seniorul acela, care avea ostași, nu punea prea mult suflet în treaba aceasta, îi încredințară aceeași sarcină unui senior din Lombardia, rugîndu-l stăruitor să facă totul pentru a-l ucide pe Bologna.

Delio îi povestise lui *signor* L. Scipione Attellano toate faptele ce se petrecuseră pînă atunci, precum și că voia să le treacă într-una din nuvelele sale, știind că bietul Bologna va fi ucis. Iar într-o zi, la Milano, întîlnindu-se Delio, din întîmplare, cu L. Scipione, în fața mînăstirii celei mari, numai ce-l văd pe Bologna, care, călare pe un minunat cal arăbesc, se ducea să asculte liturghia, în biserica San Francesco, înaintea lui mergînd doi slujitori, dintre care unul ținea în mînă o lance, iar celălalt cartea cu rugăciunile Sfintei Fecioare.

— Iată-l pe Bologna, îi spuse atunci Delio, lui Attellano.

Acestuia i se păru că lui Bologna i se citea spaima pe față, așa că răspunse :

— Zău că ar face mai bine să ducă încă o lance, în loc de cartea aceea cu rugăciuni, cînd știe ce primejdie îl paște.

Nici n-apucară Delio și Attellano s-ajungă la San Giacomo cînd auziră o zarvă cumplită : căci înainte de a ajunge la San Francesco, Bologna fu atacat de către căpitanul Daniele de Bozzolo și de încă trei bărbați înarmați, străpuns cu sulițele și ucis fără milă, negăsindu-se nimeni care să-i poată veni în ajutor. Iar ucigașii lui au plecat fără nici o piedică, încotro li s-a părut mai potrivit, nefiind nimeni care să se îngrijească de aducerea lor în fața justiției.

BANDELLO

către preabinevoitorul senior

signor

HERMES VESCONTE

sănătate

De nenumărate ori s-a văzut, s-a citit și s-a auzit că iubirea, cînd se aprinde într-un piept tînăr, dacă nu este strunită cu frîul judecății, îl împinge pe om la mii de fapte necugetate și chiar la pierderea vieții. Și, cu toate că, zilnic, se ivesc și se descoperă asemenea pilde, nu înseamnează totuși că tineretul, dînd ascultare simțurilor și pierzîndu-și judecata, nu urmărește tot timpul, zburînd parcă, pofta cea oarbă. Tocmai de aceea, fiindcă nu se poate să nu fie de folos deasa înfățișare a nenorocirilor și a scandalurilor pe care le pricinuiește iubirea aceasta amăgitoare și mincinoasă, cînd este prost stăpînită, am ținut să scriu o întîmplare deloc neînsemnată, care s-a petrecut nu de mult, în Spania, și care mi-a fost povestită mai zilele trecute de către signor *Girolamo della Penna, peruginul, în fața preaviteazului senior,* signor *Prospero Colonna, atunci cînd acesta se înapoiase la Milano, după înfrîngerea de la Bicocca. Iar în nuvela aceasta nu numai că se va vedea ceea ce v-am spus mai sus, dar va fi limpede dovedit și de cîte ori se înșală femeile în bănuielile și în închipuirile lor: de cele mai multe dăți, cînd își vîră în cap o rătăcire nebunească, ele nu vor cu nici un preț să renunțe la ea, ci devin încăpățînate și îndărătnice; și, cu toate că-și dau seama de vădita lor greșeală, stăruie mai departe în pornirile acelea răutăcioase, menite să le ducă la nenorociri îngrozitoare. Cum*

însă domnia-voastră nu vă aflați acolo încă de la începutul povestirii acestei întîmplări, ci ați venit de-abia atunci cînd fusese spusă mai mult de jumătate, m-ați rugat, fiindcă sînteți omenos și plin de bunăvoință, căci îmi puteați porunci, să caut să vă fac o copie, pe care să aveți putința să o citiți, iar apoi să mi-o înapoiați. Iat-o, așadar, bunul meu domn, întocmai cum a fost povestită, căci v-o dăruiesc și vă rog din suflet să binevoiți a primi acest dar, cu toate că este neînsemnat. Veți avea apoi plăcerea de-a i-o da s-o citească și fratelui mai mare al domniei-voastre, signor *Francesco, cel respectat de mine, și iubit, și cinstit de întreaga Lombardie, ca să vadă că nu toate femeile au aceeași fire, ci sînt așa cum le-a făcut natura, care mai și greșește, cîteodată. Și chiar dacă mai există uneori cîte o femeie ticăloasă, nu trebuie să le disprețuim și pe celelalte; ci, dimpotrivă, pentru una bună, și sînt multe dintr-astea, se cuvine ca bărbații să le cinstească și să le respecte și pe celelalte, căci sînt adînc încredințat că n-a fost niciodată îngăduit să ne înverșunăm împotriva femeilor. Nu vreau să intru însă acum în prăpastia aceasta fără fund. Spun numai că un bărbat, cu cît cinstește mai mult o femeie, cu atît mai mult arată că este nobil și vrednic de orice cinstire. Fiți sănătos.*

NUVELA XXVII

Disprețuit de doamna sa, don *Diego se duce să locuiască într-o peșteră, și chipul în care iese de-acolo*

Acum, după ce am vorbit îndelung despre războiul care-a trecut și am pomenit nenumăratele vicleșuguri puse la cale pentru a birui, atît de vrăjmași cît și de ai

noştri, şi după ce ne-am adus aminte de nefericita moarte a acelui om de treabă, bătrîn viteaz şi cinstit, părinte al oastei, contele de Collisano, care ne întristează pe toţi încă şi astăzi, domnia-voastră, domnul meu, îmi porunciţi ca, printr-o povestire cu haz, să îi înveselesc pe toţi cei de faţă, ai căror ochi mai că înoată în lacrimi, din pricina unei atît de triste aduceri-aminte. Şi, fiindcă ştiu că pe domnia-voastră nu trebuie şi nu pot să vă refuz, voi asculta porunca ce mi-aţi dat-o, adică voi povesti o nuvelă. Nu ştiu însă dacă ea va putea şi să vă înveselească. Ceea ce-o să vă povestesc mi se pare c-o să vă placă, fiind vorba despre cu totul alte lucruri decît cele auzite pînă acum. Spun deci că în Spania, în preajma munţilor Pirinei, nu cu mulţi ani în urmă, într-un castel al ei, locuia o văduvă, care fusese nevasta unui cavaler de stirpe foarte nobilă, născut pe meleagurile acelea; de la el, văduva rămăsese doar cu o fată, minunat de frumoasă şi plină de farmec, pe care o ţinea acolo şi o creştea cu deosebită grijă. Copilei i se spunea de către toţi Ginevra cea blondă, căci avea părul atît de bălai încît părea făcut din fire de aur curat şi foarte strălucitor. Cam la o jumătate de zi depărtare de locul unde trăia Ginevra cea blondă se afla castelul unui cavaler tînăr, care era şi el tot fără tată, iar maică-sa îl ţinuse vreme îndelungată la Barcelona, ca să înveţe carte, iar odată cu cartea, să deprindă şi purtări frumoase şi alese, precum şi o educaţie de gentilom. Devenise un tînăr bine crescut şi virtuos, iar, în afară de carte, îşi însuşise şi meşteşugul armelor, aşa încît puţini dintre gentilomii tineri din Barcelona puteau să se măsoare cu el. Iar cînd barcelonezii puseră la cale o întrecere războinică în cinstea regelui Filip de Austria care, străbătînd Franţa, trecuse în Catalonia, pentru a pune stăpînire pe moşiile sale din Spania, ei aleseră cîţiva tineri, printre aceştia, drept cel mai de seamă, gîndindu-se şi la acest *don* Diego, despre care vorbim. Ca urmare, el îi trimise vorbă maică-si, cerîndu-i să-i facă rost de toate cîte îi trebuiau pentru întrecere, ca să poată

lua parte, în chip vrednic de cinste, cum se cuvenea, la o atît de însemnată petrecere. Maică-sa, care era o femeie înţeleaptă şi îşi iubea copilul ca pe lumina ochilor, îi trimise bani din belşug şi slujitori care să-i facă cinste, scriindu-i să nu precupeţească nimic, pentru a nu se face de rîs. El îşi cumpără apoi arme şi cai scumpi şi se antrenă zilnic, sub îndrumarea unui foarte bun maestru în întrecerile războinice. Sosi şi regele Filip, iar barcelonezii îi făcură o primire strălucită, cu tot soiul de jocuri, care stăteau în putinţa oraşului, căci era vorba de ginerele lui Ferrando, regele catolic, cel care, după moartea reginei Isabella, plecase pe mare spre Napoli; mai tîrziu, murind şi regele Ferrando, Filip de Austria moştenise totul. Întrecerea avu loc, iar la ea nu luară parte decît tinerii cei mai nobili care nu mai purtaseră niciodată arme. Biruitor în întrecere, care se dovedi a fi foarte frumoasă, ieşi *don* Diego. Drept urmare, regele Filip, văzîndu-l flăcău la nouăsprezece ani, îl făcu cavaler şi îl lăudă mult, în faţa întregului oraş, îndemnîndu-l să stăruie, devenind, din bun, mai bun. După ce regele Filip plecă, pentru a se duce în Castilia, *don* Diego, dorind să-şi vadă mama, căci n-o mai văzuse de vreme îndelungată, îşi rîndui mai întîi treburile pe care le avea în Barcelona, iar apoi părăsi oraşul şi se îndreptă către castelul său. Primit acolo cu multă dragoste de către maică-sa, nu făcea toată ziua nimic altceva decît să meargă la vînătoare, fie de cerbi, fie de porci mistreţi, de care ţinutul acela era plin. Uneori, înainta către munte şi omora cîte-un urs.

Într-o zi, asmuţindu-şi cîinii după cîţiva căprior şi ţinîndu-se pe urmele lor, i se întîmplă ca, într-un hăţiş, să găsească o mulţime de cerbi, dintre care unul ţîşni în afară şi începu să alerge prin faţa cavalerului. Acesta, îndată ce-l văzu, încetă să se mai ţină după căprior şi se hotărî să fugărească cerbul, aşa că, poruncindu-le cîtorva dintre oamenii săi să vină după el, porni în goana calului să-l urmărească. Patru dintre însoţitorii săi, care aveau

cai buni, își urmară stăpînul. Goana lor nu ținu însă mult, deoarece cavalerul călărea un armăsar vînjos și foarte iute. Și cum *don* Diego, urmînd goana vijelioasă a cerbului, se îndepărtă mult de ai săi, aceștia îl pierdură din vedere. Nu prea tîrziu, după ce goni o bucată de drum, dîndu-și seama că în timp ce bidiviul își încetinea goana, cerbul zbura mai aprig decît la început, se necăji rău de tot. Cerbul pieri din fața lui, iar el, neavînd alături pe nici unul dintre oamenii lui, puse cornul la gură și începu să sune din toate puterile ca să dea de veste însoțitorilor. Se afla însă atît de departe, încît aceștia nu-l puteau auzi. Văzînd deci că nu i se răspundea, porni încetișor înapoi, greșind totuși drumul, ca unul care nu cunoștea bine locurile acelea. Și-n vreme ce credea că se îndreaptă spre casă, se îndrepta de fapt către castelul Ginevrei celei blonde, care, împreună cu maică-sa și cu vasalii lor, ieșiseră în ziua aceea la vînătoare de iepuri și veneau către cavaler, iar acesta, auzind zarva pe care o făceau însoțitorii Ginevrei, se îndreptă către locul de unde veneau strigătele, pe care, cu cît înainta mai mult, cu atît le auzea mai bine ; neavînd însă siguranța că era vorba de oamenii săi, nu mai știa ce să facă. Se apropia înserarea, iar soarele, gata să apună, lungea și îndeșea umbrele. Simțind deci că armăsarul de-abia se mai putea mișca și dorind să nu rămînă singur în cîmpie, *don* Diego se îndreptă, tîrîș-grăpiș, către larma pe care o auzea. După ce mai merse încă puțin, văzu un castel deosebit de frumos, care nu se afla la mai mult de o milă depărtare, iar foarte aproape de el zări un grup de femei și de bărbați, care uciseseră în locul acela un iepure, și se gîndi că una dintre doamne trebuie să fie stăpîna castelului. Văzîndu-l pe cavaler, care după îmbrăcăminte și după cal îi păru a fi un om vrednic de cinste, și dîndu-și seama că, doborît de oboseală, calul nu mai putea să meargă, doamna îl trimise pe unul dintre oamenii ei să vadă cine putea să fie. Și aflînd cine era, porni în întîmpinarea lui și îl primi cu

multă bunăvoință, arătînd că-i făcea plăcere să-l vadă, pentru toate lucrurile frumoase pe care le auzise în legătură cu el și cu vitejia lui, precum și din stimă față de maică-sa, cu care era bună prietenă, ca unele ce se învecinau. Între timp se lăsase seara ; de aceea, îl poftiră pe *don* Diego să rămînă la ele peste noapte și trimiseră de îndată un om să-i dea de veste mamei cavalerului, pentru ca aceasta, văzînd că nu se înapoia acasă în noaptea aceea, să nu se necăjească. Sărutînd mîinile celor două doamne, *don* Diego le mulțumi din suflet pentru bunătatea lor și primi invitația. Așa că se îndreptară cu toții către castelul acestora, după ce ele poruncisseră ca lui *don* Diego să-i fie dat un alt cal, iar al lui, care de-abia își mai trăgea sufletul, să fie dus de căpăstru. Cît ținu drumul, vorbiră despre tot felul de lucruri și se întîmplă ca *don* Diego, flăcău deosebit de frumos și de fermecător, săltîndu-și privirile, să se uite drept în ochii blondei Ginevra și s-o vadă că se uita țintă la el. Amîndouă privirile se dovediră a fi atît de înflăcărate și atît de pătrunzătoare încît și *don* Diego, și fata se aprinseră și rămaseră prizonieri, unul al altuia. Înflăcăratul îndrăgostit o privea pe frumoasa copilă, care părea să aibă între șaisprezece și șaptesprezece ani și călărea, plină de farmec, un armăsar acoperit cu catifea. Purta pe cap o pălărie care-i stătea foarte bine și avea în spate un penaj ce îi acoperea o parte din păr. Cealaltă parte cădea în două valuri unduitoare și buclate, de o parte și de alta a feței, părînd să-i spună celui ce le privea : aici, și nu altundeva, și-au aflat adăpost zeul Amor și cele trei Grații. De urechile ei frumoase stăteau agățați doi cercei foarte subțiri, fiecare din ei avînd în mijloc o perlă orientală de mare preț. Rămînea descoperită fruntea largă și înaltă, în mijlocul căreia strălucea un diamant legat în aur, întocmai cum, uneori, pe cerul senin, se văd stelele scînteind. Sprîncenele, negre ca abanosul și strălucitoare, alcătuite din fire de păr subțiri și scurte, se arcuiau, la o depărtare potrivită, deasupra celor doi ochi frumoși, a căror strălucire îl încingea

ca un foc viu pe cel care se uita în ei ; iar cine îi privea țintă orbea, aidoma celui dornic să se uite în aprinsul soare, atunci cînd, în iunie, strălucește arzător în mijlocul cerului senin. Cu ei, putea să ucidă pe oricine, iar, dacă voia, să-l și învieze din morți. Tot astfel nasul, ascuțit și desenat întocmai cum cerea restul fermecătorului chip, despărțea între ei obrajii îmbujorați, care, semănați cu un alb viu și cu o roșeață nevinovată, aminteau de două mere trandafirii. Gura era mică, iar buzele păreau făcute dintr-un mărgean subțire și strălucitor. Iar cînd vorbea ori rîdea, dădeau la iveală două șiraguri de perle orientale, dintre care se auzea ieșind o atît de dulce armonie, odată cu vorbele deosebit de plăcute, încît ar fi izbutit să înmoaie inimile cele mai aspre și mai uscate, îmblînzindu-le pe neașteptate. Dar ce voi spune oare despre frumusețea încîntătoarei bărbii ? Despre gîtul alb și strunjit parcă în fildeș ? Dar despre umerii marmoreeni ? Și despre pieptul de alabastru, unde, sub un văl mai mult decît subțire, se ascundeau doi sîni rotunzi, tari și gingași ? Feciorelnici, aceștia nu erau prea ridicați, dar vădeau o frumusețe deosebită, potrivită de minune cu vîrsta fragedă a copilei. Restul trupului ei sprinten și bine proporționat putea fi socotit nu mai puțin frumos, căci nu lăsa să se vadă nici un cusur. Trec peste brațele zvelte, cu mîinile atît de frumoase, pe care ea, deseori, scoțîndu-și mănușile parfumate, le arăta a fi lungi, albe și pline de grație. Nu făcea ca atîtea altele, care, ținînd să pară cinstite, stau tot timpul triste și împosocate, ci arăta o veselie cuminte, bunătate, politețe și modestie. Gîtul ei drept și alb avea înfășurat pe el un lănțișor de aur, lucrat cu multă gingășie, care, atîrnînd pe piept, cădea în adîncitura ce despărțea sînii de fildeș. Haina era de atlaz alb, măiestrit brodată, lăsînd să se vadă pînza de aur care strălucea veselă dedesubt.

În timp ce se îndreptau călare către castel, *don* Diego, potrivit cu obiceiurile din ținut, o ducea în dreapta lui pe Ginevra cea blondă și, ținîndu-i calul de frîu, vorbea

cu ea despre tot soiul de lucruri. Frumusețea bărbătească a cavalerului nu era cu nimic mai prejos decît cea a fetei. Cînd ajunseră acasă, mama Ginevrei dori ca oaspetele să se odihnească puțin și porunci să fie dus într-o odaie bogat împodobită, unde acesta își scoase cizmele. Nu avea mai deloc chef să se odihnească, așa că, pentru a-i face plăcere doamnei, își dezbrăcă hainele de vînătoare și îmbrăcă altele, bogate, trimise de aceasta, după care rămase să se gîndească la dumnezeiasca frumusețe a fetei, părîndu-i-se că nu mai văzuse niciodată o alta asemenea ei. Pe de altă parte, cît timp mai stătu el în odaie, întovărășit de cîțiva dintre oamenii stăpînei casei, Ginevra cea blondă nu și-l putea scoate din minte pe cavaler, care, în scurtul răstimp cît îl privise, îi păruse a fi cel mai frumos și cel mai viteaz tînăr văzut vreodată de ea ; și, tot gîndindu-se la el, se simțea cuprinsă de o bucurie năvalnică, pe care nu o mai încercase niciodată pînă atunci. În cele din urmă, fără să-și dea seama, se trezi îndrăgostită aprig de el, care, la rîndu-i, se gîndea la ea și, tot minunîndu-se, ba de o parte a trupului ei, ba de alta, sorbea, pe nesimțite, otrava dragostei, înțelegînd, în sinea lui, că în timp ce el gonea să ucidă un cerb, frumoasa copilă îl rănise de moarte cu o săgeată a iubirii.

Iată însă că slujitorii lui *don* Diego, după ce-l căutară o bună bucată de vreme, fără să găsească nici o urmă de-a lui, se înapoiară spre casă, închipuindu-și că s-o fi îndreptat pe altă cale către castel. Cînd ajunseră însă cam la o jumătate de milă de acesta, se întîlniră cu omul trimis să o înștiințeze pe mama lui *don* Diego să nu-l aștepte în seara aceea. Și fiindcă era cam spre cel de-al doilea ceas al nopții, mama, știindu-l găzduit într-un loc sigur, nu mai voi să trimită pe nimeni altcineva după el, în noaptea aceea.

Cei doi proaspăt îndrăgostiți nu apucaseră să se frămînte prea mult cu gîndurile lor cînd fu gata cina, care avu loc într-o sală frumos împodobită. Condus acolo, cavalerul se văzu primit cu multă bunăvoință și cu vorbe frumoase de

către cele două doamne, mama și fiica. Se aduse apă pentru mîini și, aceasta fiind voia stăpînei casei, se spălară toți trei ; și, cu toate că împotriva dorinței sale, *don* Diego trebui să șadă în capul mesei. Stăpîna se așeză în dreapta lui, Ginevra cea blondă în stînga, iar ceilalți, rînd pe rînd, luară și ei loc după rangul lor. Cina se dovedi bogată în bucate felurite și alese, cu toate că amîndoi îndrăgostiții nu mîncară mai nimic. Deși nici mama, nici fata, nu beau, stăpîna poruncise să fie scoase vinuri de mare preț, dar se descoperi că nici *don* Diego nu gustase niciodată vin, astfel fiind deprins încă de copil, așa că toți trei nu băură decît apă. Eu însă, domnul meu, dacă mă aflam acolo, m-aș fi dat de partea celorlalți, care beau cu toții vin. Căci, s-o spun drept, mi se pare că toate mîncărurile de pe lume, dacă nu strălucește vinul, sînt fără gust și, cu cît e vinul mai bun, cu atît sporește și gustul bucatelor. Stăpîna casei, care era o bună vorbitoare, îl atrăgea cu bunăvoință pe cavaler în tot felul de discuții, rugîndu-l totodată să mănînce ; și, în timp ce se vorbea ba de una, ba de alta, iată că se amestecă în discuție și Ginevra cea blondă, făcîndu-l pe cavaler să se socoată în paradis. Dealtfel, nici felul lui de a vorbi nu le era mai puțin plăcut celor două doamne. Și astfel, vorbind într-una și de-abia înfruptîndu-se din bucate, petrecură veseli tot timpul cît ținu cina. După ce terminară și pînă să vină ora cînd să se ducă la culcare, cavalerul stătu de vorbă cu iubita lui, dar nu cuteză să-i dezvăluie aprinsa-i dragoste, mulțumindu-se doar să-i spună că se socotea slujitorul ei și să-i ceară să-i poruncească, făcîndu-i astfel o cinste nespusă. Schimbîndu-se la față în mii de culori, fata îi mulțumi cu modestie cavalerului pentru îndemnurile lui ; și, cu toate că din gesturi și din vorbe i se părea că o îndrăgise și el, nu lăsă să se vadă că și-ar fi dat seama de asta, pentru ca, în viitor, să-i poată cerceta mai bine sufletul. Iar cînd veni timpul, fiecare se duse la culcare, urîndu-și, după obicei, noapte bună ; care a fost însă somnul lor, o poate bănui cu ușurință cel care s-a aflat într-o asemenea stare.

Nici el, nici ea, nu dormiră deloc și își pierdură toată noaptea în frămîntări, cînd temîndu-se, cînd nădăjduind, cînd dojenindu-se fiecare pe sine însuși, cînd prinzînd curajul de-a duce mai departe cele începute. Ginevrei i se părea totuși că văzuse în cavaler nu știu ce lucru care-i arăta și îi chezășuia că el o iubea și că iubirea ei n-avea să se dovedească zadarnică : iar toate aceste gînduri însemnau a sufla în jar și a ințeți flăcările iubirii, care și-așa începuseră să țîșnească. La rîndul său, găsind-o pe fată plăcută, cuminte și cît se poate de frumoasă și de plină de farmec, *don* Diego se simțea cuprins, din toate părțile, de vîlvătaia flăcărilor și era nevoit s-o iubească, deși nu voia s-o facă. Părîndu-i-se însă că, dezvăluindu-i-se cît de cît, s-ar fi putut să nu găsească în ea înțelegerea cuvenită, cum ar fi dorit el, păstra totuși unele îndoieli în legătură cu iubirea aceasta. Gîndindu-se apoi că ea era încă doar o copilă și că, de obicei, copilele trebuie să fie sfioase și să nu dea prea ușor crezămînt palavrelor flăcăilor, se mai liniștea oarecum și nădăjduia ca, slujind-o cu credință, să o poată, totuși, cîștiga. Acestea erau gîndurile care-i frămîntau pe cei doi proaspăt îndrăgostiți, în noaptea aceea. Cînd se lumină de ziuă, veniră și slujitorii lui *don* Diego, să-l întovărășească spre casă. Stăpîna castelului, care se și sculase, porunci ca gustarea să fie servită cît mai curînd și în chip vrednic de cinste și nu-i îngădui cavalerului să plece atît de devreme. El îi dădu bucuros ascultare, căci voia s-o mai vadă pe Ginevra cea blondă, care, în dimineața aceea, dîndu-se jos din pat și dorind să-i placă și mai mult iubitului ei, îmbrăcase veșminte foarte bogate, dar atît de frumoase, încît totul în jurul ei părea să zîmbească. Iar după ce se privi și iar se privi în oglindă și se mai sfătui și cu slujnicele sale, pentru ca nimic să nu îndreptățească găsirea vreunui cusur, ieși din odaie și se duse într-o grădină, unde maică-sa se plimba cu *don* Diego, stînd de vorbă cu el. Îndată ce o văzu, acesta o salută respectuos și, dacă în ajun îi păruse a fi foarte frumoasă, acum, privind-o țintă, îi păru a fi

dăruită cu cea mai desăvîrșită frumusețe ce și-o poate dori o femeie ori despre care au scris vreodată scriitorii, așa că nu-și mai putea lua ochii de la ea. La fel și ei i se păru că *don* Diego ar fi cel mai frumos și mai fermecător flăcău de pe lume. În chipul acesta, sorbindu-se unul pe altul din priviri, își hrăneau ochii cu dulceața a ceea ce vedeau. Ascultară apoi liturghia într-o capelă din castel, iar după aceea se duseră să mănînce. Cînd se sculară de la masă și cînd oamenii lui *don* Diego sfîrșiră cu pregătirile, acesta îi mulțumi stăpînei castelului cît se pricepu mai frumos și îi sărută mîinile, arătîndu-se gata să o slujească oricînd ar fi avut nevoie de el. Întorcîndu-se apoi către Ginevra cea blondă, îi sărută cu umilință mîinile, dar, biruit de prea multă iubire, cînd voi să-i spună ceva, nu izbuti nici să scoată vreo vorbă din gură, nici să dea drumul gingașei mîini. Lucru care fu pentru fată un semn sigur al dragostei aprinse ce i-o purta cavalerul. Simțindu-se deci fericită, îi spuse cu voce aproape tremurătoare :

— *Signor don* Diego, sînt întru totul a domniei-voastre. .

Luîndu-și apoi rămas bun de la ceilalți, cît mai frumos cu putință, cavalerul încălecă și, împreună cu oamenii săi, se înapoie la maică-sa, căreia îi povesti cît de plăcut și cu cîtă cinste fusese primit. Exista, între cele două văduve, o veche prietenie, așa că obișnuiau să se viziteze destul de des și să mănînce împreună, acasă la una sau la cealaltă. Aflînd despre acestea de la maică-sa, *don* Diego porunci să se pregătească o petrecere, la care să fie poftită Ginevra cea blondă, împreună cu maică-sa, și chiar așa se și făcu. Petrecerea se dovedi a fi deosebit de frumoasă și de plăcută, cu muzicanți foarte buni și cu femei fermecătoare și vrednice de cinste. Iar după ce dansă de cîteva ori cu Ginevra cea blondă, izbutind ca, încetul cu încetul, să se apropie tot mai mult de ea, cavalerul începu să-i dezvăluie, cu cele mai potrivite cuvinte, și iubirea ce i-o purta, și chinurile prin care

trecea, din pricina acestei iubiri. Deși dorea să se arate cît de cît îndărătnică, fata nu izbuti totuși s-o facă. Și astfel cavalerul își dădu seama cu ușurință că și ea se perpelea tot atît de rău cît și el. După dans, se făcură și cîteva jocuri, iar cavalerul nu uită de nici un lucru care le-ar fi putut face plăcere celor de față, cinstindu-le, cît mai mult cu putință pe Ginevra cea blondă și pe mama acesteia. Căutînd, prin urmare, să domolească flăcările în care ardeau și unul, și celălalt, cei doi îndrăgostiți izbuteau, de fapt, să le înteţească și mai mult, sorbind cu privirile, unul de la altul, otrava dragostei.

Mai tîrziu, stăruind tînărul în această legătură și ducîndu-se el deseori în casa iubitei, ori poftind-o pe ea la el acasă, iată că amîndouă mamele își dădură seama de dragostea lor și nu se poate spune că nu le fu pe plac, întrucît mama cavalerului era bucuroasă s-o aibă ca noră pe Ginevra cea blondă, iar cealaltă văduvă l-ar fi primit, nu mai puțin bucuroasă, drept ginere, pe *don* Diego. Cum se întîmplă însă, destul de des, ca anumite sfieli pe care le au oamenii să strice mii de planuri frumoase, tot astfel, și de data aceasta, se întîmplă ca nici una dintre cele două văduve să nu vrea să fie ea cea dintîi care să deschidă vorba despre căsătorie. Alături de castelele lor se afla însă locuința unui cavaler bogat, foarte prieten cu *don* Diego, căruia acesta din urmă fu cît pe-aci, de cîteva ori, să-i dezvăluie iubirea lui și să-i ceară sfat, dar teama de-a nu-și jigni iubita îl împiedică s-o facă.

Apropierea dintre cei doi îndrăgostiți sporise pînă într-atît încît *don* Diego se ducea aproape zilnic la castelul doamnei și petrecea acolo trei sau patru ceasuri, rămînînd deseori și la cină, după care se înapoia acasă, astfel că toată lumea își dădu seama de iubirea lor. Cei doi îndrăgostiți nu doreau altceva decît să se lege împreună prin nodul căsniciei ; numai că Ginevra cea blondă nu îndrăznea să-i dezvăluie maică-si dorința ei, după cum nici cavalerul nu-i sufla mamei lui nici o vorbă. Pe dea-

supra, părîndu-li-se mamelor lor că amîndoi erau prea tineri și că aveau încă destul timp ca să se căsătorească, îndrăgostiții își petreceau astfel timpul, fără să spună nimic, bucurîndu-se de legătura aceasta dintre ei.

În timp ce lucrurile se desfășurau astfel, se nimeri ca o tînără foarte frumoasă, fiica unui gentilom de prin părțile acelea, care se afla foarte des în casa Ginevrei, să se îndrăgostească puternic de *don* Diego și să se silească din toate puterile ca și el să o iubească : numai că acesta, care-și dăruise inima în întregime Ginevrei, nu o băga cîtuși de puțin în seamă. Se întîmplă însă ca în mîinile acestei fete să cadă un șoim minunat, iar ea, știind cît de mult îi plăceau lui *don* Diego păsările de pradă, i-l trimise în dar. Fără să se gîndească mai departe, cavalerul îl primi și, dăruindu-i aducătorului o pereche de ciorapi, îi trimise fetei o mie de mulțumiri, arătîndu-se gata ca, în schimb, să o servească și el cu altceva. Și cum era tocmai vremea vînătorii de prepelițe, iar șoimul se dovedea a fi foarte bun, nu mai are rost să ne întrebăm cît de mult îl îndrăgi cavalerul. În două rînduri, *don* Diego îi trimise Ginevrei prepelițe în dar, ținîndu-și șoimul pe umăr cînd se ducea să o vadă. Iar cînd vorbea despre meritele acestuia, spunea că ține la el ca la ochii din cap.

Iată însă că, într-o zi, în casa Ginevrei celei blonde, vorbindu-se despre *don* Diego, de față cu ea, în timp ce toată lumea îl lăuda ca pe un cavaler virtuos și binecrescut, un anume *ser* Graziano spuse că *don* Diego era într-adevăr un tînăr virtuos, dar că semăna cu măgarul olarului, care dă cu capul în fiecare poartă. Mirîndu-se de spusele lui, Ginevra cea blondă îl rugă pe celălalt să vorbească mai limpede. Acesta, care se ținea drept mare înțelept, răspunse :

— Doamnă, olarii care umblă prin sate cu măgarul, vînzînd oale, strachini și alte vase de pămînt, se opresc la fiecare ușă. La fel face și *don* Diego. Pe cîte fete le vede, pe toate le iubește, iar acuma e foc de îndrăgostit

de fata lui *signor* Ferrando della Serra, din partea căreia a căpătat în dar un șoim, la care ține mai mult decît la însăși viața lui.

Nu-mi dau seama dacă nerodul spunea vorbele astea de la el, ori dacă nu cumva îl pusese altcineva să le spună. Știu însă că ele au fost pricina unui rău cumplit, așa cum veți afla ; căci îndată ce le auzi, Ginevra cea blondă părăsi locul unde se găsea și intră în odaia ei, lăsîndu-se copleșită de atîta gelozie, iar apoi de atîta furie sălbatică, încît fu cît pe-aci, și nu o singură dată, să-și piardă mințile ; și se socoti atît de jignită, încît dragostea pe care i-o purta lui *don* Diego se preschimbă în ură înverșunată, fără a se mai gîndi că se putea ca acela cu care vorbise să fi fost pus de altcineva, ori să fi spus totul numai din pizmă și din răutate.

Nu după mult timp, cavalerul veni, ca de obicei, să o vadă pe Ginevra, care acum nu mai era a lui și care, îndată ce-l auzi descălecînd în curtea castelului, se duse degrabă în odaia ei și se încuie pe dinăuntru. Intrînd în sala cea mare, cavalerul rămase de vorbă cu mama tinerei înfuriate, discutînd cu ea o bună bucată de timp și povestind, între altele, minunile săvîrșite de șoimul acela, pe care-l ținea pe pumn. Văzînd însă că Ginevra cea blondă nu apărea, cum îi era obiceiul, întrebă ce se întîmplase cu ea și i se răspunse că plecase în odaia ei, îndată ce-l văzu venind. Mai tîrziu, părîndu-i-se că sosise vremea, își luă rămas bun de la doamna văduvă și plecă ; coborînd scările, întîlni o slujnică de-a fetei, căreia îi spuse să sărute mîinile stăpînei sale, în numele lui. Cum cunoștea foarte bine dragostea celor doi, dar nu aflase încă nimic despre supărarea cu șoimul, slujnica îi duse stăpînei sale solia. Între timp, Ginevra cea blondă aflase că *don* Diego venise cu șoimul pe pumn și că îl ridicase în slăvi. Era deci sigură că îl adusese numai ca să-și bată joc de ea. Ca atare, pe lîngă faptul că era încredințată de dragostea dintre el și cealaltă tînără, se mai socotea și batjocorită, și luată în rîs ; și atît de mult îi intrase

în cap închipuirea aceasta, încît nimic altceva nu se dovedea în stare să i-o scoată deacolo. Așadar, camerista pătrunse în odaie, îndeplinindu-și solia încredințată de cavaler. Încă și mai furioasă, Ginevra cea blondă spuse :

— Vai, ce iubit necredincios și îndrăzneț, care, după ce m-a trădat și m-a părăsit pentru o alta ce nu-mi stă nici la degetul cel mic, mai are și cutezanța să vină la mine acasă și, ca să-mi arate și mai mult dispreț, îmi trimite sărutări de mîini. Pe viul Dumnezeu, însă, c-o să-i fac și eu cinstea pe care-o merită.

Și-i spuse atunci cameristei toată povestea cu șoimul și cu dragostea dintre *don* Diego și fata lui *signor* Ferrando. Auzind născocirile acestea și socotindu-le adevărate, camerista o lăudă mult pe stăpînă-sa pentru hotărîrea luată, punînd astfel și ea paie peste foc. Slujnica îl iubea însă pe un tînăr slujitor de-al casei, care, din nu știu ce pricină, îl ura mult pe *don* Diego și nu se împăca deloc cu gîndul ca acesta din urmă să se însoare cu Ginevra cea blondă. Și-atunci, aflînd pricina acestei supărări, urzi în mintea lui o poveste, prefăcîndu-se că ar fi aflat de la o persoană vrednică de încredere cum că *don* Diego, dacă n-ar fi fost respectul pe care i-l purta maică-si, s-ar fi însurat cu fata care îi dăruise șoimul ; făcu apoi în așa fel ca slujnica să-i spună stăpînă-si acest nou basm, căruia Ginevra îi dădu deplină crezare. Și hotărîndu-se, după aceea, să întrerupă orice legătură cu *don* Diego, ceru să vină la ea un paj, căruia îi porunci cu strășnicie ca, în ziua următoare, să aștepte în afara castelului, într-un loc anume, pe unde *don* Diego, venind într-acolo, trebuia neapărat să treacă, și să-i spună :

— *Signor don* Diego, m-a trimis la dumneavoastră Ginevra cea blondă, care vă spune, prin mine, că trebuie să vă duceți în locul acela de unde a venit la dumneavoastră șoimul minunat, la care țineți atît de mult ; vă mai spune, de asemeni, că pe aici nu veți mai prinde nici prepelițe, nici potîrnichi.

La timpul potrivit, pajul se duse acolo unde i se poruncise și așteptă pînă cînd sosi și *don* Diego, așa cum îi era obiceiul. Îndată ce îl zări, pajul îi ieși în întîmpinare și îi spuse tot ce îi poruncise stăpînă-sa. Cavalerul, care era isteț și descuiat la minte, înțelese ce se ascundea sub aceste cuvinte. Ca atare, fără a merge mai departe, se înapoie acasă, foarte supărat, și, îndată ce sosi, se încuie în odaia lui și scrise o scrisoare, potrivită cu împrejurările, apoi luă șoimul, îl omorî și, împreună cu scrisoarea, îl trimise Ginevrei, printr-un slujitor al său, căruia îi porunci să încalece fără zăbavă.

Cînd i se înfățișă servitorul, Ginevra nu voi însă să primească nici scrisoarea, nici șoimul. Se mulțumi numai să spună :

— Prietene, îi vei spune stăpînului tău să nu-mi mai apară în față, căci sînt lămurită în ce privește isprăvile lui, mulțumindu-i din toată inima lui Dumnezeu că mi-am dat seama destul de devreme de prea puțina lui credință.

Cu răspunsul acesta nemilos, trimisul se înapoie la stăpînu-său, căruia îi aduse totul la cunoștință, pe larg. Nici nu se poate spune cît se sperie cavalerul la auzul unei asemenea vești, cît de înfricoșat rămase și cît se supără, și cît își plînse nenorocirea. Încercă pe mii de căi să o lămurească pe Ginevra și să o facă să priceapă că fusese înșelată de niște clevetitori, dar totul se dovedi a fi în zadar, căci ea nu voi nici să se împace, nici să-și plece urechea la scuzele întemeiate ale celui care o iubea cu adevărat, căci părerile acestea mincinoase i se cuibăriseră atît de puternic în minte încît era cu neputință să le mai smulgă. Nu mai voi deci să primească nici scrisori, nici trimiși de-ai lui. Văzîndu-se tratat astfel, fără nici o vină, și nemaiputînd să îndure atîta chin, fără a întrezări nici o cale și nici un chip de-a micșora vipia dragostei, care, dimpotrivă, părea să sporească tot mai mult, nefericitul îndrăgostit căzu într-o atît de adîncă mîhnire încît fu cît pe-aci să moară. Și cum nu mai călca deloc pe la fată, așa cum avea obiceiul, n-a fost

prea greu pentru ceilalţi să priceapă de ce anume boală suferea cavalerul; iar cele două văduve rîdeau, închipuindu-şi că era vorba de supărări copilăreşti. Cînd văzu că încercase zadarnic toate căile şi toate mijloacele în stare să îi aducă un oarecare folos, *don* Diego, dispreţuind viaţa, dar nevoind să-şi pună singur capăt zilelor, se hotărî să încerce o altă cale, adică să se îndepărteze de pricina bolii sale şi să plece pentru a rătăci cîtva timp, încoace şi încolo, nădăjduind că lucrul acesta ar putea să-i micşoreze cumva durerea lui atît de crîncenă. Şi, luînd hotărîrea aceasta cumplită, îşi rîndui tot ceea ce i se păru că trebuie să ia cu el; iar printre altele, porunci să i se facă un veşmînt de pustnic pentru el şi-un altul pentru un însoţitor, pe care avea de gînd să-l tîrască după sine orişiunde-ar fi mers. Scrise apoi o scrisoare şi i-o înmînă unuia dintre slujitori, spunîndu-i:

— Am să plec pentru nişte treburi ale mele şi vreau ca nici maică-mea, nici altcineva să nu ştie unde mă duc: îndată ce-o să plec, dac-o să te întrebe unde m-am dus, îi vei spune doamnei, mama mea, că nu ştii, dar că ţi-am spus că mă voi înapoia peste douăzeci de zile. La patru zile după plecarea mea vei duce Ginevrei celei blonde scrisoarea asta, pe care ţi-o dau acum, iar dacă ea n-o să vrea s-o primească, i-o vei înmîna maică-si. Ia bine seama, dacă ţi-e dragă viaţa, ca nu cumva să încurci rînduiala asta.

Servitorul îi răspunse să n-aibă nici o teamă, căci va face totul întocmai cum îi poruncise. Terminînd cu acesta, *don* Diego îl chemă pe un alt slujitor de mare încredere, care era un om cumsecade şi foarte descurcăreţ şi îşi deschise sufletul în faţa lui, împărtăşindu-i tot ce avea de gînd să facă. Bietul om îl dojeni mult pentru o asemenea hotărîre nesăbuită şi, folosind argumentele cele mai întemeiate, se sili să-l smulgă din această aiureală, dar fără nici un folos, căci se hotărîse o dată pentru totdeauna. Văzînd cum stau lucrurile, credinciosul şi iubitorul slujitor se gîndi în sinea lui că răul putea fi micşorat dacă

se ducea şi el împreună cu stăpînu-său, căci, cu timpul, aflîndu-se mereu alături de el, putea să-i scoată din cap nebunia şi să-l păzească de cine ştie ce alt necaz, încă şi mai cumplit. Îi spuse deci că are să-l însoţească şi să nu-l părăsească niciodată. Înţelegîndu-se, aşadar, amîndoi şi făcîndu-şi toate pregătirile, în noaptea următoare încălecară, stăpînul pe un armăsar grozav, al cărui mers era o adevărată minune, iar servitorul pe un cal voinic, împreună cu toate lucrurile pe care le luaseră cu ei. Porniră la drum, cam la cel de-al treilea ceas al nopţii, şi călăriră neobosiţi toată noaptea, pînă în zori, cînd o luară pe scurtătură şi pe drumuri neumblate, ca să nu-i vadă nimeni, şi nu se opriră decît în preajma prînzului. Era luna septembrie şi nu era prea cald. Şi părîndu-i-se cavalerului că se îndepărtase mult de casă şi că puteau lăsa caii să se odihnească, se duse pînă la un cătun aflat la o oarecare depărtare de drumul mare; iar după ce cumpără de acolo cele de trebuinţă pentru dobitoace şi pentru ei, mîncară şi lăsară caii să se odihnească aproape trei ceasuri, căci aveau mare nevoie de asta.

După aceea, încălecară din nou şi merseră în acelaşi chip timp de trei zile încheiate, pînă ajunseră la poalele unui munte înalt, aflat la multe mile depărtare de drumul mare. Locul era sălbatic şi singuratic, plin de tot soiul de copaci, de iepuri şi de alte sălbăticiuni. Tot acolo, se afla şi o peşteră în care puteau să încapă o mulţime de oameni şi alături de care ţîşnea un izvor cu apă rece şi limpede. Văzînd locul şi plăcîndu-i deosebit de mult, cavalerul îi spuse de îndată slujitorului:

— Frăţioare, asta vreau să fie locuinţa mea în scurtul timp cît o să mai fiu în viaţă.

Descălecară deci acolo şi luară şeile şi frîiele cailor, pe care-i lăsară să plece unde le-ar fi fost pofta; despre aceştia din urmă nu s-a mai aflat niciodată nimic, căci păscînd iarba şi îndepărtîndu-se de peşteră e de crezut că au căzut pradă lupilor. După ce puseră într-un ungher al peşterii şeile, frîiele şi celelalte lucruri, atît cavalerul

cît și slujitorul își dădură jos hainele obișnuite și se îmbrăcară cu cele de sihaștri, închizînd apoi intrarea cu lemne, așa că nici o fiară nu putea să pătrundă acolo. Peștera, scobită în întregime în piatră tare, era foarte încăpătoare. Din frunze de fag, își pregătiră, cît se putu mai bine, două culcușuri. Și rămaseră acolo o mulțime de timp, mîncînd fie animale sălbatice, pe care le ucidea servitorul, cu o arbaletă adusă de el, fie rădăcini de ierburi, fructe sălbatice, ghinde și alte asemenea bunătăți ; iar setea și-o potoleau cu apa izvorului, ceea ce nu putea să-l supere prea mult pe cavaler, căci nu bea vin. *Don* Diego ducea deci această viață atît de sărmană și de sălbatică și nu făcea nimic altceva decît să plîngă asprimea și cruzimea doamnei sale ; și colinda singur, ca o fiară, prin văgăunile acelea, căutînd poate vreun urs, care să-l omoare. În ce-l privește, slujitorul se silea din toate puterile să vîneze cît mai multe sălbăticiuni, iar cînd prilejul i se părea potrivit, își îndemna stăpînul să părăsească viața aceea de jivină sălbatică și să se înapoieze acasă, uitîndu-se la Ginevra cea blondă ca la o proastă ce era, ca una care nu-și cunoștea binele și nu merita să fie iubită de un cavaler atît de nobil și de bogat. Cînd ajungeau la discuțiile acestea, *don* Diego nu suferea ca fata să fie ponegrită și-i poruncea servitorului să vorbească altceva, după care începea să plîngă și să suspine ; în felul acesta, pierzîndu-și în scurt timp culoarea lui firească și devenind tot mai slab și mai uscat, semăna mai curînd a sălbatic decît a altceva. Veșmîntul, cenușiu și el, cu gluga aceea care-i atîrna pe spate, barba care-i creștea văzînd cu ochii, părul încîlcit și ochii care i se adînceau tot mai mult în cap îl schimbaseră atît de mult încît nimic nu mai amintea de chipul lui de odinioară.

Dimineața, văzînd că *don* Diego nu vine să mănînce, maică-sa întrebă de el. Servitorul, cel căruia cavalerul îi încredințase scrisoarea pentru Ginevra cea blondă, îi răspunse că *don* Diego plecase călare împreună cu un singur slujitor și că, după cîte spusese, avea să se întoarcă într-un răstimp de douăzeci de zile. Aflînd toate acestea, buna lui mamă se liniști.

Cînd se scurseră patru zile de la plecarea cavalerului, servitorul îi duse scrisoarea Ginevrei celei blonde și o găsi chiar în sala cea mare, împreună cu maică-sa, iar după ce i se închină cuviincios, îi înmînă scrisoarea. Îndată ce-și dădu seama că aceasta era de la *don* Diego, fata o zvîrli la pămînt, după care, schimbată la față și plină de furie, grăi :

— I-am trimis totuși vorbă, limpede și lămurit, că nu vreau de la el nici scrisori, nici solii.

Rîzînd, maică-sa spuse :

— Asta, da, e o supărare cumplită. Dă-mi scrisoarea și-o s-o citesc eu.

Unul dintre ai casei, luînd scrisoarea, i-o întinse stăpînei, care, deschizînd-o, descoperi că spunea următoarele :

„Doamnă, întrucît nevinovăția mea nu poate găsi ascultare în inima voastră, văzînd eu prin semne lămurite că vă supăr, ba chiar că mă urîți de moarte, și nepuțînd suferi să vă necăjesc, fie chiar și cu cel mai neînsemnat lucru, am hotărît să plec departe de meleagurile acestea, pentru ca nici domnia-voastră, nici altcineva, să nu mai aflați niciodată nimic despre mine și astfel, rămînînd eu copleșit de asemenea cumplite nenorociri, domnia-voastră să puteți trăi mulțumită. Mi-e foarte greu și afară din cale de chinuitor să mă văd disprețuit de domnia-voastră, dar mult mai greu și mai chinuitor îmi este să știu că orice aș întreprinde, chiar dacă ar fi un lucru bine făcut, tot v-ați supăra și mi-ați lua-o în nume de rău, căci, în ce mă privește, orice chin este mai mic decît acela căruia îi dă naștere disprețul domniei-voastre. Și fiindcă viața mea, slabă cum este, nu ar putea răbda îndelung grelele și multele suferințe pe care le îndur astăzi, am hotărît ca, înainte ca ea să mă lase, ceea ce se va întîmpla în curînd, să vă aduc la cunoștință, în această ultimă

scrisoare a mea, adevărul curat în legătură cu necazurile mele. Căci nevoind eu să trăiesc fără dragostea domniei-voastre, să știe baremi lumea că v-am iubit, vă iubesc și vă voi iubi veșnic, atît cît poate un bărbat să iubească o femeie, și am neclintita nădejde că, după moartea mea, deși tîrziu, vă va fi milă de mine, dîndu-vă seama, în cele din urmă, că n-am săvîrșit și nu m-am gîndit să săvîrșesc vreun lucru care, cu bună știință, să vă poată aduce vreo supărare. V-am iubit, precum știți, nu pentru a vă fura cinstea neprihănirii, ci pentru ca, dacă ați fi voit-o, să vă iau de nevastă; iar în privința aceasta nu există un martor mai bun decît însăși domnia-voastră. Cum însă nu v-ați supărat pe mine decît din pricina șoimului care mi-a fost dăruit mai zilele trecute, vă spun că Isabella, fiica lui *signor* Ferrando, mi-a trimis în dar pasărea aceasta și mi s-ar fi părut o mare grosolănie să n-o primesc, fiind vorba de daruri care se fac de obicei între gentilomi ; cu Isabella însă nu am vorbit niciodată, decît în casa domniei-voastre și aflîndu-vă de față. Nu știu ca ea să mă fi iubit în chipul în care v-ați închipuit, deoarece cu mine nu a vorbit niciodată despre așa ceva. Iar dacă ar fi spus vreodată ceva în legătură cu asta, și-ar fi dat seama să nu am decît o singură inimă, care nu se mai află în stăpînirea mea, de vreme ce v-am dăruit-o domniei-voastre pentru totdeauna. Acum însă, aflînd că, din pricina respectului ce vi-l port, am strîns șoimul de gît și l-am zvîrlit cîinilor să-l mănînce, cred că este și ea sigură că n-o iubesc deloc, iar același lucru trebuia să vă îngăduie și dumneavoastră să vă dați seama de nevinovăția mea. Un văl des și întunecat de mînie sălbatică v-a acoperit însă ochii și v-a orbit într-atît încît nu vă mai îngăduie să vedeți adevărul. În ce privește nevinovăția mea nu v-aș putea aduce ca martoră decît inima mea, în care sălășluiți. Fie deci și așa, dacă asta-i vi-i voia. Urîndu-mă domnia-voastră atît, nu-mi rămîne alt-ceva de făcut decît să mă urăsc eu însumi ; și văzînd că moartea mea vă este pe plac, mă voi lăsa să mor. Singurul

lucru care mă doare este că, neavînd eu nici o vină, domnia-voastră veți purta întreaga vină. Moartea mea nu va fi decît un suspin cît se poate de scurt, dar cruzimea pe care o arătați față de mine o să vă stea veșnic înaintea ochilor. Îl rog pe Dumnezeu să vă hărăzească tot atîta veselie cîtă jale îmi doriți mie domnia-voastră. Rămîneți în paza Domnului".

După ce citi scrisoarea, doamna cea văduvă rămase plină de o nesfîrșită mirare și își dojeni aspru fiica, pentru că îl împinsese într-o asemenea primejdie pe un cavaler atît de nobil și de mîndru, spunîndu-i o mulțime de vorbe urîte. Fata era însă atît de furioasă și îl ura atît de mult pe cavaler, încît încerca parcă o adevărată bucurie auzind că el se afla în impas. Chemîndu-l apoi pe slujitorul lui *don* Diego, văduva îl întrebă de cîtă vreme plecase stăpînu-său. Omul îi spuse că de cinci zile.

— Ei bine, răspunse ea, du-te și salut-o din parte-mi pe maică-sa.

Ea nu voia ca altcineva, afară de fată, să aibă cunoștință de cuprinsul scrisorii, iar cînd își certă fiica, nu se afla nimeni de față.

După ce trecură cele cincisprezece sau douăzeci de zile și văzu că fiu-său nu mai venea înapoi și după ce îl mai așteptă zadarnic încă multe zile, mama lui *don* Diego, foarte mîhnită, trimise în toate locurile unde putea să-și închipuie c-ar fi aflat vești despre el, dar nu izbuti să descopere nimic, nicăieri. Și cum, între timp, auzise totuși unele lucruri în legătură cu supărarea Ginevrei celei blonde, din pricina unui șoim, trimise pe cineva la mama acesteia, ca să afle dacă știa ceva în legătură cu locul unde se găsea *don* Diego. Ca să n-o împingă însă la deznădejde, mama Ginevrei nu voi să-i aducă la cunoștință cuprinsul scrisorii trimise fiică-si. Care era deci viața nefericitei mame a lui *don* Diego și-o poate închipui oricine știe ce înseamnă dragostea unei mame față de copilul ei, mai ales cînd acesta este virtuos, binecrescut și are numai purtări frumoase. Plîngînd toată ziua, ea

își chema feciorul, ca scoasă din minți, și se chinuia din ce în ce mai mult; nu muri însă căci nu se moare de durere, pentru ca, între timp, chinurile să sporească și mai mult.

Trecuseră deci cam paisprezece sau cincisprezece luni de cînd nefericitul *don* Diego plecase de-acasă și devenise prietenul fiarelor sălbatice, prin codri și prin peșteri, și de cînd, afară de servitorul său, nu mai văzuse nici un alt om : iar viața aspră pe care o dusese în tot acest timp, plînsul sfîșietor cu care nu mai termina și jalea care-i rodea necontenit sufletul îl schimbaseră atît de mult încît maică-sa însăși, dacă l-ar fi văzut, nu l-ar fi recunoscut. Căindu-se acum de toată această viață josnică, în care cavalerul se prăbușise fără nici o vină, soarta începu să dea semne c-ar dori să se îmbuneze. Se întîmplă deci ca, înapoindu-se din Gasconia, unde fusese dus pentru unele treburi ale sale, însuși cavalerul acela, căruia am spus mai sus că *don* Diego voise să-i împărtășească iubirea lui, dar, din nu știu ce pricini, n-o mai făcuse, să ajungă pe meleagurile acelea unde cavalerul nostru se înfrățise cu codrul și, greșind drumul, să treacă tocmai prin fața peșterii locuite : iar acolo, descoperind numeroase urme omenești, i se păru că zărește pe cineva intrînd, dar, fiind cam la o bătaie de săgeată departe, nu putu să vadă cine fusese. Era chiar *don* Diego, care, înapoindu-se de prin vecinătăți, unde se ducea deseori să-și plîngă soarta lui ticăloasă, și auzind tropotul cailor, se pitulase în peșteră. Îndată ce îl văzu pe acesta din urmă, cavalerul, care venea călare și care se numea Roderico, dîndu-și seama că greșise drumul, îi porunci unuia dintre slujitorii lui să se repeadă cu calul pînă acolo și să vadă cine se afla înăuntru, întrebînd și unde se afla drumul mare. Slujitorul se duse și, văzînd că intrarea peșterii era astupată cu pari, nu cuteză să se apropie ; și mai puțin cuteză să se intereseze de drum, temîndu-se ca nu cumva acolo înăuntru să se afle tîlhari. Și, ca atare, după după ce se înapoie la stăpînu-său și-i spuse tot ce văzuse, precum și teama care îl stăpînea, tăcu. Cavalerul, care era viteaz și cutezător și avea destui însoțitori, se îndreptă, împreună cu toți aceștia, către peșteră ; iar cînd întrebă cine era înăuntru, văzu deschizîndu-se ușa și ieșind afară slujitorul lui *don* Diego, dar atît de schimbat față de adevărata lui înfățișare, încît părea de-a dreptul un om sălbatic. Acestuia, *signor* Roderico îi ceru să spună cine era și care era drumul drept, ca să-și poată continua călătoria.

— Sîntem, răspunse slujitorul, doi oameni sărmani, pe care soarta ne-a împins pe meleagurile astea și am rămas aici să ne rugăm pentru păcatele noastre și să ne pocăim.

Signor Roderico se simți ispitit să intre in peșteră, așa că descălecă și pătrunse înăuntru, împreună cu cîțiva dintre oamenii săi. Iar cînd îl văzu umblînd acolo pe *don* Diego, îi puse și lui, fără să-l recunoască, aceeași întrebare pe care i-o pusese și servitorului. Numai că, în timp ce el stătea de vorbă cu necunoscutul *don* Diego, cei care coborîseră de pe cai împreună cu el, cutreierînd peștera încoace și-ncolo, se uitau peste tot cu multă curiozitate. Iar cînd descoperiră într-un ungher cele două șei, dintre care una era bogat împodobită și foarte frumos lucrată, unul dintre ei îi spuse în glumă servitorului lui *don* Diego :

— Părinte sihastru, nu văd aici nici cal, nici catîr, nici asin, așa că ar fi mai bine să-mi vindeți mie șeile astea.

— Dacă vă plac, răspunse pustnicul, luați-le, domnilor, fără nici un ban și bucurați-vă de ele.

În timpul acesta, terminînd de vorbit cu *don* Diego și neputînd să afle nimic de la el, *signor* Roderico le spuse alor săi :

— Haidem să plecăm, lăsîndu-i pe pustnicii ăștia cu Dumnezeu, și să căutăm în altă parte pe cineva care să ne arate drumul.

Atunci unul dintre oamenii săi îi răspunse :

— Stăpîne, sînt aici două șei, dintre care una este împodobită cum n-am văzut mai frumos și arată să fi fost a unui cal arăbesc.

Signor Roderico porunci ca șaua să-i fie adusă în față; iar cînd o văzu atît de frumoasă, privirile îi zburară la un herb ce se afla pictat cu măiestrie pe oblînc și pe care stăteau scrise următoarele cuvinte: *Quebrantare la fe es cosa muy fea.* Ceea ce pe limba noastră, vrea să însemne: Călcarea credinței este un lucru foarte urît. Îndată ce văzu herbul și citi cuvintele acestea, își dădu seama că șeaua aceea fusese a lui *don* Diego. Și-atunci îi trecu prin minte că s-ar putea ca acesta să fie unul dintre cei doi pustnici. Îi privi deci cît mai atent și pe unul, și pe celălalt, fără a izbuti totuși să descopere vreuna din trăsăturile lui: atît de mult îi schimbaseră adevărata lui înfățișare viața sălbatică și plînsul hohotitor, din care nu se oprea niciodată. Îi întrebă apoi pe cei doi cum de ajunseseră acolo cele două șei. *Don* Diego, care-l recunoscuse încă mai dinainte pe prietenul său, cavalerul, și se temea ca nu cumva acesta să-l recunoască și el, se schimbă cu desăvîrșire la față la auzul acestei întrebări și răspunse că le găsiseră acolo în peșteră. Văzînd cît de mult se schimbase pustnicul la față și uitîndu-se cu mai multă atenție la el, *signor* Roderico descoperi pe gîtul acestuia un neg înconjurat de șase sau șapte firișoare de păr, mai blond decît aurul strălucitor. Din această pricină, fiind sigur acum că era vorba de *don* Diego, îi căzu cu capul pe umăr, îmbrățișîndu-l cu cea mai mare dragoste și spunîndu-i:

— Dumneata ești, fără îndoială, *signor don* Diego.

Celălalt pustnic, care-l recunoscuse întru totul pe *signor* Roderico, îndată ce-l văzu plîngînd și îmbrățișîndu-l cu atîta dragoste pe stăpînul său, se înmuie cu totul și începu să plîngă, hohotind într-una. Pe de altă parte, simțindu-se îmbrățișat de unul dintre cei mai dragi prieteni pe care îi avusese, *don* Diego nu mai putu nici el să se stăpînească, așa că, fără să vrea, ochii i se umplură

de roua lacrimilor, cu toate că nu răspunsese nimic. Iar atunci cînd *signor* Roderico îi spuse: Dumneata ești; chiar dumneata dragul meu *don* Diego, lăsă să-i scape belșug de lacrimi fierbinți, care-i scăldară fața, iar ceea ce nu voia și nu putea lămuri prin cuvinte înfățișa destul de lămurit prin lacrimi. De aceea, *signor* Roderico îi vorbi mai departe:

— Domnul meu, nu mai poți tăgădui; te cunosc și știu cine ești.

În cele din urmă, silit pe toate căile să se dea în vileag, *don* Diego spuse:

— Sînt nefericitul *don* Diego, cel care ți-a fost prieten atît de bun; și fiindcă soarta te-a îndrumat către locul acesta singuratic, te rog să te mulțumești cu faptul că m-ai văzut și să pleci, lăsîndu-mă să-mi sfîrșesc aici restul de viață pe care o mai am de trăit și să nu dezvălui niciodată că sînt viu, poruncindu-le și oamenilor pe care îi ai să nu vorbească nimănui despre mine.

Plîngînd, *signor* Roderico îi vorbi astfel:

— Domnul meu, îi mulțumesc Atotputernicului că te-am regăsit, lucru pe care nu-l mai credeam cu putință, căci atît mama domniei-tale cît și ceilalți te credeau mort. Pregătește-te acum să te înapoiezi acasă, împreună cu mine, și să-ți bucuri mama, pe care o chinuie nespus gîndul de-a te fi pierdut, și să îi mîngîi atît pe ea cît și pe cei care îți sînt prieteni.

Vorbiră mult unul cu altul, dar cum nici nu voia să audă de înapoierea acasă, *don* Diego îl luă deoparte pe *signor* Roderico și îi înfățișă pe larg toată povestea nenorocirii și-a hotărîrii sale. Cînd auzi cum stăteau lucrurile, bunul *signor* Roderico fu cît pe-aci să leșine de milă; apoi, aducîndu-și aminte de aceea pe care o iubea cu înflăcărare și temîndu-se să nu cadă și el într-o nenorocire asemănătoare, rămase aproape fără suflare și simți față de sărmanul *don* Diego aceeași milă pe care-ar fi simțit-o și față de sine însuși. Se hotărî, prin urmare, să nu plece fără el; și folosind toată puterea de con-

vingere pe care-o avea, se sili să-l hotărască a părăsi viața aceea atît de aspră și de animalică. Vorbele lui nu se dovediră totuși în stare să-l convingă pe *don* Diego, care îi spuse că nu va pleca niciodată de acolo, fără iertarea Ginevrei. Văzînd că se ostenea în zadar, *signor* Roderico îl rugă să-i făgăduiască măcar că îl va aștepta în locul acela vreme de două luni și că își va schimba felul de viață; căci avea de gînd să facă totul pentru ca Ginevra cea blondă să se împace cu el. *Don* Diego primi aceste condiții. *Signor* Roderico îi lăsă deci patul pe care-l purta cu el în călătorie și dori ca *don* Diego, lepădînd veșmintele de sihastru, să își îmbrace adevăratele lui veșminte, care se aflau încă în peșteră. *Don* Diego răspunse însă că nu voia să-și schimbe veșmintele înainte de împăcare. *Signor* Roderico îi mai lăsă de asemenea doi servitori călări, cu destui bani pentru ca, pînă la înapoierea lui, unul dintre aceștia să poată cumpăra din vreun sat vecin tot ce le trebuia pentru a trăi. După aceea, despărțindu-se de *don* Diego cu multe lacrimi, își continuă călătoria, însemnîndu-și bine în minte drumul, pentru a ști cum să vină înapoi; mergînd, se gîndea apoi tot timpul la nenorocirea nefericitului său prieten, blestemînd cruzimea fioroasă a fetei. Îndată ce ajunse acasă, porunci ca nici unul dintre oamenii săi să nu sufle o vorbă despre *don* Diego; și fiindcă era vecin și prieten cu familia Ginevrei celei blonde, începu să se ducă pe-acolo mai des decît obișnuia, încercînd să cerceteze cu cea mai mare rîvnă viața acesteia. Și aflînd, ba astăzi un lucru, ba mîine un altul, își dădu seama destul de ușor că ea avea multă încredere într-un servitor crescut în casa lor. De aceea, începu să se apropie de acesta, făcîndu-și-l prieten, prin daruri. În felul acesta, nu-i trebui prea mult ca să afle de la el toate tainele Ginevrei celei blonde. Descoperi astfel că ea, după ce se supărase pe *don* Diego, se îndrăgostise de un tînăr din Biscaya, care, în ținutul lui, stăpînea un sătuc, iar în casa ei slujea la masă, îndeletnicindu-se cu tăiatul fripturilor: om bun de gură și care,

în nădejdea morții unor neamuri, se dădea drept mult mai bogat decît era cu adevărat. Pe atunci, tînărul acela nu se afla în casă, dar urma să se înapoieze în curînd, iar Ginevra hotărîse ca, îndată după înapoierea lui, să plece cu el în Biscaya, însoțită doar de o slujnică și de servitorul acesta, crescut în familia ei. Cînd află cum stau lucrurile, *signor* Roderico se minună nespus de nebunia atît de mare pe care voia s-o facă Ginevra cea blondă și își spuse în sinea sa: „Cît de nerecunoscătoare ești, fato, și cît de crudă, față de credincioasa și îndelungata supunere a unui cavaler atît de nobil, de bogat și de virtuos cum este *don* Diego, care ține la tine mult mai mult decît la însăși viața lui! Dar, dacă puterile mele n-au să mă lase, trag nădejde că planurile tale nesăbuite nu-ți vor izbuti și că vei fi a lui *don* Diego, și nu a altuia".

Deocamdată, îi spuse servitorului care-i dezvăluise cele puse la cale:

— Fata asta face într-adevăr bine să se mărite, de vreme ce se pare că maică-si nu-i trece prin minte să-i dea un soț. E tînără și frumoasă și de vîrstă potrivită, iar cel pe care l-a ales este un gentilom; și chiar dacă nu-i bogat cît s-ar cuveni, are ea avere pentru amîndoi, căci la moartea maică-si, va moșteni totul.

După discuția aceasta, *signor* Roderico rămase cu ochii în patru, să vadă cînd va veni tînărul biscayan, care se și înapoie, după trei zile, aducînd împreună cu el încă doi biscayani, oameni viteji, care urmau să-l însoțească atunci cînd avea să plece cu Ginevra cea blondă. În aceeași zi cînd sosi biscayanul, *signor* Roderico se afla la castelul Ginevrei și, văzînd că iubitul se înapoiase, îi spuse servitorului:

— Dacă ai nevoie de ceva, înainte de plecare, cere-mi; și caută să faci totul cu băgare de seamă, fără să vorbești cuiva despre treburile astea. Mie poți să-mi spui orice, fiindcă din gura mea n-o să iasă nici o vorbă. Cînd aveți de gînd să plecați?

— După cîte mi-a spus stăpînă-mea, acum nici o oră, o să plecăm în noaptea cutare, către cel de-al patrulea ceas.

Îndată ce află acest lucru, cavalerul se înapoie la castelul său, unde porunci să se facă tot ce socoti a fi de trebuință pentru a aduce la îndeplinire ceea ce-și pusese în gînd. Venind și noaptea în care Ginevra cea blondă urma să fugă împreună cu iubitul, după ce bătu cel de-al patrulea ceas, ea, împreună cu camerista care dormea în aceeași încăpere, printr-o fereastră, în dreptul căreia se aflau pregătite scările, coborîră jos, dar atît de încet, încît nu le simți nimeni ; după ce ieșiră în curte, se duseră la locul unde așteptau caii, gata pregătiți, iar acolo încălecară cu toții și porniră la drum.

În aceeași seară, știind pe ce cale aveau s-apuce fugarii, *signor* Roderico se așezase la pîndă, împreună cu zece bărbați de ispravă, supuși de-ai săi, într-o pădure aflată la șase mile depărtare de orice așezare omenească. Și iată că atunci cînd mai erau doar două ceasuri pînă la ziuă, ajunseră și ceilalți aproape de pădure, unde cavalerul îi aștepta împreună cu oamenii lui înarmați ; pe toți aceștia, el îi învățase cu de-amănuntul ce anume aveau de făcut. Îndată ce Ginevra și oamenii ei ajunseră aproape de locul de unde ceilalți stăteau la pîndă, *signor* Roderico ieși la iveală împreună cu ai săi, strigînd :

— Aha, trădătorilor ; s-a terminat cu voi ; și se năpusti chiar el, cu o lance în mînă, asupra ibovnicului, pe care, deși era noapte, îl recunoscu și îl răni greu, străpungîndu-i gîtul cu lancea, dintr-o parte într-alta, așa că nefericitul se prăbuși la pămînt fără viață. Văzîndu-și căpetenia ucisă, biscayanii dădură pinteni cailor și fugiră încotro vedeau cu ochii, fără să știe cine le omorîse stăpînul. Fuga le fu ușurată de faptul că însoțitorii lui *signor* Roderico, văzînd că nu fuseseră siliți să se apere, cum își închipuiseră că vor trebui s-o facă, se mulțumiră să pună mîna pe cele două femei, ca și pe servitorul care nu-și ținuse gura, îndemnîndu-i să nu le fie teamă. Îndată

după aceasta, cavalerul, care, ca și oamenii săi, îmbrăcase veșminte deosebit de fistichii, ca să nu fie recunoscuți, porunci ca trupul neînsuflețit al băiatului să fie așezat pe calul său, nu înainte de a-i astupa cu pînzeturi găurile din gît, pentru ca sîngele să nu-i mai curgă, după care toată lumea porni călare la drum. Ginevra cea blondă plîngea amarnic și răcnea cumplit, așa că unul dintre bărbații aceia înarmați, care, cu barba lui neagră și cu cei doi ochi holbați părea însuși Scaraoțchi, se duse înaintea ei cu un pumnal în mînă și, cu glas cumplit, îi spuse, amenințător :

— Zău că dac-ai să mai țipi, am să-ți tai beregata. Taci, căci ai parte de o soartă mai bună decît ai merita ; fiindcă ți se vrea binele și nu-ți dai seama.

Și, călărind mai departe, ajunseră la o bisericuță aflată pe un drum lăturalnic, unde îngropară mortul cît putură mai repede, după care își văzură, fără zăbavă, de drum. Trecuseră patru sau cinci ceasuri din zi cînd se opriră într-o pădurice din preajma unui sat, iar aici, după ce trimiseră să li se aducă din sat mîncare pentru ei și pentru cai, se odihniră și își împrospătară puterile. Plîngînd într-una, Ginevra cea blondă nu mîncă deloc, sau aproape deloc, și nu-și putu da seama cîtuși de puțin cine erau cei care-o duceau cu ei. Pe timp de noapte se adăposteau în case îndepărtate de sate și nimănui nu i se îngăduia să stea de vorbă nici cu ea, nici cu slujnica, nici cu servitorul. Iată însă că într-o noapte, cînd se aflau găzduiți într-un cătun, cam la șapte mile depărtare de peștera în care se adăpostea *don* Diego, *signor* Roderico trimise la acesta din urmă un slujitor de-al său, ca să-i aducă la cunoștință și toate cîte le făcuse pînă atunci, și faptul că înainte de prînzișor, atît el cît și toți ceilalți vor ajunge acolo. Trecuseră cam cincizeci de zile de cînd *signor* Roderico îl părăsise pe nefericitul îndrăgostit, lăsîndu-i o urmă de nădejde că s-ar putea că capete înapoi bunăvoința doamnei sale ; între timp, ducînd o viață mai îndestulată și ceva mai veselă decît cea obișnuită,

acesta își recăpătase în mare parte culorile firești ale chipului și lăsa să se vadă din nou frumusețea și voiciunea sa. Aflînd însă de la solul trimis de prietenul său cum se desfășuraseră lucrurile, el rămase o bună bucată de timp ca înmărmurit și aproape năucit. Apoi, gîndindu-se că peste un ceas avea s-o vadă pe aceea pe care-o iubea atît de mult, simți, între altele, că i se înfierbînta sîngele, că inima îi bătea cu putere și că o sudoare înghețată îi învăluia tot trupul, așa că nu-și mai găsea locul și nu mai știa ce să facă. În timp ce se apropiau de peșteră, *signor* Roderico se duse lîngă Ginevra cea blondă, față de care se ascunsese de la bun început și, în timp ce aceasta nu mai înceta să plîngă din pricina morții iubitului ei și a nenorocirii în care căzuse, îi spuse :

— Știu c-o să vă mirați mult, doamna mea, văzîndu-mă aici, așa cum mă vedeți, și-o să vă pară foarte urît faptul că tocmai eu, care am fost întotdeauna prietenul familiei dumneavoastră și pe care nu l-ați jignit niciodată cu nimic, v-am răpit la drumul mare și v-am adus în locuri singuratice și sălbatice. Nu mă îndoiesc însă că atunci cînd veți cunoaște pricina, mă veți lăuda din tot sufletul. Și fiindcă ne apropiem de locul unde trebuie să vă duc, vă spun că nu v-am adus aici pentru a vă răpi fecioria, căci știți că mă topesc după o alta, ci ca să vă dau înapoi cinstea și bunul nume, pe care domnia-voastră căutați cu nesăbuință să le pătați întru totul ; și am făcut pentru altcineva ceea ce aș vrea să se facă și pentru mine, într-o asemenea împrejurare. Pentru a nu vă mai lăsa să orbecăiți în beznă, vă spun că *don* Diego, pe care odinioară l-ați iubit atît de mult, la fel cum și el v-a iubit întotdeauna, și încă vă iubește cu atîta credință, ba chiar vă adoră și care, împins de deznădejde și ca să nu mai îndure mînia și disprețul domniei-voastre, s-a închis într-o peșteră, să ducă o viață de sălbatic, lipsit de speranța de a mai vedea lumea vreodată, este cel către care vă conduc, întovărășindu-vă.

Și povestindu-i cum îl găsise în peștera pustie, o rugă să-și șteargă lacrimile, să uite supărările, care nu-și mai aflau nici o îndreptățire, și să-i dăruiască din nou lui *don* Diego bunăvoința ei. Auzind spusele acestea, deznădăjduita femeie rămase atît de uluită și de năucită încît aproape că nu mai izbutea să scoată nici o vorbă din gură, iar moartea noului ei iubit o înfuriase și o îndurerase atît de mult încît, dacă ar fi putut să-i smulgă ochii din cap lui *signor* Roderico, ar fi făcut-o mai mult decît bucuroasă ; iar cînd auzi rostindu-se numele celui pe care-l ura cumplit, durerea îi deveni de două ori mai mare, așa încît se simți cuprinsă de furie. Adresîndu-se deci cavalerului, îi spuse cu mînie în glas :

— Nu știu cum aș putea să vă iert o jignire atît de mare ca aceea pe care mi-ați adus-o în chip atît de necinstit. Și să nu credeți că umblu să vă ameninț numai din gură, ca o femeie fricoasă, dar, fiindcă acum nu pot face altfel, voi închide totul în inima mea, iar dacă se va ivi vreodată prilejul de-a mă putea răzbuna, o să vă fac să înțelegeți că ați săvîrșit o faptă vrednică de un ucigaș, și nu de un cavaler. Deocamdată, dați-vă seama că nu aveți dreptul să arătați față de treburile mele mai multă grijă decît vreau eu să arăt. Sînt liberă și pot face cu mine ce-mi place, așa că îngăduiți-mi să plec unde vreau, fără să mai intrați și-n alte încurcături, și îngrijiți-vă de treburile dumneavoastră, după cuviință : căci tot ce puteți face cu mine cît timp mă țineți în starea asta, este să mă duceți acolo unde se află *don* Diego ; n-o să mă puteți face însă, cu nici un preț, ca de buna mea voie, să rămîn lîngă el și, cu atît mai puțin, să-l iubesc. Mai curînd îmi voi lua singură zilele, pe orice cale-mi va fi cu putință, decît să rabd ca el să se desfete cu mine. Nu vă veți face decît datoria lăsîndu-mă să plec unde-o să vreau, împreună cu camerista mea și cu slujitorul acesta.

Cu numeroase argumente, cavalerul se trudi îndelung, încercînd să-i arate calea cea bună, dar totul se dovedi

zadarnic, atît era de încăpățînată și de mînioasă ! Tot discutînd, iată însă că ajunseră și la peșteră, unde, văzînd-o pe nemiloasa lui doamnă, care se și dăduse jos de pe cal, *don* Diego i se zvîrli la picioare și, plîngînd în hohote, îi ceru iertare, dacă o jignise cumva, vreodată. Plină însă de venin și de furie femeiască și întorcîndu-și fața într-altă parte, ea nu voi nici să-l privească, nici să-i vorbească. Văzînd aceasta, *don* Diego se ridică în genunchi și după o mie de rugăminți și lacrimi fierbinți, îi vorbi astfel :

— Doamna mea, întrucît credința sinceră pe care am dovedit-o nu se poate bucura în ochii domniei-voastre de nici o trecere, iar eu nu aș putea trăi fără să vă capăt iertarea, vă cer ca dacă vă stăpînesc, oricît de puțin, noblețea și bunăvoința, să nu mă lipsiți măcar de ultima îndurare. Aceasta înseamnă ca singură, cu mîna domniei-voastre, să vă răzbunați pe mine în acel chip care-o să vă placă mai mult. Iar faptul că sîngele meu o să v-aducă liniștea, va însemna pentru mine cea mai deplină mulțumire. Și va fi mult mai bine, fără îndoială, să mor mulțumindu-vă, decît să rămîn viu, în dizgrația domniei-voastre : fiindcă, știind că viața mea vă supără și că vă este pe plac moartea mea, voi fi silit să-mi iau singur zilele, întru bucuria domniei-voastre, putînd spune și eu că v-am mulțumit măcar o singură dată.

Fata se arătă mai neînduplecată decît o stîncă și nu-l învrednici pe cavalerul care-i cerșea îndurarea nici măcar cu un singur cuvînt. Văzînd acest lucru și neplăcîndu-i cîtuși de puțin o asemenea cruzime, *signor* Roderico, împins de o mînie dreaptă și de o supărare întemeiată, îi aruncă fetei o privire cruntă și-i spuse :

— Văd bine că o să fiu silit să mă amestec și să fac lucruri pe care n-aș vrea să le fac. Deocamdată, ascultă-mă bine, Ginevra, și vîră-ți în cap ceea ce-ți spun. Ori îl ierți pe cavaler, care nu te-a jignit niciodată, și îi înapoiezi bunăvoința ta, pe care el a meritat-o cu vîrf

și-ndesat, ori, dacă nu, așteaptă-te ca eu să mă năpustesc împotriva ta și împotriva alor tăi și să te silesc să faci, împotriva voinței tale, ceea ce-ar fi trebuit să faci de bună voie, încă de mult. Căci, jur pe Dumnezeu, că n-a mai existat niciodată o altă femeie la fel de nerecunoscătoare și de nemiloasă ca tine. Îți închipui oare că dacă ar fi primit în dar blestematul ăla de șoim numai din dispreț față de tine, s-ar mai fi gîndit apoi să-l ucidă și ar mai fi venit să locuiască în locul acesta pustiu și să ducă o viață de fiară, în peșteri sălbatice ? Cine-l oprea să o ia de nevastă pe fata cealaltă și să trăiască fericit împreună cu ea, dacă asta voia ? Poate că ți s-ar cuveni ca el să te disprețuiască, după cum meriți, și să te dea pradă lupilor, să te mănînce, găsindu-și o altă dragoste și făcîndu-te să te vaiți cu adevărat. S-ar putea foarte bine ca el (dacă prea marea dragoste pe care ți-o poartă nu l-ar orbi și l-ar lăsa să vadă adevărul) să se plîngă de tine amarnic, și pe bună dreptate, dealtfel, și să te învinuiască, ba chiar să te urască, întocmai ca pe o cumplită vrăjmașă de moarte, și să te disprețuiască întru totul, gîndindu-se că l-ai părăsit atît de josnic și fără nici o pricină. Și, zău, măcar de-ai fi ales un tînăr la fel de bogat, de frumos, de virtuos și de nobil ca el. Vai, ce bine te-ai priceput să alegi, printre atîția gentilomi, de care nu duce lipsă ținutul nostru ! Nu puteai nimeri mai prost decît să te îndrăgostești de un biscayan fără avere, lăudăros, care nu spunea niciodată adevărul decît dacă-l lua gura pe dinainte. Cred că te ducea în Biscaya ca să te pună să păzești caprele, știindu-se foarte bine ce avuții are el acolo ; căci dacă rămînea acasă, mai ținînd și un paj alături, n-ar fi avut cu ce să trăiască nici măcar șase luni. Tu, însă, poate că vei spune : sînt eu bogată și am atîta avere încît să pot duce o viață vrednică de cinste, potrivită cu rangul meu. Adu-ți aminte că maică-ta este femeie tînără și poate să mai trăiască încă multă vreme și că atît cît trăiește, ea este stăpînă pe tot : iar dacă-l luai pe biscayan de bărbat,

n-ar mai fi vrut să te vadă niciodată ; nu știu deci cum ai fi trăit, dar știu că i-ai fi pizmuit pe cei morți. Știu de asemeni că dacă *don* Diego ar ține seamă de sfaturile mele, treburile lui ar merge mai bine, iar tu te-ai face de rușine pe vecie și n-ai mai găsi prea ușor pe cineva care să te ia de nevastă. Căci dacă s-ar afla că ai fugit după un biscayan, sluga ta din casă, cine nu și-ar închipui că ai fost țiitoarea lui ? Bărbații se gîndesc mult mai ușor la rău decît la bine. Dar fiindcă *don* Diego vrea astfel, n-are decît să stăruie mai departe în dragostea asta, iubindu-te și prețuindu-te împotriva oricărei îndatoriri. De acea, ia aminte la ce ți-am spus și leapădă-te astăzi de încăpățînarea și de cruzimea ta atît de cumplită și ia o hotărîre chibzuită, ca să nu fii nevoită s-ajungi acolo unde n-ai vrea ; și fii bine încredințată că n-am început treaba asta ca s-o las neterminată. Așa că-ți pun în față și apa, și focul, iar tu ia din ele ce-ți place.

Mai încăpățînată și mai neînduplecată ca oricînd, cu privirea nemiloasă și tulbure și nu ca o copilă nevîrstnică și sfioasă, ci ca o femeie deprinsă cu mii de întorsături ale soartei vrăjmașe, Ginevra îi răspunse atunci lui *signor* Roderico, tare și răspicat :

— Ai vorbit, cavalere, cum ți-a plăcut și nu pot spune dac-a fost bine sau rău, căci nu vreau să mă cert acum cu tine în legătură cu asta : vreau însă să știi că sînt hotărîtă ca mai degrabă să îndur orice suferință, oricît de cruntă, decît să-l iubesc pe acest om necinstit. Iar dacă tu mă ucizi, așa cum mă amenințì, voi primi moartea cu bucurie și-i voi ține tovărășie nefericitului meu iubit și soț, pe care l-ai omorît fără milă. Fă așadar orice vrei căci mă vei găsi tot neînduplecată ; fiindcă nici tu, nici lumea întreagă n-o să mă faceți să-l iubesc pe ăsta.

Durerea care-l cuprinse la auzul cumplitelor vorbe ale tinerei furioase, se dovedi a fi atît de puternică încît, năpădit de prea multă jale și închipuindu-și că s-ar afla în fața doamnei sale, care i-ar spune lui, furioasă, asemenea cuvinte, *signor* Roderico fu cît pe-aci să leșine și trebui să stea jos pe pămînt, unde rămase o bună bucată de vreme, atît de sleit de puteri și de rătăcit încît aproape nu izbutea să scoată grai din gură. În timpul acesta, camerista și servitorul fetei, temîndu-se ca nu cumva *signor* Roderico, așa cum amenințase, să se năpustească asupra lor, se aruncară la picioarele stăpînei și îi cerură, cu lacrimi în ochi, să dea ascultare cinstitelor rugi ale lui *signor* Roderico și să se împace cu *don* Diego : vorbeau însă cu dușii de pe lume. Auzind nemilosul răspuns al doamnei sale, înlăcrimatul *don* Diego se prăbuși, lipsit de cunoștință ; văzîndu-l astfel, însoțitorul său, pustnicul, se repezi la el și începu să-l scuture, cum se face de obicei în asemenea cazuri. Toți ceilalți se aflau în jurul Ginevrei și îi spuneau tot ce le trecea prin minte, ca s-o înduplece : iar ea stătea neclintită, întocmai ca o stîncă împietrită printre valurile mării.

Venindu-și cît de cît în fire și gîndindu-se la ceea ce-ar trebui să facă, *signor* Roderico, neputînd suferi să-și vadă prietenul într-o atît de chinuitoare frămîntare, îi spuse, suspinînd totuși, Ginevrei celei blonde :

— Mă mir de tine și nu-mi dau seama cum de se poate ca în pieptul unei fete să-și afle adăpost o cruzime atît de sălbatică. Mi-am închipuit mai adineauri că m-aș afla în fața doamnei mele și c-aș primi din partea ei răspunsul acela ucigător pe care l-ai dat tu, în cele din urmă, așa că mi se pare că inima mi-ar fi fost rănită de un pumnal, și că îmi este încă și-acum străpunsă de sulițe foarte ascuțite. Și fiindcă suferința mea închipuită îmi îngăduie să măsor chinurile cumplite prin care trece acum, din pricina ta, nefericitul acest de *don* Diego, și nu pricep cum de nu-și pierde viața, am hotărît să te scot din încurcătură și, pricinuindu-i lui o nouă suferință, să îl scap și de chinurile acestea de-acum și de oricare altele, nădăjduind că, odată cu scurgerea vremii, își va da seama că am făcut-o spre binele lui și că toată lumea o să mă laude.

Terminînd de vorbit, se întoarse către ai săi și le spuse :

— Duceți-o pe tînăra aceasta neomenoasă aci alături, unde s-o mai găsi vreo altă peșteră, și ucideți-o, după cum merită ; iar pentru ca treburile noastre să rămînă tăinuite, terminați și cu slujnica ei, și cu servitorul. În felul ăsta, n-o să mai fie cine să dea pe față faptele noastre.

La auzul acestei crîncene porunci, tînăra, cu desăvîrșire speriată, scoase un răcnet puternic, în timp ce biata cameristă, împreună cu servitorul, cereau îndurare, plîngînd. Slujitorii lui *signor* Roderico tocmai se prefăceau c-ar vrea s-aducă la îndeplinire porunca stăpînului, atunci cînd Ginevra cea blondă, fără să scoată o lacrimă, spuse :

— Prieteni, vă rog să-mi luați viața numai mie, și nu și acestor oameni ai mei ; iar tu, Roderico, de ce îi ucizi și pe aceștia, care nu ți-au greșit cu nimic, niciodată ?

Între timp, venindu-și în fire, *don* Diego făcu semn ca toată lumea să rămînă pe loc și, adresîndu-i-se lui *signor* Roderico, grăi :

— O mie de ani dac-aș trăi, bunul meu domn, și tot nu aș putea să mă plătesc față de cît vă sînt de dator, căci aceasta depășește cu mult puterile mele. Și, fiindcă-mi dau seama cît mă iubiți, vă rog să-mi faceți un mare bine, care mă va îndatora încă și mai mult, dacă așa ceva mai este cu putință. Domnia-voastră, de bună voie, ați făcut pentru mine mult mai mult decît aș fi făcut eu însumi. Veți fi deci atît de bun ca s-o duceți pe această doamnă a mea la ea acasă și să-i țineți tovărășie la fel cum i-ați ține tovărășie unei surori, căci deși îmi este foarte greu să mă văd disprețuit de ea, cea la care țin mai mult decît la însăși viața mea, îmi este totuși încă și mai greu să o văd îndurerată din pricina mea. De aceea, pentru ca pedeapsa ei să nu-mi sporească și mai mult chinul, ducă-se unde-i place. Căci voi rămîne în peștera asta sălbatică, spre a-mi sfîrși aici puținele zile ce le mai am, mulțumit că ea nu are nimic de suferit.

Minunate sînt puterile dragostei, atunci cînd ea vrea să le folosească, făcînd ca, deseori, lucruri ce par cu neputință de înfăptuit, să devină simple și ușoare. La auzul ultimelor cuvinte ale lui *don Diego*, deschizîndu-și ochii minții, tînăra, pe care nici supunerea și nefericirea în care-l vedea zbătîndu-se pe cel ce o iubea, nici moartea care-i zbura prin fața ochilor nu izbutiseră s-o înduplece, își înmuie aspra ei încremenire și, dîndu-și seama de credința adevărată și de statornicia îndrăgostitului, se aruncă de gîtul acestuia și, plîngînd amarnic, rămase o bună bucată de timp fără să poată scoate nici o vorbă din gură. După aceea, sărutîndu-l, îi ceru iertare. Cît de mare a fost atunci bucuria lui *don* Diego, să și-o închipuie cel care iubește și s-ar afla într-o asemenea frămîntare. Veselia tuturor celor de față se dovedi nemărginită. Ajungîndu-se aici, *signor* Roderico, sfătuindu-se cu *don* Diego și cu fata, trimise de îndată un om de încredere la cele două mame, care îl cunoșteau, și le aduse la cunoștință ce credea el că e bine să se facă. Se așezară apoi cu toții la masă, iar după ce mîncară, se urcară pe cai și în patru zile ajunseră la castelul lui *signor* Roderico. Cele două mame, primind vești bune din partea copiilor și aflînd de înțelegerea lor, dădură sfoară-n țară că *don* Diego și Ginevra cea blondă plecaseră cu învoirea lor și stătuseră într-un castel al lui *signor* Roderico, unde se și căsătoriseră. Porunciră, așadar, să se pregătească o nuntă bogată și frumoasă, cu o strălucire nemaipomenită, cum se și cuvenea. Cînd toate pregătirile fură terminate, cei doi îndrăgostiți, întovărășiți de *signor* Roderico, se duseră la castelul mamei fetei, unde se afla și mama lui *don* Diego, împreună cu mulți alți nobili. Acolo, odată făcută căsătoria, după obicei, începură serbările și petrecerile, iar în noaptea următoare, cei doi miri deveniră soț și soție, împlinind taina cea sfîntă a căsniciei, după care se îngrijiră să ducă o viață senină, amintindu-și adesea, cu duioșie, de suferințele prin care trecuseră, iar Ginevrei nevenindu-i să creadă că fusese cu putință ca ea să se fi arătat vreodată

atît de aspră, de dîrză şi de încăpăţînată, cum ştia că se arătase. Iar de fiecare dată cînd se întîmpla să stea de vorbă cu *signor* Roderico, nu mai ştia cum să-i mulţumească pentru copleşitoarea datorie pe care mărturisea că o are faţă de el. Nu pot spune totuşi că dacă tînăra ar fi încăput pe mîna unui perugin, acesta ar fi arătat faţă de încăpăţînarea ei aceeaşi răbdare pe care a dovedit-o *signor* Roderico.

BANDELLO

multslăvitei doamne

signora

IPPOLITA VESCONTE

şi ATTELLANA

sănătate

M-aş socoti vrednic de grea pedeapsă, dacă nu aş închina numelui domniei-voastre una din nuvelele pe care le scriu zilnic; şi nu fiindcă sînteţi soţia preanobilului şi virtuosului signor *L. Scipione Attellano, care este cel căruia îi datorez viaţa, ci fiindcă v-am ştiut întotdeauna a fi o femeie cu judecată desăvîrşită şi împodobită cu însuşiri nenumărate şi vrednice de laudă. Am închinat-o deci numelui domniei-voasrte pe aceasta, pe care, nu de mult, a povestit-o preanobilul* messer *Filippo Bosso, într-o adunare vrednică de cinste. Îmi dau seama că n-are rost să vă cer s-o primiţi cu drag, ştiind, dintr-o neîndoielnică experienţă, că toate lucrările mele vă sînt binevenite. Fiţi sănătoasă.*

NUVELA XXVIII

Felurite le întîmplări şi primejdii prin care trece Cornelio, din pricina iubirii pentru o tînără

Chiar în anul în care, din pricina proastei sale cîrmuiri, Massimigliano Sforza a pierdut în chip nefericit statul milanez, după vestita pătrundere săvîrşită de către elve-

ţieni între San Donato şi Melegnano, cei din partidul ghibellin au fost alungaţi din aproape întregul stat, potrivit sfatului şi dorinţei lui *signor* Gian Giacomo Triulzo, care nu năzuia decît să-i înjosească. Iar drept urmare, cetatea Mantovei a fost în zilele acelea, pentru toţi fugarii din Lombardia, liman şi refugiu, în care marchizul Francesco Gonzaga, bărbat plin de mărinimie, i-a adunat pe foarte mulţi. Şi cu toate că îl lăsase drept ostatic în mîinile regelui preacreştin Francisc întîiul pe *signor* Federico, întîiul său născut, el a ţinut totuşi ca Mantova să devină, pentru oricine ar fi nimerit în ea, un loc de şedere liberă. Sălăşluiau deci acolo numeroşi fugari, aşteptînd să se înapoieze în patrie cu ajutorul împăratului Maximilian. Expediţia a dat însă greş, căci Maximilian, venit pînă sub zidurile oraşului Milano cu o oaste foarte frumoasă, şi-a ridicat tabăra şi a fugit în Germania, în mare grabă, tocmai cînd toată lumea trăgea nădejde că el îl va alunga pe ducele Charles de Bourbon al Franţei, care se afla în oraş, în numele regelui preacreştin. Pierzînd atunci orice nădejde de a-şi redobîndi patria, o parte din fugari, bucurîndu-se de îndurarea regelui Francisc al Franţei, care s-a arătat binevoitor faţă de mulţi dintre ei, s-au înapoiat acasă, în vreme ce alţii s-au îndreptat spre Trento, sub ocrotirea lui Francesco Sforza, ducele de Bari, iar alţii spre Roma, spre regatul Neapolelui ori spre alte meleaguri. Cîţiva s-au înapoiat însă la Mantova, iar dintre aceştia, *messer* Cornelio (căci aşa îmi place să-l numesc, şi nu fără temei, pe un nobil şi viteaz gentilom) împreună cu mine ne-am oprit în Mantova. Tînărul era în vîrstă de douăzeci şi patru de ani, înalt, bine făcut, foarte frumos şi viteaz, înzestrat cu numeroase virtuţi şi foarte bogat, iar maică-sa, care se afla la Milano şi ştiuse să păstreze cu dibăcie averea, îi trimitea tot ce-i era de trebuinţă, el ţinînd în Mantova o casă frumos mobilată, avînd şi veşminte, şi cai, şi servitori. Înainte de a pleca din Milano, cum li se întîmplă tinerilor, Cornelio se îndrăgostise însă de o tinerică de curînd măritată, foarte nobilă şi foarte frumoasă, căreia, pentru a nu da vreo pricină de scandal, mi se pare că nu se cuvine să-i spun numele adevărat : şi tocmai de aceea, îi vom spune Camilla. Tînărul, ca unul ce era partizan înfocat al familiei Sforza, se zbătuse mult, cu prilejul venirii împăratului Maximilian, pentru a-şi vedea din nou patria ; după aceea, ţinea legături strînse cu ducele Francesco Sforza, ducîndu-se deseori la Trento, şi nu pierdea nici un prilej de a unelti din toate puterile pentru ca ducele Sforza să se înapoieze la Milano. Toate aceste schimburi de mesaje, toate aceste uneltiri ca şi numeroasele frămîntări nu i-o puteau totuşi scoate din minte pe doamna sa, la care se gîndea zi şi noapte ; şi îl durea mult mai mult faptul că nu putea s-o vadă şi să stea împreună cu ea, decît acela de a fi izgonit din Milano. Camilla aceasta, pe care Cornelio o iubea atît de înflăcărat, era foarte tînără, căci încă nu împlinise douăzeci şi unu de ani, şi trecea drept cea mai frumoasă dintre frumuseţile din Milano. Şi, cu toate că dragostea dintre ea şi Cornelio nu avusese încă nici o urmare, îl iubea din toată inima, ca una care, din numeroase semne, îşi dăduse seama şi de îndelungata lui credinţă, şi de dragostea lui neprefăcută, şi de rara lui modestie ; şi, îndurerată peste măsură de plecarea lui, o plînsese de nenumărate ori. Nu avuseseră niciodată prilejul de a vorbi în voie, unul lîngă altul, despre iubire ; dar, cu ajutorul celui care conducea trăsura ei, îşi scriseseră în repetate rînduri ; iar vizitiul, fiindcă fusese cîtăva vreme în slujba mamei lui Cornelio, îl slujea cu multă bucurie pe acesta, aşa încît, dacă le-ar fi stat în putinţă, cei doi îndrăgostiţi şi-ar fi împlinit dorinţele. Aflîndu-se deci Cornelio în Mantova, după cum am mai spus, şi trăind acolo nu ca un fugar, ci ca un om înstărit şi în chip vrednic de cinste, se întîmplă ca o nobilă doamnă din Mantova să se îndrăgostească cu înflăcărare de el ; iar cînd ea puse pe cinvea să îi aducă la cunoştinţă dragostea aceasta, el, suspinînd din adîncul

sufletului, îi răspunse astfel celei care-i vorbea din partea acelei nobile doamne :

— Buna mea femeie, vei spune doamnei care te trimite că îi voi rămîne veșnic îndatorat și recunoscător pentru dovada de dragoste pe care mi-o dă, dezvăluindu-mi că mă iubește mai mult decît merit și că îmi pare nespus de rău că nu pot face la fel, întrucît nu sînt liber și nu pot săvîrși în privința aceasta ceea ce vreau, căci m-am dăruit în asemenea chip unei alteia, legîndu-mă să fiu al ei, încît nu m-aș mai putea dezlega. Sigur însă că dacă aș fi încă al meu, și nu al altcuiva, aș fi, neîndoielnic al celei care te trimite, părîndu-mi-se că frumusețea și nobilele sale purtări sînt vrednice să fie slujite și cinstite nu de unul ca mine, ci de altcineva, mult mai de seamă. Cu toate acestea, fără a-mi călca însă credința față de aceea pentru care trăiesc și mor, voi face bucuros pentru ea tot ce-mi va sta în putință, punîndu-i în slujbă și viața, și avuțiile mele.

După ce căpătă răspunsul acesta, purtătoarea soliei plecă și aduse totul la cunoștința doamnei, punct cu punct ; iar cît i-a fost acesteia de greu și de chinuitor să se vadă respinsă, închipuiți-vă singure, preadrăgălașe doamne, și puneți-vă în locul ei. Era o tînără de douăzeci și șase spre douăzeci și șapte de ani, admirată de cei mai de seamă gentilomi din Mantova și, după cum am aflat pe urmă, este sigur că nu iubise pînă atunci pe nimeni și că îl iubea cu înflăcărare pe Cornelio al nostru. Vă voi împărtăși totuși ce i-am răspuns lui Cornelio atunci cînd, înapoindu-mă eu chiar zilele acelea la Trento, mi-a dezvăluit povestea aceasta.

— Dragul meu Cornelio, am zis eu, iartă-mă dacă-ți vorbesc prea deschis, dar frățeasca prietenie care ne leagă pe amîndoi îmi va da cutezanța de a-ți spune și lucrul acesta, și altele mult mai de seamă, ori de cîte ori mi se va ivi prilejul s-o fac. Îmi spui că ești îndrăgostit pînă peste cap de cineva din Milano, iar eu te cred, știind cît de slabe de înger, de gingașe și de înclinate spre dragoste sînt nobilele noastre doamne. Iartă-mă, însă, dar nu cumva îți închipui că aceea pe care-o iubești are vreo însușire pe care celelalte n-o au, așa că, în vreme ce noi trăim în afara patriei, ea, dacă s-ar ivi unul care să-i placă, n-ar ști să se bucure de plăcerea aceea pe care soarta i-o pune în față ? Fii sigur că nu există pe lume femeie care, putînd să se bucure de desfătările dragostei, împreună cu un bărbat pe gustul ei, s-ar da îndărăt s-o facă, cu condiția, bineînțeles, ca totul să se petreacă în taină. Eu, după cum știi, am la Milano o mulțime de rude, familia noastră, Bosso, fiind numeroasă și veche, dar cred că și surorile mele, și celelalte rude, sînt din carne și din oase, aidoma celorlalte femei cu care am avut de-a face, căci fiind bătrîn față de dumneata, am destul de multă experiență. Femeile, frățioare, sînt femei și se poartă, de cele mai multe ori, femeiește. Stai toată ziua și-ți muști degetele, fără să te bucuri de nici o desfătare, închipuindu-ți că și aceea pe care-o iubești face la fel ; iar după părerea mea, te înșeli în chip grosolan. Zicînd noi însă că te iubește, că-ți păstrează credința neștirbită și că se poartă la fel ca dumneata, cu toate că n-o cred atît de neroadă încît să stea cu mîinile în sîn, ce pagubă, ce rău, ce rușine îi aduci dumneata, dacă, aflîndu-te aici împreună cu o femeie, te bucuri de o oarecare desfătare ? Ce are ea de pierdut ? Fă ce-ți place aici și poartă-te cum ne purtăm toți, care, ca să nu părem nerozi, ne înfruptăm din amîndouă părțile și culegem plăcerea cînd putem să ne bucurăm de ea, căci mai aproape este cămașa de piele decît haina, iar ce-i în mînă, nu-i minciună. Doamna asta nobilă te iubește și te caută, aici, cînd știi bine c-ar trebui s-o iubești și s-o cauți dumneata. Și ce dracu vrei mai mult ? Amintește-ți că soarta are părul pe frunte, iar la ceafă e pleșuvă. Dacă o să vadă că-ți bați joc de prilejurile pe care ți le oferă și-o să se supere pe dumneata, o să poți spune cum spuneau florentinii, atunci cînd Giovanni Galeazzo, întîiul duce al Milanului, din familia Visconti, avea tabăra în jurul zidurilor Florenței,

iar în ziua sfîntului Ion Botezătorul a poruncit ca alergările de cai să se desfăşure în faţa porţilor oraşului ; vreau să spun că florentinii ziceau : „Dacă nu ne-ajută moartea, nici dracu nu ne mai scapă". Aşa că, pentru a nu ajunge într-un asemenea impas, petrece cînd îţi stă în putinţă ; şi cît timp vom rămîne aici, învoieşte-te cu această doamnă nobilă, iar, pe urmă, cînd vom fi la Milano, o să te poţi desfăta cu cealaltă.

L-am mai îndemnat în nenumărate alte chipuri, dar vorbeam cu surzii. Era hotărît să nu calce credinţa faţă de doamna aceea a lui şi m-a rugat să nu mai vorbim despre asta. Buna şi nobila doamnă din Mantova, primind răspunsul lui Cornelio, rămase foarte tulburată, îndurerată şi supărată. Totuşi, făcînd din nevoie virtute, se linişti, iar iubirea ei înflăcărată se preschimbă într-o frăţească prietenie şi înţelegere ; şi astăzi încă, ea îl iubeşte pe Cornelio ca pe un frate. Iar prima dată cînd a vorbit cu el, după primirea răspunsului, a lăudat foarte mult credinţa lui statornică : şi nu există zi în care să nu-i spună, oricui vorbeşte despre iubire, că îndrăgostitul cel mai cinstit şi cel mai credincios de pe lume este Cornelio. Respingînd, prin urmare, orice altă dragoste, Cornelio nu se gîndea decît la doamna lui, care se afla în Milano ; şi nu avea altă mîngîiere decît să primească, din cînd în cînd, o scrisoare de la ea şi să-i răspundă, părîndu-i-se că aceasta ar fi o alinare a suferinţelor lui de îndrăgostit. Iar cu acest sprijin firav şi cu această mîngîiere neînsemnată îşi trecea şi el vremea, cum putea mai bine. Se întîmplă însă ca tocmai atunci să-i fie adusă o scrisoare trimisă de către doamna sa şi din pricina căreia căzu pe gînduri, fără să ştie ce să facă. Se nimerise ca bărbatul Camillei să fie nevoit să plece afară din Milano, la nişte moşii de-ale lui, şi să trebuiască să rămînă acolo o oarecare vreme. Ceea ce ştiind ea, potrivit obiceiului, îi trimise lui Cornelio o scrisoare de dragoste, în care, printre altele, se aflau şi aceste cuvinte : „Dă-ţi seama acum, stăpîne drag, cît de vrăjmaşă dorinţelor noastre se-arată

soarta şi cît drept avem să ne plîngem de ghinionul nostru, aflînd că domnul soţ al meu se pregăteşte să plece din Milano la una din moşiile noastre, unde o să rămînă cîteva zile. Iar dacă te-ai afla aici, cît timp ar fi el plecat, am avea prilejul de-a sta împreună : deocamdată însă, eu, una, nu văd cum ar fi cu putinţă. Şi o să-mi pară rău toată viaţa". Mai erau scrise acolo, după obiceiul femeilor tinere care iubesc cu înflăcărare, nenumărate alte vorbe de dragoste. Îndată ce dădu citire scrisorii şi se gîndi în toate chipurile la ea, Cornelio rămase foarte tulburat şi plin de îndoieli. În cele din urmă, se duse să-l întîlnească pe prietenul său Delio, la care ţinea ca şi la sine însuşi şi care, încă de cînd ne aflam la Milano, cunoştea şi iubirea aceasta şi orice altă treabă a lui Cornelio ; iar lui Delio, după ce îi puse scrisoarea în mînă, îi spuse :

— Citeşte.

După ce luă scrisoarea şi o citi, Delio bănui cam ce se gîndea Cornelio să facă.

— Ai vrea, prietene drag, spuse el, să te duci la Milano şi să te trezeşti cu capul tăiat, în chip cu totul nesăbuit. Îmi dau foarte bine seama că dintr-asta s-ar putea să ţi se tragă moartea şi, pe deasupra, să fie vorba chiar de o moarte ruşinoasă : căci ştii foarte bine că francezii te au pe listă.

— Te gîndeşti întotdeauna numai la nenorociri, îi spuse atunci Cornelio ; ascultă-mă însă şi pe mine, căci aş vrea să vorbim despre plecare fără nici o patimă şi să vedem în ce chip ar putea fi făcută, ca să iasă cît mai puţin rău. Ştii cît de mult o iubesc pe doamna aceasta şi cîtă suferinţă am îndurat pînă acum, slujind-o şi cinstind-o, şi făcînd tot ce mi-a stat în puteri ca să ne întîlnim singuri, numai eu cu ea, dar că nu s-a ivit prilejul. Acum, cînd bărbatul n-o să fie acasă, mi-ar veni foarte uşor să stau împreună cu ea şi să dobîndesc lucrul acela pe care atîta l-am dorit. Şi pe care, dacă l-aş avea, l-aş preţui mai mult decît pe oricare altul, oricît de plăcut, de care m-aş putea bucura. Ce spui, aşadar, de asta ?

— Dragă Cornelio, răspunse atunci Delio, vrei să stăm de vorbă fără patimă, iar eu nu văd cum, fiindcă ţie ţi s-au aprins prea mult călcîiele după doamna ta şi ai orbit pînă-ntr-atît încît nu mai poţi vedea nici măcar moartea, cu toate că o ai înaintea ochilor ; şi, ca atare, este nevoie să te laşi îndrumat de cineva care nu are ochii acoperiţi. Ştii bine că te iubesc şi ţi-am dovedit-o în atîtea rînduri. Ascultă deci ceea ce-ţi spun şi scoate-ţi din cap aiurelile astea : căci gîndurile care te frămîntă sînt doar himere şi nimic altceva. Mă voi purta cu tine întocmai cum aş vrea să te porţi şi tu cu mine într-o asemenea împrejurare. De aceea, te sfătuiesc să nu te duci la Milano, sub nici un motiv. Nu-ţi mai aduci aminte că ai fost surghiunit, ca răzvrătit, şi că toate bunurile tale au fost confiscate ? Nici n-ai să pleci bine de-aici, iar la Milano se va fi şi aflat. Sîntem în carnaval, oraşul e plin zilnic de oameni mascaţi, iar printre ei sînt mulţi care spionează tot ce faci şi ce spui. De la Milano, dealtfel, ţi s-a şi dat de veste că nu poţi întreprinde nimic care să nu se ştie acolo. Dacă, ferească Dumnezeu, te duci şi, din nenorocire, cazi în mîinile francezilor, nici tot aurul din lume nu te scapă de tăierea capului. Vrei să-ţi pierzi viaţa din pricina unei plăceri, şi scurte, şi trecătoare ? Şi-apoi, ce siguranţă ai că vei ajunge întreg ? Trebuie să treci prin Cremona şi prin Soncino, ori pe la Pizzighitone şi pe la Lodi, iar prin toate locurile astea eşti mai cunoscut decît un cal breaz. Să zicem însă că ai s-o apuci pe drumuri mai neumblate, ca să nu fii văzut : ce te face să crezi că, odată ajuns acolo, ai să poţi dobîndi de la ea ceea ce doreşti cu atîta aprindere ? În ce mă priveşte, îmi închipui că doamna ta, ştiind că nu poţi şi nu trebuie să te duci cu nici un preţ la Milano, ţi-a scris aşa cum ţi-a scris numai ca să-ţi arate că trăieşte cu gîndul la tine şi că te iubeşte din tot sufletul. Socot însă că dacă era sigură c-ai să te duci, îţi scria cu totul altfel. Să zicem însă că ea, atunci cînd te vei afla acolo, se va arăta gata să facă tot ce-o

să vrei : nu crezi însă că ar trebui să judeci cam ce fel de casă are şi să te gîndeşti că, deşi stăpînul şi soţul doamnei este plecat, sînt numeroşi bărbaţii care rămîn la conducerea casei ? Nu ştii tu oare ce femeie aspră este bătrîna ei însoţitoare, care n-o scapă niciodată din ochi şi care doarme, poate, alături de ea, cît timp bărbatul se află departe ? Vrei cumva să-ţi pui viaţa în primejdie pentru un ceas de desfătare amară şi de plăcere jalnică ? Deşi tînăr, treci drept înţelept şi prevăzător şi mai copt la minte decît te-ar arăta anii : nu înşela părerea pe care o au toţi cu privire la prudenţa ta. Dac-ar trebui să te duci la Milano în slujba şi în folosul stăpînului tău şi s-ar întîmpla ceva rău, le-ar fi tuturor milă de tine, chiar şi duşmanilor tăi, şi ai fi lăudat ca un slujitor cinstit şi credincios al stăpînului. Aşa, însă, afară de necazuri, te-ai alege într-adevăr cu o osîndă de neşters şi cu învinuiri ruşinoase. Păstrează, frăţioare, viaţa asta, de care prea puţin îţi pasă, pentru a o folosi mai bine şi a săvîrşi vreo ispravă mai vrednică de cinste.

La auzul acestui sfat, Cornelio păru să se potolească, deşi cîtuşi de puţin binevoitor, şi, cum nu mai ştia ce să răspundă, spuse că noaptea îi va fi cel mai bun sfetnic şi că va putea să se gîndească mai bine la treburile lui, urmînd ca apoi să se întîlnească din nou. Şi, cu aceasta, se despărţi de Delio. Cînd veni noaptea şi rămase cu desăvîrşire singur, Cornelio, neputînd să doarmă, lăsă frîu liber gîndurilor, frămîntînd în sinea sa tot soiul de lucruri şi amintindu-şi de discuţia avută cu Delio, dar nemaifiind cine să i se împotrivească, hotărî, copleşit şi biruit de poftă, să se ducă la Milano, chiar dacă ar fi urmat să fie ucis. De aceea, ridicîndu-se din pat o dată cu răsăritul soarelui, se duse să-l întîlnească pe Delio, care dormea încă, şi-i spuse :

— Dragă Delio, am hotărît ca, îndată ce se va lăsa întunericul nopţii, să plec şi să merg întins pînă la Cremona, iar acolo să aştept deschiderea porţii, lucru ce se

petrece dis-de-dimineață, după care să mă duc acasă la dragul nostru *messer* Girolamo, unde să rămîn toată ziua ; apoi, seara tîrziu, să ies și să merg întins pînă aproape de Lodi, la Zurlesco, unde voi fi găzduit în taină în casa cavalerului Vistarino și voi rămîne, de asemenea, toată ziua, pînă pe înserat ; pe urmă, de la Zurlesco, voi pleca spre Milano, urmînd a sosi cam la cel de-al treilea ceas al nopții. Știi bine că Poarta Ticineză se deschide la orice oră, dîndu-i un bănuț portarului : și mă voi duce drept acasă, la *messer* Ambrogio, omul nostru.

Cînd auzi ce gînduri avea Cornelio, Delio se sili din toate puterile să-i scoată din cap călătoria asta. Degeaba spuse el însă cîte-n lună și-n soare, căci Cornelio, mai mult decît hotărît să pornească la drum, grăi, drept încheiere :

— Vreau să-mi încerc norocul : dacă socoteala iese așa cum doresc și nădăjduiesc eu, care îndrăgostit a mai fost vreodată atît de norocos și de fericit ? Dacă se va întîmpla însă altfel, voi avea măcar mîngîierea că aceea la care țin mai mult decît la însăși viața mea își va da limpede seama că supunerea mea era adevărată, iar nu prefăcută.

Văzîndu-l deci pe Cornelio hotărît să înfrunte o atît de mare primejdie și neavînd nici un mijloc de a-i scoate din cap asemenea gînd, Delio îi spuse că, de vreme ce ține morțiș să plece, să-și lase slujitorii în Mantova și să ia alții, în care să se poată încrede și care să nu fie cunoscuți la Milano. Ceea ce el făcu, pregătindu-se să plece cu trei slujitori. Venind apoi seara hotărîtă pentru plecare, ieși într-ascuns din Mantova și, potrivit cu socotelile făcute mai înainte, ajunse la Milano către cel de-al treilea ceas al nopții și se duse drept acasă la *messer* Ambrogio, prietenul său preacredincios. Cînd sosi acolo, porunci unuia dintre slujitori să bată și să ceară ca *messer* Ambrogio să vină jos, căci un gentilom voia să-i vorbească. Între timp, Cornelio scoase un șuierat, după care *messer* Ambrogio își dădu seama că era vorba de Cornelio și coborî ; iar cînd deschise poarta, întrebă : cine-i acolo ? Fără să răspundă, Cornelio făcu un anume semn, după care *messer* Ambrogio, dîndu-și seama că era într-adevăr Cornelio, îl primi cu bucurie, poruncind ca făcliile cu care venise jos să fie duse în casă și să se facă focul în sobă. Ceru apoi să se deschidă o odaie de jos și își pofti prietenul în ea, dorind ca, în afara unui slujitor credincios, nimeni din casă să nu știe cine era oaspetele. Se aflau în luna lui februarie și trecuseră multe zile de cînd nici zăpada, nici ploaia nu stricaseră drumurile, pline toate de pulbere. Cornelio putuse deci să călărească în voie. Dimineața, trimise după un croitor, prin mijlocirea căruia primea altădată scrisorile Camillei. Acesta sosi degrabă și se bucură nespus văzîndu-l. După ce stătură de vorbă cîtva timp, Cornelio îi dădu o scrisoare, să i-o ducă doamnei sale. Camilla, îndată ce înțelese că iubitul ei se afla în Milano, rămase și veselă, și tristă, în același timp. Veselă fiindcă nădăjduia să-l vadă pe dragul ei, de care, acum, după ce înfruntase asemenea primejdie, era adînc încredințată că n-o iubea decît pe ea. Se și întristă, însă, foarte mult, căci își aștepta soțul peste o zi sau două. Trebuie să știți, dealtfel, că, în scrisoarea pe care i-o trimisese iubitului, la Mantova, ea greșise ziua plecării bărbatului, din care pricină Cornelio amînase, mai mult decît s-ar fi cuvenit, plecarea din Mantova. Croitorului, Camilla îi dădu totuși un bilet, în care-i scria dragului ei că avea să-l aștepte în poarta casei, între orele douăzeci și unu și douăzeci și două și că el trebuia să vină mascat și să facă un anumit semn. Cînd veni ceasul, îmbrăcînd niște veșminte felurit colorate și lungi, de felul celor pe care le folosesc gentilomii la Milano, și călare pe un cal arăbesc foarte frumos și blînd, Cornelio se mască, punîndu-și și niște pene pe cap, și se îndreptă singur către locuința dragei sale Camilla, pe care o găsi în poartă, mai frumoasă, mai gingașă și mai grațioasă ca oricînd, stînd de vorbă

cu cîțiva gentilomi. Cînd ajunse acolo, Cornelio, închinîndu-se în fața doamnei, făcu semnul cuvenit și rămase pe loc, fără să scoată o vorbă. Văzînd un om mascat, care se oprise lîngă ei fără să spună nimic, și închipuindu-și că acesta voia să-i vorbească doamnei, dar fără martori, gentilomii aceia, ca oameni discreți ce erau, dădură pinteni catîrilor și plecară, lăsîndu-i, fără să știe cui, locul liber lui Cornelio. Acesta, îndată ce plecară ceilalți, o salută plin de respect, pe femeie, care, schimbînd fețe-fețe, stătu o oarecare vreme fără să scoată o vorbă. Cornelio, contemplînd neasemuita frumusețe a scumpei sale stăpîne, era ca și ieșit din minți și de-abia îi venea să creadă că se afla acolo unde se afla. În cele din urmă, întrerupînd tăcerea aceea dulce și plină de suspine, prinseră să vorbească și să-și povestească suferințele lor de îndrăgostiți, avînd norocul ca, deși pe acolo treceau încă gentilomi mascați sau nemascați, nimeni dintre aceștia să nu se oprească, văzînd-o pe femeie vorbind atît de însuflețit cu un mascat, astfel că pînă cînd se întunecă de-a binelea avură destulă vreme să-și spună tot ce doriră. Femeia îl certă cu asprime pentru că înfruntase o primejdie atît de grea și pentru că, de vreme ce tot se hotărîse să vină, nu venise la vreme, ci tocmai acum, cînd soțul putea să sosească în orice ceas. Cornelio îi arătă scrisoarea pe care ea o citi și se îngrozi cînd își dădu seama că greșise cu mai mult de opt zile data plecării de-acasă a bărbatului. Cu toate acestea, se înțelese cu iubitul să îl aștepte către cel de-al patrulea ceas al nopții, urmînd ca slujnica, întru totul cunoscătoare a dragostei ei, să îl vîre în casă la un anumit semn făcut de el. Dacă bărbatul ar fi venit însă chiar în seara aceea, el ar fi urmat s-o audă pe slujnică spunînd de la una dintre ferestrele sălii celei mari : „pusesem pieptenul ăla aici sus și iată că nu-l mai găsesc". Cu această făgăduială, Cornelio, vesel peste măsură, se înapoie la gazda lui și luă ceva în gură ; cînd auzi însă bătînd patru ceasuri la palat, puse mîna pe-o

spadă lungă de un cot și jumătate și, îmbrăcat în cămașă de zale cu mîneci și cu mănuși tot din zale, se îndreptă către locuința iubitei. ar cînd ajunse acolo, așteptă să i se deschidă ușa. Numai că, în vreme ce el stătea în așteptare, auzi, nu prea departe de el, o mare încăierare de oameni înarmați, care se loveau fără milă, și îl văzu pe unul dintre aceștia venind în goană spre el și strigînd :

— Vai de mine, sînt un om mort ! Omul se prăbuși însă la pămînt, în fața ușii femeii, chiar în clipa în care slujnica o deschidea și cînd Cornelio pătrundea înăuntru. Noaptea era foarte întunecată, așa că fără o lumină nu se putea vedea nimic. Din pricina încăierării și a zarvei, se găsiră însă cîțiva vecini care ieșiră la ferestre cu făclii, iar unul, care locuia chiar în fața casei femeii, îl văzu pe Cornelio intrînd acolo, în mînă cu spada scoasă din teacă. Cornelio îl auzise pe cel fugărit prăbușindu-se la pămînt, aproape chiar la picioarele sale, dar nu-l luase deloc în seamă, prea puțin păsîndu-i de cele întîmplate, căci toate gîndurile lui erau îndreptate cu totul într-altă parte. Cînd intră în casă, slujnica îl vîrî într-o odaie aflată între poartă și portiță, ca să aștepte acolo pînă ce-avea să vină Camilla. Auzind de la slujnică de venirea prietenului, aceasta, prefăcîndu-se a nu se simți tocmai bine, ceru ca toată lumea să meargă la culcare. Cum stăpînul nu se afla acasă, îndată ce-o auziră pe doamnă spunîndu-le să se retragă, servitorii, fiind vremea carnavalului, părăsiră cu toții casa pentru a dormi pe aiurea, astfel că în casă nu mai rămase nici un bărbat, afară de chelar, care era foarte în vîrstă, și de doi paji, de doisprezece sau treisprezece ani fiecare. Cu îngăduința stăpînei, femeile din casă plecară la culcare. Îndată ce simți că toată lumea se dusese să se culce, Camilla coborî, împreună cu slujnica, în odaia de jos, cît putură mai liniștit, ca să-l aducă pe Cornelio sus. Numai că, în timp ce se săvîrșeau toate lucrurile acestea, se nimeri ca garda căpitanului de justiție să treacă, în chip cu totul întîmplător, prin părțile

acelea. Era căpitan de justiție, pe atunci, *monsignor* Sandiò, bărbat atît de înalt și atît de voinic, încît cu greu s-ar mai fi găsit un altul ca el : iar drept locțiitor în slujba aceea îl ținea pe un anume Momboiero. Polițaiul, auzind de cele întîmplate și descoperind că un rîndaș al lui *signor* Galeazzo Sanseverino, pe atunci mare scutier al regelui preacreștin, era cald încă și nu murise de-a binelea, porunci să fie scoși de prin case cîțiva locuitori din vecinătate și ținu să audă din partea lor cum se încinsese încăierarea. Nimeni nu se pricepu să spună ce se întîmplase, ci numai că auziseră cu toții o hărmălaie cumplită și zăngănit de arme. Careva spuse apoi că văzuse un om voinic, cu o spadă goală în mînă, intrînd în casa doamnei Camilla, chiar pe ușa în fața căreia se afla rîndașul căzut. Polițaiul merse deci la *madona* Camilla, și cum bătea sălbatic în poartă și vorbea franțuzește, Cornelio și femeia se speriară cumplit, temîndu-se fiecare dintre ei ca nu cumva vreun spion să fi descoperit că exilatul Cornelio se afla acolo. Femeia nici nu intrase bine în odaie și aproape că n-apucase să-și îmbrățișeze iubitul, cu tot dragul, și nici el pe ea, atunci cînd garda căpitanului de justiție începu să bată la ușă. Auzind zarva, Cornelio, împins de o pornire lăuntrică și ajutat de Camilla și de slujnică, puse două scaune unul peste altul și se ascunse în coșul căminului, iar acolo, proptindu-se cu picioarele în două cîrlige, de care se agață de obicei lanțurile, rămase drept, cu spada în mînă. După ce înlătură scaunele și încuie odaia, doamna întrebă :

— Cine-i acolo ? Cine bate ?

Apoi, după ce mai coborîră alte cîteva femei, iar chelarul veni și el, trezit de zarvă, porunci să-i fie aduse cheile și să se deschidă ușa, spunîndu-i polițaiului, cît mai aspru cu putință :

— Ce căutați dumneavoastră la ceasul ăsta ?

Cum aflase că palatul era proprietatea unui om de seamă, polițaiul îi spuse femeii :

— Doamnă, iertați-ne dacă vă tulburăm la o asemenea oră, dar o facem fără nici o plăcere. Spunîndu-mi-se însă că acela care a ucis un rîndaș al măriei-sale, afară, în ușa domniei-voastre, s-ar afla aici înăuntru, am venit împreună cu garda să pun mîna pe el, dacă-l găsesc.

Femeia, care ducea grija iubitului, se liniști oarecum cînd auzi despre ce era vorba, știind unde se afla acesta, așa că spuse :

— Eu, *monsignore*, îndată ce s-a înnoptat, fiindcă soțul și stăpînul meu nu este în Milano, am poruncit să se încuie ușa și știu că pe urmă nimeni n-a mai intrat în casă, întrucît cheile au stat tot timpul la mine. Cu toate astea, ca să vă liniștiți, voi pune să vi se deschidă toate încăperile casei. Cercetați-le.

Și astfel, intrară mai întîi în odaia aceea în care Cornelio se afla ascuns în horn, de unde privea stelele înaltului, fiindu-i mai frig decît ar fi vrut el să-i fie. Acolo, după ce cercetară pe sub lavițe, pe sub pat și peste tot și mutară încoace și-ncolo sipetele de fier, unul dintre polițiști, voind să se arate cît mai zelos, dădu o lovitură de alebardă în frînghia care ținea baldachinul de deasupra patului și totul se nărui. Cornelio nu sufla o vorbă, înjurînd însă în gînd de mama focului. După ce părăsiră încăperea aceea, zbirii scotociră prin toate ungherele casei și nu lăsară necercetate nici o firidă și nici o tainiță ; negăsindu-i însă decît pe cei doi paji și pe chelar, coborîră în beciuri și, temîndu-se poate ca nu cumva răufăcătorul să se fi ascuns în butoaie, voiră să simtă mireasma tuturor vinurilor. Pătrunsese în casă lume din cartier, cum se întîmplă în asemenea cazuri, printre alții aflîndu-se și cel care-i spusese șefului poliției că ucigașul se află cu siguranță în casă. Negăsindu-se însă acolo înăuntru nici un răufăcător, șeful poliției ceru ca acuzatorul să fie dus la curte, gîndindu-se că acesta ar putea să știe ceva în legătură cu întîmplarea petrecută. Șeful poliției și oamenii lui n-apucară însă s-ajungă la jumătatea drumului

cînd sosi și bărbatul doamnei Camilla, iar acesta, văzînd că ușa stătea deschisă și că nevasta era înconjurată de numeroși inși din cartier și auzindu-i pe toți aceștia vorbind cu însuflețire între ei, se miră mult, întrebîndu-se ce anume s-ar fi putut întîmpla. Văzîndu-l pe bărbat, femeia se înfricoșă cumplit și îi spuse :

— Vai de mine, stăpîne ! Iată ce au făcut din odaia asta, ca și din toată casa, oamenii poliției.

Îl luă apoi de mînă și îl duse în încăperea în care se afla Cornelio ; iar ca să-i dea prilej iubitului să audă că bărbatul venise acasă, spuse, destul de tare :

— Uită-te, bărbate, cum au răsturnat tîlharii ăștia toate lucrurile cu susu-n jos.

Și povesti apoi cu de-amănuntul ce anume căutase acolo șeful poliție. Cum se simțea obosit și avea nevoie de odihnă mai mult decît de orice altceva, bărbatul îi spuse :

— Nevastă, haidem să ne culcăm și mîine o să ne îngrijim și de povestea asta.

Cînd înțelese, după glas, că sosise soțul femeii, Cornelio doar că nu căzu jos amorțit și nu mai știu ce să facă : atît era de năucit !

După ce-i lăsară să plece pe vecinii care se aflau în casă, fu încuiată poarta. Grajdul în care fură duși caii se afla alături de casă, într-o altă ulicioară. Soțul doamnei merse sus, în odăile lui, și porunci să se aprindă focul, iar apoi se dezbrăcă și se vîrî în pat. Între timp, vechilul, împreună cu un însoțitor al său, se culcaseră în odaia în care Cornelio, ascuns în hornul căminului, nu mai știa ce să facă de necăjit ce era. Tot acolo, în aceeași încăpere, cîțiva alți servitori puseră două arhebuze și trei lănci uriașe și se duseră în alte odăi, unde obișnuiau să doarmă.

Părăsindu-și bărbatul, care se și urcase în pat, femeia coborî împreună cu slujnica, să vadă dacă nu există vreo cale de a-l elibera pe Cornelio ; văzîndu-i însă pe cei doi, care se și suiseră în pat, le spuse :

— Nu trebuia să vă culcați aici, unde toate lucrurile au fost date peste cap.

În timpul acesta, sosi acolo și majordomul, care grăi :

— Doamnă, în noaptea asta au să se descurce și ei cum s-o putea. Mîine o să se pună toate în ordine. Duceți-vă însă să vă odihniți, căci trebuie să fie miezul nopții.

Văzînd că nu-i putea da nici un alt ajutor lui Cornelio, femeia spuse :

— Coborîsem și ca să cer să nu se facă focul aici, căci hornul căminului răsuflă în partea de sus și n-ar fi greu să ia casa foc.

După ce spuse toate acestea, se duse înapoi sus, gîndindu-se tot timpul la iubit : cînd ajunse acolo, îl găsi pe bărbat gata să adoarmă. Culcîndu-se alături de el, îi spuse :

— Dragul meu domn, ai ajuns totuși foarte tîrziu acasă, pe timpul ăsta friguros.

— Am plecat din Novara azi-dimineață, răspunse soțul, cu gîndul de a sosi aici pe înserate. La Buffaloro am fost însă reținut o bună bucată de vreme de rudele noastre din familia Cribelli, așa că mi-am schimbat părerea și m-am hotărît să cinez și să dorm la moșia noastră de pe Navilio, unde am și ajuns, destul de tîrziu. Vătaful mi-a pregătit o cină bună, dar s-a scuzat, spunîndu-ne că vom dormi prost, din pricină că paturile, strînse în timpul războiului, n-au fost încă așezate la loc, deși eu îmi închipuiam că da. Auzind cum stau lucrurile, m-am hotărît ca, îndată după cină, să pornesc încoace. Drumul e bun și sigur, și așa am și făcut.

Cum auzise și că venise bărbatul Camillei, și că unii se culcaseră în patul din odaia aceea, și că femeia coborîse, cerînd să nu se facă focul, Cornelio se simți mai copleșit de spaimă ca oricînd, temîndu-se ca nu cumva, biruit de somn, să se prăbușească și să fie ucis de cei ai casei. Pe de altă parte, simțea că un aer înghețat cobora

pe horn în cămin și îl pătrundea pînă la oase. Se gîndi, nu o singură dată, să se lase în jos cît mai ușor cu putință și să părăsească încăperea, simțind că inșii aceia care se aflau acolo dormeau duși. Nu cunoștea însă casa, și nu știa nici cum să iasă, nici unde să se ascundă. Simțea că-l dor cumplit picioarele, cîrligele fiind rotunde și nepotrivite pentru a se putea sprijini vreme mai îndelungată pe ele, așa că de-abia se mai putea ține. Cu toate acestea, avînd credința că dimineața va fi scos de acolo, se mințea pe sine însuși cu nădejdea asta și, gîndindu-se la frumusețea femeii, își spunea din cînd în cînd : „Suferința pe care o îndur acum nu este chiar atît de cruntă, căci pentru a te bucura de farmecul și de frumusețea unei asemenea femei se cere să suferi mult mai mult. Și cum și-ar putea da ea seama că o iubesc nețărmurit, dacă pentru dragostea ei n-aș fi în stare să înfrunt și primejdia asta, și altele mult mai mari, îndurînd suferințe încă și mai cumplite ?"

Ajutat de gîndurile acestea, ca și de dragostea lui fierbinte, se pregăti să rabde totul cu îndrăzneală.

După cum s-a mai spus, căpetenia pazei de noapte îl dusese la curte pe cel care aruncase învinuirea și i-l înfățișase lui Momboiero, iar acesta îl cercetă și îl amenință să-l bată cu funia și să-l pună la cazne dacă nu va spune adevărul în legătură cu uciderea valetului. Bietul om, care nu știa altceva decît că văzuse un bărbat intrînd în casa aceea, cu spada scoasă din teacă, repetă întocmai ceea ce mai spusese. Din această pricină Momboiero îi porunci maimarelui peste pază să se ducă din nou acasă la Camilla și să scotocească răbdător peste tot. Acesta se duse, iar cînd bătu în poartă, zgomotul fu auzit de aproape toată lumea din casă. Cel dintîi se sculă însă chelarul, care ceru să i se dea cheile și, cu voia stăpînului, se duse să deschidă. În timpul acesta, stăpînul se îmbrăcă. Intrînd în casă, căpetenia pazei nimeri mai întîi în odaia în care se afla Cornelio, care auzise totul și care nu se îndoia că zbirii curții îl căutau chiar pe el, prefăcîndu-se că l-ar

căuta pe-un altul ; văzîndu-i însă dormind pe cei doi, care, biruiți de somn, încă nu se treziseră, ba mai zărind tot acolo în odaie și arme, atît albe cît și de foc, șeful pazei porunci ca amîndoi să fie legați fedeleș, înainte chiar ca ei să prindă de veste că fuseseră înșfăcați. Nu trecuse mult de cînd vechilul ieșise din închisoare, unde stătuse multe zile, din pricina cîtorva răni pe care i le făcuse unui muncitor. Cînd întrebă, deci, ce anume se întîmplase, șeful pazei, care îl recunoscuse, îi răspunse :

— O să afli curînd și-o să plătești și pentru rîndul trecut, și pentru acum. În timp ce polițiștii urcau scara, coborî și secretarul, pe care îl înhățară fără zăbavă. Auzind ce se întîmplă și mirîndu-se din cale-afară, stăpînul casei, pe jumătate îmbrăcat, veni înaintea șefului pazei, care, îndată ce-l văzu, îi spuse :

— *Monsignore*, sînteți prizonierul regelui preacreștin.

Ca să i-o spună și să-l înhațe îi fu de-ajuns o singură clipă. Îi mai luară cu ei pe încă trei sau patru inși, care le căzură în mînă, stîrnind o larmă îngrozitoare, ca și cînd în casa aceea ar fi venit ziua judecății de apoi. Cornelio, care auzea totul, își spuse în gînd : „Ajută-mă, Doamne, dar ce-s blestemățiile astea ?". Stăpînul casei voia să-și apere oamenii, apărîndu-se totuși și pe șine însuși și spunînd că venise de la țară, împreună cu toți oamenii aceia, numai cu puțin înainte de miezul nopții, dar nu-i folosi la nimic, deoarece fură duși cu toții, adică nouă la număr, la curte, în închisorile căpitanului de justiție.

Văzînd această nouă nenorocire, *madonna* Camilla plîngea în hohote. Știind însă că atît bărbatul cît și ceilalți din casă nu erau vinovați de omorul acela, îi mulțumi lui Dumnezeu că lucrurile se petrecuseră astfel încît să-l poată elibera pe credinciosul ei iubit. Porunci deci să se încuie poarta, iar după ce îi trimise să se culce pe chelar, pe paji și pe femei, intră împreună cu camerista în odaia în care Cornelio aștepta ajutorul dumnezeiesc. Cînd ajunse în dreptul căminului, își șterse lacrimile și, rîzînd cu toată fața, îl întrebă pe Cornelio :

— Ce faci acolo, sufletul meu dulce ? Cum te simți ? Te poți da jos, acuma, fără nici o teamă, căci Dumnezeu, ca să ne ferească de un și mai mare scandal, a îngăduit ca soțul meu să fie dus la curte, împreună cu o bună parte din slujitorii lui.

După aceea, slujnica puse din nou, ca și la început, două scaune, ținînd apoi bine de ele, împreună cu stăpîna. Și astfel, coborînd încetișor, Cornelio fu primit cu nespusă bucurie de către doamna sa : urcară apoi, toți trei împreună, în odăile de sus, unde, după ce fu aprins un foc strașnic, iar el își spălă mîinile și fața, care se cam mînjiseră de funingine, Cornelio, îndată ce alungă frigul care îl cuprinsese cît șezuse în hornul căminului, se culcă în pat alături de Camilla și culese roadele înflăcăratei sale iubiri, rîzînd, și nu o singură dată, împreună cu femeia, de nenorocirile prin care trecuseră. Dis-de-dimineață, doamna își trimise iubitul într-o cămăruță unde era slujit de cameristă cu tot ceea ce-i trebuia, iar ea se ducea să-l vadă, nestînjenită, oricînd voia. Trimițînd apoi după neamuri, puse la cale eliberarea bărbatului, spunîndu-le acestora cum se petrecuseră lucrurile. Povestea dură însă mai mult decît se credea, căci se ivi nevoia de-a se trimite la Novara un notar al curții, ca să strîngă mărturii, precum și la țară, unde cinaseră, pentru a se adeveri ceea ce susțineau stăpînul casei și oamenii săi : din aceste pricini, se scurseră șase zile pînă cînd toți aceștia să iasă din închisoare. Iar în timpul acesta, Cornelio îi ținu doamnei sale tovărășie în toate nopțile, ca să nu doarmă singură și să o supere, poate, cine știe ce vedenii. Aflînd apoi ziua în care bărbatul urma să se înapoieze, femeia își scoase iubitul din casă în zori, iar el, după mii de îmbrățișări, se îndreptă fără zăbavă spre gazda lui. După prînz, mascat, se duse să se închine înaintea lui *signor* Alessandro Bentivoglio și a soției acestuia, *signora* Ippolita Sforza, dar în timp ce stătea de vorbă cu ei, sosiră cîțiva gentilomi și se nimeri ca unul dintre ei să spună că, în chiar ceasul acela, Momboiero se dusese împreună cu garda acasă la

Cornelio, căci aflase că acesta părăsise Mantova și venise la Milano, și că mama lui Cornelio îi arătase toate ungherele casei. Auzind aceasta, Cornelio își ceru voie de la *signor* Alessandro și de la *signora* Ippolita și se înapoie la gazdă, hotărît să nu mai înfrunte alte primejdii. Tocmai de aceea, în timpul nopții, se îndreptă călare spre Bergamo și Brescia, iar de acolo spre Mantova, nemaivoind s-o apuce pe-același drum ca la dus, de teamă ca nu cumva să-i iasă în cale duhurile rele.

BANDELLO

către preamăritul senior

signor

GIAN FRANCESCO UBERTO

Cavalerul

sănătate

Ar trebui să vă aduceți aminte, domnul meu, de renghiul pe care i l-a jucat, la Mantova, unui prieten al nostru, un servitor sicilian în care acesta avea nespusă încredere, precum și de ceea ce preanobilul messer *Benedetto Mondolfo i-a spus atunci lui* signor *Carlo Uberto, unchiul domniei-voastre.* Signor *Carlo era mai furios decît însuși prietenul căruia i se jucase renghiul și care rămăsese și cu paguba, și cu batjocura. Și este adevărat că păstrarea tainei este bună în toate împrejurările, dar mai ales în treburile dragostei, bine știindu-se că fiecare vorbă ce se rostește, oricît de neînsemnată ar fi, pătează destul de des cinstea unei femei, adică giuvaerul cel mai frumos pe care îl poate avea ea. Nu a trecut multă vreme de cînd aici, în Mantova, în sala Sfîntului Sebastian, mai mulți gentilomi discutau despre cel care trecea peste acoperișul unei case, ca să pătrundă în locuința unei ibovnice a lui, iar foarte nobilul și binecrescutul* messer *Gian Stefano Rozzone, înapoiat nu de mult de la curtea regelui preacreștin, a spus o poveste scurtă, care a plăcut mult tuturor celor de față. Și, fiindcă am scris-o, întocmai cum o povestise Rozzone, v-o trimit în dar și vreau ca ea să fie citită sub numele domniei-voastre. Veți binevoi, desigur, să o primiți, îndemnat de acea obișnuită omenie pe care, cu blîndețe și bunăvoință, o arătați față de toată lumea, în așa fel încît cine vrea să vorbească de politețe vorbește despre cavalerul Uberto, și zău că nu greșește. Nu mă voi opri la chipul omenos în care, zilnic, îi sfătuiți și îi ajutați pe cei care trebuie să se bată în duel și care vă caută în acest scop. Cine va trece însă sub tăcere bunăvoința pe care o arătați, în casa domniei-voastre, față de străini și pe cîți dintre aceștia îi luați de la han, avînd tot timpul casa plină de ei? Nu vreau să mă întind însă prea mult cu laudele, virtuțile domniei-voastre fiind atît de luminoase prin ele însele, încît nu e deloc nevoie ca pana mea să trudească întru slăvirea lor. Fiți sănătos.*

NUVELA XXXVIII

Iscusita șiretenie cu care un om sărac scoate bani și de la un abate, și de la ibovnica acestuia

Auzind vorbindu-se despre unul care umbla pe acoperișuri, ca să-și întîlnească prietena, mi-am adus aminte de o întîmplare care, după cîte am aflat mai zilele trecute, la curtea regelui preacreștin, de la cîțiva seniori vrednici de încredere, s-ar fi petrecut la Paris, nu cu mult timp în urmă. Și fiindcă din ea putem învăța cîtă însemnătate au, cînd e vorba de treburile dragostei, păstrarea tainei, ori grija și prevederea celui care iubește, îmi închipui că, spusă de mine, povestea aceasta nu poate fi decît aducătoare de folos. Sînt aici numeroși tineri, curteni ai stăpînului nostru, marchizul, despre care cred că trebuie să fie cu toții îndrăgostiți; iar dacă cineva le-ar cere să spună numele doamnelor pe care le iubesc, li s-ar părea că li se aduce o mare jignire, încercîndu-se să se afle cine sînt iubitele lor. Rămîn totuși încredințat că dacă m-apuc să stau de vorbă cu ei, sau să spionez ceea

ce fac, și locurile pe unde trec, și bisericile în care se duc, în opt zile voi fi în stare să spun : cutare o iubește pe cutare, iar cutărică pe cutărica. Iar știința asta a mea nu va izvorî din altceva, ci numai din faptul că tinerii, și mai ales cei care iubesc, sînt lipsiți de prevedere și rareori se gîndesc la ceea ce fac. Unul are încredere într-o codoașă, care îi spune unuia și altuia tot ce pune la cale. Un altul folosește un servitor pentru dusul scrisorilor și-al vorbelor, iar acesta, iubește vreo servitoare, căreia îi aduce la cunoștință iubirea stăpînului ; sau va fi prieten cu valetul unui gentilom și își vor spune unul altuia și ce știu și ce nu știu, pălăvrăgind despre lucruri care-ar trebui să fie foarte tăinuite și pe care le dau pe față. Se va găsi apoi și cîte unul care, întîlnindu-se undeva cu iubita lui, o să-și închipuie că nu-i vede nimeni și o să facă un gest mai aparte, pe care-o să-l vadă altcineva, dezvăluindu-se tocmai cînd se credea la adăpost de alte priviri. Și, cu toate că proverbele spun de obicei că gardurile nu au nici ochi, nici urechi, acestea, de multe ori, văd și aud tot ce se face și tot ce se spune, iar aceasta fiindcă unul care se află ascuns după un gard va vedea și va auzi ce-o să se spună de cealaltă parte ; i se cere, deci, celui care vrea să păstreze o taină să ia aminte la orice și să nu umble cu ochii închiși.

Întorcîndu-mă însă la întîmplarea pe care vreau să v-o povestesc, vă spun că la Paris, oraș foarte populat și plin de femei frumoase și încîntătoare, trăia, și poate mai trăiește încă și astăzi, un abate foarte bogat, care era îndrăgostit de o doamnă nespus de frumoasă. Și atît de bine se pricepuse bunul abate să se descurce, să vorbească și să o roage pe aceea de care era îndrăgostit, încît ajunsese stăpînul ei, bucurîndu-se împreună, fericiți, de iubirea lor. Și părîndu-i-se că-și împlinise planurile foarte frumos, abatele se dădu pradă cu totul alesei inimii lui, același lucru făcîndu-l și femeia. În Franța, apropierea dintre bărbați și femei este nespus de mare, iar sărutul se dovedește a fi, acolo, mai ușor decît atingerea mîinii, aici

la noi. Se dau adeseori ospețe și se poftesc prietenește, unii pe alții, ducînd o viață veselă și plăcută, blestemata de gelozie fiind alungată de pretutindeni.

S-a nimerit însă ca, într-o zi de vară, abatele, împreună cu doamna lui, să se afle într-o grădină, ca să se odihnească, iar acolo, ispitiți de răcoarea umbrei unei bolți de verdeață și avînd credința că nu-i vede nimeni, căci nu erau decît ei amîndoi în grădină, după ce se plimbară o bună bucată de vreme, se culcară pe iarba moale și răcoroasă ce se afla sub umbrar și se desfătară plini de iubire, alungînd diavolul în iad și făcînd între ei numeroase glume, cum se întîmplă de obicei în asemenea împrejurări deșucheate. Alături de grădină își acoperea casa un om sărman, care văzu limpede tot ce făcură cei doi ibovnici ; și cum îi cunoștea, atît pe abate cît și pe doamnă, începu să frămînte în minte fel de fel de gînduri. Știa că doamna era foarte avută și că era măritată cu unul dintre marii bogătași din orașul Paris și se gîndi că n-ar fi rău să-i aducă acestuia la cunoștință viața desfrînată a nevestei, fiind cît pe-aci să-și și împlinească planul. Pe de altă parte, i se părea totuși c-ar fi un lucru urît să pună o femeie în primejdie de moarte, cînd pe el nu-l privea deloc, nefiindu-i rudă. Se mai gîndea, de asemeni, că bărbatul femeii nu ar crede, poate, ceea ce i-ar spune și, cu toate că el n-avea cum să dovedească temeinicia învinuirilor, nu însemna totuși că femeia nu era făcută de rușine. Se mai putea întîmpla foarte ușor ca și bărbatul s-o certe pe femeie și să-i spună : cutare mi-a spus lucruri cumplite despre faptele tale și că te-a văzut într-o grădină, culcîndu-te cu abatele, iar femeii nu-i va fi greu să-i dea de veste abatelui ; din care pricină, se putea foarte bine ca, pentru a se răzbuna, abatele să pună pe cineva să-i rupă oasele. Frămîntînd deci în mintea lui numeroase gînduri, fără a se opri însă la nici unul, și tot aiurînd și visînd, ajunse în cele din urmă la ideea ca, dacă era cu putință, să cîștige o oarecare sumă de bani, înșelîndu-i cu o născocire grozavă, în aceeași zi și în ace-

lași chip, și fără nici o primejdie, atît pe abate cît și pe femeie, avînd grijă ca înșelăciunea să nu le-aducă îndrăgostiților nici o altă pedeapsă sau pierdere, afară de aceea a banilor. Oprindu-se deci la gîndul acesta, părîndu-i că ar putea izbuti foarte lesne, se duse să-l întîlnească pe un prieten de-al său, unul dintre aceia care țin prăvălii pline cu tot felul de haine vechi, reparate însă în așa chip încît par de-a dreptul noi, find îndepărtate de pe ele, cu meșteșug, orice urmă de murdărie sau pată de grăsime ori de alt soi ; și cerînd să i se găsească haine care să pară făcute pe el, se îmbrăcă în așa fel, încît putea fi luat drept servitorul unui gentilom vrednic de cinste. După cum v-am spus, el îi cunoștea și pe abate, și pe femeie, și știa că aceștia nu-l cunoșteau. Mai știa de asemenea că abatele era mare jucător și că doamna cumpăra tot timpul brățări, lanțuri, tacîmuri din aur bătut, cordoane, cununi și alte asemenea lucruri femeiești, iar deseori le schimba. De aceea, fără să zăbovească deloc, își luă inima-n dinți și se duse acasă la abate, căruia îi trimise vorbă că are să-i spună ceva. Pătrunzînd în odaia abatelui, după cuvenita plecăciune, grăi :

— Monseniore, doamna cutare, stăpîna mea (și dădu numele iubitei abatelui) își pune toată nădejdea în bunătatea dumneavoastră și vă roagă din tot sufletul să binevoiți a o înlesni cu două sute de scuzi, pe care-o să vi-i înapoieze peste o lună de zile : căci i-au picat niște tacîmuri de aur bătut, pe care le vinde ieftin o doamnă și n-ar vrea să piardă chilipirul ăsta, fiind vorba de lucruri care se găsesc rar. A făcut tîrgul la cinci sute de scuzi și n-are în casă decît trei sute. Și, ca să mă credeți, mi-a cerut să vă spun, ca semn de recunoaștere, că marțea trecută, plimbîndu-vă amîndoi pe sub umbrarul din grădina pe care-o știți, dumneaei va desprins o panglică din partea stîngă. Cînd stătea pe acoperiș, bietul om văzuse că doamna, glumind cu abatele, îi desfăcuse acestuia panglica de la haină și de la pantalon.

Auzind o poveste atît de bine ticluită și știind că în grădină nu se mai afla nimeni, abatele își închipui că omul era într-adevăr servitorul doamnei sale ; așa că, deschizînd chiar atunci o casetă, numără două sute de scuzi și i-i dădu, poruncindu-i să-i ducă doamnei ; mai spuse, de asemenea, că, dacă aceasta avea nevoie de bani mai mulți, să trimită vorbă fără nici o zăbavă. Plecă deci omul nostru, vesel nevoie mare, și se duse drept acasă la doamna, unde, găsind-o pe aceasta în salon, împreună cu femeile ei, făcu plecăciunea cuvenită și îi spuse că avea de vorbit cu ea un lucru de taină. Doamna se ridică de unde ședea și, apropiindu-se de o fereastră, așteptă s-audă ce-avea insul de spus, iar acesta grăi :

— Doamnă, monseniorul abate își pune, cu umilință, încrederea în bunăvoința dumneavoastră. Se află la Lovere, la un joc de cărți și, cum nu prea are bani în tașcă, și nici acasă nu se poate duce să ia, vă roagă să binevoiți a-i împrumuta două sute de scuzi pe care o să vi-i înapoieze, negreșit, mîine. Și, ca să dați crezare cererii pe care v-o fac în numele său, spune că marțea trecută i-ați desprins o panglică : îi îndrugă, deci, aceeași poveste pe care i-o spusese și abatelui.

Fără să stea pe gînduri și arătîndu-i omului aceeași încredere ca și abatelui, doamna se duse în odaia ei și, luînd cei două sute de scuzi, i-i aduse trimisului. Îndată ce avu banii, acesta se duse la prietenul său și îi înapoie hainele, după care, îmbrăcîndu-le pe cele ponosite ale lui, gungurea de bucurie, știindu-se cu patru sute de scuzi de aur.

Abatele și doamna lăsară să treacă mai multe zile, fără să pomenească de banii împrumutați. Apoi, venind vorba întîmplător și negăsindu-se cel care îi primise, înțeleseră că fuseseră trași pe sfoară și că îi văzuse cineva în grădină. Drept urmare, pe viitor își văzură de treburile lor cît mai într-ascuns cu putință.

BANDELLO

către preastrălucita doamnă

signora

CAMILLA BENTIVOGLIA şi GONZAGA

Eu cred că în timpul anului sînt puţine zilele în care bărbaţii să nu le joace vreun renghi femeilor şi în care, la rîndul lor, femeile să nu-i înşele pe bărbaţi; şi mi se pare că aşa e bine, căci, vorba proverbului, după faptă şi răsplată. E foarte adevărat însă că, de cele mai multe ori, bărbaţii se răzbună pe femei într-un chip care nu poate fi îngăduit; şi nu pentru altceva, ci numai fiindcă bărbatul îşi îngăduie mai multă libertate şi caută tot timpul să ţină ca sclavă femeia, pe care Dumnezeu i-a dat-o drept tovarăşă de viaţă. Aşadar, într-una din aceste zile, în timp ce preastrălucita doamnă de Mantova se afla la odihnă, acolo unde, după cum ştiţi, obişnuieşte să petreacă întreaga vară, atît pentru aerul răcoros pe care-l respiră, cît şi pentru tihna frumoaselor şi bogatelor încăperi pe care şi le-a durat anume, vorbindu-se despre acest subiect şi amintindu-se felurite întîmplări, nobila şi înţeleapta doamnă Leonora Buonvicina şi Malchiavella, adresîndu-se stăpînei casei, îi spuse :

— Mi se pare, madama, că bărbaţilor le place să înşele, mai în fiecare zi, femeile naive ; şi de îndată ce au săvîrşit vreo înşelătorie, nu se astîmpără pînă nu povestesc totul întregii lumi, părîndu-li-se că au cîştigat nu ştiu ce biruinţă. Iar dacă se întîmplă vreodată să îi înşele şi pe ei o femeie, îi cuprinde o mînie cumplită şi se silesc din toate puterile să se răzbune. Lucru care, dacă răzbunarea n-ar depăşi jignirea, ar putea fi trecut cu vederea ; cum s-a văzut însă, de nenumărate ori, bărbaţii nu se mulţumesc cu o răzbunare măruntă. De aceea, nu trebuie să ne mirăm dacă, uneori, femeile le plătesc totul cu vîrf şi-ndesat, cum am aflat că s-ar fi întîmplat în Spania, dintr-o scrisoare pe care învăţatul şi virtuosul messer *Carlo Agnello mi-a trimis-o zilele trecute de la Napoli.*

Apoi, doamna Buonvicina ne-a povestit o întîmplare uluitoare, pe care, după ce am scris-o, am dorit s-o trec printre nuvelele mele, sub numele domniei-voastre. Binevoiţi deci să o primiţi, cu acea omenie înnăscută ce o aveţi, ştiind, din experienţa de pîn-acum, cît de mult este Bandello al domniei-voastre şi al viteazului vostru soţ. Fie ca Domnul, Stăpînul nostru, să vă dea amîndurora numai gînduri fericite. Fiţi sănătoasă.

NUVELA XLII

Signor *Didaco Centiglia ia de nevastă o fată, iar apoi nu o mai vrea şi este ucis de aceasta*

Valencia, vorbesc despre cea din Spania, trece drept un oraş foarte nobil şi plăcut, unde, după cîte i-am auzit spunînd pe unii neguţători genovezi, trăiesc femei minunat de frumoase şi pline de farmec ; iar acestea se pricep să-i ademenească pe bărbaţi cu atîta iscusinţă, încît, în toată Catalonia, nu se află un alt oraş mai desfrînat şi mai înclinat spre iubire. Iar dacă, din întîmplare, pică acolo vreun tînăr nu îndeajuns de isteţ, femeile îl jumulesc în aşa fel încît nici măcar sicilienele nu le-ar întrece în dibăcie şi-n vicleşuguri. Tot acolo trăieşte familia Centigli, care s-a bucurat întotdeauna, în oraşul acela, de o faimă uriaşă, dînd naştere din trupul ei unui mare număr

de cavaleri foarte înstăriţi şi vrednici de cinste; tot din ea făcea parte, acum cîţiva ani, un cavaler nespus de bogat, în vîrstă de douăzeci şi trei de ani, al cărui nume era Didaco. În València, acesta avea faima de-a fi cavalerul cel mai darnic şi cel mai binevoitor dintre toţi cîţi trăiau acolo şi se bucura de cea mai mare cinste la jocurile cu lancea, la uciderea taurilor şi la celelalte serbări. Văzînd într-o zi o fetişcană dintr-o familie de rînd, dar foarte frumoasă şi peste poate de drăgălaşă şi de cuminte, tînărul acesta se îndrăgosti fierbinte de ea. Fata avea numai mamă şi doi fraţi, care erau aurari, iar ea lucra cu mîna cusături minunate pe pînză. Simţind că-i sfîrîiau călcîiele de dragul ei şi că nu mai avea nici odihnă, nici mulţumire decît cînd se gîndea la ea sau cînd o vedea, începu să-i treacă destul de des prin faţa casei şi să o momească fie prin scrisori, fie prin inşi anume trimişi. Ea, căreia îi plăcea peste măsură să se ştie dorită de cel dintîi cavaler al oraşului, nici nu-şi pleca întru totul urechea la cererile acestuia, nici nu îl respingea cu desăvîrşire, ci îl ţinea aşa, în nesiguranţă. Ca unul care dorea altceva, iar nu să fie hrănit cu vorbe şi cu priviri, tînărul se îndrăgostea tot mai mult, şi, trăgînd nădejde ca, ajutat de sfîntul Ion Gură-de-Aur, să-şi vadă gîndurile înfăptuite, găsi putinţa de-a o ruga să stea de vorbă cu el, unde i-ar fi plăcut ei, încredinţînd-o că n-o va jigni şi nu va folosi nici un fel de silnicie. Fata îi spuse totul maică-si, iar aceasta, mişcată de rugăciunile copilei, primi ca tînărul să vină la ele acasă, să stea de vorbă. Căpătînd îngăduinţa aceasta, cavalerul veni şi stătu îndelung de vorbă cu Violante, căci aşa o chema pe fată, de faţă aflîndu-se tot timpul mama acesteia. Şi, cu toate că era un bun vorbitor şi că le făcu destule făgăduieli, atît fetei cît şi mamei, încercînd chiar să le dea încă dinainte o mare sumă de bani şi încredinţîndu-le că atunci cînd fata va vrea să se mărite îi va face, după cuviinţă, o zestre frumoasă, Violante nu-i răspunse decît că îşi dădea seama că îi era foarte îndatorată pentru dragostea pe care spunea că i-o poartă şi că era gata să-i facă pe voie în tot ceea ce nu se îndepărta de cinste, dar că era hotărîtă ca mai curînd să moară decît să-şi piardă neprihănirea. La rîndul ei, mama îşi ajuta fiica, vîrîndu-se deseori în vorbă. Vrăjit, de bună seamă, şi iubind-o nespus de mult pe Violante, bietul îndrăgostit, vorbind acum cu ea de aproape şi privind-o cu şi mai mare băgare de seamă, o îndrăgi şi mai mult decît pînă atunci, căci era într-adevăr minunat de frumoasă şi de fermecătoare; şi, ca atare, înţelegînd că nu va izbuti în nici un chip să o capete de iubită, în ciuda oricărui vicleşug pe care l-ar fi folosit, se hotărî să o ia de nevastă. Văzînd-o, deci, desăvîrşită ca frumuseţe, ca farmec, ca graţie şi ca purtări alese, şi plină de isteţime şi de drăgălăşenie, socoti că, deşi era de neam umil, odată măritată cu el va putea să stea alături de oricare alta din Valencia, mai ales că el nu avea nici tată, nici mamă care să-l certe pentru înrudirea aceasta ce îi stătea pe suflet. Îl îndemna şi-l hotăra să facă lucrul acesta marea dragoste pe care i-o purta Violantei, întrucît pe lume nu există altceva mai însemnat decît împlinirea unei dorinţe; căci dacă nimic nu te opreşte ca, la stăruinţa unui prieten, să cumperi un cal, ori să faci nu ştiu cîte alte lucruri, nevasta trebuie să ţi-o iei singur, după inima ta. Îşi mai aduse aminte şi că auzise spunîndu-se că un rege al Aragonului se însurase, nu de mult, cu fata unui vasal al său, din Catalonia. Şi, tot frămîntînd în minte fel de fel de gînduri, fără a izbuti să uite de iubirea ce i-o purta fetei, ba părîndu-i-se că, dimpotrivă, dragostea aceasta creştea din ce în ce mai mult, dădu în vileag hotărîrea pe care o luase în sufletul său, spunînd:

— *Signora* Violante, ca să vă puteţi da seama că dragostea pe care v-o port este adevărată şi că tot ceea ce v-am spus era pornit din inimă, dacă şi dumneavoastră vreţi să fiţi pentru totdeauna a mea, aşa cum eu voi fi al dumneavoastră tot timpul cît vom mai trăi, vă voi lua drept nevastă legiuită.

Auzind aceasta, mama și fata se bucurară mult și-i mulțumiră lui Dumnezeu pentru asemenea noroc, proslăvind din toate puterile îndurarea aceasta a lui. Iar Violante, cu multă modestie, grăi :

— *Signor* Didaco, dovedind că iubirea vă este atît de cinstită pe cît o arătați, deși mă știu nevrednică de un cavaler cum sînteți domnia-voastră, care coborîți dintr-un neam foarte nobil și străvechi pe meleagurile acestea, în vreme ce eu mă trag din părinți săraci și de rînd, o să vă fiu întotdeauna soață cinstită și slugă preacredincioasă.

Rămase deci hotărît că el avea să o ia de nevastă, căsătorindu-se cu ea în fața mamei și a fraților ei, oricînd ar fi voit. Bucuros de felul cum mergeau treburile, cavalerul, după ce-i sărută mîna fetei, se înapoie la locuința sa. Îndată ce-i veniră feciorii acasă, mama le povesti tot ceea ce se hotărîse împreună cu cavalerul ; lucru de care flăcăii se bucurară nespus, părîndu-li-se a fi foarte frumos ca sora lor să facă o căsătorie atît de aleasă și ca ei să nu fie nevoiți s-o înzestreze. *Signor* Didaco nu lăsă să treacă nici două zile și se înapoie, iar în fața mamei, a celor doi frați și a unui servitor de mare încredere, pe care-l adusese cu el se căsători cu atît de dorita lui Violante, dîndu-și cuvîntul, dar rugîndu-l pe fiecare dintre ei ca, din anumite pricini îndreptățite, să țină ascunsă căsătoria aceasta pînă în ziua cînd ar fi dat-o pe față el însuși. În prima noapte după încheierea căsătoriei, se duse să se culce cu Violante și, spre marea bucurie a lui și spre mulțumirea fetei, consumară sfînta căsătorie. Și astfel, continuînd s-o iubească, rămase cu ea mai bine de un an, dormind împreună aproape în fiecare noapte. În timpul acesta, o înzestră din belșug atît cu haine cît și cu giuvaeruri, iar fraților le dărui o frumoasă sumă de bani. Tocmai de aceea, numeroși oameni, care nu știau cum stau lucrurile, văzînd-o atît de srtălucit îmbrăcată, își închipuiau că tînărul cavaler cumpărase cu bani iubirea fetei și că se desfăta cu ea în chip de ibovnică ; și erau înclinați să creadă că gîndesc drept cu atît mai ușor cu

cît cavalerul venea deseori chiar și în timpul zilei, ca un prieten, acasă la fată. Acesteia, cu toate că o parte din șoapte îi ajunseseră la ureche, prea puțin îi păsa, știind cum stăteau lucrurile și nădăjduind că, în curînd, odată cu dezvăluirea căsătoriei, îi va arăta fiecăruia adevărul. La fel gîndeau mama și frații ei, care o îndemnau deseori să stăruie ca soțul să dea în vileag căsătoria. De mai multe ori, în timp ce se desfăta împreună cu bărbatul ei, Violante îl rugă să o ducă la el acasă, așa cum făgăduise. El spunea că va face și lucrul acesta, dar, pînă una-alta, nu lăsa să se vadă că ar avea într-adevăr de gînd să o ducă. Trecuse mai bine de un an de la căsătorie și de cînd se bucurau de plăcerile dragostei, atunci cînd cavalerul, fie pentru că se rușina de neamul de rînd al Violantei, fie pentru că se săturase de ea, fie pentru cine știe ce altă pricină, începu să caute să se însoare cu fata lui *signor* Ramiro Vigliaracuta, cavalerul, care făcea parte dintr-una din cele mai de frunte familii din Valencia. Nu după multă vreme, stăruind el în această încercare și ajungîndu-se la o înțelegere în legătură cu zestrea, cavalerul se logodi cu cealaltă fată, în văzul întregii lumi. Fiind cunoscută de toată Valencia, logodna aceasta ajunse chiar în aceeași zi la urechile Violantei și avu darul s-o tulbure și s-o uluiască : iar cît de mult o mîhni, nu are nici un rost s-o mai spunem. Iubindu-l cu înflăcărare și fără nici o măsură pe cavaler, pe care-l socotea și soț, și stăpîn, și văzîndu-se batjocorită, după ce își închipuise atîta vreme că o s-ajungă să se bucure de cinstea lumii, așa cum nădăjduia, fata nu găsea nici o cale de a-și alina durerea. Seara, veniră acasă cei doi frați, care auziseră și ei vorbindu-se despre proaspăta logodnă și, găsindu-și surioara plîngînd și respingînd orice mîngîiere, se siliră din toate puterile, împreună cu mama lor, să o aline și să-i oprească lacrimile. Ea, însă, mîhnită din cale-afară și stăpînită de o durere copleșitoare, nu-și pleca urechea la nimic din ceea ce i se spunea, ci își plîngea nenorocirea, suspinînd neîncetat și văitîndu-se sfîșietor. Timp de trei zile duse deci

viața aceasta, fără să mănînce, fără să bea și fără să doarmă, mistuindu-se încetul cu încetul; în cele din urmă, silită de nevoia firească, luă cîteva îmbucături din mîncare și se odihni, dormind cît de cît, după care, văzînd că plînsul nu-i folosea la nimic, începu să se gîndească la nenorocirea ei și, nefiind în stare să rabde jignirea pe care i-o adusese cavalerul, se hotărî ca, dacă va fi cu putință, să facă totul pentru ca și acesta din urmă să aibă parte de pedeapsa cuvenită, răzbunîndu-se așa cum cerea o fărădelege atît de cumplită, pentru ca, pe viitor, bărbații să nu le mai înșele cu atîta ușurință pe bietele femei. Și, fără să-i dezvăluie nimănui pornirea ei crîncenă, aștepta ivirea unui prilej prielnic, inima spunîndu-i că necredinciosul cavaler avea să-i pice în mînă. Hotărîtă deci să se răzbune într-un chip nemaipomenit, se tot gîndea în sinea sa la ceea ce-ar trebui să înfăptuiască, iar, între timp, fără să mai plîngă, încerca să ducă o viață cît mai veselă.

Tot în casa lor se mai afla și o slujnică, femeie înaltă și foarte voinică, de aproape treizeci de ani, care-o iubea din tot sufletul pe Violante, căci o crescuse și o hrănise încă de copilă. Slujnica aceasta nu se putea împăca deloc cu faptul că fata ajunsese de rîsul lumii și vărsase împreună cu ea lacrimi pline de duioșie. Ei se gîndi Violante să-i dezvăluie tot ce avea pe suflet, dîndu-și seama că singură nu putea face tot ce-și pusese în gînd, iar pe deasupra, părîndu-i-se și că ar fi cea mai potrivită în acest scop; îi dădu deci totul pe față, iar slujnica, nu numai că primi s-o ajute, dar și lăudă cum nu se poate mai mult cumplitul ei plan. Odată hotărît între ele tot ce aveau de gînd să facă nu mai așteptau decît prilejul, despre care se spune că este mama tuturor lucrurilor. Nu trecuseră nici cincisprezece zile de cînd cavalerul se logodise cu cea de-a doua fată și iată că, mergînd el să se plimbe călare prin oraș, trecu prin fața casei Violantei și se nimeri ca aceasta să se afle la fereastră, ca una care credea cu tărie că ar fi fost de cea mai mare mirare ca fostul

ei soț să nu mai aibă drum pe-acolo. Îndată ce îl văzu, se îmbujoră toată la obraji, așteptînd să audă cam ce-avea să-i spună cavalerul. La rîndul lui, îndată ce-și dădu seama că fata era la fereastră, acesta se cam schimbă și el la față; prefăcîndu-se bucuros, opri armăsarul îndată ce ajunse în dreptul ei și îi spuse respectuos:

— Bună ziua, doamna mea, ce mai faceți? Mi se pare un an de cînd nu v-am mai văzut.

Auzind aceasta, tînăra schiță un zîmbet și răspunse astfel:

— Îmi spuneți bună ziua din gură, dar cu fapta mi-ați pricinuit zile nespus de triste. Iar ce mai fac, știți dumneavoastră la fel de bine ca și mine. M-ați părăsit cu desăvîrșire, iar pe urmă spuneți că vi se pare un an de cînd nu m-ați văzut. Îmi dau bine seama de asta și vreau și vă spun că este tocmai lucrul de care m-am temut totdeauna: căci doar nu orbisem atît de tare și nu-mi pierdusem atît de mult mințile încît să nu știu că starea mea umilă nu era vrednică de măreția domniei-voastre. Vă rog totuși ca, din cînd în cînd, să aveți bunătatea de a vă aminti de mine; căci vreți sau nu vreți, am fost și voi rămîne veșnic a dumneavoastră.

Auzindu-i spusele și văzînd că femeia nu făcea prea multă zarvă, cavalerul se gîndi că scăpase ieftin, așa că spuse:

— Ceea ce am făcut, doamna mea, am fost silit s-o fac, pentru a împăca pe vecie familia mea cu familia Vigliaracuta, căci între ele au avut loc încăierări sîngeroase, care, acum, datorită înrudirii acesteia, s-au liniștit cu desăvîrșire. Nu înseamnă însă că, din pricina asta, ar urma să vă părăsesc, căci toate cîte le voi putea face întru folosul dumneavoastră, le voi face cu dragă inimă, iar pe viitor o să vă dați seama că dragostea pe care v-o port nu s-a micșorat deloc.

— O să-mi dau seama de asta, adăugă atunci Violante, dacă o să-mi dați prilejul să vă văd și să ne desfătăm împreună.

Spunînd c-o va face, cavalerul plecă, dar cînd ajunse cam la cincizeci de paşi departe de casă, îl chemă la el pe servitorul acela care cunoştea toată povestea, şi îi spuse :

— Întoarce-te şi spune-i doamnei Violante că, pentru a-şi da seama că o iubesc şi ţin seamă de ea, fără să vreau s-o supăr, o să viu la noapte să stăm cîtăva vreme împreună.

Solul aduse totul la cunoştinţa doamnei, care arătă că se bucură nespus.

Văzînd deci că planul său începea să se înfiripe aşa cum dorea ea, Violante o chemă pe slujnică şi pregăti totul pentru ceea ce hotărîse încă mai de mult să săvîrşească.

La venirea nopţii, după ce stătu cîtva timp lîngă logodnică, împreună cu care cinase, dar pe care încă nu o cunoscuse trupeşte, *signor* Didaco, primind încuviinţarea acesteia, plecă de la ea şi, dînd drumul celorlalţi slujitori care-l însoţeau, îl opri numai pe acela care ştia cum stau lucrurile şi se duse la Violante, unde fu primit cu multă bucurie. După ce-şi însoţi stăpînul pînă acasă la Violante, servitorul se duse să doarmă şi el altundeva. Şi fiindcă era cam tîrziu, *signor* Didaco şi Violante merseră la culcare, iar după ce se bucurară de desfătările dragostei, stătură mult de vorbă despre această nouă căsătorie. Şi se părea că neînduplecata tînără nu se îngrijea de altceva decît să-l roage ca pe viitor să aibă grijă şi de ea. El, care o iubea, totuşi, fiindcă era foarte frumoasă şi plină de farmec, îi făgădui din tot sufletul că o va socoti întotdeauna drept prietena lui. Apoi, după ce se mai înfruptară de cîteva ori din desfătările iubirii, mîngîindu-se cu o înflăcărare mai aprigă decît de obicei, cavalerul, copleşit de oboseală, căzu într-un somn adînc. Îndată ce-l simţi că doarme dus, Violante părăsi patul, cît mai în linişte cu putinţă, şi deschise odaia, dîndu-i drumul înăuntru slujnicei, care aştepta la uşă. Luară deci frînghia pregătită, iar soarta li se dovedi prielnică, deoarece izbutiră să-l lege pe neînfricatul cavaler cu nenumărate noduri

puternice, înainte ca el să-şi dea seama de asta. Trezindu-se apoi, foarte somnoros, cele două femei, fără să şovăie, îi puseră un căluş în gură, aşa că nu mai putea să ţipe. În mijlocul odăii se afla un stîlp, care sprijinea grinda tavanului ; cu toată împotrivirea lui, ele îl legară strîns pe cavaler de stîlpul acela în picioare şi gol cu desăvîrşire, la fel ca în ziua cînd se născuse. Şi iată că îndrăcita de slujnică aduse un brici, un cleşte mic şi nişte cuţite bine ascuţite. Ce credem noi că trebuia să se petreacă atunci în sufletul acelui atît de nefericit gentilom ? Ce gîndea el, văzîndu-le în faţa ochilor săi pe cele două femei, care înşirau armele acelea tăioase şi se pregăteau, nestăpînite, să se năpustească asupră-i, aidoma casapului la abator, cînd vrea să înjunghie un bou sau un alt animal ? Mă bate gîndul că ar fi fost mai mulţumit să n-o fi jignit niciodată pe Violante, numai că, uneori, căinţa de pe urmă nu preţuieşte prea mult : mă gîndesc însă că numai în faţa oamenilor, căci, în ce-l priveşte pe Dumnezeu, am auzit spunîndu-se de multe ori că, în faţa lui, o căinţă izvorîtă din inimă se bucură întotdeauna de preţuire. Aşadar, în timp ce tînărul se afla astfel legat şi tremura ca varga, deznădăjduita Violante luă în mînă cleştele şi, cu o căutătură sălbatică, nu se lăsă pînă nu prinse cu el limba cavalerului, după care spuse :

— Vai mie, cavaler necredincios, viclean, necioplit şi lipsit de milă, care, încetînd să mai fii cavaler, datorită faptelor tale criminale, ai devenit omul cel mai josnic, ce rău îmi pare că nu mă pot răzbuna pe tine în ochii lumii, de faţă cu întregul oraş, întocmai cum ar merita nemernicia ta ! Te voi pedepsi însă în asemenea chip, încît vei sluji drept pildă şi pentru toţi cei de astăzi, şi pentru toţi cei care vor veni după noi, silindu-i să se păzească de a-şi mai bate joc de copilele neghioabe şi lipsite de prevedere şi să respecte un lucru pe care l-au săvîrşit de bunăvoie şi care este plăcut înaintea lui Dumnezeu. Nu cunoşti, rtădătorule, odaia asta în care, cu vorbe prefăcute, mi-ai dat inelul de căsătorie, şi în care, amăgindu-mă

cu vorbe încă şi mai mincinoase, mi-ai răpit fecioria ? Iată, călcătorule de credinţă, patul nupţial, pe care l-ai pîngărit cu atîta uşurinţă. Vai mie, cîte minciuni, scornite toate întru nenorocirea mea, nu mi-a turnat limba asta prefăcută ! Lăudat fie însă Domnul, căci ea n-o s-o mai mintă pe nici o alta.

Şi, spunînd aceasta, îi reteză cu o foarfecă mai bine de patru degete din limbă. Prinzînd apoi cu cleştele degetele mîinilor, grăi :

— Nu cu degetele astea mi-ai întins, ticălosule, inelul ? De ce te-ai mai căsătorit cu mine ? De ce mi-ai mai înlănţuit gîtul cu braţele, dacă urmau să-i dea alteia un inel cîtuşi de puţin legiuit ?

Îi tăie deci cu foarfeca toate vîrfurile degetelor, după care luă un pumnal foarte ascuţit la vîrf şi adresîndu-se ochilor, grăi astfel :

— Nu ştiu ce să spun de voi, ochi tîlhari, care-aţi fost, cîtva timp, tiranii ochilor mei. Îmi arătaţi, cînd vă priveam, o milă nesfîrşită, o dragoste nemărginită, o dorinţă mai mult decît fierbinte de a-mi fi veşnic pe plac. Unde sînt lacrimile acelea mincinoase, pe care de atîtea ori mi-aţi dat de înţeles că le-aţi fi vărsat pentru mine ? De cîte ori nu v-aţi silit voi să mă faceţi să cred că nu vă uitaţi la nici o altă frumuseţe decît la a mea, că nu vă este cu putinţă să vedeţi nici un alt farmec în stare să se măsoare cu al meu şi că mă priviţi ca pe un model de bunătate, de purtări alese şi de gingăşie femeiască ? Să se întunece deci strălucirea voastră mincinoasă.

Şi, terminînd ce-avusese de spus, îi înţepă amîndoi ochii, orbindu-l, pentru ca niciodată să nu mai vadă lumina soarelui. Nemulţumită numai cu atît şi, după ce-şi mai încercă uneltele ei tăioase asupra fiecărui mădular al nefericitului cavaler, îşi aţinti privirile asupra inimii. Din pricina rănilor suferite, sărmanul tînăr era mai mult mort decît viu şi se zvîrcolea cumplit, dar fără nici un folos. Femeile îl legaseră atît de strîns, încît se zbătea zadarnic. Era, fără îndoială, o privelişte îngrozitoare să

vezi un om legat fedeleş de o bîrnă, cu trupul sfîşiat sălbatic, neputînd nici să se ajute, nici să ceară îndurare ! În cele din urmă, obosită mai degrabă decît sătulă de crunta ei răzbunare împotriva soţului mincinos, Violante, adresîndu-se acestuia, care nici nu ştiu dacă mai era în stare să o audă, îi spuse :

— Didaco, m-am răzbunat pe tine aşa cum am putut, nu după cum meritai ; căci păcatul tău trebuia ispăşit cu flăcările mistuitoare, în faţa întregului popor. Tu, baremi, te vei putea mîndri că ai fost ucis de mîna unei femei pe care ai iubit-o şi care te iubea nespus. Ceea ce n-o să se întîmple cu mine. Căci, dac-ar fi cu putinţă, aş fi bucuroasă să mor de mîna ta. Cum însă nu se poate, Domnul va face cu mine ceea ce-o să i se pară mai potrivit. Nu vreau să te mai chinuiesc.

Spunînd aceasta, înfipse de două-trei ori, pînă la mîner şi drept în inimă, cuţitul însîngerat, iar bietul tînăr, după aceste ultime lovituri, întinzîndu-se cît putu, îşi dădu duhul fără zăbavă. Îndată ce înţeleseră că părăsise lumea aceasta, cele două femei şterseră sîngele răspîndit prin odaie şi, dezlegînd trupul neînsufleţit, îl aşezară, cu mădularele ciopîrţite, într-un coş încăpător, pe care acoperindu-l cu o pînză, îl băgară sub pat. După aceasta, întorcîndu-se către slujnică, Violante îi spuse :

— Giannica (acesta era numele slujnicei), nu ţi-aş putea mulţumi niciodată îndeajuns pentru ajutorul pe care mi l-ai dat în săvîrşirea acestei atît de dorite răzbunări, pe care, fără tine, mi-ar fi fost cu neputinţă s-o duc la bun sfîrşit. Acum, cînd mi-am înfăptuit dorinţa mea fierbinte, îmi mai rămîne doar să mă îngrijesc de salvarea ta, pentru ca, după mine, să rămînă cineva care să poată face cunoscut lumii în ce fel m-am răzbunat. Ca atare, aş vrea ca tu să pleci şi să găseşti o cale de a trece în Africa, iar asta o vei putea face cu uşurinţă, căci îţi voi da atîţia bani încît să-ţi fie lesne să ajungi acolo, aducîndu-ţi veşnic aminte de mine. Am aici (şi îi deschise o casetă) bani,

aur lucrat și pietre, care trec de o mie cinci sute de ducați : ia-i pe toți, căci ți-i dăruiesc din inimă, și salvează-te, fără să mai pierzi vremea. Azi, toată ziua, voi ține cele petrecute ascunse, așa că ai grijă și scapă.

Auzind cuvintele atît de pline de dragoste ale fetei, Giannica începu să plîngă în hohote și nu primi în nici un chip să i se vorbească de despărțire, arătînd că dorea să-i împărtășească soarta și că, de dragul ei, nu punea nici un preț pe viață. Și oricît se căzni, Violante tot nu izbuti s-o hotărască să plece. Văzînd că se ostenea în zadar și că Giannica era statornică în dorința de a muri odată cu ea, propuse ca restul nopții să doarmă, căci nu mai era mult pînă la ziuă. Așa că, în tot acest scurt răstimp, se odihniră amîndouă acolo, în odaia aceea. Pe urmă, cînd se treziră, Violante o îndemnă iarăși pe Giannica să fugă, dar fără nici un folos. În dimineața aceea, puțin înainte de prînz, veni și servitorul nenorocitului cavaler, după obicei, să-și însoțească stăpînul acasă la logodnică. Îndată ce îl văzu, Violante îi vorbi astfel :

— Dacă vrei să afli unde ți-e stăpînul, du-te și-l adu aici pe *signor* viceregele, căci am poruncă să nu-i spun decît lui și nimănui altuia ; făcînd altfel, te ostenești zadarnic.

Servitorul plecă, și găsindu-i pe un unchi și pe un văr ai cavalerului, le spuse și lor ceea ce îi ceruse Violante. Aceștia doi aveau cunoștință de dragostea dintre *signor* Didaco și Violante, dar nu știau că erau și căsătoriți, căci servitorul primise poruncă strașnică din partea stăpînului să nu dezvăluie nimănui lucrul acesta. Cele două rude nu și-ar fi închipuit niciodată cum stăteau lucrurile într-adevăr ; de aceea, porniră cu toții împreună să o găsească pe Violante, care, ieșindu-le în întîmpinare, cu fața bucuroasă, le spuse :

— Pe cine căutați, domnii mei ?

— Am dori, răspunseră ei, să ne spui unde-a plecat *signor* Didaco.

— Iertați-mă, domnilor, dar nu vreau să-i calc porunca. Duceți-vă și aduceți-l aici pe *signor* viceregele și veți afla totul, fiindcă așa mi-a poruncit el.

Era pe atunci vicerege ducele de Calabria, feciorul regelui Federico de Aragon, care a murit în Franța, la Torsi.

— Nu se cade, răspunseră acei *signori*, ca viceregele să vină aici.

— Faceți atunci, le spuse ea, în așa fel ca ori să vină el aici, ori să trimită după mine.

Neputînd să dobîndească alt răspuns de la fată, neamurile se duseră să stea de vorbă cu viceregele. Socotind cu grijă, împreună cu slujnica, tot ceea ce urma să se petreacă, Violante se înveșmîntă cît mai bogat cu putință, îngrijindu-se ca și Giannica să se îmbrace la fel, după care rămase în așteptarea trimisului viceregelui. Cînd îi văzuse venind pe acei *signori*, mama o întrebase pe fiică-sa ce căutau. Aceasta îi spusese nu știu ce poveste, dar nu voise să-i dezvăluie nimic din ceea ce se întîmplase. Și iată că veni un zbir de-al viceregelui, care îi porunci Violantei să se înfățișeze înaintea acestuia. Fără să-i spună maică-si nici o vorbă, ea, care nu aștepta decît asta, plecă, însoțită de Giannica, să stea de vorbă cu viceregele. Împreună cu acesta se aflau cea mai mare parte a cavalerilor și a gentilomilor din ținut. După ce Violante ajunse acolo și făcu închinăciunea cuvenită, viceregele îi ceru să spună ceea ce îi poruncise *signor* Centiglia. Atunci, dar nu ca o femeie îndurerată ori sfioasă, ci voioasă și plină de cutezanță, și fără nici o teamă, ea îi răspunse viceregelui astfel :

— *Signor* vicerege, trebuie să știți că, în urmă cu mai bine de un an, văzînd că altfel nu putea dobîndi iubirea mea, *signor* Didaco Centiglia a hotărît să mă ia de nevastă și s-a căsătorit cu mine, în fața mamei mele, a fraților mei și a lui Pietro, slujitorul său, care se află aici, iar apoi s-a culcat cu mine timp de cincisprezece luni, aproape în fiecare noapte, ca bărbat al meu. Mai tîrziu, fără să-i pese

că-i eram soţie legiuită, el s-a logodit, zilele trecute, cum se ştie limpede în întreagă Valencia, cu fata lui *signor* Ramiro Vigliaracuta, care nu putea să-i devină nevastă, eu fiind măritată cu el înaintea ei şi în chip legiuit. Fără să se mulţumească numai cu atît şi ca şi cum aş fi fost vreo tîrfă ori ibovnică de-a lui, a venit ieri, lipsit de orice ruşine, să mă vadă şi să-mi îndruge verzi şi uscate, încercînd să mă facă să cred că albul e negru. Iar îndată ce-a plecat de la mine, mi-a trimis vorbă prin Pietro, pe care iată-l aici, că în noaptea asta voia să vină să se culce cu mine. Lucru pe care, cum poate mărturisi Pietro, i l-am îngăduit, părîndu-mi-se că se iveşte astfel putinţa de a mă răzbuna pe el, cu mijloacele mele. De aceea am venit aici, preadrepte vicerege : pentru ca domnia-voastră să aflaţi totul de la mine. Nu aş putea nici să mă rog, nici să tăgădui, părîndu-mi-se că ar fi o prea mare nemernicie să vrei să scapi de pedeapsă pentru un lucru bine gîndit şi săvîrşit de bunăvoie. Vreau deci ca, mărturisindu-vă adevărul, nesilită de nimeni şi cu sufletul deschis, să îmi pot apăra bunul meu nume, pentru ca oricine ar fi avut despre mine, în legătură cu trecutul, vreo părere proastă, să afle acum, fără putinţă de tăgadă, că am fost nevasta adevărată a lui *signor* Didaco Centiglia, iar nu o tîrfă. Îmi e destul ca numele meu să rămînă nepătat : încolo, întîmplă-se cu mine ce s-o-ntîmpla. Azi-noapte, *signor* vicerege, ajutată de slujnica asta care se află aici împreună cu mine, am răzbunat, aşa cum mi s-a părut potrivit, ruşinea pe care mi-a făcut-o el, fără nici un motiv, căci nu l-am jignit niciodată, şi, cu mîinile astea, am alungat sufletul lui josnic din trupul lui ticălos. El îmi răpise cinstea, iar eu i-am luat viaţa ; ştie însă toată lumea că onoarea trebuie preţuită mai mult decît viaţa.

Şi, ajungînd aici, povesti, punct cu punct, chipul în care îl ucisese, precum şi faptul că voise să înlesnească fuga slujnicei. Luînd cunoştinţă de tragedia aceasta, toţi acei *signori* rămaseră muţi de uimire şi socotiră că femeia era înzestrată cu o cutezanţă care întrecea orice închipuire. Fură trimişi oameni să aducă sărmanul trup al cavalerului, care însemnă pentru toţi o privelişte cumplită. Fură cercetaţi mama, fraţii şi servitorul şi se descoperi că într-adevăr *signor* Didaco nu avea dreptul să-şi ia o a doua nevastă. Cercetîndu-se apoi cu grijă şi rîvnă, se găsi că singurele vinovate erau Giannica şi Violante, cărora li se tăie capul în faţa mulţimii, amîndouă ducîndu-se la moarte la fel de vesele ca şi cînd s-ar fi dus la o petrecere ; iar slujnica, prea puţin păsîndu-i de ea însăşi, îşi îndemna stăpîna să sufere moartea în linişte, căci se răzbunase, plătind cu vîrf şi-ndesat.

CUPRINS

NUVELE

PARTEA ÎNTÎI

CATALOGUL
„BIBLIOTECII PENTRU TOȚI“
(1977—1978)

1977

906—907. Ana Comnena — *Alexiada*, 2 vol.
908. *** — *Banchetul. Nuvele polone contemporane.*
909. Al. Manzoni — *Doamna din Monza. Istoria coloanei infame.*
910. Ovidiu — *Arta iubirii.*
911. Duiliu Zamfirescu — *În război*, roman.
912. Duiliu Zamfirescu — *Îndreptări, Anna*, romane.
913—914. J. Chr. Hölderlin — *Hyperion*, roman ; *Moartea lui Empedocle ; Imnuri și ode*, 2 vol.

915—916. N. Iorga, *Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal și Banat,* 2 vol.
917. Conrad Meyer — *Răscoală în munți (Jürg Jenatsch).*
918. *** — *Antologie de poezie americană* (de la începuturi pînă azi), vol. I.
919—920. Iuri Bondarev — *Zăpadă fierbinte,* roman, 2 vol.
921. Alexandru Ivasiuc — *Păsările,* roman.
922—923. *Mituri și legende vechi germanice,* 2 vol. *(Walhala și Thule),* repovestite de Mihai Isbășescu („cultură generală").
924. Franz Kafka — *Procesul,* roman.
925. Luis de Camões — *Lusiada.*
926—927. William Dean Howells — *Ascensiunea familiei Silas Lapham,* roman, 2 vol.
928—929. Marcel Proust — *În căutarea timpului pierdut,* roman, 2 vol. (XII—XIII. *Timpul regăsit).*
930. Nazim Hikmet — *Cîntec la masa soarelui.*
931. *** — *Antologie de poezie bulgară* (de la începuturi pînă azi).
932—933. Edgar Papu — *Barocul ca tip de existență,* 2 vol. („cultură generală").
934. *** *Faraonul Kheops și vrăjitorii. Povestirile Egiptului antic.*
935—936. Emile Zola — *Pot-Bouille,* roman, 2 vol.
937—940. George Eliot — *Middlemarch,* roman, 4 vol.
941. Mihail Sadoveanu — *Vremuri de bejenie. Nunta domniței Ruxanda.*
942. J. W. Goethe — *Reincke Vulpoiul. Herman și Dorothea.*
943. Eugen Barbu — *Princepele,* roman.
944. Federico García Lorca — *Romancero țigan și alte poeme.*

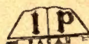
1978

945—946. Dimitrie Cantemir — *Istoria ieroglifică,* 2 vol.
947. Epictet * Marcus Aurelius — *Manualul. Către sine.*
948—949. Marx * Engels * Lenin — *Despre dialectică,* 2 vol. („cultură generală").

950—951. Georg Lukács — *Romanul istoric,* 2 vol. („cultură generală").
952. Iordan Radicikov — *Desene pe stînci,* nuvele.
953. Madách Imre — *Tragedia omului,* poem dramatic.
954. Mihail Sadoveanu — *Strada Lăpușneanu. Oamenii din lună. Morminte.*
955. Ch. Baudelaire — *Florile răului.*
956. Ion Caraion — *Lacrimi perpendiculare.*
957. *** — *Cîntecul bizonului. Din literatura Pieilor Roșii.*
958. Adrian Păunescu — *Poezii de pînă azi.*
959. Adam Mickiewicz — *Versuri alese.*
960. *** — *Antologie de poezie americană* (de la începuturi pînă azi), vol. II.
961. Ștefan Aug. Doinaș — *Alfabet poetic.*
962. André Malraux — *Cuceritorii,* roman.
963—964. Martorell — *Tirante el Blanco,* roman, 2 vol.
965. N. Iorga — *Istoria lui Ștefan cel Mare.*
966. Athenaios — *Ospățul înțelepților.*
967—968. George Gissing — *Noua stradă Grub,* roman, 2 vol.
969. Liviu Rebreanu — *Pădurea spînzuraților,* roman.
970—971. Marin Preda — *Marele singuratic,* roman, 2 vol.
972. Prosper Merimée — *Cronica domniei lui Carol al IX-lea,* roman.
973—974. Matteo Bandello — *Nuvele,* 2 vol.

Lector : ELENA MURGU
Tehnoredactor : ION GHICA

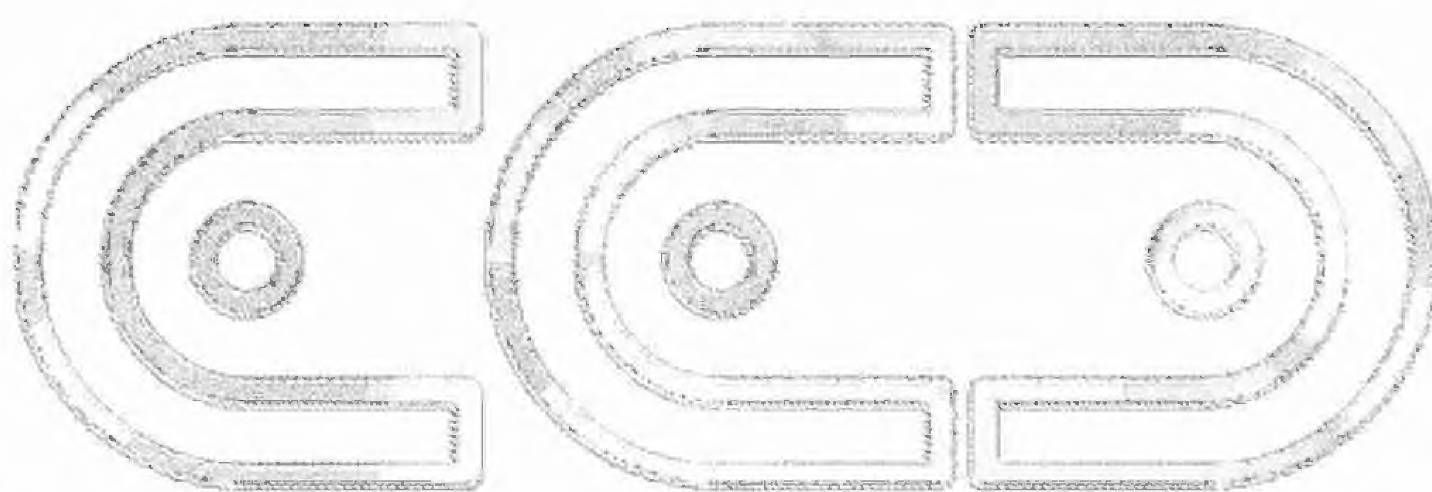
Bun de tipar 7.VIII.1978. Tiraj 39.110 exemplare broşate. Coli ed. 15,37. Coli tipar 10.

Tiparul executat sub comanda nr. 5.083/1978, la Întreprinderea poligrafică Bacău, str. Eliberării nr. 63.
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Lucrarea a fost tipărită pe hîrtie fabricată de C.C.H. „LETEA" Bacău.

Scanare și prelucrare digitală

de

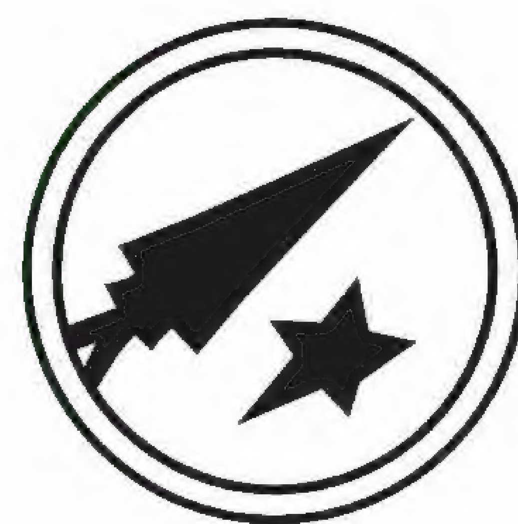

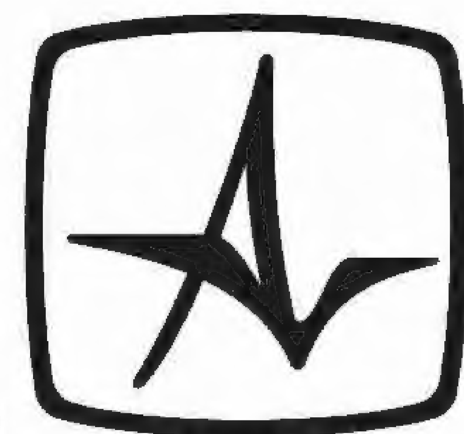
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

